IUSTI BARONII VETERACASTRENSIS SS. TH. ET I.V.D. ILL.MO ARCH.PO...

Justus Baronius, Giovanni Battista Coccini

IVSTI BARONII
VETERACASTRENSIS
SS. TH. ET I. V. D. ILL^mo ARCH^po Moguntino à Consilijs.

EPISTOLARVM SACRARVM

AD PONTIFICEM MAX. ET AMplissimos Cardinales &c.

LIBRI VI.

QVIBVS QVÆ AD CAVSAM ABIECTÆ A SE HÆRESEOS PERTInent, ordine quasi historico complexus est: insertis aliorum subinde ad se amœbæis Epistolis.

S. Hieron. Epist. 109. ad Domn. & Rogat.

Licet hydra sibilet, victorq; Sinon incendia iactet, nunquam meum iuuante Christo silebit eloquium: etiam præcisa lingua balbutiet. Legant qui volunt, qui nolunt abijciant, euentilent apices, litteras calumnientur: magis vestra charitate prouocabor ad studium, quam illorum detractione & odio deterrebor.

MOGVNTIÆ.

E Typographeo Ioann. Albini.

Anno M. DCV.

ILL^mo ET REV^mo PRINCIPI

D. IOANNI SCHVICARDO,

ARCHIEPISCOPO ET ELECTORI MOGVNTINO, S. R. IMP. per Germaniam Archicancellario,

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis.

EPISTOLARVM scribendarum duplex ratio esse solet, ILLme & REV^me PRINCEPS: vna voluptatis, necessitatis altera. Vtramq; complexus Turpilius Comicus, [a] *Sola,* inquit, *res est, quae homines absentes praesentes facit.* Nec falsam dedit, vt [b] Hieronymo placet,

[a] Apud S. Hieron. Epist. 42. ad Niceam hypo. Aquil.

[b] Ibidem.

in re non vera sententiam. Quid enim est tam præsens inter absentes, quàm per Epistolas & alloqui & audire, quos diligas? Nam & rudes illi Italiæ homines, quos [c] Cascos *Ennius appellat, qui sibi, vt in Rhetoricis* [d] *Cicero ait, ritu ferino victum quærebant, ante chartæ & membranarum vsum aut in dedolatis è ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuò Epistolarũ alloquia mißitabant. Vnde & portitores earum* tabellarios, *& scriptores à libris arborum* librarios *vocauere. Quantò magis igitur nos, expolito iam artibus mundo, id non debemus omittere, quod illi sibi præstiterunt, apud quos erat cruda rusticitas, & qui humanitatem quodam modo nesciebant?* Hæc D. Hieronymus: quibus simile aliud

c *Cicer. 1. Tuscul.*

d *Lib. 1. de inuẽt. ab initio.*

Cice-

[e] *Ciceronis* adijcerem, nisi id nimis peruulgatũ esset. De me si quis forte quærat, quæ mihi scribendarum Episto-larum ratio fuerit, vnam ne-cessitatem respõdebo: eam-que si quis nosse desiderat, age veniat in rem præsen-tem, videat tabulas, argu-menta subducat, nõ scriptas à me litteras, sed tam paucas scriptas mirabitur. De editi-one minus laboro. Quæ e-nim scriptu olim digna iu-dicaui, lectu quî nunc indi-gna iudicare potero? Lectu inquam vel ijs, quibus scri-pta non fuerunt. Qui vt et-iamnum legant, nonsolum

e *Lib. 2. Epist. 4. ad Curiõ.*

patior facilè & opto, ſed & hortor & moneo. Quod ſi qui legere faſtidient, nullam mihi vel horum nauſea moleſtiam creabit. Aſpernentur, abominentur, execrentur. Ego bonis bonis rationibus excuſatus, facilè *Marrucinorum* iſtorum inuidiam cõtemnam. Sed legere tamen debent, non dicendi elegantia, quæ in Epiſtolis [f] *vulgari ſermone texendis* non eſt, ſed cauſæ ipſius ſimplicitate, & malignitatis ſuę opprobrio, qui quam multa mendaciorũ millia de me omniq; ſtatu meo in vulgus ſparſerint, hoc vno teſte tanquam [g] *iniurato*

f Cic. 7. Epiſt. 21. ad Pap. Pætum. Ambr. li. 6. Epiſt. 40. ad Sabin. Lipſ. in Epiſtolic. cap. 7.

g Laert. lib. 4. in vita Xenocr.

iurato Xenocrate, aut [h] *Metelli Numidici fidissimis tabulis* cognoscent. Est enim verè quod aiunt, *sermo animi index*, [i] *detegimurq; in Epistolis, & subijcimur oculis planè nudi, vt si me nosse velis, aut alium, Epistolas legas, quæ depingunt. Ingenij, affectus, iudicij, imò & vitæ non vana imago isthic.* Itaq; vt repetam quod & aliâs dixi, quod ego nunc ea, quæ priuatos quondam intra parietes scripta & actitata sunt, publicè nunc legenda, ac totius orbis theatro spectanda ꝓpono, sinceritatis argumentũ est. [k] *Omnis .n. q̃ malè agit, odit lucẽ, & nõ venit ad lucẽ, vt nõ arguãtur opera eius. Qui autẽ facit veri-*

[h] Cic. lib. 1. ad Attic. epi. 13.

[i] Lips. præloq. Epist.

[k] Ioan. 3. 20. 21.

tatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta. Quamobrem ego qui causæ meæ securissimè fido, nil celo, nil tego, nil tenebris aut verborum præstigijs inuoluo, sed in ipsa consiliorum penetralia aduersarios nunc intromitto, qui legant licet clausa, videant occulta, nil proditoriè, nil perfidè, machinatum me inuenient. Scripsi ad pares aut ad superiores. A paribus consilium, à superioribus auxilium postulaui, & in causa quidem optima, grauissima, sincerissima. De salute enim mea anxius, consului eos, quos con-

consilio valere, & salutis negotia intelligere iudicabam. Necessitatibus constrictus opem imploraui eorũ, quos & officio posse, & benignitate velle me iuuare cognoram.

Sed ne longius in hunc campum excurram, ad te sermonem conuerto ILLme & REV^me D^ne. Cui quamobrem hoc EPISTOLARE VOLVMEN consecrare, tuique sub Amplissimi nominis Clientela in lucem emittere voluerim, causæ mihi multę, sed è multis in primis duę fuerunt: insignis virtus tua, atq; insignis in me iam mul-

tis annis pluribus argumentis testata beneuolentia & humanitas. De virtute nemo est quin affatim perspe-ctum habeat, quàm benè cum titulo ARCHIEPISCOPI moribus tuis conueniat. Tu enim es, cuius cura non pro gregibus tantum tuis & populis, sed & pro aliorum gregum populorumque pastoribus vigilantissimè excubat: Tu es, quem omnes pijssimè & religiosissimè viuere, iustitiæ & æquitati acerrimè incumbere, processionibus publicis nonsolum interesse sed & præesse, Venerabile Sacramentum vel publi-

publicè manibus portare, vel priuatim sępe sacris operando conficere, reformationis opus strenuè & confidenter persequi, Ecclesias scholasq; restaurare, pastores liberaliter habere, hæreses extirpare, pertinacibus nullam aurem præbere, errorum ac seditionum flabella omni ditionis fine eijcere, morigeros omni suauitate complecti, iustitiam deniq; foro, veritatem Ecclesijs, pacem terræ reducere norunt. Sunt hęc in ore atque oculis omnium clarissimè posita, multoque plura istis, quæ si ego commemorare vellem,

habe-

haberem profectò, quo laudatissimis Imperatorib. non compararem te solúm, sed & anteferrem.[1] *Salua est te Principe, omnibus vita & dignitas, nec iam consideratus ac sapiens, qui ætatem in tenebris agit. Eadem quippe sub Principe virtutibus præmia, quæ in libertate: nec benefactis tantum ex conscientia merces, sed etiam præmia sunt. Amas constantiam ciuium, rectosque ac viuidos animos non vt alij, contundis ac deprimis, sed foues & attollis. Prodest bonos esse, quum sit satis abundéque, si non nocet: his honores, his sacerdotia, his prouincias offers, hi amicitia tua, hi iudicio florent, acuuntur isti integritatis & industriæ pretio. Similes & dissimiles alliciūtur. nam præmia bonorum malorumque bonos ac malos faciunt.*

1 C. Plin. in Paneg. Traian. dict.

Iam

Iam *erroribus* quàm fideliter *mederis, omnibusque quos bonos facis, hanc astruis laudem, ne coëgisse videaris. Quid vitam? Quid mores iuuentutis quàm* piè & Catholicè *formas? Quem honorem dicendi magistris, quam dignitatem* Orthodoxę fidei Doctoribus *habes? Vt sub te spiritum & sanguinem & patriam recepit* Catholica fides, *quam priorum temporum immanitas exilijs punierat, cúm sibi vitiorum omnium conscij homines, inimicam vitijs* fidem sacrilegè *relegarent? At tu eandem* fidem *in complexu, oculis, auribus habes. Præstas enim quæcunq; præcipit, tantumq; eam diligis, quantum ab illa probaris.* Sed & comitas tua quanta? *Securi & hilares, cũ cõmodum est, conuenimus,*

mus, & admittente Principe, interdum est aliquid quod nos domi quasi magis necessarium teneat. Excusati semper tibi, nec vnquam excusandi sumus. Scis enim sibi quemque praestare, quod te videat, quod te frequentet, ac tantò liberalius ac diutius voluptatis huius copiam praebes. Nec salutationes tuas fuga & vastitas sequitur: remoramur, resistimus, vt in cõmuni domo. En quantus se laudum tuarum campus aperit ILLme PRINCEPS, quanta seges, si expatiari longius liberet. Sed hic sisto pedem, vnumque illud addo: Talem ac tantum Principem APOSTOLICAS & CARDINALITIAS litteras, quas hic quasi selectissimum exercitum

tum in hostes emitto, efflagitasse ductorem, ne quod [m] *Chabrias* & [n] *Philippus* dicere consuescebăt, *Leonem, agmen ceruo duce* incedere cogeretur. Sed & hunc ipsum tibi honorem tua innumerabilia in me merita vindicabăt. Tu enim primo huc cum familia aduentantem quasi alter [o] *Onesiphorus Paulinus*, aut [p] *Florĕtius Hieronymian[o]* hospitio tuo ac refrigerio excepisti, tu pressum inuidia ac maledictis aduersariorum amore tuo suauissimo subleuasti, vstum miserijs aura liberalitatis tuæ refocillasti, naufragum in portum reduxi-

m Plutar. in Apoph.
n Stob. sermon. 32.
o 2. Tim. 1. 16.
p Hieron. Epist. 5. ad Florĕt.

duxisti, periclitantem apud Principes, principibus reconciliasti, muneris denique expertem, munere honestissimo collocupletasti: nec dum finem facis, diuini amoris tui erga me verbis factisque liberalissimè demonstrandi. Quibus tuis immortalibus in me meritis cum nec referre pares, neq; agere satis dignas gratias possim, en accipe hoc qualecunq; gratissimi pectoris pignus, natum quidem olim, sed noua nunc incude perpolitum, noua structura decoratum, noua denique accessione locupletatum,

vt

vt vix paucula aliqua veteris faciei lineamenta appareant. Quod si quid tamen debiti ponderis aut decoris abesse putabis, quæso sarciat id diues ille bonitatis tuæ penus, tesseramque hanc habe gratissimæ meæ in te voluntatis. Quam dum æqui bonique consules, ego Deum perdius pernoxque precabor, Catholicæ vt Ecclesiæ, Romano Imperio, tibi mihique ac populis tuis, omni animi suauitate ac lubentia in te recumbentibus, diu superstes viuas, & quæ præclara restaurandæ fidei opera cœpisti, præclario-

rioribus compleas, & felicioribus absoluas. Vale. Mogunt. 3. Idus Mart. M.DCV.

BENE-

BENEVOLO LECTORIS.

EMITTO ad te, *Christiane Lector*, EPISTOLARVM SACRARVM, siue AMOEBÆARVM potius, id est à me Celsissimisque Patronis meis & amicis vltrò citroque scriptarum LIBROS VI. Quibus quia varia hinc inde iudicia pertimescéda video, *Prologum* hunc *Galeatum* præfixi, vt quas posset calumnias excuteret: quas non posset, frangeret, meque aliquo saltem famæ leuamine sustentaret. Ac primum *de scriptione*, neminem audire dignor, cum rei ipsius necessitas pro me palam loquatur, cum etiam cuique liceat esse rerum suarum arbitro. De *editione* partim amici, partim inimici mouerunt. Illi honestissimo Apostolicarum litterarum desiderio flagrantes, meque sæpiusculè longissimis etiam ex aulis atque Aca-

I.

II.

demiis de mittendis sibi exemplis consalutantes. Hi omnem de iis famam vel mendacio asscribentes, vel quando commodum visum est, odioso proditionis flagello verberantes. Quibus vtrisque vt satisfacerem, illis volens, his nolens, ad hanc publicæ editionis ἐπιτομὴν cōfugi, vspiam etiam priuati honoris mei & status testimoniis insertis. Quod per Deum te obsecro, *Christiane Lector*, ne iani iactātię, aut puerili ostentationi (à qua me tam longè abesse volo, quàm verum agnosco illud [a] Petrarchæ: *Sapientia titulis non eget, per se ipsa clara est. Quis lucernam quæso vnquam soli vt videretur adhibuit? multi & cum his titulis obscuri, & absq; his clarissimi euasere. Sapè nullum bonis, clarum malis mercibus signum fuit*) sed illis ipsis criminatoribus meis asscribas, qui quicqd quoquo modo in honorem mei vergere videtur, purè putè negant, purè putè cauillantur, pura puta mendacia esse men-

III.

[a] *Franc. Petrarch. Dial. 46. de var. stud. tit.*

: mentiuntur. Neque ego tamen
tis tam inuidiosis augumentis oc-
urrerem, nisi hîc rem & salutem
neam haud alijs præsidiis defendi
oſſe viderem. Proximus eſt *ordo*, IV.
uem in diſtinguẽdis Epiſtolis, aut
iſpartiendis libris, alios è *perſona-*
um, alios è *locorum* differentiis mu-
uari video. Ego contra ac [b] *Plinius*, [b] *Plin. Secundus li. 1. Epiſt. 1.*
temporis ſolum & annorum diſ-
rimine. Exorſus igitur ab anno ſe-
ulari M. DC. quo primum hanc
ribendi aleam cœpi, ad præſen-
em vſque M. DCV. cum ſingulis
nnis ſingulos libros claudo, vt quæ
e meo ſinceriſſimo ad Eccleſiam
cceſſu, de Pontificis Max. atque Il-
uſtriſſimorum Cardinalium beni-
niſſimo erga me affectu, vel men-
aciſſimis hæreticorũ ludibriis op-
onere, vel piiſſimę poſteritatis me-
orię commendare ſtatueram, pla-
iori ac perſpicatiori omnia diſ-
rimine diſtinerentur. *Cognomen* V.
emini ſcrupulum faceſſet. Fateor

 enim

enim à Calendis demum Septembribus M. DCII. mihi illius vſurpãdi ius fuiſſe. At ne binominem me idem libellus haberet, anterioribus etiam Epiſtolis illud infixi, malorũ fortè aliquibus ingratiis, at bonorum libentiſſima venia, quam in pri

VI. us editis iam Epiſtolis (nam de recentibus nihil laboro) vel leuiter immutatis, vel pro neceſſitate auctis amplificatiſque, mihi quoque

VII. firmiter polliceri audeo. De AMOEBAEIS Pontif. Max. atque Ill^orum Cardinaliũ, &c. editis, quid tu ſtomacharis, qui neque meæ, neque illorum voluntatis nutum noſti? Mirare potius humanitatem, amplectere φιλανθρωπίαν tantorum Principum, quos non vereri vides, tantillo cum homuncione, tot annos, tam penè familiari ſcribendi viciſſitudine concertare. Volui ego hoc te condemnare admirabili humilitatis exemplo, volui premere[c] *Romani culminis inuidiam*, quã qui perpetuis

c Hieron. Epiſt. 57. ad Dam. Pap.

petuis conuiciis exagitant, age habeant hoc perpetuum vanitatis suæ documentum, habeant item irrefragabile causæ meæ fulcimentum, quam suis quoq; præsidiis tueri volui eos, quibus cum (si Diis placet) deliquisse videbar.

VIII. Restat de *stylo*; quem vt in ijsdem Apostolicis mirifica illa Spiritus vis atque ἐνέργεια, omni Ciceroniana Suada superior affatim commendat: ita in meis forte hæret, quod prolixam excusationem mereatur. Idque quia nihil abnuo, ad [d] *S. Hieronymum* properè cõfugio, cui cum *Paulinus* Antiochenæ vrbis Episcopus exprobraret, quod *paruas & incomptas litterulas mitteret*; *non de incuria hoc venire* respondit, *sed de timore ipsius, ne verbosius ad eum loquens, plura reprehendenda transmitteret. Et nauigandi*, inquit, *tempore tanta à me simul Epistolæ flagitantur, vt si cuncta ad singulos velim scribere, occurrere nequeam. Vnde accidit, vt omissa compositione verborum*

[d] Hieron. Epist. 153. ad Paulin.

borum, & scribentium solicitudine, dictem quicquid in buccam venerit, & amicum te tantùm meorum dictorum, non iudicem considerem. Idem Ruffino: [e] *Ignosce* inquit, *si scatens oratio cursu non solito fluat. Non enim eodem lepore dictamus quo scribimus: quia in altero sæpe stylum vertimus, iterum quæ legi digna sint scripturi: in altero quicquid in buccam venerit, celeri sermone conuoluimus.* Eadem excusatio, *candide Lector,* si litterulis hisce meis (meis inquam: de alienis enim absit tam iniquum calculum feram) rudi certè & vulgari filo contextis prodesse potest, faue quæso, ac seueram frontem depone. Scripsi ego magnis plerunq; viris ac principibus, quorum cogitatio omnem ingenij aciem præstringit & hebetat. Scripsi mœsto sæpè animo, sæpè ægro, sæpius occupato. At [f] *quod animo occupato fit, non benè fieri* idem Hieronymus censet. [g] *Nec tristis est,* eodem authore, *eloquentia, maximè si ad ægritudinem ani-*

e S. Hieron. Epi. 131. ad Ruffin.

f Hieron. Epist. 153. ad Pauli.

g Epist. 31. ad Theop. Episc. Alexand.

animi, corporis quoque ægritudo accedat, quæ me quoties afflixerit, norunt ij, quorum sub manibus frequenter anhelaui. Quanquam igitur tutum mihi in illo Ciceroniano præsidiũ: [h] *Epistolam nihil aut iudicio aut concioni simile habere, sed quotidianis verbis texẽdam*: tutius etiam in illo Hieronymiano, [i] *Ecclesiasticas*, siue sacras scriptiones, qualis certè hæc mea est, *etiam si habeant eloquij venustatem, dissimulare eam tamen debere, & fugere, vt non otiosis Philosophorum scholis paucisq; discipulis, sed vniuerso loquantur hominũ generi*: prætexam tamen coronidis loco huic Suadæ meæ, quod [k] *Ouidius* alicubi flaccidæ Musæ suæ ꝑtendit.

h Cicer. 7. Epist. 21. ad Pap. Pæt.

i Epist. 52. ad Pammach. pro li. suis aduers. Ioui.

k Lib. 1. Trist. Eleg. 1.

Carmina proueniũt animo deducta sereno,
Nubila sunt subitis tẽpora nostra malis.
Carmina secessum scribentis & otia quærũt,
Me mare, me venti, me fera iactat hyẽs.
Carminibus metus omnis abest, ego perditus ensem
Hæsurum iugulo iam puto iamq; meo.
Hæc quoque quæ facio iudex mirabitur æquus,
Scriptaq; cum venia qualiacunq; leget.

FINIS

CLARISSIMO VIRO

D. IVSTO BARONIO

. VETERACASTRENSI IN CATHOLICÆ ECCLESIÆ PORTVM feliciter recepto.

IVSTVM

Deduxit (Dominus) per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam Sanctorum.
Sap. 10. 10.

Candida Religio, veterumq; antistita morum
Et veri dux vna fides, tuq; arbitra mundi
IVSTITIA, *optanti nouā suffice gaudia cœlo.*
Ecce tuus tibi IVSTVS *adest, iā iustus apertas*
Hæreseon surgit nubem eluctatus in auras.
Fallendiq; astus, abiuratasq; tenebras,
Præterita in puro cognoscit damna sereno.
Talis erat dominā postquam Memphitide pressum
Iosephus tetro Iustus caput extulit antro,
Vt faceret Phario terrarum arbitria curru.
Tu dominam infamem, densæ caliginis vmbras,
Seruitiumq; animæ tā vindice lumine Christi
Egressus, sanctā cum libertate, fideq;
Ducis inoffenso constātem tramite gressum,
Sidereamq; viam, & tritos cœlestibus orbes,
Ter fœlix, solidoq; locas vestigia VERO.

Aspi-

Aspice quâ æterno teritur petra ardua calle,
Hanc firmata super fulgenti Ecclesia cœtu,
Immoto perstat vultu immutabilis, vnum
Doctrinæ & morum seruans sincera tenorem,
Non illa ancipiti mentem frustrata figurâ
Præcipitat dubiam sensus variante salutem,
At recto stabiliq; gradu fida inferet astris
Inculpatam animam, vitæ aspera vincere cuncta, &
Subter humi stratis docet insultare periclis.
Certa via, & longo sæclorum plana meatu
Et diuerticulis sectarum imperdita constat.
Hac quia te reducem, leni IVSTE *agmine ducens*
Emeritum ætherea fert admotura corona,
Perge alacer, quo iam tot ierunt sæcula ductu.
Neu metue, illa etiam priuatum lumine Saulum,
Quam sua cernentem, securius orbita vexit.
Hac olim AVRELIVS *varijs anfractibus actus*
Dum reprobat, repetitq; vias, in pace quieta
Sollicitam ingemuit, raptamq; per inuia vitam,
Erroresq; suos: Huc errabunda Luthero
Contēpto retulit STAPHYLVS *vestigia: Magn.*
Te Exemplo, scriptisq; grauis PISTORIVS *anteit*
Proximus, inq; viam docet auia corda reuerti,
Palantesq; animas Fidei, cœloq; reducit.
Huc te etiā immensos post magni pectoris æstus
E labyrinthæis ambagibus extricatum

Sum-

Sūma Dei eduxit clementia Ivste; *nec illum*
Aut latuit studium, aut pia cura impensa saluti,
Et toties vigiles in veri indagine noctes.
Cum veterum crebrò monumenta exacta remensus,
Et præcepta Patrū, Magnæ concordia Romæ;
Atq; aliena nouis emirabare magistris,
Adfuit, & blando cita pectora perculit ictu
Gratia, *dum medio pendes discrimine rerum*
Et verum damnas animo alternāte probasq;
Postquam nocte animi excussâ, vinclisq; solutis
Aethercam toto admisisti pectore lucem.
Tum vero inuicto fulsit constantia scuto,
Et triplici Heroos artus adamante reuinxit.
Nō graue propositum carissima pignora nati,
Coniugij non fregit amor, non fama malignis
Pronior, & Ivsti *virtutibus inuida mouit.*
Et merito patriâ, quam Christo agere exul adempto
Maluit, & patrio bene profumo astra pacisci,
Iam sic ille fide meritisq; adspirat olympo,
Sic alijs prætentat iter, quos nocte profunda
Lux summâ de luce Deo, Deus euocet vltrò
In regnum, & puro det lumine posse renasci.

A. C. M.

IN-

INDEX EPISTOLARVM,

Cui quæq; à quoq; scripta sit.

Gre

Testi-

IVSTI BARONII

VETERACASTRENSIS EPISTOLARVM SACRARVM

LIBER I.

EPISTOLA I.

IVSTVS BARONIVS VETERACASTRENSIS ANDREAE VERMADIO, Societatis Iesu Theologo. S. P. D.

De principiis fidei Catholicæ, ac potissimum de Verbo Dei.

MIRABERIS fortasse quid sit, REVERENDE VERMADI, quod ab eo tempore, quo nuper fuimus vnà, placidamque inter nos de fide συζήτησιν habuim⁹, ego contra promissi fidē litteras tibi mittere intermiserim. Quod etsi minus rectè factum agnosco, tamen quia necessitate potius quàm negligentia prætermissum est, spero veniam dabis, meque tardius loquentem benignius auidiusque audies. Primum autem hoc tibi ante omnia certum esse volo, quod nuper etiam manifesto argumento perspicere potuisti,

A iam

iam per Dei gratiam, multorumq; annorū indefessam lectionē ita mihi fidē Catholicā persuasam, vt [a] *extra eam nullā Ecclesiam nullā salutē esse*, firmiter credā & statuā. Sed quia multa sæpè incidunt calumniâ quadā, & malitiosâ scripturarum interpretatione, quæ vel pspicacissimis fucū facere, & tanquam nebulâ veritatis serenitatem offuscare queunt: magnoperè curandum existimo, vt proficiscentibus ad [b] *Ciuitatem Dei*, [c] *cuius Rex veritas, cuius Lex charitas, cuius modus æternitas*: planum in offensumque iter paremus: ne hic vel illic impingentes hæreant, & dubia fide cum [d] *potestatibus tenebrarum* congrediantur. Qua de causâ meam ad vos trāsmigrationem neutiquam præcipitandam arbitror: donec indurata melius ad solem cornua conflictum occursantium hostium ferre strenuius ac superare possint. Interim quia [e] *Christiana anima pabulum hoc esse nosti, si in lege Domini meditetur die ac nocte:* Si compendio agitatas hodiè controuersias tractare, & quasi ruminandas nobis proponere velimus, hac diuisione, vt puto, commodissimè procedemus.

a August. Tract. 13. ad c. 3. Ioan. 1. q. 1. c. Tenemus. Cypri. de Vnit. Eccles. c. 4. 24 q. 1. c. Loqu. Hieron. Epist. 57 ad Damas. 24. q. 1. c. Quoniam.

b August. lib. 2. Retract. c. 43. & Epi. 202 ad Nectar.

c Idem Epi. 5. ad Marcell.

d Coloss. 2. 15.

e Psal. 1. 2. Hieron. Epist. 6. ad Florent.

Theologia generalis distributio bipartita

Omnis quæ de rebus diuinis cogitatio suscipitur, vel de Principijs fidei est, vel de ijs quę ex principijs illis extruuntur. *Principia* voco rationes & firmamenta, quibus id quod

quod credendum faciendumue proponitur, verum iustumque esse demonstratur. Etsi enim fides ἀναπόδεικτος est, vt pulchrè *Nazianzenus* alicubi loquitur, & propterea definitur ab Apostolo [f] *Sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*: id tamen magis ad quæstionem [g] διότι quàm ὅτι pertinere existimo. Nam

[h] *Quod latet, ignotum est: ignoti nulla cupido.*

f Hebr. 11.

g Arist. 2. Anal. 1.

h Ouid. 3. de arte.

Nec quisquam credo inficias ibit, vel generalem saltem rationem veritatis, honestatis & rectitudinis, fidei obedientiæq; veræ substratam esse oportere. Quare enim hoc vel illud credam, quod tu credendum Ecclesiæ proponis? quia verum certumq; id esse vel ratio sana, vel diuina patefactio docet. Quare hoc vel illud faciam, quod tu adeò seuerè mãdas & præcipis. Quia iustum bonumq; id esse iterum vel naturę instinctus, vel iussum diuinũ ostendit. Hactenus sanè rationẽ ꝓcedere nemo sanus negarit. At si iã rationis istius id est, mandati aut patefactionis diuinæ (quam quidẽ talẽ esse cõstat) rationẽ poscas, ibi mentẽ subsistere, seq; in [i] *obedientiã fidei subiugatis sensib⁹* submittere oportere, libens agnosco & fateor. Neq; enim rationibus nobiscum Deus agit, sed legibus. At *legem breuem esse oportet,*

i 2. Corint. 10. 6.

ait rectè [k] Seneca, *quò facilius ab Imperitis teneatur, velut emissa diuinitus vox: quæ inbeat non disputet.* Et [l] Augustino authore, *Non intelligendi viuacitas, sed credendi simplicitas tutissimos facit.*

k Epist. 95.

l Epist. 56. ad Dioscorum.

Principia Theologiæ duplicia.

Cæterum principia ille fidei & morum generalissima diuisione vel naturalia sunt, vel (vt consueto Theologorum verbo vtar,) supernaturalia. *Naturalia* appello, quæ vel à natura ipsa arripuimus, hausim⁹, expressimus, vel ab hominibus [m] *animalibus* didicimus, legimus, accepimus, adeoq; ad quæ partim docti & instituti, partim facti & imbuti sumus. Tametsi enim non ignoro, vehementer peccato læsam esse hominis mentem, [n] *totumq; Adamum* (vt Cōcilio etiam Tridentino placuit) *per illam præuaricationis offensam, secundum corpus & animam in deterius commutatum*: palàm tamen est, tātum illi naturalis luminis superesse, vt non solum veritates theoricas & mechanicas, quæ in artibus humanis & naturalibus continentur, cognoscere possit, verum etiam bonum verumq; morale, vniuersè consideratum: vt Deum esse colendum, parentes venerandos, liberos diligendos, &c. Quid enim aliud voluit Apostolus cum scripsit, [o] Τὸ γνωστὸν θεοῦ *etiam gentibus* ex mundi structura *manifestum esse?* Et sanè historiæ scriptaq; Philosophorum testantur

m 1. Cor. 2. 14.

n Conc. Tri. sess. 5 decre. de peccato originali. §. 1. Bellar. li. 4. de grat. & li. arbit. c. 2 Caluin. lib 2. insti. c. 2. §. 12. & 13.

o Rom. 1. 19.

tur[p] non vulgarem eos, ſed valde præclaram & Illuſtrem Dei cognitionem habuiſſe:idq; non tantùm per manus accepta traditione Iudæorum, aut peculiari Dei afflatu, ſed plerumque etiam naturalis ingenij ſolertiæq; adiumento, Philoſophiæque in primis ductu & auſpicio. Quanquam neq; magnum hoc mundi ſpectaculum abiſtis ſubſidijs eximendum duco. [q] Plato enim nõ immeritò *mundũ Epiſtolam* vocauit *Dei patris ad genus humanum.* Et [r] *Antonius* ille *Eremita* omnibus libris & præceptoribus deſtitutus, *ipſam naturam creaturarum* dixit *ſibi eſſe librum perpetuò præſentem, in quo verba Dei relegere, quoties liberet, liceret.* De hoc naturalium principiorũ genere, quod ad hanc quidem cauſam attinet, nullam admodum litem eſſe exiſtimo. Fatemur enim vtrique, extra Eccleſiam, & in ijs qui nondum ſunt diuinitus illuminati, aliquid ea quidem, ſed non ſatis momenti habere, ad conuincendum animum, & de diuinis myſterijs erudiendum. De Chriſto enim nihil habent, nihil de Euangelio. In Eccleſia verò, vbi animi iam perfectiori doctrina imbuti, pleneq; de omnibus ad ſalutem pertinentibus inſtructi ſunt, illa ſublunaria vel tanquam ſimilitudines fidem illuſtrant, vel tanquam ſecundaria & ſuccenturiata argumenta obſcurè infirmiterque confirmant.

p Bellar. lib. 4. de grat. & li. arbit. c. 2. & li. 5. ibidem c 1. 2. & ſequentibus: Aretius proble. 1. de natura Dei cognitione.

q Plato in Timæo.

r Hiſt. Trip. part. lib. 8. cap. 1.

Iam ad *Supernaturalia* Principia vt veniā, sunt illa testificationes ipsius verissimi sapientissimiq; Dei, qui[s] *multifariam multisque modis olim locutus patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio,* & adhuc loquitur per ministros legitimè vocatos & ordinatos, vt[t] *ad consummationē vsq; seculi duret ædificatio corporis Christi, omnesq; perfecti fiamus eodē sensu & fide,* neque sit in nobis[v] *ruga* erroris, vel *macula* impietatis. Hi θεόπνευστοι λόγοι, medicina animorū, ac[x] *lucerna pedum nostrorum*, quin &[y] *virtus Dei in salutem omni credēti*, miserrimo planè fato nostro in *pomū Eridos* hodiè cōmutantur, & tanquā *Helena* quædam tot annos Catholicos protestātesq; exercēt. Capita autē controuersiæ, si rectè subduxi, nouem hisce quæstionibus continentur.

s *Heb. 1. 1.*
t *Eph. 4. 13.*
v *Eph. 5. 27.*
x *Psal. 118. 105.*
y *Rom. 1. 16.*

Controuersia de Verbo Dei, capita nouem.

1 Vbi patefactiones illę diuinę olim hominibus factæ inueniātur: vtrū in solo Dei verbo, quod scripturam canonicā appellamus: an verò extra verbū Dei in reuelationib[9] & somnijs priuatis: an denique partim verbo Dei scripto, partim traditionibus non scriptis, quas propterea[z] *pari pietatis affectu* cū scripturis suscipi necesse sit.

z *Concil. Trid. sess. 4. de canon. script.*

2 An illę patefactiones diuinę siue in scripturas siue in traditiones relatę, fideliter ab authoribus consignatæ, & à posteris incorruptæ seruatæ sint, ita vt à nobis certā fidem autoritatēq; mereantur. Quod partim cō-

ra veteres hæresiarchas, *Simonianos, Basilianos, Marcionitas, &c.* partim ét cõtra *Iudæos, Mahumetistas,* & *Libertinos* dispiciendum est.

3 Quinã sint illi libri à Deo inspirati, & à Prophetis Apostolisq; consignati, quo iudicio cognoscãtur, & ab alijs profanis vel Apocryphis discernantur: suane aliqua propria nota & indicio omnib⁹ conspicuo, an verò Ecclesiæ tantũ discretione & iudicatu.

4 In quorum potestate istorum librorum verè sacrorum & canonicorum lectio sit, aliquorũ ne perfectiorum tantum, an verò omnium promiscuè Christianorum.

5 Si omnium; qua lingua tum publicè & priuatim legi: tum etiam in quam scripturę transferri possint & debeant.

6 An scripturarum qualescunque versiones parem cum authentica lingua authoritatem habeant.

7 An istorum librorum sacrorum stylus ita perspicuus, & dilucidus sit, vt à quouis non tantum legi, verum etiam rectè intelligi, & ad controuersiarum diiudicationem securè applicari possint.

8 Si alicubi obscura, ambigua, flexiloqua diuina pronunciata videantur, vnde interpretatio eorum petenda: vtrum ex ipsa scriptura, aliorum locorum facta collatione, an verò aliunde ab aliquo iudice & interprete spirituali.

9 Denique an interpretationes & decreta Pontificum Romanorum, item Côciliorum, sint certum principium Theologicû, cui tuto fides committi possit & debeat.

Hisce nouem quæstionibus, mi VERMADI, omnia contineri existimo, quæ à Theologis in hac materia côtrouerti nûc solêt. Si quid præterea est, quod in disceptationem veniat, velim moneri à te, & de his breuiter instrui, vt quid Catholicæ fidei asseclam tenere necesse sit, tuo quoque suffragio cognoscam. Fateor enim cum [a] S. Hieronymo, *nunquam me indiuinis rebus proprys viribus credere velle, nec habere opinionem meam, sed ea etiam de quibus scire arbitror, interrogare solere. Quanto magis super ijs, de quibus anceps sum?* Nec parum iuuat consensum videre piorum, & à diuersis idem doceri, non postremum est veræ prædicationis argumentum. Vale mi PATER, proq; salute mea vota apud Deum interpone. Heidel. prid. Calend. Iunij. Anno seculari. M. D C.

[a] *Hieron. Epist. 108. ad Domni. & Rogat. in li. paral.*

EPISTOLA II.

ANDREAS VERMADIVS SOCIETATIS IESV PRESBYTER Iusto Baronio Veteracastrensi S.P.D.

Soluuntur propositæ quæstiones IX. de Verbo Dei.

MIRABAR sanè quod scribis, silentium tuum, mi IVSTE, tam diuturnum præfer-

ſertim tamq; pertinax. Sed abundè ſatisfeciſti proximis literis tuis, quibus conceptã nobis ſpem de te magis magiſque confirmaſti: tantoque nos in CHRISTO affeciſti gaudio, vt non poſſimus non plurimum gratulari tibi & nobis, de tam excelſo animo veritatis amante, & auido cognitionis rerum ad æternam ſalutem ſpectantium: quarum fundamenta ſunt quæſtiones nouem de patefactionibus diuinis propoſitæ. Quas etſi ſufficienter [a] *Bellarminus* noſter explicauit, tamen quia meam etiam ſententiã requiris, ne amici videar deeſſe officio, breuiter animi ſenſa aperiam, & quid hæreticis iſta proponentibus reſpondendum putem, monebo.

a Tom. I. controu. I. General.

Ac primum de prima quæſtione quàm impiè ſentiant *Swenckfeldiani* ac *Fanatici*, in vulgus notum eſt. Profiteor autem ego cum Eccleſia Catholica, patefactiones illas, quibus Deus notitiam mentis ſuæ veriſſimam hominibus manifeſtat, verbo DEI, quà ſcripto, quà tradito, contineri; nec video quo ſolo fundati Proteſtantes hãc ſententiam negare auſint verbis, quam reipſa & facto veritati conſonam teſtantur. CREDVNT vna mecum, libros veteris & noui teſtamenti verè diuinos, quod ſanè ex ſcriptura nullo modo, ex traditione autem ſola conſtare poteſt. Nam vt rectè ait [b] Bellarmi-

Verbum Dei duplex, ſcriptũ & non ſcriptũ

b Bellar. lib. 4. de Verb. Dei non ſcript. c. 4.

minus, *libros prophetarum & Apostolorum, etiamsi scriptura dicat esse diuinos, huic tamen infallibilem adhibere non possumus fidem, nisi prius crediderimus, scripturam quæ hoc affirmat, diuinam esse.* CREDVNT vnà mecum,[c] Euangelia *Marci* & *Lucæ* esse vera, Euangelia *Thomæ* & *Bartholomæi* esse falsa, cum ratio potius dictet, magis credendum libro præferenti titulum Apostoli, quàm non Apostoli. Hæc auté fides ex scripturis haberi non potest, sed ex traditione constat. CREDVNT vnà mecũ, quod distinctio diuinarũ personarum sit per Relationes, quod Pater sit ingenitus. Filius à patre genitus, Spiritus Sanctus à Filio Patreq; procedens; sed nullã Dei patefactionem in sacris scripturis expressam reperimus, quæ hunc fidei articulũ disertis verbis eloquatur, sed illæ quæ quasi per manus traditæ à CHRISTO & Apostolis continua successione ad nos vsq; peruenerunt. CREDVNT vna mecum, paruulos ante rationis vsum vtiliter baptismatis sacramẽto initiari, cùm tamen illud dogma non habeat in scripturis testimonia. Scio[d] *D. Augustinũ* ad illud confirmadũ allegoriã circũcisionis proferre, & alios alia; ex quibus tamen non firmã & solidã probationem desumi posse affirmat, sed tantũ probabilem coniecturam. *D. Augustini* verba hæc sunt. *Traditũ tenet vniuersitas Ecclesia, quod paruuli*

c Bellarm. ibidem.

d August. l. 4. cont. Donatist. cap. 24.

nuli infantes baptizantur, qui [e] *corde nondum possunt credere ad iustitiam & ore confiteri ad salutem. Et si quisquam in hac re authoritatẽ diuinam quærat, quanquã quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilijs Institutũ, sed semper retentum est, non nisi authoritate Apostolica traditum rectissimè creditur: tamen veraciter conijcere possumus ex Circũcisione carnis, quã* [f] *prior populus accepit.* Dũ addit (*veraciter cõijcere possumus*) nihil aliud insinuat, quam firmã hanc rationẽ non esse, sed probabilẽ coniecturã; robur autẽ suum hoc dogma ex tradita patefactione diuina adipisci. Cũ igitur hęc & similia fide teneant nobiscũ, & tenẽda prædicent: nihilq; credendũ censeãt, & meritò, nisi quod DEVS reuelauit, ac patefecit, aueo cognoscere, quo fundamento nixi, traditum Dei verbum tollant, quod reipsa ponunt.

[e] Rom. 10. 10

[f] Gen. 17. 12

Iam de *secunda quæstione* ingenuè confitentur & docent, docueruntq; & confessi sunt semper omnes Catholici; auctores à quibus diuinæ patefactiones cõsignatę sũt, eam dignitatem, reuerentiam, authoritatem & fidem mereri, vt de eorum fidelitate dubitari disceptariue à nemine possit, multisque rationibus falsitatis arguuntur *Iudæi* & *Mahumetani*, qui cæca infidelitatis caligine immersi, claram veritatis lucem in dubium vocant.

Authoritas Verbi Dei, totiusq; Religionis Christianæ

Prima

Prima ducitur ab eorum conditione& auctoritate,q fidéChristianã olim receprunt: qua vtiturLACTANTIVS *lib.5.diuin.Instit.ca.13.*& S.AVGVSTINVS *lib.1.de vtil.credend. cap.14.*

Secunda ducitur à constantia Martyrũ, qua IVSTINVS *Apologia 1.ad Senat. Roman.* testatur, se maximè fuisse motum ad fidem: & ea etiam vtitur LACTANTIVS *lib.5. Institu. diuin.cap.13.& 14.*

Tertia ratio ducitur à mirifica mutatione animi eorum,qui fidem Christianam suscipiunt & colunt: qua vsi sunt S.IVSTINVS *Apolog. 2. pro Christianis ad Antonin. Pium Imper.*TERTVLLIANVS *lib. ad Scapulam.* LACTANTIVS *lib.3.diuin.Instit.cap.26.*

Quarta ducitur à modo, quo olim fuit propugnata. Hac vtitur IVSTINVS Martyr *Apolog. 2. ad Antonin. Pium.* CHRYSOSTOMVS *Homil. 34. in Matth. Homil. 4. & 5. in 1.ad Corinth.* D.AVGVSTINVS *lib.22.de ciuit. DEI cap.5.*DAMASCENVS *lib.4.Orthodoxæ fidei cap. 4.*

Quinta à miraculis,quę vel ob eam rem maximè, quasi antonomasticôs nominari solent *signa*,quia cumprimis significant atque declarant, eam doctrinam diuinitus probari, atque adeò veram esse, cuius ad confirmationem edantur. Hac vsus est D. CHRYSOSTOMVS, *Homil.3. in 2. ad Corinth.*

D.Au-

D. AVGVSTINVS, *lib. 22. de ciuitat. Dei cap. 8.* & *lib. de Vtilit. credend. cap. 16.* Plures aliæ adduci poſſunt, deſumptæ ab eorum teſtimonio, qui fidem noſtram non receperũt, ab eorum cladibus, qui eam oppugnarunt; à Propheticis prædictionibus, à ſanctitate & rectitudine doctrinę & ſimilibus. Ex quibus manifeſtum ſit, patefactiones illas à nobis indubitatam fidem mereri, & cæcos eſſe *Iudæos* ac *Mahumetanos*, qui tam manifeſtam veritatis lucem non ſentiunt.

Canon ſcripturæ.

Venio ad *tertiam quæſtionem*, quæ cum duarum ſit partium, geminam reſponſionem poſtulat. Ad priorem partem, qua quæritur, quinam ſint Canonici, reſpondeo cum œcumenica ac generali *Tridentina Synodo*, *ſeſſione quarta*: quam ipſe domi priuatim legere potes. Ad poſteriorem, qua quæritur, quo Iudicio diſtinguantur Canonici ab Apocryphis: profiteor contra CALVINVM, cum Eccleſia Catholica: iudicio priuati ſpiritus, vel internæ teſtificationis, non poſſe diſcerni, ſed Eccleſiæ iudicio & authoritate: nec illius ſolum Eccleſiæ, quæ temporibus Apoſtolorum fuit, vt LVTHERVS opinatus eſt; ſed etiam illius, quæ Apoſtolos ſecuta eſt. Stat enim *D. Pauli* ſententia [g], *Eccleſiam eſſe columnam & firmamentum veritatis.*

Canonicorum librorum ab Apocryphis diſtinctio.

[g] 1 Tim. 3. 15.

Scriptura à quibus legenda.

Ad *quartam quæſtionem* reſpondeo, duplex

plex esse genus hominum Christianorum: alterum quod præiudicato iam errore occupatum, eò sua legendæ scripturæ studia refert, vt erroris, quo imbutum est, fulcimenta corradat, & non tam ex communi Ecclesiæ consensu, quàm suopte iudicio per affectum corrupto sententiam sibi scripturæ confingat. Alterum verò quod mente sincera ac humili plus Ecclesiæ quàm proprio iudicio confidens, eò sedula lectione progreditur, vt signatam ante à patribus scripturæ sententiam firmiter insistat: atque hoc ipsum esse genus hominum dicimus, quod securè simul ac vtiliter sacrā paginam potest euoluere. Istud verò minimè, cùm sanam sibi conficere medicinam insani ministerio iudicij non minus queat, quàm si imperitum vulgus ex benè instructa Apotheca sorbitiunculam contra omnis generis morbos conficere præsumeret.

Qua Idiomate scriptura legenda.

Quintò *qua lingua Sacra reddi debeant literæ ac peruulgari*, si ex Protestantium principio respondere quis velit, dicat necessum est, non alia, quàm qua primum fuerunt conscriptæ. Quod enim verti debeant in aliam, nusquam præceptum legimus. Nihil autem faciendum à quoquam illi contendunt, quod scripturâ sacrâ non præcipiatur. At verò secundum Catholicorum sententiam

tiam haud grauatè conceditur, vt eo, quo ſupra diximus modo, ab omnibus lingua patria legantur.

Sextò *Scripturæ verſiones qualeſcunq;* nullus probauerit Catholicorum, niſi quas Eccleſiæ authoritas comprobauerit, cuius eſt decernere, conueniat ne patria verſio cum authentica, an diſcrepet.

Verſiones ſcripturarum varia.

Poſtremò, vt reliqua omnia vno faſce complectar, *ſcripturam non omnibus intellectu facilem*, doctorum ſtudia & concertationes patefaciunt, ideò quæ obſcura & ambigua ſunt, ſi facta aliorum locorum collatione explicari poſſunt, rectè quidem: ſin minus, ad Eccleſiam ſummumq; Paſtorem referentur. [h] Illorum enim iudicio ſtandũ, naſcentis Eccleſiæ praxis docuit.

Scripturarum obſcuritas.

h Matth. 18. 17. Luc. 10. 16. Act. 15. & 6. 22. 28.

Hæc ſunt, quæ ad queſtiones nouem in tanta temporis anguſtia & laborum diſtractione, qui per infirmitatem Concionatoris noſtri mihi impoſiti ſunt, reſpondere licuit, quæq; aduerſarijs iſta perquirentibus rectè reſponderi poſſe puto. Si quid præterea eſt, priuato ſtudio facile inueſtigabis. Noſtræ Epiſtolæ modus plura ferre recuſauit. Vale. Spiræ. 3. Cal. Iulij. Anno ſeculari. M. D C.

EPI-

EPISTOLA III.

IVSTVS BARONIVS VETERACASTRENSIS ANDREAE VERmadio, Societatis Iesu Theologo S.P.D.

PARVM fideli nuntio commisisti tuas PATER: obiecitq; ea sors nonsolum magno me discrimini, verum & ab hoc pertexendarum controuersiarum cœpto planè deiecit. Quod quemadmodũ acciderit, coram narrabo. Nunc illud scito, proditis litteris diem mihi dictum, ac tantum non tribunal inter amicos statutum fuisse. Vnus eorum, grauem exorsus orationem, vehementissimè mecum queri cœpit, rogauitq;, quid mihi rei esset cum IESVITIS, veritatis & bonorum omnium (quod absit) hostibus, quibus cum tam familiariter conuersarer, tam amicè consilia de religione communicarem. Ac ne quid negare ausim, ad manum esse litteras Iesuiticas, *Spira* non ita pridem ad me missas, quæ diuina gubernante manu patefactæ omne consilium meum patefecerint. Id verò parum decere sincerioris fidei sectatorem & magistrum, [a] *Paulum* omne cum infidelibus commercium prohibere: multo igitur magis cum *Antichristi* famulis, &c. Quæ cum ego audissem, perterritus nonnihil, iniqui-

[a] 2. Corint. 6. 14.
[b] Ioan. 10. [illegible]

tate

tate tamen rei commotus, acri promptoq; sermone excusationem mei orsus sum. Quid? inquam: vos ne ita sinistrè de viris optimis & doctissimis, quamuis aduersarijs vestris sentiretis, vt disputationes etiam cum illis & amicitiam in vitio ponere non vereamini? Quis vllius erroris conuicit IESVITAS? Quis *Antichristi* famulos esse demonstrauit? Vestra quidem id præsumptio habet, & pulpita vestra nihil aliud sonant, sed infirmis admodum argumentis, & si calumnias excipias, nullis. Imò verò illi *Catholici* nominis possessione gaudent, nec dum video magnoperè, multum licet multis contra tumultuantibus & perstrepentibus, hanc ipsorum gloriationem retusam. Ostédite vos, si potestis, IESVITAS vel in Deum blasphemos, vel in proximum contumeliosos, vel in docendo erroneos, vel in conuersatione lubricos aut perfidos esse: fatebor *Antichristianos* dicédos, fatebor inique à me factum, qui amicitia cum illis contracta, religionis negotia tractare cœperim.

Hic illi interpellantes (plura enim subiecturum videbant) Ergone, inquiút, tu ad *Papistas* transibis? Si ita animatus es, actum de te est, actum de omni tua & liberorum tuorum fortuna. Tum ego: Hem inquam, tam subitonè vobis *Papista*? De dogmatib⁹

B non-

nondum vidimus, litteras tantum meas excuſo, neque æquum arbitror, homines immerentes, inauditos, nedum conuictos, tam iniqua cenſeri lege, vt alloquio etiam & litteris virorum bonorum iudicentur indigni. Quid ſi illi de vobis tale iudicium ferāt, voſq; hæreticos, vel ſchiſmaticos, atque à veteri Apoſtolica Eccleſia Apoſtaticos dicant, nonne grauem vobis iniuriam illatam queremini? Nonne cœlos & ſidera teſtabimini, quin & martyres vos pronunciabitis? Nolite [b] *affectu religionem metiri, ſed veritate*, alioqui *ſua cuiq; videbitur veriſſima*. Sentio ego à me *Ieſuitas ἀνεῳγμένας μουσῶν θύρας: apertas muſarum fores*, conſuli debere ac poſſe meritò: idque non humanitatis tantum, ſed & ſingularis eruditionis doctrinæque laude. Neque id poſtulo, vt mea tantum fide credatis: credite [c] *Wittakero* veſtro, credite [d] *Iunio*, credite cæteris profeſſoribus ac paſtoribus veſtris, qui nullam ſibi ſatis phaleratam habere videntur lectionem aut concionem, niſi domi poſt pulpita *Caniſium, Bellarminum, Valentiam*, aut *Granatenſem, Oſorium, Stapletonum* & ſimiles expilauerint.

His illi auditis, maiori adhuc ira excandeſcentes, in conuitia prorumpebant, IESVITAS (ita communiter omnes fermè hodiè Catholicos indigitant) manifeſtos Sophiſtas

[b] *Philo Iudaus de Legat. ad Alexandrum.*

[c] *Wittak. præfa. Diſput. de Ver. Dei. Et præfat. 2 ad Lect. Dupl. aduer Stapleton.*

[d] *Franc Iunius Præf. Notar. ad Bellarm.*

ſtas & quadruplatores eſſe, *Papatum* meras tenebras, ipſumq; *Antichriſti* regnum, quod à *Luthero*, *Caluino*, & alijs ad oculum demonſtratum ſit. Ego ſubridens, parcius in quam, parcius; nolite præcipitare calculos, [e] *res ardua*, [f] *& adhuc ſub iudice lis eſt*. Scio vobis pleraq; dogmata & ſententias *Ieſuitarum* ne à limine quidem notas eſſe. Quid ergo de ignotis tanquam *cæci de coloribus* iudicatis? Statis doctorum veſtrorum iudicijs. At iſti plures & maiores cauſæ ſuæ teſtes habent: habent ſcripturas, habent concilia, habent vniuerſum SS. Patrum chorum: habent conſentientes in plerisque [g] *Græcos*, *Ruſſos*, *Moſcouitas*, *Aethiopes*: in ſumma totum fermè orbem Chriſtianum habent. Quod ſi ergo ſtandum eſt teſtimonijs, [h] *Orbis maior eſt vrbe*, Germania maior Palatinatu, Europa maior Germania, Eccleſia denique Romana maior vtraque. Nec puto illud [i] *Donatiſticum* vos repetituros, *De cætero mundo periſſe Eccleſiam*, & in ſola *Germania* aut *Gallia*, aut *Anglia*, in parte *Lutheri* vel *Caluini* remanſiſſe. *Qui enim ita Euangelizat*, Auguſtino & mihi *anathema eſt*. Alia latitudo patribus promiſſa fuit. [k] *In ſemine tuo* inquit Dominus, *benedicentur omnes gentes terræ*, &c. Neq; video quomodo Eccleſiam poſſitis profiteri CATHOLICAM, ſi tam anguſtis circumſcripta

B 2 ſit

[e] *Terent. Phorm.*
[f] *Horat. in arte Poët.*
[g] *Quod patet ex ſingulorum confeßionibus publicè editis.*
[h] *Hieron. Epiſt 85. ad Euagr. Epiſcop. 93. Diſtinct c. Legimus.*
[i] *Auguſt. contra Epi. Parmen. li. 1. cap. 2. Et de Vnit. Eccl. cap. 12.*
[k] *Gen. 12. 3. & 18. 18. & 22. 18. Pſal 71. 17.*

fit limitibus, vt non pertingat [l] *à mari ad mare*, & [m] *funiculus eius ad fines vſque terræ.* Tum illi ſeueriſſimo vultu intuentes me, At tu inquiunt manifeſtè *Papiſta* es, qui ipſorum cauſam tam genuinè agis? Quid enim illi aliud, quàm *Patres Patres, Eccleſiam Eccleſiam* crepant. Si tu ita affectus es, nos magiſtratui ſignificabimus, qui te in ordinem cogat, tuamque curioſitatem compeſcat. Facite inquam quod lubet, nihil mihi hoc nomine metuo: conſcientiæ bonitas, & cauſæ æquitas conſolantur me, nec quicquam commerui, quàm quod ſcripſi Ieſuitis, & in pleriſque ipſorum ſententias à Prædicantibus malitioſè vel imperitè peruerti agnoſco. Si mihi hoc nomine malum accerſetis, patiar ſanè, ſed vos quàm rectè videritis.[n] *Deum inter me & vos iudicem conſtituo.* Sic amicitia diſſoluta diſceſſum eſt.

l Pſal. 71. 8.
m Iſa. 54. 2.
n Gen. 16. 5.

Hæc verò cur ad te, PATER REVERENDE, tam longa cõmemoratione? Primum volui excuſare diuturnum ſilentium meum, vt qua ex cauſa proficiſceretur, cognoſceres. Deinde putaui luctum meum in amici ſinum deponendum, vt qua in parte poſſet, me conſilio aut opera iuuaret. Qua de re quia nec tempus nec periculum plura ſinit ſcribere, cœtera in aduentum meum differo. Interea tu vale, meque quod facis, ſincerè

cetè amare perge. Heidelb. 17. Cal. August. M. DC.

EPISTOLA IV.

IVSTVS BARONIVS VETERACASTRENSIS GREGORIO RENATO S.P.D.

ACCEPI litteras tuas, GREGORI, quibus retexens partem nuperæ συζητήσεως nostræ, quæstiunculam proponis de loco Euangelico:[a] *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces*: à FRVCTIBVS *eorum cognoscetis eos.* Hic enim quia inter tesseras Pseudoprophetarum FRVCTVS vel maximè commemorantur: & verò FRVCTVS operum duabus radicibus enascuntur: alij doctrinæ ipsius sanæ aut corruptæ: alij liberæ hominum voluntatis, etiam præter doctrinæ genium sese efferentis & luxuriantis: dubitare te ais, vtrum hi vel illi intelligēdi veniant: et si isti præ his, vtrum in veteri magis quàm noua Ecclesia reperiantur. De vtroq; breuiter vt potero satisfaciam.

De Sanctitate morū Ecclesiæ Catholicæ.

a Matth. 7. 15. 16.

Ac de priori pridem sunt, qui longissimè à scopo aberrantes, FRVCTVS ipsam doctrinam interpretantur, quasi Dominus eos doctores definiat veros, qui veram, fal-

Fructus nō est ipsa doctrina.

ſos qui falſam doctrinã profiteantur. Quod ſanè parum præſenti loco commodum eſt, cum nil niſi inanem circulum, & vt logici loquũtur αἴτημα τοῦ ἐξ ἀρχῆς efficiat. Etenim ipſa Prophetarum doctrina hic in queſtionem venit, & certo ſigno dignoſcenda proponitur. Nihil autem ſui ipſius index eſſe poteſt, ſed alio & quidem manifeſtiori ſigno indiget: qualis puritas doctrinæ non eſt, ſed fructus pœnitentiæ, & conſtans conſpicuaque virtutum omnium cultura, quæ in ſenſus hominum incurrit. Deinde *fructus* per quos falſa doctrina à vera, ac falſi doctores à veris diſtingui debent, [b] ſimiles ſunt *ficubus* ac *vuis*. At doctrina non habet rationem *ficuum* vel *vuarum*, ſed ſtipitis potius ac radicis, vnde fructus enaſcuntur, cum doctrina efficax ſit per opera, non viciſſim opera per doctrinam. Quomodo ergo fructus de doctrina interpretandi erunt?

b Matth. 7. v. 16.

Fructus ſunt opera externa.

Poſtremò Dominus ipſe hos *fructus* de externis & viſibilibus operibus interpretatur, cum ſubdit: [c] *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui* FACIT *voluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum.* Et paulò poſt [d] *Diſcedite à me omnes qui* OPERAMINI *iniquitatem.* Atque iterum infra. [e] *Omnis qui audit verba mea hæc, &* FA-

c Matth. 7. 21.

d Ibid. v. 23.

e Ibi. v. 24.

CIT

eit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam super petram,&c. Omnium verò apertissimè in [f] præcedentibus, vbi sic argumentatur. Quemadmodum se habent fructus ad arborem, sic opera se habent ad doctorem vel doctrinam. Atqui fructus mali, malam & acerbam arborem, fructus boni bonam & dulcem arborem arguunt. Quapropter etiam bona opera bonum doctorem & doctrinam, mala opera falsum doctorem & impuram doctrinam arguunt,&c.

f Ibid. v. 18.

At inquis, opera illa externa communia sunt vtrisque, & veris & falsis prophetis: Itaque & hoc ipso loco [g] *vestimentis ouium* comparantur, quibus se lupi tegant:& Dominus alibi nolens doctrinam discerni ex opere, cum sæpè mali bona doceant: [h] *Quæcunque dixerint vobis*, inquit, *Pharisæi & Scribæ, seruate & facite, secundum opera verò eorum nolite facere. Dicunt enim & non faciunt. Alligant onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere.* Rectè inquam. Ergò iam alterum quoque videamus, cuius radices opera hic intelligenda sint. Aliqua enim voluntatum ipsarum corruptione fiunt, citra ipsius doctrinæ genium sese efferentium,& conscientiam manifesta vi contaminatium. Aliqua ipsius doctrinæ mollitie

Occupatio. Opera non quæuis sed doctrinæ affinia intelligenda.

g Matth. 7. 15.

h Matth. 23. 3.

litie ita concipiuntur, fouentur, & aluntur, vt secundum [i] Propheticum illud *puluilli quasi consuantur sub omni cubito manus, & ceruicalia substernantur sub capite vniuersæ ætatis, ad capiendas animas.* De illis vt certum est, hic Dominum non loqui: ita de his sermonem esse, manifesta ratio euincit. Nam quæ doctrina ita afficit homines, vt calore pietatis indies magis magisque exardescăt, & negata impietate totos se sanctimoniæ mancipent, ea procul dubio sancta, pia & diuina est. Quæ verò homines ad languorem trahit, inq; salute curanda facit remissiores, improbæ protinus notæ conuincitur, quemadmodum Dominus ipse arguit: [k] *Numquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit, mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere.*

[i] Ezech. 13. 18.

[k] Matth. 7. 16.

Quod si iam secundo loco vetus doctrina ad nouam hac lance appendatur, facili indicio se vtriusque genius prodet. Enimuerò Catholici cum fide pœnitentiam vrgent, cordis amaritudinem præcipiunt, ieiunia, preces, eleemosynas, omniaque corpori, dura ac laboriosa iniungunt. Quo fit vt (teste [l] Augustino) *tam multi hospitales, tam multi officiosi, multi misericordes, multi docti, multi casti, multi sancti, multi* &c. adeò

Catholica doctrina bonorum operum fœcunda.

[l] Lib. 1. de moribus Ecclesiæ Catholicæ. c. 30. & 31.

Dei

Dei amore flagrantes in Ecclesia reperiantur, vt eos in summa continentia atq; mundi huius incredibili contemptu solitudo delectet. Nam (quod non minus hodiè quàm olim verum est) *quis nescit summæ continentiæ hominum Christianorum multitudinem per totum orbem indies magis magisq; diffundi: quis nescit eos, qui secretissimi penitus ab omni hominum conspectu, pane solo, qui eis per certa interualla temporum affertur, & aqua contenti, desertissimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæserunt, & eius pulchritudinis contemplatione beatissimi, quæ nisi sanctorum intellectu percipi non potest. Quis inquam nescit hos. Videntur enim nonnullis res humanas plusquam oporteret, deseruisse, non intelligentibus, quantum nobis eorũ animus in orationibus prosit, & vita ad exẽplum, quorum corpora videre non sinimur. Tantum isti admonendi sunt, qui sese inaniter iactant, in tantum processisse temperãtiam & continentiam sanctissimorum Catholicæ fidei Christianorum, vt restringenda nonnullis, & quasi ad humanos fines reuocanda videatur. Vsq; adeò supra homines illorum animos euasisse, ab his etiam, quibus id displicet, iudicatur. Sed si hoc excedit nostram tolerantiam, quis non illos miretur & prædicet, qui contemptis atq; desertis mundi huius illecebris, in communem vitam castissimam sanctissimamq; con-*

Eremita.

Cœnobita.

B 5 gre-

gregati, simul ætatē agunt, viuentes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus: nulla superbia tumidi, nulla peruicacia turbulenti, nulla inuidentia liuidi: sed modesti, verecundi, pacati, concordissimam vitam & intentissimam in Deum, gratissimum munus ipsi offerunt, à quo ista posse meruerunt. Hæc est etiam vita fœminarum Deo solicitè casteq; seruientium, quæ habitaculis segregatæ ac remotæ à viris quam longissimè decet, pia tantum illis charitate iunguntur, & imitatione virtutis: ad quas iuuenum nullus accessus est, neq; ipsorum quamuis grauissimorum & probatissimorum senum, nisi vsq; ad vestibulum necessaria præbendi, quibus indigent, gratia. Lanificio namq; corpus exercent atq; sustentant, vestesq; ipsas fratribus tradunt, ab ijs inuicem quod victui opus est resumentes. Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc institutum, si laudare velim, neq; dignè valeo, & vereor ne iudicare videar per seipsum tantummodo expositum placere non posse, si super narratoris simplicitatem cothurnum etiam laudatoris addendum putauero.

Moniales.

Antithesis doctrinæ hæreticæ, quæ frænum laxat cupiditatibus.

At *Protestantes* Euangelici (quo nomine gaudere volunt) de operibus pœnitentiæ tam contemptim sentiunt, vt illa etiam quondam *ad salutem perniciosa* non censuerint solum, sed & scripserint. Quo titulo & argumento integer *Georgij Maioris* liber

ber extat. Et [m] *Lutherus* eò vesaniæ progressus est, vt quoduis *bonum opus quantumuis factum benè, peccatum* statuerit *mortale*. Quamobrem & in omnibus suis operibus, maximè *Tomo 6. Witteb. fol. 256.* animos hominum tantoperè à bonis operibus ad libertatem, vel licentiam potius auocat. Qua ex re tanta passim profanitas consecuta, vt *Lutherus* ipse alicubi scribat, [n] *Mundũ indies ex sua doctrina peiorem fieri. Homines* inquit, *vno antea, nunc septem Diabolis obsidentur. Diabolus nunc plena cohorte homines inuadit, vt sub clara Euangelij luce multo sint, quàm antea sub Papatu, auariores, astutiores, fraudulentiores, crudeliores, libidinosiores, procaciores ac peiores.* Alij etsi opera quidem laudant, fideique quo ad præsentiam adiungunt, quo ad effectum tamen gratiæ & remunerationis tollunt, & grauissimis etiam sceleribus vnicæ fiduciæ præsidio impunitatem spondent. Qua ex re quid aliud sequi potest, quàm acerbi & insipidi fructus impietatis? quemadmodum præclarissimè quondam *Sadoletus Cardinalis* [o] Exhortatione ad principes populosque Germaniæ scripsit. *Hac voce (sola in Deum fide homines effici iustos, ad iustitiam in nobis conficiendam bona opera nil referre) per populos promulgata, authoribusq; auditisquis non intelligat, maximos motus animorum, id quod factum*

m Tom 7. Witt fol. 130 131.

n Postill. Domest. Ienens. an. 59. Conc. 2. Domin. 1. Adu.

o pagin. 6.

factum est, necessariò fuisse concitandos? Cum enim credere in Deum facile sit: difficile autem cupiditates suas temperare: nemo paulo mobilior atq; imperitior esse potuit, qui non exiguo illo credendi negotio, liberam suis cupiditatibus inseruiendi facultatem redimere sibi vellet. Quapropter etsi interdum videas nonnullos de pietate grauiter differentes, tamen similes putato Græcis illis, quos [p] Anacharsis *numismate tantum ad numerandum vti* dicebat: vel similes Philosophis, quos [q] Diogenes *pro bona valetudine sacrificantes in ipso sacro epulis ingurgitari querebatur.*

At inquis, [r] *fieri non potest, vt qui Christo per fidem insiti sunt, fructus non proferant gratitudinis*, fidesque adeò ab operibus indiuulsa manet. Hoc quàm verum sit, docet illa vox Apostoli. [s] *Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum.* Et illa altera S. Iacobi. [t] *Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? nunquid poterit fides saluare eum?* Tandem Augustinus de Trini. c. 18. *Fides* inquit, *sine charitate potest quidem esse, sed non & prodesse.* Et Tractat. 10. in Epistolam Ioannis. *Iam credit aliquis in Christo, sed odit Christum, habet confessionem fidei in timore pœnæ, non in amore coronæ: adde huic fidei dilectionem, vt fiat fides,*

[p] Plutar. in lib. de per. fect. morū.

[q] Laër. li. 1. de vitis Philosop.

[r] Catech. Heideib. quæst. 64.

[s] 1. Corinth. 13. 2.

[t] Iacob. 2. 14.

des, qualem dicit Apostolus Paulus, [u] *fides quæ per dilectionem operatur.* Deinde si necessariò fidem sequuntur opera (addit idem [x] Sadoletus) *quid attinuit ab ea iustitia, quæ per fidem imprimitur, opera bona seiungere? Cum ea ita complexa & cognata ipsa cum fide sint, vt simul cum ea adsint, & simul cum ea iustificent, tanquam ad rationem fidei substantiamq; pertinentia. Quod enim stare per se sine altero non potest, habet illud certè quo sine non potest esse, ad naturam suam penitus adiunctum.* Nec tamen diffiteor, debere quidem, atq; in multis etiam fidem opera subsequi. Nam si Euangelium potens est ad salutem, potens quoque esse debet ad pietatem, sine qua salus nulli obtingere potest. Ideò Apostolus talem in Christiano *fidem* desiderat, [y] *quæ per caritatem operetur.* Et alibi negat eos Christum rectè didicisse, [z] *qui in vanitate sensus sui ambulantes, semetipsos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in auaritiam.* Vnde D. Cyprianus. [a] *Qui habet fidei veritatem* (inquit) *seruat Dei timorem: qui autem Dei timorem seruat, etiam caritatem & misericordiam erga pauperes seruabit.* Et [b] Eusebius Christianum definit, *qui per Christi cognitionem & doctrinam animi moderatione & iustitia, continentiaq; vitæ ac pietatis confessione excellit.* Atque hoc per Dei gratiam ita clarè &

u Gal. 5. 6.
x Vbi supra pag. 75.
y Gal. 5. 6.
z Eph. 4. & 19.
a De opere & Eleemosyna.
b Lib. 1 hist. Eccl. cap. 5.

rè & abundanter in Catholica fit Ecclesia, vt meritò concludam cum Augustino.[c] *Istis Manichæi* (Euangelici) *si potestis obsistite, istos intuemini, istos sine mendacio si audetis, cũ contumelia nominate, istorũ ieiunijs vestra ieiunia, castitati castitatem, vestitũ vestitui, epulas epulis, modestiam modestiæ, caritatem deniq; caritati, & quod res maximè postulat, præceptis præcepta conferte. Iam videbitis quid inter ostentationem & seueritatem, inter vitam rectam & errorem, inter fidem atque fallaciam, inter robur & tumorem, inter beatitudinem & miseriam, inter vnitatem & conscißionem, postremò quid inter superstitionis sirenas & portum religionis intersit.* Vale mi suauissime Gregori, ac breui responso contentus, veritati locum, mihi veniam concede. Heidelb. Calend. August M. DC.

[c] Lib. 1. de moribus, Cathol. Eccles. cap. 34.

EPISTOLA V.

ANDREAS VERMADIVS SOCIETATIS IESV PRESBYTER *Iusto Baronio Veteracastrensi S.P.D.*

INFORTVNIO litterarum mearum in fidei certamen te deuenisse, optatissime IVSTE, intellexi pariter & dolui. Sed credo, profectò, Deum hac machæra funem tuæ mo-

ræ amputare voluisse, teque pariter ac[a] LOTHVM *cunctantem ac disputantem* violenta manu è *Sodomis* eripere, ne scrupulosa disceptatione torqueres diu spiritum Dei intra te, locaresque operam [b] *Nicodemo*, quã [c] profitentibus discipulis locare debueras. Ecce autem qua te via angelus Domini in [d] SEGOR deducturus sit. Misimus nos omnẽ causam tuã in vrbem: vbi lecta *Pontifici*, lecta *Baronio*, singulare singulis gaudium excitauit. *Baronius* maximè salutis tuæ cupidus suadet, primo tempore Pontifici mentem tuam exponas, eiusq; potius ductu & hortatu emigrationis consiliũ moderere, quam priuato arbitrio, quo & in necessitatibus postea liberius ad eius præsidium cõfugere, & commendationibus ipsius munitus honestiorem vspiam locum inuenire possis. Scriberem hac de te plura, quæ iussu *Ill^mi Baronij Iosephus Windenius* ad nos perscripsit, nisi ex nupero casu timidiorem calamum haberem. Fac igitur cura litteraria ad biduum aut triduum sepofita, ad nos ipse excurras, aut si te negotiorum compedes tenent, litteras sine mora in vrbem expedias, quas nos Pontifici, & quibuscunq; volueris *Cardinalibus* fido *Mercurio* transmittemus. Vale, Spiræ Prid. Non. Decemb. M. DC.

a Gen. 19. 19

b Ioan 3. 2.

c Act. 4. 13.

d Gene. 19. 23.

EPI-

EPISTOLA VI.

IVSTVS BARONIVS VETERACA-STRENSIS ANDREAE VER-madio Societatis Iesu Theologo S.P.D.

LITTERAS tuas, mi PATER, meliori iam fato ſcriptas traditaſque, heri ſub veſperam accepi ac perlegi. Quarum conſpe-ctus etſi multo mihi fuit iucundiſſimus, tuamque incredibilem erga me ſolicitudinem ac curam nouo, eoque eximio argumento demonſtrauit: tamen vt verum fatear, recordatione humilitatis meæ, ac reuerentia tantorum nominum, quibus cauſam meam innotuiſſe ſcribis, tantoperè commotus ſum, vt dubitem maiorine pudore an lætitia ſim affectus. Sed quia prouidentiſſimo Deo ita placuit, conſcijs iuuantibusque ipſis ſummis Eccleſiæ præſulibus me in ſalutis portum deducere, ſanè amplector conſilium tuum, iſtorumq; plus quam paternum erga me affectum ſempiternis gratijs proſequor. Scribendi officium vereor vt ſatis decorè explere poſſim. Noſti enim veterem à *D. Hieronymo ladatam ſententiam, *non eſſe triſtem eloquentiam, maximè ſi ad ægritudinem animi accedat corporis ægritudo*: à qua neſcio quâm longè nunc abſim.

* Epiſt. 31. ad Theoph. Epiſc. Alexand.

sim. Periclitabor tamen vires, & quia venire ad vos propter vrgentissimos ἐργοδιώκτας nostros non licet, paucorum dierum spatio litteras cupitas transmittam. Interea tu cum Collegio feliciter. Vale, successumque causæ Deo precibus commenda. Heidelb. Non. Decemb. M. DC.

EPISTOLA VIII.

BEATISSIMO IN CHRISTO PATRI AC DOMINO CLEMENTI VIII. Pont. Max.

IVSTVS BARONIVS VETERACASTRENSIS S.P.D.

O quàm multi sunt, BEAT^me PATER, [a] *Sactæ Apostolicæ Romanæ, atq; vniuersalis Christi Ecclesiæ Venerande Papa*: quàm multi inquam sunt, qui hunc conatum meum extremæ impietatis ac perfidiæ condemnabunt! quàm multi, qui hæreseos & apostasias manifestæ! Postquam enim ego Dei sic ferente imperscrutabili voluntate isthic terrarum natus atque educatus sum, quin & multos annos vixi, & munera officiaq; gessi, vbi ([b] *D. Hieronymi* verbis vtar) *profligato à sobole mala patrimonio obrutaʃulcis frumenta in loliū auenasq; degenerarunt: vbi Lucifer ille qui occiderat, supra sidera posuit*

a *S. Athanas. Epist. ad Marcel. Pap.*

b *Epist. 57. ad Damas. Pap.*

thronum suum: vbi testacea vel lignea vasa virgam ferream, & æternum operiuntur incend um: id est, me interprete, vbi hæretico grassante furore, pulsa veteris fidei soliditate, doctrina noua, atque à consensu totius orbis omnisque antiquitatis aliena, sub specioso Euangelij nomine, cum multarum animarum sempiterna pernicie in vulgus spargitur ac disseminatur, nunc verò collustratis diuinitus oculis meis, perspectisque fœdissimis sectariorum erroribus ac delirijs, ad Catholicæ Ecclesiæ gremium, iuuante Domino, *Tuaq; sanctitate* approbante, transire toto pectore satago: mirum quot probra, quot conuicia, quã acerbas insectationes ac virulentas proscriptiones in me vndiq; iaculaturi sunt ij, quos sacrilega obstinatio, ac furor prauus extra salutares hosce Ecclesiæ carceres detinet.

Non minus enim quàm Lymphatis olim *Circumcellionibus*, huic infelici hominum generi persuasũ est,[c] *de toto mundo visibilem peryße Ecclesiam, atq; in sola* Lutheri aut Caluini *parte remansiße*. Quamobrem Romanam Ecclesiam non secus ac turpissimum Lupanar atque ipsissimam *Babylonicam* meretricem, quibus possunt acerbissimis verbis ac crudelissimis supplicijs persequuntur.

c August. lib. de Vnitate Eccles. c. 12. & 13.

Ast ego qui Christi militiæ me verè nũc adscri-

adscriptum profiteor, cœlesti fortitudine armatus, fideiq; constantia roboratus, nulla tela inimicorum pertimescere, multo minus leuissima ista hominum nec de sua nec de aliena salute rectè sentientium, iudicia reformidare debeo. Quin consolari ac sustentare me debet diuina huic sedi in S. Petro Pontificum Romanorum ἄλφα tributa vis atque authoritas, dicente Christo, [d] *Tu es Petra, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis.* Quæ verba considerans [e] S. Basilius, *Petrus* inquit, *propter fidei excellentiam Ecclesiæ ædificium in seipsum suscepit.* Et [f] S. Chrysostomus, *Quid autem Petrus* inquit, *basis Ecclesiæ; ille vehemēs amator Christi, ille sermone indoctus, & Rhetorum victor, ille imperitus, qui tamen Philosophis obturauit os, ille qui Græcanicam sapientiam non aliter, quam aranearum telam dissoluit, ille qui sagenam misit in mare, & piscatus est orbem?* Denique [g] S. Optatus: *Cathedra*, inquit, *vna est, & negare non audes, scire te Petro primam in vrbe Roma Cathedram esse collatam, vbi sederit omnium* Apostolorum caput Petrus, *inde Cephas appellatus, in quo vno Cathedra vnitas ab omnibus*

d Matth. 16. 18. vide Bellarm. lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 10.

e Lib. 2. in Eunom.

f Hom. 4. in ca. 6. Esaia.

g Lib. 2. contr. Parmen.

mnibus seruaretur, nec cæteri Apostoli singulas sibi quisq; defenderent, vt iam Schismaticus & peccator esset, qui contra singularem Cathedram alteram collocaret. Ergo Cathedra vna est, quæ est prima de dotibus. In ea sedit primus Petrus, succedit Linus, Lino Clemens, &c.

Deinde consolari ac sustentare me debet omnium vniuersi orbis Christianorum, omnibus seculis in hac vna sede tanquam certissimo capite ac matrice Ecclesiarum omnium firmiter recumbens spes atque existimatio. Quorum nemo vnquam vel priuatim vel publicè tam vecors extitit, quin cum hac sede tanquam noua *Hierosolyma* fixam stabilemque sibi vnitatem colendam, eiusque authoritate tanquam indubitato Dei oraculo omnes fidei controuersias decidendas putarit. Adeò quidem, vt hæreticorum etiam fæx, [h] *Marcion* & *Valentinus*, item [i] *Campenses* cum *Tharsensibus* nihil aliud ambierint, quàm vt authoritate cõmunionis Romanæ suas mundo fabulas venditare possent. Quod cum per *Damasum* Romanum Pontif. non possent, [k] *è latebris extracti ac foras pulsi, breui mortui sunt.* Quamobrem *D. Hieronymus* (vt solennia Conciliorum decreta prætermittam, quæ [l] *Quartodecimanos Victoris; Nouatianos & Anabaptistas Cornelij: Aria-*

h Baron. Tom 2. An. 167. § 6.
i Hieron. Epist 57 ad Damas.
k Hieron. Epist. 94. ad August.
l Bellarm. libr. 3. De Verb. Dei cap. 8.

nos

nos Sylueſtri: Macedonianos Damaſi, Neſtorianos Celeſtini: Eutychianos Leonis: Pelagianos Innocentij & Zozimi, &c. Pontificum Romanorum voce tanquam cœleſti fulgure perculerunt) exorto in oriente hæreſeon nouarum ſemine, non aliam quàm Cathedram Petri Apoſtolico ore laudatam ſibi conſulendam cenſuit. [m] *Quoniam* inquit, „ *vetuſto oriens inter ſe populorum furore colliſus*, [n] *indiſciſſam Domini tunicam, & deſuper textam, minutatim per fruſta diſcerpit, & Christi* [o] *vineam exterminant vulpes, vt inter* [p] *lacus contritos, qui aquam non habent, difficile, vbi* [q] *fons ſignatus, & hortus ille concluſus ſit, poſſit intelligi: Ideò mihi Cathedram Petri, & fidem* [r] *Apoſtolico ore laudatam, cenſui conſulendam, inde nunc meæ animæ poſtulans cibum, vnde olim Chriſti veſtimenta ſuſcepi. Neq; vero tanta vaſtitas elementi liquentis, & interiacens longitudo terrarum me à* [s] *pretioſa margarita potuit inquiſitione prohibere.* [t] *Vbicunq; fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.* Et paulò poſt, *Quanquam tui me terreat magnitudo, inuitat tamen humanitas. A ſacerdote victimam ſalutis, à paſtore, præſidium ouis flagito. Faceſſat inuidia: Romani culminis recedat ambitio: cum ſucceſſore piſcatoris, & diſcipulo crucis loquor: Ego nullum primum, niſi Chriſtum ſequens, Beatitudini tuæ, id eſt Cathedræ Petri cõmunione cõſocior:*

m Hieron. Epiſt. 57 ad Damaſ. Pa.

n Ioann. 19. 23.

o Cant. 2. 15

p Ierem. 2. 13.

q Cant 4. 12.

r Rom. 1. 8.

s Matth 13. 46.

t Luc. 13. 37

 ſocior:

socior: super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunq; extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluuio. Non noui Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum, quicunq; tecum non colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, Antichristi est. O Sanctam Sancti viri vocem, ducem atque auspicem non huius modo meæ, sed & proximæ[u] *Ruthenicæ* atque [x] *Alexandrinæ* solenniter in vrbe multorum populorum plausu & iubilo factæ Palinodias. Cuius si dicam exemplum quantas meo pectori faces subiecerit, quàm acribus stimulis animum perpunxerit, integram hanc paginam compleuero. Nec leue est, [y] *conspirantem Christianorum multitudinem curare:* haud leue, mundo comite ad illius Ecclesiæ gremium currere, [z] *quæ ab Apostolis fundata, & à Sanctis culta, in hanc vsq; diem frustra hæreticis circumlatrantibus per successiones Episcoporum culmen authoritatis obtinuit.*

u Baron. in fine To. 7. Ann.
x Idem in fine Tom. 6. Ann.
y Aug. Epi. 162.
z August. De vtil. credend. c. 17.

Sed fratres mei, quos desero, PATER SANCT^me audientes talia, rident & stomachantur, meque conuitijs omnibus incessunt. Insanis, inquiunt, neque adis Ecclesiam Dei, sed deseris. Quid ita inquam? persuasum hoc vobis est, sed malè. Tenebar & ego quondam eodem errore, *Romanam* Ecclesiam maledictis lacerans, communionem-

nemque Dei in sola *Caluini* parte remansisse credens. Sed quis hoc euicerat? Calumniæ graues, & atrocia in domum Dei conuitia mentem meam peruerso iudicio imbuerant. Itaque sequens illos, qui à corpore Christi præcisi properabant ad exitium, [a] *Væ væ quibus gradibus descendebam & ipse in profunda inferi.* Abalienabar à promissis Dei, & tetra morte inuolutus pulchrè me viuere existimabā. [b] *Sed tu* DEVS *longanimis & misericors oblitum tui, oblitus non es: tu securus mei curam gessisti, ac miseratus simplicitatem meam* (neque enim destinata malitia peccabam) [c] *præuenisti me antequam inuocarem te, & instituisti crebrescens multimodis vocibus, perrumpens surditatem, & intonans voce forti in interiorem aurem meam*, vt cognoscerem eminentem scientiam charitatis CHRISTI, & firmitudinem Ecclesiæ tuæ, quæ supra Petram fundata, vndiq; circumfrementibus procellis inconcussa staret. Tu demonstrasti mihi seruorum tuorum ministerio, quàm graui crimine alligati furerent, qui rupta vnitate fidei, [d] *vltro se apud temerarios conuenas, sine diuina dispositione præficerent, qui se præpositos sine vlla ordinationis lege constituerent:* [e] *qui contemptis Episcopis, & DEI sacerdotibus derelictis, constituere auderent aliud altare, precem alienam illicitis vocibus facere, Dominicæ hostiæ verita-*

a August. lib. 3. confess. cap. 6.

b August. 11 confess. ca. 2.

c August. 13 confess. c. 1. & 20.

d Cypr. de Vnitate Eccles. cap. 8.

e Cypr. de Vnitat. Eccl. cap. 11.

tem per falſa ſacrificia profanare. Hoc demonſtraſti mihi DEVS meus, & gratias ago. [a] *Noui, confiteor tibi Domine, mecumq́ nouit & benedicit te, quiſquis ingratus non eſt certæ veritati.*

At vos fratres meos pluſquam prodigos ſalutis veſtræ obteſtor, depoſito paulum typho deliberationem Chriſtiani hominis mecum ſuſcipiatis, quamq; longè à DEO peregrinemini, vel limis ſaltem oculis aſpiciatis. Subducite mecum, an vel vnum verè Eccleſiæ ſignum apud vos demonſtrare poſſitis. Certè *vnitate* deſtituimini, à conſenſu orbis Chriſtiani præciſi, & in minutiſſimas ſectas miſerè diſſecti. *Sanctitate* quanta præſtetis, publicè notum eſt, vosq; ipſos profanitatis veſtræ palam pudet ac lædet. *Catholicos* nominare vos nec vultis nec poteſtis, tam anguſtis obſcuræ alicuius regiunculæ limitibus circumſcripti. Iam ſi *Apoſtolicos* vos nominare libet, [f] *Edite origines Eccleſiarum veſtrarum, euoluite ordinem Epiſcoporum veſtrorum,* [g] *& in ordine illo Patrum*, exorſi à S. Petro ad præſentem vſque CLEMENTEM VIII. *quis cui ſucceſſerit, videte. Certè in eo ordine ſucceſsionis nullus Donatiſta Epiſcopus inuenitur*, nullus Lutheranus, nullus Caluiniſta. Quid ergo iam amplius aduerſum patres veſtros ſæuitis? Quid ſtudio partium excæcamini? [h] *Venite* mecum

a August. 11 confeſſ. c. 7.

f Tertull. de præſcript. c. 32.

g Auguſt. Epiſt. 165.

h Auguſt. in Pſal. contra partem Donati.

mecum ad Romanam Ecclesiam, vt inseramini in vite: dolor est cum vos videmus pracisos ita tacere. Ipsa est Petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ. Idque vt mecum intelligatis, deponite ad tempus persuasionem sapientiæ vestræ: [1] *Audite doctos Catholicæ Ecclesiæ viros, tanta pace animi, & eo voto, quo vos ego audiui, nihil opus erit XX. annis, quibus me ludificastis. Longè omninò, longè breuiore tempore quid intersit inter veritatem vanitatemq; cernetis.*

[1] August. lib. 1. de moribus Catholic. Eccles. cap. 18.

Atque hæc fortasse paulò prolixius SANC^me^. PATER, commiseratione fratrum meorum: quibus consultò exponere volui, quibus ego remedijs ad sanitatem adductus essem, vt quæ mihi medicina profuisset, eadem ipsi vtentes conualescerent. Audiui enim ego pro *Augustini* consilio, doctos Catholicæ Ecclesiæ viros, Sanctorum Patrum monumenta sedulo euolui, recentiorum Theologorum scripta, inprimisque diuini viri ROBERTI BELLARMINI (cui post Deum præcipuas conuersionis meæ partes asscribo) enucleatissimas *Disputationes* studiosè legi: Ecclesiæ *Græcæ* consensum ex *Patriarchæ Constantinopolitani* in *Augustanam Confessionem* Censura solicitè rimatus sum: coram etiam cum multis sacerdotibus sermones contuli: nihilq; adeò prætermisi, quod ad cognoscendas Catholicorum sen-

tentias facere videretur. Neque id iniuriã. *Oportet enim*, vt[k] Cyprianus ait, *non tantum quid maligni atq; Apostatæ dicant, audire, verum etiam quid modesti & graues viri sentiant faciantuè, de vita ipsorum ac disciplinæ exploratione perpendere.* Hanc solicitudinẽ meam si imitarentur isti, qui se magistros profitentes orbis terrarum, sua *plerophoria* miserè decipiuntur, fortasse etiam pœnitẽtiam imitarentur, & mecum resilirent ab ijs, qui sine vocatione ingressi, sine ratione mentiti, sine mente grassati, supera inferis miscuerunt, & neque vitæ innocentia fratribus similes, nec fidei vnitate patribus concordes esse voluerunt.

k Epist. 52. ad Anton.

Sed vt eò iam, cuius gratia tota hæc scriptio instituta est, progrediar: vides BEAT^me^ PATER, quis sit sensus meus & animus. Redeo ex fuga & dispersione longa: cupio reconciliari ijs, qui veræ Ecclesiæ possessores ac vitæ æternæ hæredes rectissimè creduntur: Tanquam [l] *ovis* perdita sto ad ostium [m] *ouilis* Christi, & [n] pulsans humiliter intromitti cupio. Hic cum nulli claues aut spatiosi ouilis cura commissa sit, præterquam *Tuæ Beatitudini* soli: prouolutus ad pedes Sanctissimos tuos, cum multo gemitu & planctu per Christum rogo & obsecro, ne æstuantem hanc animam spernas, aut à grege tuo reijcias: quin potius apertis clemen-

l Luc. 15. 4.
m Ioan. 10. 25.
n Allusum ad verba D. Antonij, pulsantis fores D. Pauli Eremitæ Apud Hieron. in Vita S. Pauli.

ter foribus, ad Ecclesiæ sacrosanctæ communionem, & saluberrima Sacramentorum pabula admittas: postmodum, quod reliquum est, exulem breui propter Christum relictis omnibus futurum, Apostolica benedictione tua compleas, & sustentes. Quod à Beat^{ma} Sanctitate T^{a}. petere & sperare, non iussit impudens aliqua aut proterua audacia: sed iussus & authoritas eorum, qui suo merito Sanctitati T^{æ}. à latere iuncti, omniumque consiliorum cõscij, hanc mihi promptissimam voluntatem tuam in media *Germania* non obscurè confirmarunt. Idque vbi eorum votis, & tua plusquam diuina ad *Germanos* iuuandos promptitudine impetrare licebit, mea in Deum pietas, & in Apostolicam hanc sedem humilitas atque obedientia: in tuenda verò Catholica vnitate firmitas & constãtia, ita semper constabit, vt nunq̃ vel nomine Catholico, vel Pontificis Maximi beneficiis planè indignus fuisse videar. Nec dum viuam, Sacrosanctam Dei Maiestatem ardentibus votis precari desinam T^{m}. vt *Sanctitatem* vniuersæ Ecclesiæ Christianæ quàm diutissimè incolumem seruare, Tuumque istum Pontificatum quàm plurimorũ *Germanorum* conuersione magis magisq; insignem facere dignetur. Vale. Heidelb. Idib. Decemb. Anno seculari. M.DC.

Epi-

EPISTOLA VIII.

ILL^mo. ET REV^mo. D. CÆSARI Baronio Sorano, S.R.E. Cardinali.

IVSTVS BARONIVS VETERACASTRENSIS. S.

INTER Romanæ Ecclesiæ præsules, interque veræ ac solidæ iustitiæ præcones, qui aduentanti nunc *Antichristo* diuina ingenij sui acie neruos incidunt, profugisq; ab Ecclesia tuba sonanti receptui canunt, te facilè principem esse, CÆSAR BARONI, CARDINALIS ILLme, & fama dictitat, & præclarissima ANNALIVM tuorum monumenta contestantur. Quocirca aliquoties me has scribere ingressum, deterruit partim grauissimorum negotiorum tuorum recordatio: partim iusta debitaque Illustrissimi nominis tui reuerentia. Sed hæsitantem confirmauit iterum spectatissima ordinis vestri humanitas, & inprimis benignissima mei ad scribédum à te facta inuitatio. Qui cum consultissimi viri, *Iosephi Windeny* sermonibus, nec non *Patrum* quorundam *Spirensium* litteris de mea ad Catholicam fidem cõuersione certior factus esses, Summoque idem Pontifici retulisses: mirificè vterque pro vestra pietate cum [a] beatis Dei spiri-

a Luc. 15. 10.

ſpiritibus huius animulæ inuentione vos oſtendiſtis recreatos. Atque ego ſi affectus iſtius veſtri erga me magnitudinem vllis verborum præconijs ſatis celebrare, vel digna gratiarũ actione proſequi me poſſe ſperẽ, valdè oblitus ſim & vitiũ mearũ, & longè maximæ dignitatis veſtræ Apoſtolicæ. Verum vt tam benignis celebribuſque beneſactoribus maiorum erga me meritorum occaſionem præbeam, paucula de rebus meis, & diuturnis præſertim errotibus hac epiſtola commemorare animum induxi.

Qua in re illud primo loco conſtituo, nulla me voluntate tamdiu extra Christi caſtra profugum, aduerſus ſacerdotes DEI maledicum, ab officina ſalutis alienum fuiſſe, ſed patriæ partim corruptione infectũ, partim peruerſa præceptorum informatione inductum. Poſtquam enim perſolutis iã quatuor *Apocalypſeos* tubarũ pœnis, quinta tuba ſonante, hæc miſera *Germania* noſtra, per illam funeſtam [b] *cœlo de lapſam ſtellam*, inexpiabili crimine inuoluta, & *fumo tartareo, locuſtiſq; peſtilentibus*, in tantam fidei vitæque profanitatem adducta eſt: Ego quoque huius *Aegypti* incola, communibus, proh dolor, tenebris inuolutus, & ab regia ſalutis via cum alijs abſtractus ſum. Ac ne multus ſim, vigentibus publicè erroribus,

[b] *Apoc. 9. 1. 2 & ſeqq.*

ribus, illud mihi accidit, quod *Marcus Cicero* in *Academia* de stultis Philosophis commemorat.[c] *Cæteri* inquit, *primum ante tenentur astricti, quàm quid esset optimum, iudicare potuerunt: deinde infirmissimo tempore ætatis, aut obsecuti amico cuidam, aut vna alicuius, quem primum audierunt, oratione capti, de rebus incognitis iudicant, & ad quamcunque sunt disciplinam quasi tempestate delati, ad eam tanquam ad saxum adhærescunt.* Viua profectò, viua deceptionis meæ imago. Parentibus enim (quod misericors Deus in melius vertat) hæreticis natus, præceptoribus hæreticis vsus, patriæ hæreticæ consuetudine imbutus, ad fidem quoque hæreticam me pertrahi passus sum. Eam inquam fidem, si fides dicenda est, quæ à consensu orbis Christiani aliena, deliriorum CALVINI serua, *Donatisticam* quandam puritatem iactitat, & Catholicum nomen detestata, fidam Christi sponsam, *Romanam* Ecclesiam, miris verborum ludibrijs subsannat, & ferro furenter persequitur.

[c] 4. Acad. quæst.

Sed quia benignus Deus simplicitatem meam & interitum miserabatur, subinde optima iam annis aliquot continuis suppeditauit remedia, quibus ad erroris & periculi sensum, sanæque mentis possessionem adduci possem. Ac primum, quia me fascinatum videbat, gloriosæ Euangelicæ professi-

fessionis titulo; sæpiusculè in mentem reuocauit, laceram scissamque huius *Synagogæ* faciem, quę nullo vnitatis vinculo copulata, in multas minutissimas partes secta, capitali inter se odio dissideret, & tanquam [d] *Babylon* suis frustrata ausis, indies suppullulantibus nouis fœtibus emarcesceret, atque extingueretur.

d Gen. 11. 8.

Deinde, vt (quod penè puer animaduerteram) fraudes & mendacia hæreticorum, in detorquendis ac sugillandis Catholicorum sententijs, manifestius aperiret, lectionem ipsorum Catholicorum authorum suasit: primumque in manus dedit Sanctorum aliquot Patrum commentaria, AVGVSTINI inprimis & CYPRIANI: qui tanquam *duo fulmina belli*, facilè prostrauerunt pleraque nouatorum mendacia, quantaque fide illi in tractanda antiquitate versarentur, demonstrarunt. Sed vt ad rem propius accederem, atque ipsam quasi arcem causæ inuaderem, ad ipsos quoque recentiores Theologos consulendum incitauit. Quos vbi inspexi, tanquam [e] Bethsaidanus ille gradatim sanat[*], primum *à longè videremihi visus sum homines tanquam arbores incedentes*. Deinde continuata lectione & [f] repetita quasi impositione manus dominicæ plenariam sanitatem recuperaui, ac dilucidè tandem omnia peruidere cœpi. Enimuerò

e Marc. 8. 22. 23. 24.

f Marc. 8. 25.

uerò parentum liberorumque amor, præceptorum admiratio, &c. ægrè melioribus locum dedit. Sed quia [g] *potiorem Dei quàm hominum rationem habendam* noueram, & apertissima veritas vrgebat, coactus sum illi manus dare, nec amplius reluctari potui. [h] *Vt enim lancem in libra ponderibus impositis deprimi, sic animum perspicuis cedere necesse est.* Et quum inconstantiæ fama insidiaretur, succurrebat Cyprianus, [i] *Non inquiens, quia semel erratum est, ideò semper errandum est, cum magis sapientibus & Deum timentibus congruat, patefacta & perspecta veritati libenter atq; incunctanter obsequi, quam pertinaciter atq; obstinatè contra fratres & sacerdotes pro hæreticis reluctari.*

g Act. 4. 19.

h Cicero 4. Academ. quæst.

i Epist. 73. ad Iubaianum.

Sic itaque diuina ope sanatus, fide & intellectu interioris hominis, dudum rationes omnes quæsiui, euadendi hanc *lernam*, & publicè profitédi fidem meam. Sed quia Dominus ipse monebat, [k] ne *turrim ædificaturus*, aut *hostem cæsurus*, temerè ad opus prosilirem, sed *sumptibus prius subductis* viderem, par ne operi perficiendo esse possem, ne spe deiectus, risum ludibriumque mouerem vicinis: Ego iusta me ratione moueri credebam, vt lentè agerem, & vada prius tentarem, littoraque explorarem, quàm me periculoso cum meis mari committerem. Cumq; hoc solicitè mecum iam mul-

k Luc. 14. 28. & seqq.

tos

ios menses faceret *Religiosissimus in Christo Pater* ANDREAS VERMADIVS, Ecce θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, nobis de ouiculis aliquibus conciliandis solicitis, tua inprimis opera, CARDINALIS ILLVSTRISSIME, ipsúPastorem summum conciliauit, eiusq; voce humanissima quæque pollicitus est. Quam tam optatam consilij perficiendi occasionem, vt ego è manibus dimitterem, nihil erat. Quin potius te auspice ac duce humiles quasdam, & fortasse non satis pro tanta dignitate compositas literulas ad sedem Apostolicam conscripsi: certa spe fretus, fore vt explicatis Pontifici Maximo lógorum errorum meorum deceptionibus, & periculorum, in quibus ad huc versor, angustijs, coadiuuante diuina misericordia, & ingenita Pontificis Maximi bonitate, hoc præsertim anno *Iubilæo* & veniam delictorum, & Catholicæ vnitatis vinculum, Apostolicæque liberalitatis fructum facilius essem impetraturus. Quod votum meum, vt & tu, felix consultor, voto tuo comprobare, Summoque Pontifici cum aliquo insigni tuæ erga me beneuolentiæ indicio cõmendare velis, per Sanctam Domini Crucem, & viuifica ipsius vulnera ardentissimè precor. Ego quàm primum Apostolicæ voluntatis nutum vel minima significatione percepero, me illi absque vlla cunctati-

one morigerũ præſtabo: & quidquid porrò ad Catholici nominis dignitatem, ad humillimam pro acceptis beneficijs gratitudinem, ad commiſſam denique quamcunque *Spartam* meã pertinebit, tanta σὺν θεῷ fide curabo, vt nulla in parte meo muneri defuiſſe videar. DOMINVS IESVS Sanctiſſimum Pontificem, teque magnum Eccleſiæ Cardinem, meo & aliorum proſelytorum bono quàm diutiſſimè ſeruet incolumes. Heidelb. Idib. Decemb. M. DC.

EPISTOLA IX.

ILL^mo ET REV^mo D. ROBERTO Bellarmino S.R.E. Cardinali.

IVSTVS BARONIVS VETEracaſtrenſis. S.

TV verò ille es ROBERTE BELLARMINE, CARDINALIS ILLVSTRISSIME, quem colit & veneratur anima mea, quem diligit & exoptat cor meum. Tu es, qui animam hanc vindicaſti à morte, & pluſquam *Cimmerijs tenebris* obrutam, diuinæ veritatis fulgore iuxta Deũ colluſtraſti. Tibi vota faciam, tuumque immortale nomen perpetuis laudibus celebrabo. Ecquid hoc eſt, in-

inquis? quem insperatũ *Paana* audio? quis peregrino celeusmate acclamat? Ego ego sum, diue vir, [a] *dulce decus & præsidium meum*. Ego sum, magnus debitor tuus. Si gratiam merui abs te, ades huc: percipe magnalia DEI, audi excellentissimos laborum tuorum fructus. Ecce sedebas quondam, & medicinam parabas ęgris, quos vel *tartarea locustæ* à [b] *D. Iohanne* præsignificatæ, falsorum dogmatum aculeis læserant, vel hydrops falsæ sapientiæ inflarat, vel leuis superbiæ aura ex area Ecclesiæ proiecerat. His medicinam *Disputationibus* tuis parabas, atque in vulgus prolatam cunctis propinabas. Sed vide ingratos homines. Alios vis morbi obstupefecerat, alios desperatio acquirendæ sanitatis abalienauerat, alios furor ad proculcandum pharmacum incitarat. Mihi quid accidit, ægrorum infirmissimo? Propinatur eadem librorum tuorum medicina. Rideo vt assuetus eram, & tamen periculi faciendi causa gusto, pleniusq; lectione imbibo. Hic, quod ægris quibusdam accidere solet, pharmacum primo commouet animum, ac resultum quærit. Postmodum aliquandiu retentum, occulta virtute interius cum morbo conflictu habito, sudorem toto corpore excitat. Quod vbi sensi, tum demum grauissima me lue infectũ, totaque cura ad frequentandum antidotũ

a Horat. ad. 1. ad Mæcen.

b Apoc. 9 &c.

opus esse animaduerti. Eiq; dũ constãter in cumbo, maiores indies vires colligere, maiorẽ sanitatẽ recuperare cœpi ac tandẽ Dei munere ita corroborat⁹ mihi videor vt nũc quidem nihil amplius in votis habeam, quàm primo quoque die abiectis pristinis errorum exuuijs valetudinarium hæreticorum relinquere, & in arce Ecclesiæ Dei cum Catholicis sincero corde ac fide ambulare. En operum tuorum saluberrimam in me medicinam BELLARMINE! En quanto me malo eripueris: quantoque bono bearis! Laborabã periculosè, tu sanasti: moriebar lachrymosè, tu viuificasti, sepultus eram calamitosè, tu è pulueribus inferni atque ipsis *Acherontis* faucib⁹ excitasti, inquè regia Dei collocasti. ô magnum atque incredibile beneficium tuum! ô nunquam satis commemoranda merita? Pro ijs quid ego reponam? Nil nisi quod priscis diuorum donarijs inscribi solebat, *Aliud quidem non habeo*. Sed & Iustus Agonotheta Deus in hac iam vita constituens te inter principes populi sui, atque inter columnas Ecclesiæ suæ hanc tuam pietatem insigni laurea coronauit, inque altera longè maiori & diuiniori coronabit: quando [c] *qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudierint multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates*. En Mineral tuum

[c] Dan. 12. 3.

BEL-

BELLARMINE: En laurum! En gloriam! Qui vt misericordiæ quoque præmium consequare, exilio meo consolando sustentandoque facilè efficies. Idque vt facias, per illam sanctam tuam Deoq; plenam animam, per illas diuinas ac mihi prosperrimas *Disputationes* tuas ita rogo atque obsecro, vt maiori studio non possim. Ego interea tibi tuique simillimo BARONIO Canticum illud [d] *D. Augustini*, quod de vobis quasi vaticinans protulit, ingeminare non cessabo. *Currite ignes Sancti, ignes decori, vos enim estis lumen mundi, nec estis sub modio. Exaltatus est cui adhæsistis, & exaltauit vos, discurrite & innotescite omnibus gentibus.* Heidelb. Metrop. Palatinat. Idib. Decemb. M. D C.

[d] *Lib. 3. con fess. cap. 9.*

EPISTOLA X.

CLARISSIMO VIRO D. IOSEPHO Windenio, Doctori Iureconsulto

IVSTVS BARONIVS VETERAcastrensis S.

O VTINAM Romæ vobis vel vnum diem coram adesse liceret, clarissime WINDENI, totam mearum rerum seriem à *primo* vobis *ouo* commemorarem, exponeremq; quibus adhuc angustijs, probante Domino meam in recens cognita veritate constan-

tiam, circumſeptus ſim. Quin & vobis pro veſtra illa inſigni ad me iuuandum promptitudine, gratias quas poſſé maximas agerem, rogaremque, vt quàm à longè oſtendiſtis, beneuolentiam, deinceps ad pacem anhelanti, atq; ægrè ex hiſce voraginibus emergenti, præſtare non deſiſteretis. Sed quia loci diſtantia ac præſens rerum mearũ ſtatus, nullo id modo ſinunt, literarum miniſterio vtamur, donec locus & tempus meliora. Interea tu pro tua prudentia facilè reputare potes, quanta hic conuerſionem meam diſcrimina maneant, ſi publicè pateſcat. Et tamen nonnullis aliquid ſuboluit: qui magna anxietate euentum rei expectãt, perſuaſi fore, vt temporis diuturnitate iſte meus ardor refrigeſcat. Sed qui didici ex ore Saluatoris, non ſatis eſſe [a] *manum aratro admouere*, ſed conſtantiam requiri, illoſque demum βραβεῖον conſecuturos, [b] *qui ad finem vſq; perſeuerarint*: nunquam iuuante Deo committam, vt vlla me pericula, vel blanditiæ de gradu conſtantiæ deijciant. Nec non ſæpè laudabo auream illam [c] *D. Cypriani* ſententiam, *Graues viros, & ſemel ſuper Petram ſolida ſtabilitate fundatos, non dico aura leui, ſed nec vento aut turbine commoueri, ne animus dubius & in certus, varijs opinionibus velut quibuſdam vẽtorum incurſantium flatibus frequenter agitetur, & à propoſito*

a Luc. 9. 62.
b Matt. 24. 30.
c Epiſt. 52. ad Anton.

posito suo, cum quadam leuitatis reprehensione mutetur.

Quanquam igitur minimè præcipitandam arbitror meam ex hisce terris emigrationem, *dissuereq;* potius *quàm scindere* hanc cum collegis amicitiam pro [d] *Ciceroniani Lælij* consilio cupio: attamen quia ouiculā diu inter lupos versari, periculosum est, necessariò mihi aliqua securitatis ratio ineunda erit, vt Deo hominibusque fides mea constet, & familiam meam ex hoc incendio tempestiuè eripiam. Indies enim mihi audire videor id, quod *Hector Aneæ*;

[e] *Eia age nate Dea, teq; his* ait *eripe flammis,*
Hostis habet muros, ruit alto à culmine Troia.

De fortunis meis non tam solicitus sum, quàm de vxore, ternaque prole, tenella adhuc, & in primis annis constituta. Vicissim consolatur *Pontificis Max.* bonitas & spectata φιλανθρωπία, qué propterea de vestro consilio peculiaribus literis certius adhuc conciliare mihi volui, modo rectum cursum tenuerim. Istas literas, vt & alteras ad *Illustrissimos Cardinales* BARONIVM & BELLARMINVM, vt tu pro tuo in me amore rectè curare velis, WINDENI, maiorem in modum peto. De BARONIO quid velim, tibi notum est. BELLARMINVM salutare, prope

d *Lib. de Amicit. Hieron. Epist. 42. ad Nicean. Hypod. Aquil.*

e *Virgilius 2. Aeneid.*

diuina eius erga me merita iusserunt. Iste enim est, cuius ductu auspicijsque primum ad Catholicam ingressum feci: iste me erudijt, fouit ac confirmauit in sanctissima Dei veritate: idque eruditissimis *Disputationibus* suis: de quibus si quis alius, certè iudiciosissimus [f] BARONIVS veram tulit sententiam: *Disputationes* inquit, *Roberti Bellarmini sunt instar* [g] *turris illius, quam Dauid ædificauit cum propugnaculis, ex qua mille pendent Clypei, & omnis armatura fortium.* Sed video excrescere Epistolam. Finis sit, scribendi quidem, non autem diligendi, quod vt veræ religionis [h] *glutino* coniuncti in multos annos facere possimus, ex animo voueo & opto. Vale. Heidelb. Idibus Decemb. M.DC.

f Tom. 1. Ann. 53. §. 32.

g Cant. 4. 4.

h Hieron. Epist. 6. ad Florent. & Epist. 103. ad Paulin.

LIBRI PRIMI EPISTOLARVM

FINIS.

IV-

IVSTI BARONII

VETERACASTRENSIS EPISTOLARVM SACRARVM

LIBER II.

EPISTOLA I.

CLEMENS PAPA VIII.

DILECTO FILIO

IVSTO BARONIO VETERA-castrensi.

Dilecte Fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

PERLECTIS litteris tuis, quas ad nos dedisti, de tua ad fidem Catholicam conuersione, cõmota sunt viscera nostra, super filio nostro è regione longinqua, vbi [a] *fames* ac [b] *tenebræ, & vmbra mortis*, ad domum paternam redeunte, hoc est, ad [c] *vnam sanctam Catholicam & Apo-*

a Amos 8. 11.
b Esa. 9. 2.
c Symb. Re. vide Conc. Trid. sess. 3.

stolicam Ecclesiam, quæ est [d] *domus DEI viuentis, columna & firmamentum veritatis.* Et quamuis corpore longè à nobis absis, tamen [e] *in vnitate fidei,* & *in vinculo charitatis,* & in spiritu Christi, qui in semetipso etiam disiunctissima iungit atque conglutinat, te vt præsentem intuebamur, & [f] *cecidimus super collum tuum,* teque non iam vt alienum, sed vt filium, non vt membrum Diaboli, sed vt membrũ Christi & nostrum paterno affectu complexi sumus, gaudio spiritali exultantes in Domino, quia *filius noster,* filius Ecclesiæ [g], *qui perierat, inuentus est, & qui mortuus erat, reuixit.* [h] Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, *qui* [i] *ostendit in te abundantes diuitias gratiæ & misericordiæ suæ,* qui te densissimis errorum atq; hæresum tenebris obcæcatum, & [k] planè mortuum, secundum interiorem hominem, excitauit, illuminauit, & conuiuificauit in CHRISTO, & dedit tibi [l] *spiritum sapientiæ, & reuelationis,*

d 1. Tim. 3. 15.
e Eph. 4. 3. Hieron. Epist. 6. ad Florent.
f Luc. 15. 20.
g Luc. 15. 31. 32.
h 2. Cor. 1. 3. Eph. 1. 3. 1. Petr. 1. 3.
i Eph. 2. 7.
k Ephes. 2. 5.
l Eph. 1. 17.

tionis, in agnitione eius, vt cognosceres, & intelligires, quia [m] *vnus est* DEVS, *vna fides*, vna Ecclesia, non in vnius prouinciæ angulum coniecta, sed toto terrarum orbe diffusa, non [n] *in penetralibus*, & locis tenebricosis abdita, sed vt [o] *ciuitas* Dei *supra montem posita*, non heri aut nudius tertius excogitata, à paucis hominibus cupidis, elatis, superbis [p] qui deserẽtes *antiquitatem, vniuersitatem, consensum*, & abnegantes veritatẽ à Christo traditam, ab Apostolis promulgatam, à fortissimis Martyribus sanguine confirmatam, à sacrosanctis æcumenicis Concilijs declaratam, à sanctis Patribus per tot seculorum ætates vnanimi, atq; admirabili sensu & consensu prædicatam, seipsos solos horribili superbia & intolerabili audacia omnibus præferentes, [q] *conuerterunt se à fidei veritate ad fabulas*, & adorauerunt idola manuum suarum, nimirum hæreses & impietates suas, quibus dementarunt multos,

m Ephes. 4. 5.

n Matth. 24. 26.

o Matth. 5. 15.

p Vincent. in commonit. cap. 3.

q 2. Tim. 4. 4.

tos,

tos, & quod ſine magno dolore commemorari non poteſt, animas pretioſo CHRISTI ſanguine redēptas, ſecum abduxerūt in damnationem atque interitum ſempiternum. Iterum igitur & ſæpius [s] benedictus Deus, & Pater miſericordiarum, qui [s] *ex tenebris illis eduxit te in admirabile lumē ſuum*, & benedictus tu, fili, qui diuinę vocationi & Spiritui Sancto non reſtitiſti, ſed [t] *aperuiſti cor tuum pulſanti* DEO, teque [v] *præuenienti in benedictionibus dulcedinis*, quæſiuiſti & inueniſti ſapientiam, veritatem, vitam, tene eam, nec dimittas, & q, Deo auctore fortiter inchoaſti, eodem adiutore conſtanter perfice, [x] *miſiſti manum ad aratrum, ne reſpicias retrò*. Licet te ciues, & neceſſarij tui, vt ſcribis, irrideant, deteſtētur, proſcribant, ne te vllo humano affectu aut timore, aut terrenis & carnalibus rationibus à tuo ſancto propoſito retardari, nedum dimoueri patiaris. Vitæ auctor clamat ad te, [y] *Qui*

amat

[s] 2. Cor. 1. 3.
[s] 1. Pet. 2. 9.
[t] Apoc. 3. 20
[v] Pſal. 20. 4.
[x] Luc. 9. 62.
[y] Matth. 10 37.

amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. Etiamsi parentes, patria, cognati, amici deserent & derelinquent te, Dominus & Pater omnium assumet te, & nos, qui illius vicê in terris, imeriti licet, gerimus assumemus. Vtinã illi exemplũ tuũ imitentur, sed si [z] magis tenebras diligũt, quàm lucem, illi miseri in peccato suo morientur. tu [a] *fuge de medio Babylonis*, & [b] *salua animam tuam*, [c] *pro qua nulla cõmutatio dari potest.* Ne ergò timeas, te enim tãquam ouem perditam, vt scribis, ad ouile Christi pulsantem, non solum non repellemus, sed vltrò accersimus, & iã nunc inuitamus, & apertis brachijs expectamus, vt complectamur, & perfectè introducamus intra gremium sanctæ matris Ecclesiæ, [d] *quæ te parturit, donec Christus formetur in te.* Veni ad nos, veni ad vrbem Romam, veni ad Ecclesiam matrem, & magistram omnium Ecclesiarum, à qua totius Ecclesiæ Catholicæ vnitas dimanat, vbi

z Ioan. 3. 19.
a Apocal. 18. 4.
b Gen. 19. 17.
c Matth. 16. 26.
d Gal. 4. 19.

vbi domicilium religionis, vbi fidei Petra, & Apostolica illa successio à beatissimis Apostolis Petro & Paulo, vsque ad humilitatem nostram, quę omnes hæreses conuicit & prosternit: nos studijs tuis suffragabimur, eaque, vt expetis, sustentabimus, vt multis prodesse possis, neq; patiemur, vt quæ ad vitam, & victũ necessaria sũt desideres. Ea enim tibi subministrari iubebimus, tuisq; commodis benignè consulemus, omni denique amoris significatione te in Domino prosequemur. Cuius nostræ in te voluntatis, has nostras litteras testes, & veluti pignus esse volumus. Deus autẽ omnis gratiæ, [e] *qui opus suum in te incepit, ipse absoluat & perficiat*, in laudem & gloriam nominis sui, *vsq; in diem Christi*, Amen. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die 17. Ianuarij. M. DCI. Pontificatus nostri Anno Nono.

e Philip. 1. 6.

Siluius Antonianus Card.

Ept-

EPISTOLA II.

CINTHIVS ALDOBRANDINUS S. R. E. Cardinalis

IVSTO BARONIO VETERACASTRENSI. S.

Ornatissime Domine.

QVas literas ad S.D. N. superiori mense Decemb. dedisti, eas ego quoq; perlegi, & quidem cum incredibili quadam animi mei voluptate. Erant enim huiusmodi, vt facilè appareret, non potuisse tam præclara perscribi, nisi ab eo, cuius menté manumque diuinus afflatus iam regeret, penitusque occuparet. Tantam felicitatem tibi ex animo gratulor, Deum Opt. Maxim. precatus, vt gloriosam hanc victoriam, quã de te ipso iam retulisti, non tibi solum, sed & alijs quàm plurimis velit esse salutarem. Quod quidem omninò fore confidimus, præsertim si, quod polliceris, in eam curam sedulo deinceps incubueris, vt rectam veritatis viam aberrantibus pio officio demonstres. De paterna S^tis. S^æ. erga te caritate, nihil atinet me plura scribere, quandoquidem eam cumulatè exprimit *Breue Apostolicum*, quod mitto. De me priuatim omnia

omnia tibi pollicearis velim, quæ ab homine tui amantissimo proficisci possunt. Vale feliciter, & qui iam eruditionis laude (vt video) flores, ad solidam ex vera pietate gloriam, qua nihil illustri°, totis viribus, quod facis, contende. Romæ die 20. Ianuarij. M. DCI.

EPISTOLA III.

CÆSAR BARONIVS SORAnus S. R. E. Cardinalis.

IVSTO BARONIO VETEracastrensi S.

Amantissime Frater.

VT perlegi literas tuas, Deo Opt. Max. [a] *cuius sunt miserationes* (vt cecinit Dauid) *super omnia opera eius*, plurimas gratias egi, quod [b] *è tenebris* te vocauerit *in admirabile lumen suum.* Hoc beneficio nullũ maius, gratia nulla potẽtior vel vtilior, ob idq; custodienda cautius, & solicitius conseruanda, aliudque non tam generoso victori carmen sit triumphale canendum, quàm idem ipse monendus verbis Apostoli: [c] *Videte quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt;* & cohortandus verbis

a Psal. 44. 9.

b 1. Pet. 2. 9.

c Ephes. 5. 16. Colos. 4. 5.

bis Dominicis: [d] *Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehendant: & dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis.* [e] Victus semel Diabolus, maiori impetu solet assurgere, & validioribus viribus victorem appetere; prout nos exemplo illo docuit Dominus, de *Spiritu nequam,* [f] qui *cum exit ab homine,* nō quiescit, sed *auxiliares copias colligit, assumens septem alios spiritus nequiores se,* vt quam dereliquit ad tempus munitionem inuadat, aut dolis expugnet. [g] *Circuit* namque *ille* (monet Petrus) *tanquam leo rugiens, quærens quem deuoret; cui resistite fortes in fide.* Quærit fugitiuum suum, militantem iam in castris Ecclesiæ, repetit transfugam suum, ne prodat artes suas & consilia sua faciat manifesta, valde timens, ne rursus [h] *Saulus* in Ecclesiæ Catholicæ conflatorio igne diuini spiritus conflctur in *Paulum,* & fulmen prodeat veritatis, telum mendacij, quo ipse ad debellandas gentes est vsus. Tu verò strenue miles Christi, caue ne semel sumptum scutum fidei abijcias indecorè; magis autem teipsō potentior indies euadens, [i] teipsum supera, teipsum æmulans, vt erubescas non longè maiora præstare sub Christo duce miles adscriptus, quàm sub principe tenebrarum opera exhibueris tenebrarum.

Ista ego ad te commilito tuus, cupidissi-

d Ioan. 12. 35.

e Cypr de Unit Eccles. cap 12.

f Matth. 12 43. & seq.

g 1 Pet. 5. 8. 9.

h Act. 9 3. & seq.

i Hieron. Epist. 13. ad Paulin. de Instit. Monachi.

mus gloriæ tuæ,absens corpore clamo,præsens spiritu auribus ingero. [k] *Spectaculum iam factus Deo, angelis, & hominibus*, inter duos tuos Agonothetas, *Cyprianum* & *Augustinum*, in certaminis campum ingressus, fauente Deo, ministrantibus Angelis, coadiuuantibus fratribus, sanctis monentibus & opem ferentib⁹, nihil est tibi timendum, sed gaudendum; magis verò [l] *exultandum, si pro fide Catholica*, ipsa veritate tuenda, *aliquid pati dignus inuentus fueris*. Reddidi literas tuas Summo Pontifici, audit libenter iam diu perditæ balatus ouis, quam & iudicauit dignam, vocem audire pastoris, Apostolicis te literis alloqués, quibus velut extentis brachijs te complectitur, & quot characterib⁹, tot petit osculis, [m] *imponẽs super humeros suos*, &c. quem semper verè pastorem & patrem experieris. Vale. Romæ. 20. Ianuar. Anno Domini. M. D C I.

k 1. Corinth. 4. 3.

l Act. 5. 41.

m Luc. 15. 5. 6.

EPISTOLA IV.

ROBERTVS BELLARMINVS Politianus, S.R.E. Cardinalis

IVSTO BARONIO VETERAcastrensi S.

Clarissime Domine.

QVOD gratia Spiritus Sancti cor tuum potenti sua virtute ad veram lucem aspici-

ſpiciendam & amandam conuerterit, & lætor ex animo, & gratias [a] *Patri luminum*, quantas poſſum, ago. Quod verò ad hoc efficiendum ſcriptis meis prouidentia diuina vti voluerit, exulto mihi crede, pro fructu, ſed inani non efferor gloria. Satis enim imperfectum meum noui: neq; ignoro, [b] *virtutem Dei*, vt Apoſtolus ait, *in infirmitate perfici*, id eſt, tantò illuſtrius Dei potentiam eniteſcere, quantò per inſtrumenta infirmiora operatur. Magnum Dei donum eſt agnitio veræ Eccleſiæ, in qua ſola reconciliantur homines Deo, & ſpem ſolidam cõcipiunt adipiſcendæ ſalutis æternæ. Hæc videlicet eſt *illa* [c] *pretioſiſſima margarita, quam qui inuenit, venditis omnibus comparare ſtudet*. Neque metuendum eſt, ne ſi propter fidẽ patrimoniũ amittam⁹, fame nobis & frigore pereundum ſit, cum Dominus dicat, [d] *Quærite primum regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis*. Sed etiamſi [e] *rapinam bonorum* noſtrorum, vt Apoſtoli verbis vtar, ſine ſpe talia rurſus acquirendi, pati nos oporteret, non ideò minore ardore animi in veræ fidei profeſſionem & prædicationem incumbere deberemus. [f] *Non enim ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*. Pontifex Maximus optimam voluntatem erga te gerit, & breui dabit

a Iacob. 1. 17.
b 2. Cor. 12. 9.
c Matth. 13. 46.
d Matth. 6. 33.
e Heb. 10 34
f Rom. 8. 18.

bit operam, vt res necessariæ tibi & tuis ad vitam honestè transigendam non desint. Sed si fortè diutius res differretur, quàm par esset, ob distantiam regionum, & plurima negotia, quibus Optimus Pontifex quotidiè penè obruitur, velim ad mentem reuoces, quod *Moses* populo in angustijs posito dicebat, [g] *Tentat vos Dominus Deus vester, vt sciat an diligatis eum.* Ego pro mea virili non deero, tum precibus apud Deum, vt [h] *opus bonum, quod in te cœpit, ipse perficiat*, tum apud homines, vt temporalia subministrent ijs, quos à Patre cœlesti ad regnū æternum vocari vident. Vale Clarissime vir, [i] *confortare in Domino, viriliter age*, [k] *omnem solicitudinem tuam in Deum proijcito, quoniam ipsi est cura de nobis.* Romæ die 18. Ianuar. Anno M. DCI.

g Deut. 13. 3
h Philip. 1. 6.
i 1 Para. 22. 13.
k 1. Pet. 5. 7.

EPISTOLA V.

ILL^mo ET REV^mo D. CÆSARI Baronio Sorano, S.R.E. Cardinali

IVSTVS BARONIVS VETERAcastrensis S.

AD XVI. Calend. Martij, cum properè SPIRAM vocatus aduolassem, redditæ mihi sunt litteræ tuæ, AMPL^me. CARDINA-

LIS,

LIS: redditę item Pontificis Maximi, amoris, sapientiæ & consolationis vtræq; plenissimæ. Quibus quia coram respondere constitui, nihil nunc addo, nisi id, quod maximè desideratis: [a] *Iustum & tenacem propositi virum* haud ita parui cœlestis gratiæ radios, aut Sacrosanctę Cõmunionis Ecclesiasticæ fœdus facere, vt vel precum lenociniis, vel minarum terroribus aliorsum vel *latum pilum* se patiatur dimoueri. Est mihi alia veritatis, alia conscientiæ religio. Nec diffiteor hostes vndiquaque instare acres. Sed cui semper in ore ac vultu terribilis illa [b] *D. Hieronymi* tuba: *siue comedam* inquit, *siue bibam, siue aliquid aliud faciam, semper vox illa videtur sonare in auribus meis*: SVRGITE MORTVI, VENITE AD IVDICIVM, facilè omnes hostes contemnit, facilè in dentes illius etiam ferocissimi [c] *Leonis* irruit, quem tu rectè dies noctesque prædas agere, ac fugitiuos suos quærere scribis. Sed quis hac de re sensus meus sit, cognosces plenius in vrbe: Cognosces etiam aliquantulum ex subnexa oratiuncula, quam hisce diebus lectione *Saturnaliorum* LIPSII calens in recentes *Myrmillones* nostros & *Andabatas* hæreticos effudi. Leges obiter pransus ad fenestram. Operæ nihil habet, ingenij perparum, fateor. At pietatis aliquantum, cuius tibi à me testem esse volo.

E 3 Vale,

[a] Horat. li. 3. carm. Ode 3.

[b] D. Hiero. super Matt.

[c] 1. Pet. 5. 8.

Vale, ac perpetuum clientem tuum precibus præsidijsque vndiquaq; fulci. Heidel, Calend. Martij M. DCI.

ORATIO

DE INCREDIBILI DAMNO GERMANIAE PER HODIERnas Hæreses illato: similitudine priscarum gladiaturarum illustrata.

INTER priscæ crudelitatis exempla, interque sanguinaria sæuerrimi humani generis hostis stratagemata, non postremum sibi locum vendicant *Saturnalitia gladiatorum pugnæ*, ac *ludus matutinus Bestiariorum*. Quorum quemadmodum illi, vel ad defunctorum manium propitiationem, vel ad conuiuiorum delectationem, vel ad luxum & magnificentiæ ostentationem, denis, tricenis, aut etiam millenis sæpe paribus, in foro septis circisiue, acutissimo inter sese ferro concurrentes, de vita decertabant. Ita hi non benigniori fato, homines vel liberi in prælio capti, vel serui ad hanc lanienam educati, vel *Christiani* denique ob fidem morti dediti, ad oblectãdos impiorum hominum animos, oculosque crudelium tyrannorum, vel populi sanguinem sitien-

Gladiatores.

Bestiarij.

tis obſaturandos, crudeliſſimis valentiſſimiſque beſtijs obiecti, aduerſo cum illis Marte congredi, atq; ab ijs vel mortem vel victoriam deportare cogebantur.

Acerbum ſanè ac triſte ſpectaculum! [a] quod tãtam cladem vaſtitiemq; generi humano attulit, vt *nullus menſis abierit, qui non vicenis aut tricenis capitũ millib⁹ Europæ conſtiterit.* Quo nomine nõ ſapientiorib⁹ tantũ Ethnicis horrori, ſed Chriſtianis inprimis Imperatoribus tantæ abominationi fuit, vt nihil toto ſuo imperio execrabilius ſibi à maioribus traditum, nihil maiori cura prohibendum abrogandumque cenſuerint, quàm dira illa & funeſta ſpectacula, [b] *vbi homo in hominis voluptatem occidebatur.* Ac laudis quidem huius potiſſima pars *Conſtantino Magno* adſcribenda venit, cuius adhuc in [c] Codice ſancta hęc lex extat. *Cruenta ſpectacula in otio ciuili & domeſtica quiete non placent. Quapropter omninò gladiatores eſſe prohibemus.*

[a] *Iuſtus Lipſ. lib. 1. Saturnal. c. 12*

[b] *Cypr. Epiſt. 1. ad Donat.*

[c] *Cod. lib. 11. tit. 43.*

Diabolus Gladiaturæ loco hæreſes excitat.

Sed vide maligniſſimi hoſtis noſtri fraudes & aſtutias. Pro ſua inſatiabili ad humanum ſanguinem hauriendum cupiditate, præreptam ſibi gladiaturæ lanienam dolẽs, redintegrata acie, pernicioſioribusque excogitatis armis, noua mundo munera, noua ſpectacula edere cœpit: & tum Patrum, tum noſtra inprimis memoria *Amphitheatris*

tris hæreſeon extructis, talem gladiaturam inſtituit, qua & corpora & animi hominum perpetuo dolore confecti macerarentur. Perruptis enim Eccleſiæ repagulis, ſenſibuſque hominum à fide & vnitate priſtina deiectis, circos ſeptaque cinxit, quibus omnis illa priſcæ gladiaturæ facies, mentis errore, & hæreſeos furore depugnaret. Atque olim quidem quos huius farinæ homines in arenam produxerit, quàm bellè illi ſuum latrocinando munus exornarint, dicere hic nihil attinet. Nunc hac noſtra ætate triplici potiſſimum manu orbem Chriſtianum depopulatur. Atque alios quidem dedit, vt ita loquar, Boreales, *Lutheri* ſigna ſequentes, ſine culta armatura cęſtibus tantum pugnantes, atque, vt ille ait, [d] *ſtipitibus duris, ſudibuſq́ præuſtis.* Alios auſtrales & occiduos *Zwinglio* & *Caluino* Sacramento obſtrictos, politiſſimiſq; & acutiſſimis inſtructos telis, ad integram quaſi militiam ſufficientibus. Alios denique intermedios *Mennone* duce in aquis pyratarum inſtar prædas agentes, & vt variorum ſignorũ, ita vario quoque ferro pugnantes, præcipuè autem ſalutari fonte ſubmergentes, quos è Chriſti nauicula in ſuas cymbas pellexerunt.

Huius ſeculi hæretici triplices.

Lutherani.

d Virg 7. Æneid.

Zwingliani & Caluiniani.

Anabaptiſtæ.

Hæreticis ad familias Gladiatorum comparati.

Triplex hæc gladiatoria manus, ita ſtrenuè paſſim ſuum munus exercet, vt totam illam

illam priscam familiam reuixisse putes. Alij enim veluti noui SECVTORES tanto spiritu cum [e] *rugiente illo leone* gregem Domini in sequuntur, ac cuspide linguæ mendacis, massisque plumbea calumniarum innoxios Ecclesiæ præsules ita infestant, vt nemo quisquam eorum effugere furorem possit. Alij tanquam RETIARII & LAQVEARII tam blandè apertaque facie sophismata sua incautis inijciunt, vt priusquam hostem obseruarint, damnabili iam errore constricti, irretitique teneantur. Alij inhumanorum instar THRECVM ita ad seditiones & fundendum sanguinem assueti sunt, vt cum Catholicorum copia non datur, ipsis fratribus suis virulentum mucronem imprimant. Alij tanquam ESSEDARII & ANDABATÆ, vel calumniarum plaustris insidentes, vel furoris & insaniæ equis vecti, imperita ac cæca temeritate in medium veritatis Clypeum feruntur, laxisque habenis se & alios in æternam perniciem præcipitant. Tandem his omnibus accedunt quidam veluti MYRMILLONES, HOPLOMACHI & SAMNITES: quorum illis contra veritatē continuū impudentiæ tegimen, id est, [f] Apocalypsi interprete, *loricæ ferreæ*: His verò acies nouis doctrinarum insignibus clara, & scuta magnificæ prædicationis auro cælata, & galeæ cristatæ, vt respondeant similitudini

e 1. Pet 5. 8. 9.

f Apoca. 9. 9.

g Apocal. 9. 7. *locustarum*, quas [g] *Iohannes* vidit *similes equis paratis in prælium, & super capita habentes coronas aureas, faciesque vt facies hominum.*

Horum omnium cædes, vulnera, cadauera, rapinas, quas in omnibus mundi prouincijs quotidiè agunt & hactenus egerũt, si quis dextro oculo intueatur, næ ille demum triste ac luctuosum spectaculum videre se fatebitur, omnium quotquot sub sole viuunt oculis deplorandum, & conatu maximo prohibendum. Nam quod olim corporibus hominum in *Spectaculo Meridiano* accidit: id demum hîc animis eorundem & spiritibus maiori feritate contingit: vt rectissimè cum [h] *Seneca* exclames: *Quidquid ante pugnatum est, misericordia fuit, nũc omissis nugis mera homicidia sunt. Nihil habẽt quo tegantur, ad ictum totis corporibus expositi, nunquam frustra mittunt manum: non galea, non scuto repellitur ferrum. quò munimenta? quò artes? omnia ista mortes mera sunt. Manè leonibus & vrsis homines: meridiè spectatoribus suis obijciuntur, & victorem in aliam detinent cædem. Exitus pugnantium mors est. Hæc fiunt dum vacat arena.* ô veram viuamque spectaculorum nostrorum Iconographiam! Quid enim? Hæreticus panoplia Diaboli instructus, fraude, mendacijs, technis ac blasphemijs vndique obsitus ac

h Epist. 7.

tectus

tectus, cuius oculi nil nisi infernales spirant ignes, lingua præsentissimum virus fundit, manus [i] *Harpyiarum* instar nefario *contactu omnia fœdant*, quas putas strages edit? quanta vulnera animabus infligit? Tantò scilicet grauiora, [k] quantò fraudulentius omnia hic geruntur. Ostendebant *Amphitheatra* suum cuique hostem: qui cordatiores ac rubustiores erant, propositum sibi Antagonistam subigebant, ac suum tutabātur vitam. Ast hic non hostis, non interfector, non bellum aut pugna, sed pax & statæ induciæ, omniaque blandissima & securissima: quibus hominum mentes inescatæ, non tantum non galea, aut scuto repellunt ferrum, sed obuio etiam pectore accipiunt, ipsique sibi firmius imprimunt. ô fatalem calamitatem! quis sine lachrymis tantam stragem intueatur? Quocunq; oculos conuertis,

Sanguine rorat humus, reboat clamoribus æther:
Sydera cæsorum sanguine clara rubent.
O Luthere caue, Caluine quiesce: reconde
Sicam, qui binis corpora tingis aquis.
Sanitum satis est: Exhorret vulnera Phœbus,
Mergitur infernâ cymba Charontis aqua.
Nec tantum insano peregrinos perditis ense,
Vestra perit propriâ vita salusq; manu.

Sed iam operę pretium puto, ludos quoque

i Virg. 3. Aeneid.

k Cypr. de Unit. Eccles. cap. 1.

Scholæ præcipuæ hæreticorum in Germania.

que precipuos horum lanistarum commemorare. Quemadmodum enim olim gladiatores in familia primum habiti altique, postea crescente numero & crebritate editionum in ludis quibusdam publicis vsum armorum condocefacti, & ad pugnam instituti sunt: ita etiam hæc noua manus intra priuatos nata parietes, paulò post publica facta, sua *καταγώγια* & *μονομαχοτροφεῖα* nacta est, in quibus discit docetque quomodo Catholicam veritatem oppugnet, quo pede sese recipiat, & quomodo obuersa aduersarijs in quantulo spatio resistat.

Primumq; intermedij *Anabaptistæ* nulla Scholastica disciplina aut theatrali splendore clari, in lacunis, cauernis, agris, aut medijs etiam sæpè syluis discunt, docent, iugulant, quotquot simplicitatis suæ cassibus induerunt. At *Lutherus* tanquam Sicarius Arcticus *Saxonia* occupata, quatuor sibi ludos illustres constituit, quibus discũt omnes, qui in vicinis postea *Hassiæ, Porussiæ, Suecia*, &c. finibus nomine eius verbi Dei rudibus batuunt, hominesque ad mortis iter instituunt. Ij sunt *Wittenbergensis*, *Lipsensis*, *Ienensis*, & tandem *Tubingensis* Academiæ, virtutibus suis ita claræ, vt orationem nostram ipsa multitudine sua absterreant.

Iam *Zwinglius* & *Caluinus* facto syncretismo

tiſmo familias ſuas coniunxerunt, & vt latioribus graſſari finibus poſſent, varios hinc inde per *Galliam*, *Germaniam*, *Angliam*, *Belgium*, ludos aperuerunt, è quibus quanta damna communi patriæ prouenerint, publicè ſatis conſtat. Præcipuam in *Germania* ſedem ac veluti arcem imperatoriam in *montibus Himeris* fixerunt, vbi leges præſcribentes & dictata dantes tantum diſcipulorum numerum colligunt, vt colonias poſtea alio quoque mittant, nec vllus *Germaniæ* angulus ſuperſit, vbi non aliquis huius ſectæ tenebrio latitet, qui ſe data occaſione tanquam ex inſidijs prodat, ſuorumq; magiſtrorum ſpicula in obuioquoſq; contorqueat. Hâc tantorum malorum officinam, quis eſt qui ignorare poſſit? Tu minutà *Babylon*, *Apollineis* inſignibus clara, [1] *ſcriptum habens in fronte nomen Myſterium:* nega ſi potes, nega te matrem eſſe abominationum *Dipnoſophiſticarum* in omnibus terris: nega te myſterijs tuis, *Sacramentarijs* erroribus tuis, quotquot vſquam familiæ huius ſunt, vel naſcendo peperiſſe, vel obſtetricando formaſſe, vel nutricando aluiſſe. Tu *Hyrcana Tigris* vbera admoues *Gallis*, vt ſpurij potius *Caluini* & *Bezæ*, quam ſoboles Chriſti eſſe malint. Tu *Britannos*, *Heluetios*, *Belgas* inſtituis, vt domum reuerſi patria incendia alere, quàm pacifi-

[1] Apoc. 17.

pacificæ veritati locum dare pulchrius ducant. Inprimisque hoc detestabili scelere fœcundus est ludus ille magnus in vrbe, cacalidus institutione, densus Tyrocinijs, stultus peruersa *sapientia*: Inde tanquam ex *equo Troiano* innumerabiles patriæ incendiarij prodierunt. Hic sementis vicinarum ditionum, hic messis, hic trituratio. ô fatales Cellulæ, pingui sagina sordidæ, *quibus cibis corpora impletis insuccum, vt carius pereant in pœnam*, suoque sanguine fœcundêt arenam! Quàm metuo *Babylon*,[m] ne *veniat super te sanguis omnium*, qui à prædicato Euangelio aures præbuerunt seductorib[9], malueruntque paucos sequi cœcos ad perniciem, quàm multos oculatos ad salutem. Resipisce, resipisce, [n] *priora opera facito, ne moueatur candelabrũ tuũ de loco suo.* Ablacta infantulos tuos, nec quære præmium obstetricationis tuæ, ne flagella & tormenta inuenias. Ad perniciem instituis, cibosque propinas venenatissima errorum toxica. Nec te falle *sapientia* tuæ persuasione, vano veritatis Ecclesiæque titulo ne tibi impone. Plures sunt sapientiores te, oculatiores, spiritu ditiores, qui te stultam esse dicunt & conuincunt. Audi mundum audientem Christum: Crede mundo credenti Christo. [o] *Magnum ipse prodigium est, qui mundo credente non credit.* Neq; hic Ecclesiæ Dei mos

[m] in Matt. 23. 35.

[n] Apoc. 2. 5

[o] S. Augu. lib. 22. de ciuit. Dei c. 8.

aut

aut genius eſt, vt rupto quo cœpit filo, ad aliam tranſeat lineam, diuque latitans inter anguſta tandem & motibus inteſtinis referta ſpelæa concludatur. [p] *Vna* eſt, *Sancta* eſt, *Catholica & Apoſtolica* eſt: regia eſt [q] *in ſole collocata*, [r] mons magnus ab Oriente in occidentẽ protenſus, ardentiſſimis luminibus lucidus. Tu autem qualis ſis cognoſce, parentes tuos intuere, facta tua contemplare. Ramus es ab arbore exciſus, humore iam caſſus, vitaque vacuus, [s] ac niſi redieris ad arborem & inſeraris, ſuccumque ab radice tractum in flores & fructus conuertas, breui incendio ignis depaſcendus. Scripturam iactitas, vana eſt gloriatio: Extra Eccleſiam ſcripturæ prætextus nullus eſt, nec poteſt habere ſenſum Chriſti: qui à Corpore Chriſti auulſus adulteræ iungitur, promiſſionumque ſacramentis contradicit. *Auguſtinum* audi, *Conſentio* ſuo ſuadentem: [t] *Intellectum valde ama, quia & ipſa Scripturæ ſanctæ, quæ magnarum rerum ante intelligentiam ſuadent fidem, niſi eas rectè intelligas, vtiles tibi eſſe non poſſunt. Omnes enim hæretici qui eas in authoritate recipiunt, ipſas ſibi videntur ſectari, cum ſuos potius ſectentur errores, ac per hoc non quod eas contemnant, ſed quod eas non intelligant, hæretici ſunt.* Agnoſce igitur culpam tuam, cerne vlcera tua. Si quid habes, quo te muniri poſſe putas, ſcito totum

Dona-

[p] *Symb. conſtant.*
[q] *Pſal. 18.6. Auguſt. in Tract. 2. in Epiſt. Ioan.*
[r] *Iſa. 2. 2.3. Dan. 2. 34. 35. 45. Mich. 4. 1. 2.*
[s] *Matth. 5. 16. Ioan. 15. 6.*
[t] *Auguſt. Epiſt. 222.*

Donatisticum ac *Nouatianum* esse, iam dudum voce scriptisque antiquitatis conuictum atq; damnatum. Non credis scio, veni ergò & vide: lege antiquitatẽ, lege præter multa præclarissimos duos[u] *Cypriani & Augustini de vnitate Ecclesiæ* libellos: sed secutura lege, non præscriptura: abundè dubitationi tuæ satisfiet. Sed certò scio, me *surdo fabulam*: ita perplacent sibi homines isti in erroribus suis, pulchrumque ducunt contradicere orbi terrarum, vt videantur magistri orbis terrarum, nec sicam è manibus deponent, donec *Constantinus* aliquis pro tribunali iubeat, fractisque threcidicis pacem orbi restituat.

[u] *Extant separatim in Præscrip. nostris tractat. 2. & 3.*

Quod vtinam breui à vobis experiri liceat, *Sanctissimi* atque *Illustrissimi Ecclesiarum Præsules, fortissimi patriæ defensores ac Principes*, ne pereant ita homines in æternum consultò. Quanquam stulti sunt ipsi, cæci, non intelligẽtes magna ex parte, quid vel agant, vel patiantur. Illecti à sicaris spectatum adeũt ludos, & priusquam animaduertunt, auribus oculisque truncati; deinceps nec audire monentes, nec cernere ferientes possunt. Quare vestræ hæ partes sunt, qui sanis sensib⁹ superestis, vt succurratis nescientibus, vt excitetis dormientes; prohibeatis cæcos à præcipitio, stultos ab incendio, malè sanos à laqueo, omnes à frau-

fraude & æterno exitio. Inprimisque tu *æterne Deus*, [x] *pater luminum* & intelligentiæ concute hominum istorum corda, vt videant quàm longè peregrinentur à te, quamque furiosè diruant ouile tuum. Fac quærant causas secessionis suæ, an satis iustè insectentur domum tuam, & dum quærũt, inueniant veritatem in sanctis tuis & sequantur: fac videant errorem & emendent impietatem, ament quos oderunt, laudent quos condemnarunt, sequantur quos exhorruerunt, & salui fiant qui perierant.

[x] Iaco. 1.17.

FINIS
ORATIONIS.

EPISTOLA VI.

ILL^mo AC REV^mo D. OCTAVIO PArauicino S. R. E. Cardinali

IVSTVS BARONIVS VETERAcastrensis S.

QVAM miseræ sint vices rerum humanarum, AMPLISSIME CARDINALIS, quàmque variè multi in hoc vasto mundi pelago vel bellorum fluctibus iactentur, vel errorum & hæreseon procellis à salutari fidei portu, ad inhospita saxa & scopulos æternæ damnationis allidantur, plus satis,

F proh

proh dolor, misera hæc *Germania nostra* septuaginta nunc & amplius annorum suffragio demonstrat: Egoque minimus inter multos, non planè istius calamitatis expers. Sed quanta D[e]i in reuocandis multis ab erroribus & æterna pernicie benignitas sit: quanta item Ecclesiæ Catholicæ, quæ Christi [a] *corpus* & [b] *sponsa* est, in recipiendis tractandisque talibus lenitas & mansuetudo, meo iterum exemplo luculentissimè patet. Annos enim complures *iactatus curru inanium quæstionum*, vt loquitur author [c] *Hypognosticôn*, lapsusque *in fluctus vanæ contentionis & hæreseos, velut nauis deserta gubernaculo, per diuersa & incognita littora opinionum volutus, metuens tandem naufragij, reuertens, & in portu fidei Catholicæ, vbi me nulla posset fluctuosæ curiositatis, vel impietatis tempestas turbare vel mergere*, anchoram meam figere cupiens, ecce Apostolicæ sedis arcem adeo, flensque cogitata mea propono. Hic non secus atque olim *Aeneæ* socijs *Dido:*

[d] *Soluite*, inquit, *corde metum Teucri, secludite curas,*
Seu vos Hesperiam magnam, Saturniaq; arua,
Siue Erycis fines, regemq; optatis Acesten,
Auxilio tutos dimittam, opibusq; iuuabo.
Vultis & his mecũ pariter considere regnis?
Vrbem

a Ephes. 1. 23.
b Ephes. 5. 23. 24. 2. Cor. 11. 2. Apoc. 19. 7.
c Tom. 7. August.
d Virgil. 1. Aeneid.

Vrbem quam statuo vestra est; subducite naues.

Ita ſanè mihi ad vnicas literas tota quaſi Apoſtolica aula in occurſum venit, meque complexa vlnis caritatis, noſter inquit eris, abijce curas, tabentes ſale artus in littore noſtro pone: nauiculas tuas ſubducito: quacunque in re tibi vſui eſſe poterimus, apertos inuenies theſauros miſericordiæ noſtræ: fouebimus te auxilio, defendemꝰ præſidio.

Ad quæ omnia ego meritò hic iam in elogia erumpere debebam CARDINALIS ILLVSTRISSIME, & celſis laudibus extollere tam inſignem humanitatem & beneficentiam veſtram. Sed quæ tanta poteſt eſſe, præſertim penes me balbum, dicendi facultas, quæ non ad tam vaſtum laudum campum exhorreſcat, & exareſcat? Pontifex Opt[us]. & Sanctiſs[us]. tanquam alter paterfamiliâs, [e] *videns à longè* redire filium famelicum, [f] *siliquis porcorum* ferè cōfectum, [g] *misericordia commotus accurrens ruit in collum meum, & osculatus* me, proferri iubet *stolam*, qua induar, & *calceamenta*, quibus muniar: *quia filius*, inquit, *meus mortuus erat, & reuixit, perierat & inuentus est.* Non minus domeſtici eius *Cardinales Illustrissimi* plauſu replentur & gaudio, accurrunt, ſpectant, lætantur, ſalutant, [h] *maiusq; gaudium est super*

e Luc. 15.20.
f Luc. 15.16.
g Luc. 15.20 & seq.
h Luc. 15.7.

 vno

vno peccatore resipiscente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui semper cum patre manentes, *pœnitentia non indiguerunt*. Hāc tantam tamque excellentem erga me pietatem, humanitatemque nondum quidem coram, sed literis tamen abundè testatam, quibus ego verbis prædicabo? quibus laudibus efferam? lachrymæ admirantes, singultus approbantes exoriūtur pectori meo nec quicquam possum, nisi, *veni, vide, mirare, gratulare*. S. ANTONIVS, cùm ad eum scriberet *Constantinus Magnus*, humilitatis admiratione abreptus, *Ecce*, inquit, *etiam reges & principes terræ ad nos scribunt*. Quantò magis ego miserrimus peccator, vix è fuga domum rediens, & ne comparandus quidem ANTONIO, viro sanctitate & miraculis clarissimo, tanta beatitudine affectus, exclamare debeo: Ecce etiam summi Ecclesiarum Præsules, Pastor summus ouilis dominici, Illustrissimi eius Cardinales, viri omni virtutum genere instructissimi ac Sanctissimi, ad me miserum scribunt, ad me accurrunt, me complectuntur, me in manibus gerunt, instruunt, ad beneficiorum suorum messem inuitant. *Cicerone* hic aliquo laudatore opus est, nostra nimis frigent. Et fortè non par sit ipse

——— [i] *Romani maximus author, Tullius eloquij.*

[i] *Luc. lib. 7. circa init.*

Vos

Vos verò hæretici inuidentes, audete iam amplius exprobrare *Romæ* fastum: Ecce fastuosa non est, humilima est, benignissima est. Elati non scribunt ad humiles, et si fortè benefaciunt humilib⁹. Tu verò rumpere liuor iners, dispergere, confundere, disce pietatem habitare *Romæ*, non elationem. Triumphet anima mea in Deo, qui tam benè mihi vult, qui auertit cæcitatem meam, tamque liberali spe exilium meum consolatur. Iam quas Pontifici Maximo, totique sedi Apostolicæ pro commemoratis beneficijs gratias debeo, vellem quidem, sed non possum exsoluere dignas. Tuam *Illustr. Parauicine* in mea causa tuenda præclarè nauatam operam tacitus nullo modo præterire possum. Pro egregia enim animi tui erga *Germaniam* nostram voluntate, non secus ac *quatuor* illi baiuli *paralytici*, [k] *qui cùm non possent appropinquare Domino præ turba, nudauerunt tectum ædium, funibusq; demissis grabbatum ante oculos eius statuerunt.* Ita tu occupatissimo Pontifici & turba negotiorum quasi presso grabbatum litterarum mearum tanquam per medios parietes insinuasti & commendasti, vtque tam citò & benignè responderet, indefesso tuo studio effecisti. Hoc tantum beneficium, cum velim, nec possim satis dignè celebrare, partes meas commendo tibi omni-

[k] *Marc. 2. 3. 4.*

 poten-

l Ephes. 2. 4.
m Matt. 5. 7
n Matth. 10. 41.

potentissime Deus, qui[l] *diues gratia* & benedictione, [m] *Beati*, inquis, *misericordes, quoniam misericordiam consequentur*: & [n] *qui receperit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.* Heidelb. Calend. Martij. M.DCI.

EPISTOLA VII.

SANCTISSIMO IN CHRISTO Patri & D. N. CLEMENTI VIII. Pontifici Maximo

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis.

BEATA verò tempora nostra, PATER SANCT^me quæ te tantum Ecclesiæ præsulem genuere! Beatum me, qui talem, post CHRISTVM, animæ meæ pastorem inueni: tam vigilem, vt balatus redeuntis ex eremo ouiculæ non obaudiat: tam fidum, vt pulsantem ad fores Ecclesiæ non repellat: tam humilem, vt voce etiam & alloquio dignetur. ô quis sacrum illud *Apostolicum* tuum satis digno encomio prædicabit? præsens ætas mirabitur affectus humanitatem: posteritas prædicabit veritatis sinceritatem: secula omnia obstupescent religionis sanctimoniam. Ita enim clementer reducem excipis, PATER, ita sincerè tyronem imbuis: ita religiosè tractas & inuitas exulem, vt & miris modis incomparabilem nominis tui

famam

famam augeas, & hæreticos omnes pudore ignominiaque suffundas. Crepant multæ degeneres filij, de matris desertæ in humanitate, exagitant spiritum eius celsum: Dominici gregis pastores, summos pariter & imos, quibus possunt virulentissimis conuitijs proscindunt, & fœdissimis fictorum criminum maculis conspurcãt. Sed qui tales sunt, adsint huc, aperiant oculos, pandant aures, capiant fidelissimæ matris pietatem, curam, benignitatem, solicitudinem, humilitatem, distenta vbera, religiosissimũ sinum. Et si mentis stupore perculsi sunt, vel crassis manibus tangant diuinam Pastoris Summi erga miseram ouiculam propensionem, [a] *cum magna eam exultatione in humeros suos recipientem, domumq; reportantem.* ô vtinam amore tali illecti, inveniantur & ipsi, ne perditi pereant, & miseri errore, miserrimi fiant dãnatione & cruciatu sempiterno! Capiant exemplũ redeuntis filij & recipientis patris: neque pluris faciant superba mundi deserta, reluctantia & & relatrantia castris Dei; quæ [b] *igneo* promissionum Dei *muro* circumuallata, nihil dãmni è [c] *canum circũlatrantium* rabie capiunt: gaudij autem plurimum ex salute eorum, qui ex hostibus amici facti, futuręgloriæ consortium adipiscuntur.

Sed missis illis, ad te redeo *Maxime Pontifex:*

a Luc. 15. 5.

b 4. Reg. 6. 17.

c Aug de Ci. til. cred. c. 17

tifex: cui quoniã omnes totius orbis Christiani diuino humanoque iure ad promptã alacremq; obedientiam deuincti sunt, monente Apostolo, [d] *Obedite præpositis vestris qui vigilant pro animabus vestris*: Ego *Sanctitatis Tuæ* voce (quod citra summam gratiam commemorare nequeo) non solum ab hæreseos gurgite ad Sacrosanctæ *Romanæ* Ecclesiæ portum clementer admissus, verum in vrbem quoque Sanctam, in domicilium religionis humanissimè euocatus: non potui nec debui, quin quàm primum ad visenda Sanctorum Apostolorum limina, tuaque vlteriora iussa capessenda iter arriperem. Sed vide quid acciderit. *Augusta* dum me accipit, corripit febris, plusculisq; paroxysmis prostratum sistere cursum cogit. Nec medicorum voluntas alia, quàm vt hoc ingrauescente calore quieti atque vmbræ me tradam, iter firmiori valetudini, tempestati leniori reseruem. Quæ si tua quoque voluntas, PATER SANCT^me^ mirum quàm mihi quam familiæ meæ commodabis. Ego vbi primum loco pedem mouere licebit, faxo me Catholici alicubi in *Germania* socium confessionis & æmulum pietatis habeant. Et quia in primis MOGVNTIAM, *fidelem illam atq; illustrem Romanæ Ecclesiæ filiam* cogitat animus, omnia mihi ibi securiora & certiora pollicebor, si secundã com-

d Heb. 13. 17

cōmendationis tuæ auram cymbulæ meæ afflaueris. Interea quia nihilominus quasi [e] *Agabo* vate non paruam huic commigrationi meæ calamitatum messem præparatam video, Deum Optimum Max. serijs votis precor, vt quam in me mentem semel excitauit, eandem spiritus sui robore perpetuò firmet atque alat, ne vnquam me vlla (quod absit) aduersitas degradu constantiæ deijciat. Tu verò Christianorum MAGNE PATER, quam erga me semel suscepisti curam & beneuolentiam, quæso per Deum nunquam depone: quin auge indies & amplia, vt *prora* mihi sis *& puppis*, scutum & hasta, in omnium necessitatum conflictu. Profiteor ego in conspectu Dei, quod antehac etiam SPIRÆ *in collegio Societatis* IESV Sacramento interposito professus sum, me sincero pectore Catholicam fidem amplecti, & ad extremum vsque spiritum amplexurum, quoscunque potuero, edocturum, & contra quosuis pro virili verbis factisq;, atque etiam si opus sit, sanguine defensurum. Nec S[tis] T[æ] incredibilia erga me merita vlla vnquam temporis obliuio ex animo meo delebit. [f] *Incolumem te & memorem mei* CHRISTVS *Deus noster tueatur omnipotens, Domine Verè Sancte, & Beatissime Papa.* Augustæ Vindel. II. Calend. Iunij M.DCI.

[e] *Act. 21. 10. 11.*

[f] *Hieron. Epist. 80. & 94 & 96. & 98. ad August. Idem Epist. 55 ad Ripa.*

EPISTOLA VIII.

ILL^mo ET REV^mo D. CÆSARI BAronio Sorano S.R.E. Cardinali

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis S.

LVSI primum meum ad vos iter, febris malignitate abruptum. Quam vetrum equorum iactationes, vel curruum quassationes, vel diuersoriorum pultarij conciliarint, anceps sum. Id certum, vitæ hactenus sedentariæ insuetas commotiones haud parum infestas fuisse. Tempus & modum à magno illo AVGVSTINO mutuatus sum, qui & ipse quondam à *Manichæorum* scholis ad Catholicos transitum meditans: [a] *Placuit* inquit, *mihi, in conspectu tuo Domine, non tumultuosè abripere, sed leniter subtrahere ministerium linguæ meæ nundinis loquacitatis: ne vlterius pueri meditantes, non legem tuam, non pacem tuam, sed insanias mendaces, & bella forensia, mercarentur ex ore meo arma furori suo. Et opportunè iam paucissimi dies supererant, ad vindemiales ferias & statui tolerare illos, vt solenniter abscederem, & redemptus à te iam non redirem venalis. Consilium ergo nostrum erat coram te, coram hominibus autem nisi nostris non erat: & conuenerat inter*

a August. lib. 9. confess. cap. 2.

ter nos ne passim cuiquam effunderetur. Et nõ nullis interpositis: [b] *Peccasse me* inquit, *in hoc quisquam seruorum tuorum fratrum meorum dixerit, quod iam plena corde militia tua, passus me fuerim vel vna hora sedere in Cathedra mendacij. At ego non contendo. Verumtamen quia propter nomen tuum quod sanctificasti per terras, etiam laudatores vtiq; haberet, votum & propositum nostrum, iactantiæ simile videbatur, non operiri tam proximum feriarum tempus, sed de publica professione atque ante oculos omnium sita ante discedere, vt conuersa in factum meum ora cunctorum intuentium quàm vicinum vindemialium diem preuenire voluerim, multa dicerēt, quod quasi appetissem magnus videri. Et quo mihi erat istud, vt putaretur & disputaretur de animo meo, & blasphemaretur bonum nostrum?* Hęc *S. Augustinus* magnum illud orbis Christiani lumen, quæ ego totidem verbis (vt parua magnis comparem) de me dicta velim. Nam nec ego ante statas *paschatos* ferias, ne cum tumultu desiderarer, nec non nisi cum amicis communicato consilio, ne [c] *circulum turbarent οἱ ἐν ἄυλαις κράτιςοι*, iter meum capessere volui. Nihilominus vt [d] *Paulum* olim ac *Silam* è *Mysia* in *Bithyniam* ire properantes, prohibuit spiritus Dei, sciens articulos & opportunitatis tēporum, [e] *disponensq; omnia suauiter:* Ita mihi, cum

b Ibidem.

c Archimedes apud Plutarch. in Marcell.

d Act. 16. 7

e Sap. 8. 1.

hi, cum

hi, cum iustam videndæ vrbis horam nondum affulsisse videret, remoram [f] *ægritudinis corporalis* iniecit, vt [g] *per tempus*, vel *tempora*, vel *dimidium temporis*, MOGVNTIÆ (quo potissimum mens aspirat) tyrocinijs fidei completis, instructiorem postea atque assuetiorem *Romæ* Sanctis Apostolis cultum exhiberem. Successum spero tu, *magnum decus & præsidium meum*, apud Deum, Pontificem, Archipræsulem *Moguntinum* votis tuis exorabis. Ita me totum tuæ commendo & committo fidei. Plura febris ingrauescens non finit. Vale longissimè. Augustæ Vindel. 11. Calend. Iunij. M.DCI.

f *August. lib. 5. confess. cap. 9.*

g *Apoca. 12. 14.*

EPISTOLA IX.

CLEMENS PAPA VIII.

IVSTO BARONIO VETERAcanstrensi. S.

Dilecte Fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

MINVS voluptatis nobis attulerunt litteræ tuæ, *Augusta Vindelicorum* datæ, quàm certè attulissent, si de tua exterioris hominis prospera valetudine ea audiuissemus,

mus, quæ ſemper optamus. Nam in interiori homine te per Dei gratiam egregiè valere, & diuino Spiritus Sancti lumine magis magiſque illuſtrati, multo noſtro cum gaudio perſpicimus. Nunc autem moleſtum eſt, quod ſcribis, te cum iam *Romam* pergeres, in morbum, ſicut Domino placuit, incidiſſe. Sed bono animo eſto fili, [a] *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* is, [b] *qui te è tenebris eduxit in admirabile lumen ſuum*, ipſe [c] *ſolicitus* erit tui, & [d] *omnia tua ſuauiter diſponet.* [e] Confortare ergo in eo, & [f] quod facis fac, vt [g] diuitias bonitatis eius prædices, & [h] quāta fecerit tibi, magna conſtantia, nō minori pietate enarres. nam quæ ſcribis, te egiſſe *Spiræ in Collegio Societatis Ieſu*, vt [i] Deo altiſſimo gloriam dares, & ſancto propoſito animi tui firmitatem oſtenderes, iucunda nobis fuerunt. Sic [k] *maius gaudium eſt in cælo Angelis Dei*, ſic Eccleſia ſancta, & boni omnes impenſius lætantur, &

[a] Rom. 8. 28
[b] 1. Pet. 2. 9.
[c] Pſal. 39. 18
[d] Sap. 8. 1.
[e] 1. Par. 22. 13.
[f] 2. Cor. 12. 12.
[g] Rom. 2. 4.
[h] Luc. 1. 49.
[i] Ioan. 9. 24.
[k] Luc. 15. 7.

[l] anti-

l Apoc. 12. 9 [l] antiquus hostis *Satan* cum filijs tenebrarum [m] fremit & tabescit. Sed
m Ps. 111. 10.
n Luc. 1. 49 speramus in ipso,[n] qui potens est, &
o Ps. 146. 5. cuius misericordiæ [o] non est nume-
p Coloss. 1. 13 rus, quod multos exemplo tuo [p] *eripiet ex potestate tenebrarum, & transferet in Regnũ filij dilectionis suæ*, vt & ipsi
q Ioan. 12. 36. [q] sint *filij lucis*. Confortare igitur iterum & sæpius fili in Deo tuo, qui nunquam te deseret, & nos certè, qui te paternè amamus, non deseremus, sed studijs tuis fauebimus, & commodis tuis, quantum cum Domino poterimus, amanter consulemus. Nec te nobis gratias agere opus est. Nam dum nostri in te amoris significationem aliquam damus, in eo ipso nos plurimũ oblectamur. Itaq; libenter admodum scripsimus, vt petisti *Dilecto filio Electo Moguntino*, eique te, & tuos, & quęcunque ad te pertinent, efficaciter commendauimus, nec dubitamus, quin ille insigni virtute præditus Princeps, & sua sponte, & nostro intuitu te omni officio

officio ac pietate complectatur. Quod verò scribis, te familiæ tuæ cognomen, ob impij illius, & detestabilis Satanæ ministri *Caluini*, iam horrere, nec illud iam amplius vsurpare, sed ex nostra autoritate mutare velle, agnoscimus & in hoc quoq; zelum tuum Catholicæ fidei, eamq; mutationem vt tuo arbitratu facias, tibi ipsi permittimus. Quod reliquũ est fili, Deum precamur, vt suam in te gratiam tueatur, & augeat, cuius vice nos licet immeriti, Apostolicam benedictionem nostram tibi ex animo impartimur. Datum Romæ, apud Sanctos Apostolos, sub annulo piscatoris. die 12. Iulij. M. D C I. Pontificatus nostri Anno Decimo.

Siluius Antonianus Cardinalis.

EPI-

EPISTOLA X.

CINTHIVS ALDOBRANDINUS S. R. E. Cardinalis

IVSTO BARONIO VETERACASTRENSI. S.

Admodum Magnifice & Ornatissime Domine.

PATERNVM S. D. N. erga te animum declarare pergunt alteræ Stis S[æ] litteræ, quas etiam mitto. Quid autem & ipse causa tua velim, mallem equidem solidis officijs, quàm verbis ostendere: & ostendam vel non rogatus, vbicunque se eius rei dabit facultas. Sic enim existimare debes, non solũ me ex tua ad Catholicã fidem conuersione singulari quodam gaudio affectum, sed etiam statim erga te sic fuisse animatum, vt in te diligendo nemini eorum concedam, quos nosti esse tui amantissimos. Prioribus Stis S[æ] litteris ego itidem officij causa comites adiunxeram paucos versiculos, quos vna tibi redditos arbitror. Vt vt sit, hosce denuò certissimos testes habebis meæ in te propensissimæ voluntatis. Quod reliquum est, à Deo Opt. Maximo summis precibus cõtendo, vt quemadmodum mente & animo, sic etiam corpore perpetuò valeas, cui iterum

iterum omnia studia atque officia mea lubens defero ac polliceor. Romæ die 14. Iulij M.DCI.

EPISTOLA XI.

CÆSAR BARONIVS SORAnus S. R. E. Cardinalis

IVSTO BARONIO VETERAcastrensi S.

Clarissime Domine.

ACCEPI litteras tuas, ex quibus summum dolorem hausi, quod te, quem hoc tempore, quo itineri te cõmiseras, rectè valere optaueram, nunc in morbũ incidisse intelligam. Equidem summoperè cuperem pluribus verbis te consolari, nisi scirem ea te fortitudine esse, vt à nullo potius, quàm à te alleuationem vllam debeas expectare: cum omninò confidam,[a] *infirmitatem hanc non esse ad mortem*, quod olim Dominus noster sororibus Lazari ægrotantis respondit, *sed pro gloria Dei*. Porrò cum S. D. N. egi de rebus tuis, qui ea propensione in te est animat⁹, vt nihil æq; desideret, quàm vt omnia tibi cedant felicissimè. Quapropter bono animo esto. Etsi enim constitutus sis (vt Paulus ait)[b] *in labore, in ærumna, in vigilijs, in frigore, & nuditate*,[c] *confide tamen in Domino*,

a Ioan. 11. 4.
b 2. Cor. 11. 27.
c Ps. 1 4. 1.

d Psa. 40.4 *mino, sicut mons Sion.* Nam ipse [d] *opem feret*
e Deut. 7.15 *super lectũ doloris tui,* & [e] *auferet à te languores & infirmitates pessimas.* Ego verò quamuis satis notum esse existimem, qua beneuolentia te tuaque negotia sim prosequutus, cupio intelligas nihil mihi tam graue vnquam posse euenire, quod me ab hoc meo animo valeat auocare. Romæ. Pridie Id. Quint. M.DCI.

EPISTOLA XII.

IVSTVS BARONIVS VETERACASTRENSIS

HENRICO BELLANO Socero S.

ETsi probè scio, *Humaniss.* D. SOCER, non iucundissimum me tibi aut familię parentibusue nuncium allaturum, qui omnes pariter à CATHOLICA fide, quam ex hisce meis me palam amplexum intelligetis, toto quasi cœlo & plusquam *Vatiniano odio* diffidetis: attamen quia ipsi testes estis, pluris faciendum Iustissimi Dei amorem, conscientiæ tranquillitatem, & communem omnium nostrum salutem, quam fluxam aliquam, lubricam & perniciosam in erroribus sectandis concordiam, Iusta me ratione impulsum putaui, vt non solum securus famæ manifestissimæ DEI veritati,

à quà

à quâ longè aberrassem, manus darem, sed vobis etiam cæterisque de mea absentia solicitis totius consilij rationem perscriberem, locumque familiæ, quo sese ad me ocyus reciperet, designarem. Nam ad VI. Calend. Maij.[a] *S. Augustini* Exemplo feriarum Scholasticarũ opportunitate solutus, rheda (vt scis) publica *Spiram* deuectus, Catholicas interea Ecclesias obiui, meq; cum ijs societate & fœdere astrinxi, qui Nouitatatum hostes priscæ Romanæ fidei normam sanctè religioseque tuentur. Proximè *Augusta* redux, *Moguntiam* appuli, eumq; locum sedi figendæ opportunissimum fore speraui, quod & propius à vobis absit, & faciliorem familiæ transportandæ rationem ostendat. Hanc igitur cum suppellectilibus vt bona magistratus venia continuò ad me mittatis, oro. Sin renuat, instabitis, ac me de remora laxanda tempestiuè facietis certiorem. Vestrũ in rẽ totam animum nihil moror neque miror. Doleo tamen esse intemperantiorem. Laudem merentur & præmium apud cœleste numen, qui egressi *Babylonem* vestram publicè Ecclesiæ Dei agglutinantur, diuturnæque rebellionis pœnas à semetipsis deposcunt. Certè quàm necessaria sit omnibus ad salutem aspirantibus veræ Ecclesiæ communicatio, præter nostros, *Augustinum*, *Cyprianum*, *Hieronymum*,

[a] *Lib. 9. confess. cap. 2. Vide proximè ante, Epist. 8.*

mum, ipse CALVINVS vester docere te potest, cuius in INSTITVTIONE malè sana hæc sanissima verba extant.[b] *Incipiam* inquit, *ab Ecclesia: in cuius sinum aggregari vult Deus filios suos, non modò vt eius opera & ministerio alantur, quādiu infantes sunt ac pueri, sed cura etiam materna regantur, donec adolescant, ac tandem perueniant ad fidei metam. Hæc enim* * *quæ Deus coniunxit separari fas non est, vt quibus ipse est pater, Ecclesia etiam mater sit: neq; id sub Lege modo, sed etiam post Christi aduentum, teste Paulo, qui*[c] *noua & cœlestis Hierosolyma nos esse filios docet.* & Paulo post. [d] *Tantum potest Ecclesiæ participatio, vt nos in Dei Societate contineat.* Atq; iterum,[e] *Quia nunc de visibili Ecclesia disserere propositum est, discamus vel vno* matris *elogio, quàm vtilis sit nobis eius cognitio, imò necessaria: quando non alius est in vitam ingressus, nisi nos ipsa concipiat in vtero, nisi pariat, nisi nos alat suis vberibus, deniq; sub custodia & gubernatione sua nos tueatur, donec exuti carne mortali,*[f] *similes erimus Angelis. Neq; enim patitur nostra infirmitas, à schola nos dimitti, donec toto vitæ cursu discipuli fuerimus. Adde quod extra eius gremium* nulla est speranda peccatorum remissio, nec vlla salus, *teste*[g] *Iesaia &*[h] *Ioele. Quibus subscribit*[i] *Ezechiel, quum denunciat in Catalogo populi Dei non fore, quos à cœlesti vita abdicat. Sicuti ex opposito dicun-*

b Calu. lib. 4. inst. ca. 1. §. 1.

* Marc. 10. 9.

c Gal. 4. 26

d Ibid. § 3.

e Ibid. § 4.

f Matth. 22. 30.

g Iesa. 37. 32.

h Ioel. 2. 32.

i Ezech. 13. 9.

tur nomẽ ſuũ inſcribere inter ciues Hieroſolymæ, *q ſe ad vera pietatis cultũ conuertunt. Qua ratione & alio* [k] Pſalmo *dicitur, Memento mei Iehoua in beneplacito populi tui: viſita me in ſalute tua, vt videam beneficentiam electorum tuorum, læter in lætitia gentis tuæ, gaudeam cum hæreditate tua. Quibus verbis paternus Dei fauor & peculiare ſpiritualis vitæ teſtimonium ad gregem eius reſtringitur, vt ſemper exitialis ſit ab Eccleſia diſceſſio.* Ab hac Caluini Theologia profectò parum Caluiniana vide quàm prope Catechetæ veſtri VRSINVS & PAREVS abſint. [l] *Hæc doctrina* inquiunt *eſt prima & præcipua nota veræ Eccleſiæ, quam Deus in mundo vult eſſe conſpicuam, & ſeparari à reliquo genere humano, iuxta dicta:* [m] *Fugite Idola.* [n] *Exite è medio eorum, & ſeparamini.* [o] *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, ei nec aue dicite.* [p] *Sancti eſtote, immundum ne tangitote, qui fertis vaſa Domini.* [q] *Exite ex ea popule mi, ne ex plagis eius accipiatis. Vult autem hanc ſeparationem Deus fieri: Primò, propter ſuã gloriam. Vt.n. non vult ipſe commiſceri cũ idolis & diabolis: ita etiam vult ſuã veritatem diſcerni à mendacijs, & ſuos domeſticos ab hoſtibus Eccleſiæ, hoc eſt, filijs diaboli ſegregari. Contumelioſum eſt Deo, cogitare, quod velit tales filios habere, qui eum perſequantur. Blaſphemum eſt, Deum facere autorem doctrinæ*

k Pſ. 106. 4.

l In prolego. Catechet. general. quæſt. 2. p. 8. Item p. 400. quæſt. 7. de Eccleſ.

m 1 Ioan. 5. 21.

n 2. Cor. 6. 17.

o 2 Ioh 10.

p Ieſ. 52. 11.

q Apoc. 18 4

impiæ, & patronum blasphemorum. [1] *Quæ enim concordia Christo cum Belial? Deinde propter consolationem & salutem electorum.*

[1] 2. Cor. 6. 14.

Necesse est enim Ecclesiã in hoc mundo conspici, vt sciant electi dispersi in toto genere humano, cui cœtui se debeant adiungere in hac vita, & ad Ecclesiam aggregati, hac certa consolatione fruantur, se esse in eo cœtu qui Deo placet, & qui habet promissiones vitæ æternæ. Vult enim Deus omnes saluandos aggregari Ecclesiæ in hac vita, quia extra Ecclesiam non est salus. Hæc illi.

Iam quod vera illa & germana Christianorum mater, vera & orthodoxa Apostolica Ecclesia, sit vna hæc Romana, Pontificum & Episcoporum moderamini subdita, & conscientiæ meæ probatissimum est, & facilè si animum adijcias, aduersus *Lutheri* & *Caluini* Synagogulas demõstratu. Quod dum ego in vsum vestrum molior, cogitate quæso, quàm firmæ & claræ sint Dei de spõsa sua promissiones, cogitate quàm necessaria sit ad Christi regnum æternum, & miseræ plebeculæ, quæ exorientibus hæresib⁹ nullo se meliori quàm Ecclesiæ fulcro sustentare potest, salutem perpetua Ecclesiæ stabilitas. Cogitate quam sit certa & euidens illa ratiocinatio: Nullam aliam sinceram esse fidem posse, quam quæ ab *Apostolis* profecta per continuam omnium Patrũ

& seculorum successionem ad nos vsque propagata sit. Nisi enim *Apostolos* truncos aut stipites efficere velimus, necesse est saltem primitiuam ab ipsis Ecclesiam rectè fideliterq; institutam fateamur: & quia [f] *vestri primus sexcentis annis Ecclesiam virginem perstitisse agnoscunt*, necesse est illorum sex seculorum scriptoribus puræ incorruptæque veritatis autoritatem concedamus. At si periculum faciamus à proximo ad proximum, à *Martiali* ad *Dionysium*, à *Dionysio* ad *Ignatium*, ab *Ignatio* ad *Clementem Romanum*, à *Clemente* ad *Iustinum*, à *Iustino* ad *Irenæum*, ab *Irenæo* ad *Clementẽ Alexandrinum*: à *Clemente* ad *Originem*, ab *Origine* ad *Dionysium Alexandrinum*, à *Dionysio* ad *Tertullianum*: à *Tertulliano* ad *Cyprianum*, à *Cypriano* ad *Arnobium*: ab *Arnobio* ad *Lactantium*, à *Lanctatio* ad *Hilarium*, ab *Hilario* ad *Athanasium*, ab *Athanasio* ad *Cyrillum*, à *Cyrillo* ad *Ambrosium*, ab *Ambrosio* ad *Optatum*, ab *Optato* ad *Basilium*, à *Basilio ad Epiphanium*: ab *Epiphanio* ad *Gregorios* tum *Nazianzenum* tum *Nyssenum*: à *Gregorijs* ad *Hieronymum*: ab *Hieronymo* ad *Chrysostomum*, à *Chrysostomo* ad *Augustinum*, ab *Augustino* denique per intermedios ad *Gregorium* vsque *Magnum*: nullam in vniuersis aliam fidem, nullam aliam cæremoniam, nullam aliam denique religionis micam præter vnã

[f] *Luther. de Capt. Babylon. Item in Supput. Annor. mundi. Calu. Epist. ad Sadol. Et lib. 4. Instit. cap. 17. §. 49 & §. 62 §. 3.*

Pontificiam Romanam deprehendemus. Vt iam consequens esse ipse agnoscas, huic vni & soli veritatis palmā deferendam, huic vni & soli fidē nomenque dandum, cuiuscunque etiam *Catilinæ* aut *Cethegi* hactenus partes contra patriam secutus fueris. Spero dixisse me, quæ si non tollendæ, saltem mitigandæ bili vestræ sufficiant. Plura si desideratis, faxo suo tempore. Nunc id vnum volui, sciretis quæ me terra haberet, quoq; iter familia ad me dirigeret. Hanc ne longiori mora suspendatis, oro. Vale, & cum domo tua meaque salue. Moguntiæ 6. Idus Iunij. M. DCI.

EPISTOLA XIII.

IVSTVS BARONIVS VETERACASTRENSIS

DAVIDI PAREO, ACAD. HEID. Professori S.

Pleniorem Pareanæ Epistolæ confutationem, vide Epist. proximè sequenti XIV.

LITTERAS tuas optimo animo, sed maximo errore scriptas, *Clariss*. PAREE, hoc ipso vespere sub cœnam accepi pariter ac legi, sed sine omni mentis de sancto proposito dimotione. Illis vt respondeam, necessitas quidem & præter conscientiam nominis & famæ ratio postulare videtur. Huiusmodi enim me maculis conspurcas, vt nisi me probè purgem, meam ipse famam flagitiosè

tiosè prostituere videar. Sed vt cunctet, iustus periculi metus facit. Cauete mihi & meis de non inijcienda remora, habebitis breui integram & fusam causæ meæ defensionem: in qua non hoc agam, quod vobis propositum esse video, vt persona personã lacessat, aut inania cõuitia aërem verberẽt, mentesq; exasperent, sed vt causa cũ causa, ratio cum ratione decertet. Literæ sanè tuæ magnum verborum apparatum habent, & multa de *Babylone*, de *Aegyptijs ollis*, de *Antichristo* & eius iugo ingeminant, sed nihil probant, eaque vt controuersissima, ita à vestra parte infirmissimis coniecturis, seu vt veri⁹ dicam, calumnijs innixa sunt. Probare illa, non præsupponere oportebat, & postea probatis reprehensionem facti mei superstruere. Sed enutrito nimirum in fide *Caluiniana* satis ista probata credebas. Equidem erant quondam specie quadam veri instillata. Sed qui diligentius ista maturiori ætate ponderaui, *Sacrosanctæ Antiquitatis* iudicio temperaui, vana & commentitia instabilium ingeniorum figmenta esse deprehendi. Quęso discite vos tandem honorem aliquem habere patribus vestris, clarissimis Ecclesiæ luminibus, nec putate Spiritum Domini ab illis in vos solos recessisse. Ecce ego fidenter assero, totam vobis *antiquitatem* à primo statim patre ad vltimum

G 5 vsq;

vsque (quorum quidem scripta ad manus nostras peruenerunt) non in vno aliquo, sed in omnibus, quos ab *Romana* Ecclesia diuersos habetis, articulis aduersari: vestrã etiam fidem hodiè non minus *Orientalibus* quàm *Occidentalibus* Ecclesijs damnatam esse, lectione cognoui. Aut ergo asserite vos solos[a] *à vite præcisos* errare, quod probabilius est, aut totam Christi Ecclesiam non in hac tantum mundi senecta, sed ab initio quoque in errore versatam, & quia *Romanæ* Ecclesię instituta examussim sequitur, *Characterem Antichristi* in primo statim ouo, vt ita loquar, accepisse, ac propterea perijsse. Quæ tanta blasphemia est, vt nulla maior esse possit. Sed inhibeo manum. Leo Palatinus vnguem ostentat. Mittite ad me pri^9 vxorem cũ liberis & suppellectile, aut de securitate cauete, habebitis à me literas rationum plenas, nec modestiæ inanes. Interea non est quod metuatis, ne religiosorum aut Monachorum ordini accedam, ne vxore pro concubina abutar. Proh dedecus, vnde hæc vox vobis in mentẽ? Omnesne Catholici sacerdotes? omnesne sacerdotes concubinarij? longè aliud meum propositum est. Iuri animum adieci, eique studio absoluendo honestum Pontifex stipendium addixit. Itaque reddite mihi familiam; politicum & ciuile mecum vitæ genus ducent.

[a] August. in Psal. cont. partẽ Don.

ducent. Conſcientiæ vxoris iam ante ſæpe & ſatis cautum eſt, & adhuc à me religioſe caueτur. Deus illam reſtituat, & ſpiritu conſolationis roboret, quo neceſſarium mecũ fortiter exilium ferat.

Quod tam horrendis me vocibus inceſſis, *Apoſtatæ, profugi, veteratoris contra conſcientiam agentis*, ſanè inique moleſteq; fero. Quid enim? putas ne me tam prodigum eſſe ſalutis meæ, vt cum ſummo diſcrimine & offenſione acerbiſſima chariſſimorum conſcientiam læſurus, & reclamante animo in exilium tranſiturus ſim? GALEAZIVS veſter *Caracciolus*, cuius ipſi vitam *Heidelbergæ* impreſſiſtis, cum *Caluiniſmum* amplexatus clam domo aufugeret, & *Geneuam* veniens priore vxore abdicata aliam ſuperinduceret, nunquid ipſe profugus, veterator, Apoſtata, deſertor erat? nunquid contra conſcientiam agebat? non ais, quia ad meliores tranſibat partes. Idem iuris mihi tribue, qui meliora & mitiora, vt res ipſa clamat. *Apoſtaſiam* nullam agnoſco, niſi qualem *Paulus* fecit à *Iudæis*, & *Auguſtinus* à *Manichæis*: quos in more habuiſſe teſtatur, vt ſi quis illorum retia rupiſſet, & Catholicæ vnitati acceſſiſſet, quamprimum de illo clamarent, [b] *Lumen per illum tranſitum fecit.* Sed memineris chariſſime compater, quod *Cyprianus* ſimili in caſu reſpõdit, cum

[b] *Auguſt. de vtilit. cred. cap. 1.*

vnita-

vnitatem Ecclesiæ contra *Nouatianos* asseretet:[c] *Non nos ab illis, sed illi à nobis recesserunt.* Illi enim [d] *diuersa sibi conuenticula statuerunt, illi veritatis caput atq; originem reliquerunt,* [e] *Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia.* Eodem modo si vos vnitatem Ecclesiæ, quæ teste eodem Cypriano, [f] *Adulterari non potest,* multo minus in *Antichristianismum* degenerare, firmiter & cõstanter tenuissetis, nec cum *Luthero* & *Caluino* Apostatæ facti essetis, non mihi iam vestrum crimen exprobraretis. Plura festinatio tabellarij non finit. Valete igitur, & familiam vobis cõmendatam habete. Raptim Mogunt. 16. Cal. Iulij. M. D C I.

c Cypr. de vnit. Eccles. cap. 9.
d Ibidem.
e Ibidem. cap. 4.
f Ibid. c. 5.

EPISTOLA XIV.

IVSTVS BARONIVS VETERAcanstrensis

HENRICO CALVINO PATRI,
Henrico Bellano Socero, cæterisq; suis in Palatinatu Necessarijs, Collegis & amicis.

Illuminantem Dei gratiam.

Apologia priuata ad parentes & necessarios

ET literis multorum, & sermone omnium perfertur ad me, CHARISSIMI, incredibilem esse animi vestri grauiter adhuc in me accensi perturbationem atque iram, incredibilem totius ciuitatis motum, adeò vt &

vt & Princeps miretur, & Senatus indignetur, & populus vobiſcum lamentetur, Prædicantium vero cætus odioſiſſimis verborum ludibrijs inceſſat religioſiſſimam meam ad Catholicos tranſmigrationem. Ego verò vt mea cauſa facilè omnes huiuſmodi fluctus & tempeſtates contemno, ita veſtra cauſa doleo, voſque paulo minus exanimatos eſſe opto. Ecquid enim eſt, ô boni, quã-obrem tam tragicè vos habeatis? Ecquid eſt, cur tam ſiniſtra vel ipſi de me paſſim ſpargatis, vel ab alijs ſparſa temerè credatis? Nonne ipſi profitemini, hunc eſſe diuinæ religionis genium, vt [a] *ſeparet hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam?* Nõné agnoſcitis, grauiorem eſſe fidei cauſam, quam quæ parentum amicorumué nutui aut arbitrio committi debeat aut poſſit? Nempe vt Poëtæ tralatitijs verbis dicam:

> [b] *Temporis æterni hic, & non tantum vnius horæ*
> *Ambigitur ſtatus, in quo ſit mortalibus omnis*
> *Ætas, poſt mortem quæ reſtat cunque manenda.*

Quin igitur hoc pede me veſtro metimini, vt quàm vobis in religionibus maiorum derelinquendis facultatem ſumpſiſtis, mihi ipſi quoque concedatis, meque Dei potius

[a] Matth. 10. 35.

[b] Lucretius lib. 3.

potius ac conſcientiæ quàm hominum ductum ſequi permittatis? Non eſt iniquior lex vlla, quam quæ in vno probat, quod in altero damnat, quæ non veritatis lance, ſed ſuopte affectu verum iuſtumq; penſat. Sed video vlcus animi veſtri. Non tam mihi vobiſcum res eſt, quam cum conſultoribus veſtris: conſultoribus inquam prauis, cæcis, ira odioque aduerſus Catholicam fidem accenſis. Quorum vel tribunitijs concionibus, vel priuatis ſuggeſtionibus & calumnijs quandiu vos aures præbebitis, vix eſt vt ego vllum meæ apud vos excuſationis fructum ſperare audeam. Verè enim Cicero:[c] *Vt mare inquit, quod ſua natura trãquillum ſit, ventorum vi agitari conſtat atq; turbari: ſic & homines ſua ſponte placati, hominum ſeditioſorum vocibus vt violentiſſimis tempeſtatibus concitantur.*

[c] *Pro A. Cluent.*

Attamen quia nuper Hyperaſpiſtes veſter *Pareus*, quem ad me ſolicitandum ſubornaſtis, ſua ad me Epiſtola, cui reſpondere me plenè atq; ex voto, vt neceſſitas poſtulabat, temporis anguſtia paſſa non eſt, in ipſo ſtatim veſtibulo decem potiſſima querimoniæ veſtræ capita commemorauit, quibus & compita, & muſæa, & conuiuia, & templa reſonare facilè auguror: imo quæ præcipuum doloris veſtri fomitem eſſe omni ratione cognoſco: age ne ſibilans hæc

hydra,

hydra, vel *Decacornis* potius bestia quicquã mihi aut vobis molestiæ deinceps facessat, nouum illi prælium mouebo, ac singulis ordine capitibus excisis hanc luctui vestro medicinam, hoc famæ meæ leuamen afferre conabor. Nam quæ insuper *Pareus* vel à detortis, vel malè intellectis Catholicæ doctrinæ capitibus præsidia petit, eiusmodi sunt, vt vel tanquam falsa & commentitia coargutione non indigeant: vel tanquam prolixiora, non sint huius loci. Nam[d] *singula quæ* hæretici *proferunt deliramenta, vt breuior Epistolæ sermo subuertat, necesse non est,* ait Marcellæ suæ S. Hieronymus.

[d] Epist. ad Marcell. contr. Mont.

Principio igitur, vt ἄνευ ἡδονῆς προοιμίων rem ipsam aggrediar, ita summam accusationis suæ ebuccinat Pareus: *Me contra diuina & humana iura, contra fidem & conscientiam meam, contra denique honestatem & humanitatem omnem, dulcissimos liberos meos, cum coniuge mei amantissima, legitimam vocationem meam, ipsamq; orthodoxam fidem & Ecclesiam, in qua natus & educatus sim, clanculum profugum deseruisse; adeoq; & mihi reatum apud Deum opinione mea grauiorem, & infamiam apud bonos omnes, vobis verò omnibus dedecus cum dolore acerbissimo, scandalum denique publicè in Ecclesia Dei conciliasse.* Multiplex certè ac vehemens accusatio, si pares probationes. Sed (expectate dum

pro-

probem) thesaurus quod aiunt carbones. E decem illis quæ improperat piaculis, ne vnum quidem vnius argumentum proferre habet. * Quid enim ipsum primum ac summum, de Iure diuino scilicet & humano à me violato carmen? Ampullæ meræ sunt, & nugæ meræ. Quam in rem non alium nisi vnum Augustinum testem citabo, cuius hæc δὶς διὰ πασῶν abludés vox extat. [e] *Omnia diuina & humana Iura permittunt quærere Catholicam fidem. Tenere autem & colere per humanum certè Ius licet, si de diuino quãdiu erramus, incertum est.* Hæc Augustinus. Quid *Pareus?* Violat inquit diuini & humani Iuris Maiestatem, qui Catholicæ fidei è Caluinismo cultor accedit. Proh quantum *Augustini Pareiq;* sensus distant! Ait ille, quod hic negat: laudi ducit ille, quod hic probro. At ego *te Paree* explicare velim, quod nam Ius diuinum prohibere censeas adire Ecclesiam Catholicã? Quam [f] *symbolo* credere iubemur. Quam ex scriptura [g] *domum Dei viuentis, columnam & firmamentum veritatis*, [h] dubiorum interpretem, [i] controuersiarum iudicem esse didicimus? Quam Christus [k] *super Petrum ædificaturũ se* dixit? Quam [l] Sancti Patres, oecumenica concilia, sacri Canones in Præsulatu Romani Pontificis, tanquam Principis Episcoporum perpetua stabilitate cohærere

* I Calũnia refutatio.

e August. de Util. creden. cap. 7.

f Symb. Apost. Nicæ. Constant. Eph. & Chalcedon.

g 1 Tim 3. 15.

h Deut. 17. 8. & seq.

i Matth. 18. 17.

k Matth. 16. 18. 19.

l Cypr. de Unit. Eccl. ca. 3. & Epist. ad Quirin.

ſere teſtantur. Certè parum ad mentem tuam antiquiſſimus Martyr, puriſſimuſq; Apoſtolorum diſcipulus IGNATIVS: [m] *Ignatius* inquit, *qui & Theophorus, miſericordiæ conſecutæ in magnificentiâ altiſſimi Dei & ſaluatoris noſtri, quæ præſidet in loco* ROMANÆ *regionis, Deo digna, decentiſſima, beatificandâ, laudanda, digna qua quis potiatur, caſtiſſima, & eximiæ Charitatis Chriſti & Patris nomen ferens, ſpiritu plena*, &c. Parum etiam IRENÆVS, *Polycarpi* & *Papiæ* diſcipulorum *Iohannis* diſcipulus. [n] *Ad hanc* inquit (ROMANAM) *Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam: hoc eſt eos qui ſunt vndiq; fideles. In qua ſemper ab his qui ſunt vndiq; conſeruata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio.* Parum CYPRIANVS, qui Romanam Eccleſiam [o] *matricem & radicem omnium Eccleſiarum* pronunciauit, *ad quam perfidia non poſſit habere acceſſum.* Parum denique HIERONYMVS, qui [p] *non Vitali, non Meletio, non Paulino, ſed Cathedræ Petri communione conſociari* volebat: quod *ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiam ſciret*, quodq; *extra hanc domum agnum comedens, profanus & ſacrilegus eſſet, & Antichriſti non Chriſti membrum.*

Paulin. Epiſt. 4. ad Seuer. Chryſoſt. homil. 4. in c. 6. Iſa. Auguſtin. ſerm. 15. de Sanct.

m Ignat. Epiſt. ad Roman.

n Iren. lib. 3. cap. 3.

o Cypr. Epiſt. 45 & lib. de Vnit. Eccleſ. cap. 5.

p Hieron. Epiſt. 57. ad Damaſ.

Sed de Patribus tacebo: de Concilijs itidem. Ad iura me vocat ille, *Chariſſimi.* Iura igitur videamus, & primum quidem Canones,

nes, iudices pfectò vobis (vt apparebit) parum æquos. Quid enim in ipso statim limine DECRETORVM? [q] *Nolite errare fratres mei charissimi.* (ait DISTINCTIO XI.) *doctrinis varijs, & extraneis nolite abduci. En Instituta Apostolorum, & Apostolicorum virorum, Canonesq; habetis: his fruimini, his circumdamini, his delectamini, his armamini; vt his freti, circumdati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum iacula persistere valeatis. Satis enim indignum est, quemquam vel* PONTIFICVM, *vel ordinum subsequentium, hanc regulam refutare, quam beati* PETRI *Sedem & sequi videat, & docere. Multum enim conuenit, vt totum corpus Ecclesia in hac sibimet obseruatione concordet, quæ inde authoritatem habet, vbi Dominus* ECCLESIÆ TOTIVS POSVIT PRINCIPATVM. Et paulò post. [r] *Quis nesciat, aut non aduertat, id* QVOD à PRINCIPE APOSTOLORVM PETRO ROMANÆ ECCLESIÆ *traditum est, ac nunc vsq; custoditur, ab omnibus debere seruari? Nec super induci, aut introduci aliquid, quod aut authoritatem non habeat; aut aliunde accipere videatur exemplum? Præsertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atq; Siciliam, Insulasq; interiacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus* PETRVS, *aut eius successores constituerunt sacerdotes: aut legant, si in istis prouincijs*

[q] Distinct. 11. c. 3. ex Epist. 1. Iulij Pap. ad Episc. Orient.

[r] Dist. 11. ex Epist. 1. Innocent. 1. ad Decem. Episc. Eugubinum.

cijs alius Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse. Quodsi legunt, quia nusquam inuenitur, oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia ROMANA *custodit; à qua nos principium accepisse non dubium est: ne dum peregrinis sermonibus student, caput institutionum videantur omittere.* Iterum DISTINCTIO XII.[s] *Non decet* inquit, *à capite membra discedere: sed iuxta sacra scripturæ testimonium omnia membra caput sequantur. Nulli verò dubium est, quod* APOSTOLICA ECCLESIA MATER EST OMNIVM ECCLESIARVM, *à cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. Et sicut Dei filius venit facere voluntatem patris, sic & vos voluntatem vestræ impleatis matris, quæ est Ecclesia: Cuius* CAPVT *vt prædictum est,* ROMANA EXISTIT ECCLESIA. *Quidquid ergo sine discretione iustitiæ contra huius disciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.*

[s] *Dist. 12. c. 1. ex Epist. 1. Calixti Pap. 1. ad Bened. Episc.*

Sed quid ago *Charissimi?* Egone vobiscum *Canonibus* pugno? quos[t] alij vestrum capitali iudicio ad rogum damnatunt:[v] alij ridiculè inter clauas *Antichristi* numeratos, non magis se lædere posse arbitrâtur, quam gladius *Aeneæ* potuit

[x] *Obscenas Pelagi ferro fœdare volucres,*
Quæ neq; vim plumis vllam nec vulnera tergo
Accipiunt, celeriq; fuga sub sidera lapsæ
Semesam prædam, & vestigia fœda relinquunt.

[t] *Lutherus Wittenb. ad Portam Elster.* [v] *Vide Pseudoiubileum Wit. u Franc. Iunius comm. in Aduocat.* [x] *Virgil. 3. Aeneid.*

 Mu-

Mutatis igitur telis humana iura videamus, quæ [y] *Augustino* teste *in legibus Regum & Imperatorum posita sunt*. Hic verò in manibus pręsens victoria, vt ego quidem eundem hæreticum & iureconsultum bonum credere ægerrime possim. Nam quod medici dicere solent, obliuisci Medicum professionis suæ, qui humanitatis obliuiscatur: id ego longè rectius de Iureconsulto censeam, obliuisci *Iustiniani* sui, qui Romanæ Ecclesiæ obliuiscatur. Tot enim ac tam euidentes passim in *Codice* atque *Authenticis* pro SS. Romana Ecclesia, proque omni eius fide atque œconomia constitutiones extât: vt iampridem eruditus vir IOAN. BAPTISTA FICKLERVS integro super hoc argumento [z] libro concinnato plurimis legum exemplis reddiderit manifestum, non Sanctorum tantum Patrum & Conciliorum, non Sacrorum tantum Canonum scita & decreta, sed & ipsas Ciuiles Imperatorum leges in hanc Catholicam & Apostolicam Romanā fidem [a] vno Spiritu & pari, quod aiunt voce, [b] quasi *Doru è* cōcinere. Exemplo esse poterant Sanctissimæ [c] super sacrificio Missæ constitutiones. *Authent. vt in priuat. domib. sacra mysteria non fiant. §. 13. 58.* Et *Authent. Sed nouo Iure. C. de Episc. & Cleric.* Et *Authent. vt clerici qui recedunt alijs pro eis subrogat. preb. emol. &c. §. 12. 57.* Et *Authens. de ordinat.*

y *Augustin. tract. 6. ad c. 1. Ioan. Distinct. 8. c. 1.*

IVRECONSVLTVS BONVS HAERETICVS ESSE NON POTEST.

z *Tit. THEOLOGIA IVRIDICA*

a *Lactant. lib. 2. cap. 9.*
b *Plato in Lachet.*
c *I. De sacrificio Missæ.*

ordinat. Epist. & Cleric. 9. 20. 137. Item[d] CONSTITVTIO de Ecclesiæ Catholicæ templis & oratorijs: Vbi primum de Iure Ecclesiæ & pœna violatorũ. *L. Iubemus. C. de Sacros. Eccles.* Et *L. si quis in hoc. C. de Sacros. Eccles.* Deinde de Fundatione Ecclesiarũ, eiusq; causa & expensis. *L. 41. (quæ in nonnullis Codicibus 43. est, & in recentioribus ponitur in lib. prætermiss. Class. 1.) C. de Episc. & Cleric.* Et *Prooem. Authent. vt determinatus sit numer. Cleric. §. Inuestigantes.* Et *Authent. vt nullus fabricet oratory domos, præter voluntatem Episcopi. 5. 22. 67.* Et *Authent. de non alienand. aut permutand. rebus Eccles. 2. 1. 7.* Et *L. 20. C. de hæret. & Manich.* Tertio de Ecclesijs nulla molestia sed honore afficiendis, & hæreticorum vsui minimè concedendis. *L. denunciamus. C. de his qui ad Ecclesias confug.* Et *L. 1. C. de offic. Præfect. Prætor. Africæ.* Et *L. si qui Orthodoxæ. C. de hæret. & Manich.* Et *L. 3. §. arma quoq; C. de his qui ad Eccles. confug.* Et *Authent. vt liceat matri & auiæ &c. §. quia verò ita 8. 18. 117.* Quarto de Asylis Ecclesiarum. *L. 3. C. de his qui ad Eccles. confug.* Item [e] CONSTITVTIO de Episcopatus dignitate: vbi primum de Electione Episcopi & consecratione. *L. si quenquam C. de Episc. & Cleric.* Et *Authent. quomodo oporteat Episcopos & reliq. Cleric. ad ordinationem adduci. 1. 6. 6.* Et *Authent. de Sanctiss. Episcop. & Deo amabilibus*

[d] *De Eccles. Cathol. templ. & oratorijs.*

[e] *III. De Episcopali dignitate & officio.*

bus & reuerendissimis Clericis & *Monachis 9. 6.123.* Et *Authent. de ordinat. Episcop. & Cleric. 9. 20. 137.* Deinde de Cathedra seu residentia Episcopi. *Authent. vt nullus fabricet orator. domos. præter volunt. Episc. 5. 22. 67.* Et *Authent. quomodo oporteat Episcopos & reliquos Cleric. ad ordinat. adduci. 1. 6. 6.* Et *Authent. de Sanctiss. Episcop. & Deo Amabil. & reuerendiss. Cleric. & Monach. 9. 6. 123.* Tertio de Episcoporum cœlibatu. *Authent. Episcopo C. de Episcop. & Cleric.* & *L. si quenquam. C. de Episc. & Cleric.* & *Authent. quomodo oporteat Episc. & Cleric. ad ordinat. adduci. 1. 6. 6. §. & neq; uxori cum §. seq.* Et *Authent. de Sanctiss. Episc. &c. §. sancimus, & §. presbyteris 9. 6. 123.* Item [f] CONSTITVTIO de communi Clericorum statu, votoque cœlibatus seu castitate ab eisdem obseruanda. Vbi primũ de personis ad munus Ecclesiasticum deligendis. *L. 41. C. quæ aliâs in lib. Prætermiss. C. class. 1. recensetur) C. de Episcop. & Cleric.* Et *Constitut. 115. §. sancimus apud. Iulian. Patric.* Deinde de Constantia religionis & sacerdotij. *L. quisquis emensis C. de Episcop. & Cleric.* Et *Authent. quomodo oport. Episcop. §. semel autem. 1. 6. 6.* Et *Authent. sed neq; C. de Episc. & Cleric.* Et *L. final C. de Apostat.* Tertio de frequentia & multitudine clericorum apud veteres etiam Christianos. *Authent. vt determinat. sit numer. Cleric. Sanctiss.*

f IV. De Clericorum voto ac cœlibatu.

ctiss. maioris Eccles. §. *quapropter sancimus 1. 3.3.* Et *Nouell.constitut.5.apud Iulian.Patric.* §.*non liceat.* Quarto de priuilegijs & immunitate Cleri. *L.generaliter, C. de Episcop. & Cleric.* Quinto de voto, cœlibatu & castitate Clericorum. *Authent.quomodo oport.Episcop.& Cleric.*§.*hæc autem 1.6.6.* Et *Authen. de lenonibus 3.1.14.* Et *Authent. Episcopo C. de Episc.& Cleric.* Et *L.41.(aliâs in lib. prætermiss. C. class 1.) C. de Episcop.& Cleric.*§. *conuenit.* Et *Authent.de Sanctiss. Episc. &c.* §.*presbyteris.9.6.123.* Et *L.eum qui C.de Episc. & Cleric.* Et *Authent.multò magis. C. de Episc.& Cleric.* Et *L.si Presbyter.C.de Episcop. & Cleric.* & *Authent.de Monach.*§.*si quis autem. 1. 5.5.* Et *Authent.de Sanctiss.Episcop. &c.*§.*si autem tempore.Et* §. *Presbyteris 9. 6. 123.* Et *Authent.de ordinat. Episcop. & Cleric.*§.*quod autem 9.20.137.* Item[g] CONSTITVTIO de vita monastica, & continentia in monasterijs seruanda. *Authent. de Monachis. 1. 5.5.* Et *Authent.de non alienandis aut permutand.bonis Eccles.*§.*quia verò non cognouimus 2.1.7.* Et *Authent.de Sanctiss.Episcop. &c.*§. *iubemus cum* §§.*seqq. 9. 6.123.* Vbi etiam de foro conuenienti Monachorum. *Authent. apud quos oport. causam dicere Monachos & Ascetrias.6.8.79.* Deinde de raptu seu corruptione sacrarum virginum. *L.si quis 1. C. de Episcop.& Cleric.* Et *L. Raptores. C. eodem.*

[g] *V. De Monachis & Monialib.*

Et *Authent. quomodo oport. Episcop. & Cleric.* *§. quanta igitur.* 1.6.6. Et *Authent. de Sanctiss. Episcop. §. si quis rapuerit.* 9.6.123. Item [h] CONSTITVTIO de Sanctorum Patrum traditione & doctrina constantissimè obseruanda. *L. 5. C. de Summa Trinit. & fide Catholica.* Et *L. 6. C. eodem §. necessarium.* Et *Authent. quomodo oport. Episcop. & Cleric. &c. circa initium. & §. sed etiam* 1.66. Et *Authent. vt Cleri. apud proprios Episcop. prim. conueniantur.* 6. 12.83. Et *Authent. de Ecclesiastic. tit. & priuileg. circa initium.* 9.13.131. Item [i] CONSTITVTIO de Sacrorum Conciliorum immota fide & authoritate. *L. 2. & L. nemo Cleric. C. de summa Trinit. & fide Catholica.* Et *Edict. ad popul. Constantinopol. quod per Demetrium & Hypatium Episcopos ad Ioan. II Pontif. Roman. tranmisit. §. Trecenti. & §. quoniam autem.* Et *L. quicunq;, C. de heret. & Manich.* Et *Authent. vt cum de appellatione cognoscitur, secundum illas leges debeat iudicari, quæ tempore lata sententiæ & suggestionis obtinebant §. si quis de prædictis* 8.16.115. Et *Authent. de Ecclesiasticis tit. & priuileg. §. sancimus.* 9.14.131. Item [k] CONSTITVTIO de pœnitentiæ Sacramento & Confessione. *Edict. ad Constantinopol. de his qui luxuriantur contra natur.* 9.23.141. Et *L. Hi qui sanctum. C. de Apostat.* Et *Authent. vt non luxurientur homines contra natur. nec iurent per capillos Dei*

h VI. De Traditionibus Patrum obseruand.

i VII. De authoritate Conciliorũ.

k VIII. De Pœniten. & confessione.

Dei.6.6.77. Item [l] CONSTITVTIO de Sanctorum cultu & inuocatione Deiparæ Virginis Mariæ. *Authent. Iusiurandum quod præstatur ab his, qui administrationes accipiunt. Collat.2.tit.3.* Et *L. 6. C. de Summa Trinit. & fide Catholica.* Et *Authent. vt determinatus sit numer. Cleric. &c. §. sancimus 1.3.3.* Et *Authent. de Ecclesiasticis tit. & priuile. 9.14.131.* Et *L. 1. C. de offic. Præfecti Prætor. Africæ.* Item [m] CONSTITVTIO de Sanctorum reliquiis venerandis. *L. 3. C. de Sacrosanct. Eccles.* Et *L. decernimus C. de Episcop. & Cleric.* Item [n] CONSTITVTIO de Sanctæ crucis veneratione, inuentione & authoritate. *L. cum sit nobis. C. nemini licere signum Saluatoris Christi, humi vel in silice, vel in marmore aut insculpere, aut pingere.* Et *L. Iudæos C. de Iudæis & cœlicolis.* Et *Authent. sed nouo iure. C. de Episcop. & Cleric.* Et *L. decernimus C. eodem.* Et *Authent. de Sanctiss. Episc. &c. §. omnibus autem laicis, 9.6.123.* Quod ipsum Sanctæ Crucis signum in consecratione quoque templorum adesse voluit Imperator. *Authent. de Monach. §. illud igitur. 1.5.5.* Et *Authent. vt nullus fabricet orator. domos &c. §. primo. 5.22.67.* Et *Authent. de Ecclesiasticis tit. & priuileg. §. si quis autem. 9.14.131.* Et *Authent. de moderatore Hellenoponti. §. Namque ab omnibus. 4.7.28.* Vbi Helena Constantini Magni mater, pientissima mu-

l IX. De cultu & inuocat. Sanctorum.

m X. De Reliquiis Sanctorum.

n XI. De S. Cruce venerranda.

lier, nobis sacrum Christianorum signum inuenisse dicitur. Ité o CONSTITVTIO de festorum dierum obseruatione. *L. nemo deinceps C. de Episc. audientia.* Et *L. 2.* & *l. omnes Iudices.* & *L. quadraginta* Et *l. omnes dies* Et *l. actus omnes.* Et *l. prouinciarum.* Et *L. final. C. de feriis.* Item p CONSTITVTIO de bonorum operum meritis & Iustificatione. *Authent. de Sanctiß. Episcop. &c. §. sed neque 9. 6. 123.* Et *Authent. vt cum de appellat. cognoscitur, secundum illas leges iudicetur, quæ tempore latæ sententiæ obtinebant. §. Si vnum. 8. 16. 115.* Et *l. 41. C. de Episc. & Cleric.* Et *Authent. vt determinat. sit numer. clericorum. §. Sicut enim. 1. 3. 3.* Item q CONSTITVTIO de publicis precib. seu litaniis & horis Canonicis, nec non de publicis processionibus seu supplicationnib. *l. 41. §. Præterea sancimus C. de Episcop.* & *Cleric.* Et *Authent. de Ordinat. Episcop. & Cleric. § Illud quoq; 9. 20. 137.* Et *Authent. Sed nouo iure. C. de Episco. & cleric.* Et *Authent. de Sanctiß. Episcop. &c. §. Si quis cum sacra.* Et *§. Omnibus autem laicis. 9. 6. 123.* Item r CONSTITVTIO de Sanctiss. Quadragesimæ Ieiunio *l. quadraginta.* Et *l. penult. C. de Feriis.* Deniq; vt multa alia huius generis prætereaam, s CONSTITVTIO de rebellibus in Catholicam Romanam Ecclesiam Hæreticis non solum vitandis, sed & proscribendis, & damnandis, atque vltimo

o XII. De Festis Sanctorum.

p XIII. De meritis Bonorum operum, deq; Iustificat.

q XIV. De Letaniis, processionib. & horis Canonicis.

r XV. De ieiunio Quadragesimæ.

s XVI. De pænis in hæreticos statutis.

mo supplicio afficiendis. Cuius argumenti est *L.2.& 6. C. de Summa Trinit. & fide Catholica.* Et *L. omnes vetitæ.* Et *L. Ariani.* Et *L. quicunq.* Et *L. damnato. C. de Hæret. & Manich.* Et *Authent. de depositione Anthimi & Seueri. 4. 21. 42.* Multo verò expressius *L. Manich. 4.* Et *L. cognouimus 19. C. de Hæret. & Manich.* Et *L. eum. qui C. de Apostat.* Et *L. Nemo Clericus C. de Summa Trinit. & fide Catholica.* Item *l. 3. & 5. & 6. C. eodem.* Et *l. final. §. His ita dispositis C. de Episc. & Cleric.* Et *l. Nemo in foro C. de Episcopali audientia.* Et *l. 1. C. de Hæret. & Manich.* Et *Authent. item priuilegium.* Et *Authent. credentes.* Et *Authent. si verò Dominus.* Et *l. Ariani.* Et *l. quicunq.* Et *l. cognouimus.* Et *l. quoniam.* Et *l. diuinam. C. de Hæret. & Manich.* Item cæteræ ferè omnes eiusdem tituli leges & Authenticæ. Quibus multa etiam ex ipsis *Nouellarum Collationibus* adijcere liceret: Vt & de prohibitis hæreticorum scriptis, de interdictis conciliabulis, atque alijs huius generis rebus complurimis: nisi breuitati studendum viderem.

Hæc igitur vt dixi, atq; alia his complura, luculentissimo nobis exemplo atque argumento esse poterant, firmissimi istius omnis diuini & humani iuris, ad quod me vocat PAREVS, in vnam Catholicam & Romanam fidem consensus: præsertim si singularum legum

legum aut Constitutionum grauissima verba ordine ad lancem appensa oculis subijcerétur. Sed quia id nimis longũ ac tædiosum foret: imo quia tam vbere stylo librum potius quam Epistolam exaraturi essemus: age prætermissis ambagibus illis, vnicum illud caput (quod instar omnium est) [f] *de Sacrosancte Romanæ Ecclesiæ authoritate, deque perfidia eorum, qui ab eius cõmunione descîscunt*, videamus. Hoc enim rectè constituto, nulli dubium esse potest, eius Ecclesiæ magisterio antiquissimorum Imperatorum fidem fuisse consonam, quam prę omnibus venerati, summis & priuilegijs cinxerunt, & laudibus in cœlum vsque extulerunt. De hoc autem capite ita Gratianus, Valentinianus & Theodosius Imppp. l. 1. C. de Sũma Trinit. & fide Catholica, &c. *Cunctos* inquiunt, *populos, quos clementiæ nostræ regit imperium, in tali volumus religione versari, quam Diuum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio vsque adhuc ab ipso insinuata declarat, quamque Pontificem* Damasum *sequi claret. Hanc legem sequentes, Christianorum Catholicorum nomen iubemus amplecti: reliquos verò dementes, vesanosq; iudicantes, heretici dogmatis infamiam sustinere, diuina primum vindictâ, post etiam motus animi nostri, quem ex cœlesti arbitrio sumpserim*[9], *vltione plectendos.* Et Iustinianus Imp. in Epistola ad

[f] XVII. De Primatu & author. Rom. Eclesia.

la ad Ioan. Papam II. quæ vna cum eiusdem Pontificis responsione inter leges Codicis sub tit. de Summa Trinit. & fide Cathol. ab ipsomet Iustiniano relata est. *Reddentes* inquit, *honorem* APOSTOLICÆ SEDI *& Vestræ Sanctitati (quod semper nobis in voto & fuit & est) & vt decet patrem honorantes vestram beatitudinem, omnia quæ ad Ecclesiarum statum pertinent,* [v] *festinauimus ad notitiam deferre Vestræ Sanctitati: quoniam semper nobis fuit magnum studium vnitatem vestræ Apostolicæ sedis, & statum sanctarum Dei Ecclesiarum custodire, qui hactenus obtinet, & incommotè permanet, nulla intercedente contrarietate: Ideoq; omnes Sacerdotes vniuersi Orientalis tractus & subijcere & vnire Sedi Vestræ Sanctitatis properauimus. In præsenti ergo quæ commota sunt (quamuis manifesta & indubitata sint, & secundum* APOSTOLICÆ VESTRÆ SEDIS *doctrinam ab omnibus semper sacerdotibus firmè custodita & prædicata) necessarium duximus, vt ad notitiã Vestræ Sanctitatis perueniant. Nec enim patimur quicquam, quod ad Ecclesiarum statum pertinet, quamuis manifestum & indubitatum sit, quod mouetur, vt non etiam Vestræ innotescat Sanctitati,* [x] QVÆ CAPVT EST OMNIVM SANCTARVM ECCLESIARVM. *Per omnia enim (vt dictum est) properamus honorem & authoritatem crescere Vestræ Sedis, &c.*

v Pontifex de statu Ecclesiarum certior reddendus.

x Romana Ecclesia caput omnium Ecclesiarũ.

Huic

Huic Epistolæ Imperatoriæ in hæc verba Pontifex rescripsit, quæ ipsa quoq; inter leges Cod. sub eodem 1. Tit. relata habetur. *Inter claras sapientiæ ac mansuetudinis vestræ laudes, Christianissime Principum, puriore luce, tanquam aliquod sydus irradiat, quod amore fidei, quod charitatis studio, edocti Ecclesiasticis disciplinis, Romanæ Sedis reuerentiam conseruatis, & ei cuncta subijcitis, & ad eius deducitis vnitatem, ad cuius auctorem, hoc est, Apostolorum primum Domino loquente præceptum est*,[y] pasce oues meas.[z] *Quam esse omnium verè Ecclesiarū caput, & Patrum regulæ, & principum statuta declarant, & pietatis vestræ reuerendissimi testantur affatus.*

[y] Ioan. 21. 17.
[z] Rom. caput.

Iterum Iustinianus Imp. in Edicto ad populum Constantinopolitanum, quod ad Ioan. Pontif. Rom. II. misit. circa fin. §. super hæc autem omnia. *Dioscorus, qui cum nihil in fidem peccasset, tamen propter solum Ecclesiasticum ordinem à sancta Ecclesia Romana anathematizatus est.* Et in principio Authent. vt Eccclesia Rom. cent. ann. gaudeat præscript. 2. 4. 9. *Vt legum Originem anterior Roma sortita est: ita & summi Pontificatus apicem apud eam esse, nemo est, qui dubitet. Vnde & nos necessarium duximus, patriam legum, fontem sacerdotij, speciali nostri numinis lege illustrare, vt ex hac in vniuersas Ecclesias Catholicas, quæ vsq; ad Oceanum positæ sunt;*

sunt, saluberrimæ legis vigor extendatur, & sit totius Occidentis nec non & Orientis, &c. lex propria ad honorem Dei consecrata. Et ibidem. §. quod igitur. *Quod igitur nostra æternitas ad omnipotentis Dei honorē veneranda sedis summi Apostoli Petri dedicauit: hoc habeant omnes terræ, omnes Insulæ totius Occidētis, quæ vsq; ad ipsius oceani recessus extenduntur, nostri Imperij prouidentiam per hoc in æternum.* Idem in Authent. de Eccles. tit. & priuileg. 9. 14. 131. *Sacrorum Conciliorum dogmata, sicuti sanctas scripturas, accipimus: ideoque sancimus, secundum earum definitiones, sanctissimum senioris Romæ Papam, primum esse omnium sacerdotum. Beatissimum autem Archiepiscopum Constantinopoleos nouæ Romæ, secundum habere locum post sanctam Apostolicam senioris Romæ sedem.* Et in Authent. de depositione Anthimi & Seueri 14. 21. 42. *Quid nuper factum sit circa Anthimum, scimus, qui quidem deiectus est de Sede huius regiæ vrbis (Constantinopolis) à sanctæ & gloriosæ memoriæ Agapeto, sanctissimæ Ecclesiæ antiquæ Romæ Pontifice, eò quod nullo modo sibi ipsi conueniens, contra omnes sacros canones se intruserat, &c.* Et in constitut. Nouell. CXIX. §. 2. apud Iulium Patricium, Antecessorem Constantinopolitanum. *Papa Romanus prior omnibus Episcopis & Patriarchis sedeat.* Denique idem Iustinianus Imp. ad

Eu-

Eulalium Episcopum & Eccles. Carthaginensem. *Prima salus rectæ fidei regulam custodire, & à constitutis Patrum nullatenus deuiare, & quia non potest Domini nostri Iesu Christi prætermitti sententia, dicentis:* [a] *tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Et hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede Apostolica extra maculam semper est Catholica seruata religio. De qua spe & fide minimè separari cupientes, & Patrum sequentes constituta, anathematizamus omnes, qui contra Sanctam Romanam & Apostolicam Ecclesiam superbiendo, suas erigunt ceruices, sequentes in omnibus Apostolicam Sedem; & prædicantes eius omnia, spero vt in vna communione vobiscum, quam Sedes Apostolica prædicat, esse merear, in qua est integra & vera Christianæ religionis & perfecta soliditas, promittens sequestratos à communione Ecclesiæ Catholicæ, id est, non consentientes Sedi Apostolicæ, eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria. Quod si in aliquo à professione mea deuiare tentauero, his quos damnaui, duplicem mea sententia esse profiteor. Hanc professionem meam manu mea subscripsi, & Bonifacio Sancto & venerabili Papæ vrbis Romæ direxi, damnans & antecessores & successores meos, & omnes, qui Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ priuilegia cassare nituntur. Hinc enim* super-

a Matth. 16 18.

N. B.

supernæ misericordiæ documentum perdocetur, quando & mundani principes causas fidei cum Reipub. ordinatione coniungunt, & Ecclesiarum præsules, quod ad dispensationem suam pertinet, officij memores exequuntur. Talibus enim indigebat post discordiæ procellas religio Christiana rectoribus, qui compressis prouida dispensatione turbinibus, diu peregrinatam pacem depulsa tempestate reducerent, vt in futura post secula ad propositi sui exempla tendentes, sibi ascribendum indubitanter ostenderent, quicquid Domino placitum posteris pro sua imitatione fecissent. Benedicamus Dominum, fratres charissimi, nostris hoc diebus fuisse concessum, & totis orationum & curarũ viribus adnittamur, vt quæ Dei ope benè cœpta sunt, ipso adiuuante per omnia compleantur. Sperandum enim est, vt ad compagem corporis sui reliqua, quæ adhuc diuisa sunt, membra festinent, & à potioribus minora non discrepent.

Audin' PAREE (tibi .n. cantilenã hãc cano) audin' quid diuini & humani Iuris mystæ de Romanæ Ecclesiæ fide & communione sentiant? Audin' quàm prouidè ad hoc me tribunal vocaris? Non sic [b] *Marius* suo telo perijt, vt ego hic *tuo te iugulare gladio* possum. Tu enim ille diuini & humani Iuris perduellis, qui non solum nouam & ab Apostolica sede alienissimam fidem

[b] *Trebell. Pollio.*

mordicus amplecteris & tueris: sed & quod peius est, idem nouitatis tuæ virus multis simplicibus atq; imperitis adolescentibus, [c] qui quid optimum sit, per ætatem iudicare nondum possunt, non inhalas tantum aut instillas, sed & infundis prope atque intrudis. Vt si è sacris te percellere cogitarem, promptum esset illud Christi fulmen. [d] *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: qui circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proselytum, & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quam vos. Væ vobis duces cæci*, &c. Sed legum nunc aduersus te mucronē destringere malo, vt qui ad leges prouocasti, legum authoritate cadas: quemadmodum [e] *Brasidas* ille *in prælio iaculum sibi per scutum adactum è vulnere extraxit, eoq; ipso hostem suum interfecit*. Credas igitur mihi velim *Parce*, non esse in vllum fermè crimen seueriora aut asperiora iura, quàm in hæresin. Quod vt in re præsenti videas, en tibi è quàm plurimis duas, quæ mihi nunc incidunt, potissimas Constitutiones, reliquarū sui similiū abundantissimas testes. [f] Vna est in *l. 4. C. de hære. & Manic.* Vbi Arcadius, Honorius, & Theodosius Imppp. *Manichæos* inquiunt, *seu Manichæas, vel Donatistas meritissima seueritate persequimur. Huic itaq; hominum generi nihil ex moribus, nihil ex legibus cōmune sit cum cæteris. Ac primum volu-*

c *Cicer. 4. Acad.*

d *Matth. 23. 15.*

e *Plutarch. in apoph.*

f *De pœnis hæreticorū constitutiones.*

volumus esse publicum crimen. Quia quod in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam. Quos bonorum etiam omnium publicatione persequimur. Ipsos quoq; volumus amoueri ab omni liberalitate & successione, quolibet titulo veniente. Præterea non donandi, non emendi, non vendendi, non postremo contrahendi, cuiquam conuicto relinquimus facultatem. In mortem quoq; inquisitio extendatur. Nam si in criminibus maiestatis licet memoriam accusare defuncti, non immerito & hic debet subire tale iudicium. Ergò & suprema illius scriptura irrita sit, siue testamento, siue codicillo, siue Epistola, siue quolibet alio genere reliquerit voluntatem, qui Manichæus fuisse conuincitur, sed nec filios hæredes eis existere, aut adire permittimus, nisi à paterna prauitate discesserint. Delicti enim veniam pœnitentibus damus. In eos etiam auctoritatis nostræ aculei dirigantur, qui eos domibus suis damnanda prouisione defendunt. Seruos insuper extra noxam esse volumus, si Dominum sacrilegum euitantes, ad Ecclesiam Catholicam seruitio fideliore transierint.

Altera constitutio est in *l. 8. C. eodem tit.* vbi Valentinianus & Marcianus Impp. sic decernunt. *Vniuersi hæretici non Ecclesias, non Monasteria sibi construant: parasynaxes & conuenticula, tam diurna quam nocturna non contrahant: neq; ad domum, vel possessiones*

nes cuiusquam, neque ad Monasterium, vel quemcunq; alterum locum operaturi, sectæ funestissimæ congregentur. Quòd si fecerint, & hoc factum fuisse Domino volente constiterit, post rem in examine iudicis approbatam, domum vel possessionem eius, in qua conuenerint, vel monasterium, eius ciuitatis orthodoxæ Ecclesiæ, in cuius territorio est, iubemus addici. Si vero ignorante Domino, sciente verò eo, qui pensiones domus exigit, vel actore vel conductore pradij parasynaxes & conuenticula interdicta collegerint, conductor vel procurator, siue actor, vel quicunq; eos in domum, vel possessionem, vel monasterium receperint, ac passi fuerint illicitas parasynaxes conuentusq; celebrari: si vilis & abiectæ sint conditionis, fustibus publicè & in pœnam suam, & in aliorum coerceantur exemplum. Si honestæ verò sint personæ, decem libras auri mulctæ nomine fisco nostro cogantur inferre. Nullum præterea Apollinaristam vel Eutychianistam ad aliquã iubemus aspirare militiam. Et si inuenti fuerint militari cingulo soluti, honestorum hominum & palatij communione priuentur: nec in aliqua, nec in qua nati sunt, ciuitate vel vico, aut regione versentur. Si qui verò in hac alma vrbe nati sunt, tam sacratissimo comitatu, quam omni per prouincias metropolitana ciuitate pellantur. Nulli insuper Eutychianistæ, vel Apollinaristæ publicè vel priuatim cõuoca-

uocādi cœtus, vel circulos contrahēdi, & de errore hæretico disputādi, ac peruersitatē facinorosi dogmatis adserēdi, tribuatur facultas. Nulli contra venerabilem Chalcedonensem Synodum liceat aliquid vel dictare, vel scribere, vel edere, atq; emittere, aut aliorum dicta vel scripta super eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere libros, *& sacrilega scriptorum audeat monumenta seruare. Quod si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. Eos vero, qui discendi studio adierint, de infausta hæresi disputantes, decem librarum auri, quæ fisco nostro inferendæ sunt, iubemus subire dispendium. Vltimo etiam supplicio coerceantur, qui illicita docere tentauerint. Omnes verò huiusmodi chartæ ac libri, qui funestum Eutychetis scilicet, & Apollinarij complexi fuerint dogma, incendio concrementur, vt facinorosæ peruersitatis vestigia flammis combusta depereant. Aequum namq; est, vt immanissima sacrilegia par pœna magnitudo percellat: scientibus moderatoribus prouinciarum, eorumq; apparitoribus, defensoribus etiam ciuitatum, quòd si ea quæ legis huius religiosissima sanctione custodienda decernimus, aut neglexerint, aut aliqua permiserint temeritate violari: denarum librarum auri mulctam fisco nostro inferre cogantur: insuper etiam existimationis suæ periculum sustinebunt.*

Heu heu Paree, quos tibi, quos tuis pœnarum cumulos accersis! Non sic [g] *Aetna Enceladus*, vt tu mole hac premeris, modo non brutam illam Stoicorum ἀναισθησίαν indueris. Nec blandiare tibi, priscorum tãtum illorum monstrorum, *Manichai, Nestorij, Eutychis, Apollinaris*, &c. mentioné in hisce sanctionibus fieri, nullam *Caluini, Lutheri*, aut tui. *Quæ de Samaritis lege statuta sunt, circa Synagogas & successiones: obtinent & in Montanistis, & Ascodrogitis, & Ophitis*, ait l. 18. C. de hæret. & Manich. Et *Hereticis quamuis est in appellatione diuersitas, tamen est in hæresis prauitate coniunctio, & dispar quidem nomen, sed idem sacrilegium*, ait l. 8. C. eodem. *Hæreticorum autem vocabulo continentur, & latis aduersus eos sanctionibus succumbere debent*, QVI VEL LEVI ARGVMENTO A IVDICIO CATHOLICÆ RELIGIONIS ET TRAMITE DETECTI FVERINT DEVIARE, ait l. 2. C. eodem tit. Quod vtrum tu facias *Paree*, non est nunc disputandum: adeò quippe manifestum, vt non ratione inquiri, sed manibus palpari possit. Deniq; si recentia Edicta postulas, vide quę laudatissimus Imperator CAROLVS V. *Wormatiæ* in comitijs 8. Idus Maij M.D. XXI. aduersus *Lutherum* eiusq; coniuratos seuerissima sanctione promulgauit: habebis quæ culpæ tuæ pondus, innocẽtiæ meæ leua-

[g] Virgil. 3. Aeneid.

leuamen afferre queant. Atq; hæc de primo accusationis tuę capite plus forsan satis.

*II. Calumniæ confutatio.

Ad* ALTERVM venio, vbi fidem & conscientiam meam petens, obliquè innuere vis, (quæ certè vobis in omnes Catholicæ fidei proselytos, veteres & nouos, familiarissima calumnia est) non tam veritate & religione, quàm lucri aut honoris, aut gloriæ cupiditate, etiam contra interioris pectoris dictamen, ad Romanæ Ecclesiæ societatem me conuolasse: parumq; abest, quin Satyrici illius telum in me contorqueas:

[h] *Quid sentire putas omnes Caluine recēti*
De scelere, & fidei violatæ crimine?

h Iuuenal. Satyr. 13. ad Caluin.

Sed ego tibi hic Augustinianum statim clypeum obuerto, quo & ipse quondam simile *Secundini Manichæi* iaculum populsauit. [i] *Tristis* inquit, *sum, quod tenaciter inhæsisti suspicionibus falsis, partim aduersus me, partim aduersus ipsam quæ mutari nō potest veritatem.* Vsquam ne fides est, quæ non [k] *animæ immortalitatem* propositam habeat & vel præmia bonorum, vel pœnas malorum factorum? Potest ne igitur quisquam conscientiæ meæ tam iniquus arbiter esse, vt quam hactenus in Caluiniano errore integram saluamq; iudicauit, nunc in Christi fide læsam [l] *cauteriatamque* pronunciare audeat? Non non ita impio corde sumus, vt Dei omnipotentis metum tam viliter habeamus, & contra quam mens se-

i Augustin. contr. Secundin. Manich. c. 1.

k August. de vtil. credend. ca. 7.

l 1. Tim. 4. a.

m Ezech. 13.19.

riò credat, *propter*[m] *pugillum hordei & fragmen panis*, cum huius & futuræ vitæ periculo, patrio solo exules profiteamur. Nemo cyclops positum in visceribus suis Dei tribunal tam fastuosè euerterit. Fortasse rudera illi sua nesciunt, qui in alieno fundo tam altas turres non suspicantur. Ac nos quidem iam inde à pueris edocti,[n] *magnam vim habere conscientiam in vtramq; partem, vt semper pœnam ante oculos versari putent, qui peccauerint: & nihil timeant, qui nihil admiserint:* nos edocti, *non vt*[o] *in fabulis sæpenumero videmus, eos qui aliquid impiè sceleratéq; commiserint, agitari, & perterreri furiarum tædis ardentibus: sed sua quemq; fraude, suo terrore maximè vexari: suo quemq; scelere agitari, amentiaq; affici: suis malis cogitationibus conscientijsq; animi terreri: hasq; esse impijs assiduas domesticasq; furias, quæ dies noctesque pœnas à consceleratissimis hominibus repetant:* Hæc inquam iam dudum piè sanctéque edocti, tam matura ac prouida ætate tantum in animam nostram facinus admittere: tam diro vulnere tenerrimam sauciare conscientiam voluisse, qui credi possumus? vix cadere posse in hominem puto tam grande nefas: vix ipsam suspicionem: nisi (quem supra memoraui) Sanctissimi *Augustini* me exemplum coargueret. Qui cum olim pari nobiscum exemplo *paucis agellulis*

n Cic. Orat. pro Milon.

o Cic. Orat. pro Rosc. Amerin.

gellulis paternis contemptis, à Manichæorum rabie *ad liberam Dei seruitutem conuersus esset*, non solum principio à *Secundino Manichæo*, sed & postmodum ad Episcopale fastigium euectus, ab æmulis in hanc malignam ambitionis & φιλαργυρίας suspicionem subinde vocatus est. [p] *Ego* inquit, *secundum multorum sensum, comparantium semetipsos sibimet ipsis, non diuitias dimisisse, sed ad diuitias videor venisse. Vix enim vigesima particula res mea paterna existimari potest, in comparatione prædiorum Ecclesiæ, quæ nunc vt Dominus existimor possidere.* Et manifestius in *libro contra Secundinum*, vbi & calumniæ remedium adferre docet. [q] *Sicut* inquit, *sensum oculi tui sentire non possum, nec tu mei sed tantummodo nobis hac de re credere vel non credere possumus: illam verò speciem, quæ nostris oculis visibilis subiacet, inuicem nobis valemus ostendere: sic de affectionibus animorum nostrorum, quas proprias habemus, credamus nobis, si placet: si autem non placet, non credamus. Nam* [r] *quod tu de animo meo verum non sentis, facilè contemno. Hoc enim sentis, quod etsi in me non agnosco, fieri tamen potest, vt sit in homine. Ergo etiamsi erras in me, non tamen ita erras, vt me de hominum numero eximat tua opinio: quia id de me credis, quod fieri potest in animo humano, etiamsi non sit factum in animo meo. Nec igitur opus est, vt*

p *Epist. 225. ad Albinā.*

q *August. contr. Secundin. Manich. cap. 2.*

r *Ibid. ca. 1.*

tibi hanc suspicionem magnoperè coner au-ferre. Non enim spes tua pendet ex me, a ut bonus esse non poteris, nisi ego fuero. Senti de Augustino quidquid libet. Sola me in oculis Dei conscientia non accuset. Quod enim ait Apostolus: [s] *Mihi minimum est vt a vobis iudicer, aut ab humano die. Ego autem vicem tibi non rependam, vt de tua mente aliquid existimare in malam partem audeam, quod intueri non valeo. Nec dico quod me subdole lacerare volueris: sed tantum de te opinor, quantum de te indicas verbis. Quamobrem etsi non bona de me suspicatus sis, quod carnali timore alicuius incommoditatis, quæ de vestra societate mihi accidere potuerit, hæresin Manichæorum reliquerim, vel cupiditate honoris, quem in Catholica adipisci cogitem: tamen non de te vicissim male sentiēs, credo esse beneuolam suspicionem tuam. Et hoc non criminandi causa, sed corrigendi studio dixisse te existimo. Si autem mihi accommodes credendi beneuolentiam, quoniam latebras animi mei arguis, quas vtiq; promere ad oculos tuos & demonstrare non possim, facilè de ipso mutares sententiam, & nolles amplius temerè affirmare, quod nescis.*

s 1. Cor. 4. 3.

Atque hoc ego *Augustini* ἀπολόγημα plane meum quoq; faciēs, *Paree*,* ad tertiam criminationem tuam progredior: vbi quod *de honestate & humanitate erga liberos*, sanè dulcissimos mihi, totamque familiam abiecta

* *III. Calumnia dispuncta.*

abiecta paratragœdias, speciosum quidem, sed parum firmum aut christianum est. Adeò enim πατρικὴν illā καὶ εὐσχημονεστάτην στοργὴν nihil abieci, vt etiam abiectam resumpserim demum, & verè induerim, quémadmodum ipse cognosceres, [t] *nisi magis in oculis cor haberes, quam in corde.* Quæ enim maior honestas est, pietate & ordinaria charitate? quæ autem ordinaria charitas, nisi quæ minora postponit maioribus, & animam magis curat, quam fortunam? Non ego in morte relinquere debebam filios, quibus per me vitam seculi huius dederat Dominus, & vitam, quod spero, dabit seculi futuri. Quæ res etsi multo constat labore, non tamen à me trahi ad otium, nec à vobis debet ad inuidiam. Nullus hic humanis affectibus locus, nullus parentum amori, nullus amicorum studijs, nullus periculorum formidini, sed vnica diuini numinis reuerentia, grata veritatis cultura, conueniensq; æternitatis metus totam suo arbitrio causam moderatur, nec vel minimum de suo iure remittit.

[t] *August. lib. 1. contr. Epist. Parmen. cap. 8.*

Sanè si quæris inficias ire non possum, vehementer hæc consilia mea varijs affectibus quassata esse. Nunc enim tua *charissime Parens*, septuagenaria canities succurrebat: nunc matris vnicè in me recumben-

tis fletus, nunc fratrum sororumque anxietas, nunc liberorum & familiæ periculum, nunc amicorum totiusq; familiæ quasi labascens fama & existimatio. Sed quæso vos per Deum, carissima capita, quid facerem? parcerem ne vobis, & mihi non parcerem? parerem ne voluntatibus vestris, & Deo immorigerus essem? cauerem ne pericula fortunarum, & me cum liberis meis ac familia in sempiternum exitium præcipitarem? Apagesis profana cura, noxia reuerentia: cum Deo mihi res est, [v] *qui potestatem habet animam & corpus perdendi in gehennam*. Huic malo cum periculo & famę iactura seruire, quàm gloriosus detrudi in infernum, [x] *vbi est fletus & stridor dentium* perpetuus. [y] *Pulchrum est periculum ad Deum transfugere*. Neque hunc animum impietati mihi aut leuitati dabitis, charissimi. CHRISTVS sic docuit discipulos. [z] *Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus.* MOSES sic docuit Iudæos. [a] *Qui dixerit patri suo aut matri suæ, nescio vos, & fratribus suis, ignoro illos, & nescierunt filios suos, hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt, iudicia tua ô Iacob, & legem tuam ô Israel.* CHRYSOSTOMVS sic docuit auditores. [b] *In omnibus obtemperandum est parentibus, preterquam in ijs, quæ pietati officiunt. Et doctrina Saluatoris, qui amat patrem &c.*

[v] Matth. 10 28.
[x] Matth. 13 42.
[y] Clemens in Protreptico.
[z] Matth. 10 37.
[a] Deut. 33. 9. 10.
[b] Homil. 36 in Matth.

&c. & credentes filios maioris animi facit, & patres remissiores ac leniores, ne ab amore CHRISTI *liberos dimouerent, videntes tantas esse ipsius vires, vt facile possit à parentibus filios eripere.* HIERONYMVS sic docuit Heliodorum.[c] *Licet paruulus ex collo pendeat nepos, licet passo crine & scissis vestibus, vbera quibus te nutrierat mater, ostendat, licet in limine pater iaceat, per calcatum perge patrẽ, siccis oculis ad vexillum crucis euola. Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem.*

[c] Epist. 1.

Deniq; AVGVSTINVS sic docuit Lætum, [d] *Qui amat animam suam, perdet eam in isto seculo, in vita æterna inueniet: ita de parentibus rectissime dicitur, vt qui eos amat, perdat eos, non more parricidarum interficiens, sed spiritali gladio verbi* DEI *carnalem affectum eorum, quo & seipsos, & eos quos genuerunt, irritamentis huius seculi obligare conantur, piè fidenterque percutiens & occidens, illud in eis viuere faciat, quo fratres sunt, quo cum filiis suis temporalibus, parentes æternos* DEVM *Ecclesiamq; cognoscant. Ecce rapit te studium veritatis cognoscendæ, atq; percipiendæ voluntatis Dei in scripturis sacris. Rapit Euangelicæ prædicationis officium. Dat signum Dominus, vt vigilemus in castris, & ædificemus turrim de qua hostem sempiternæ vitæ & prospicere & propellere valeamus. Rapit militem* CHRISTI *tuba cælestis ad prælium, & retinet mater:*

[d] Epist. 38.

Non

Non plane talis, [c] *qualis Machabæorum fuit, nec saltem similis* [f] *Lacedæmoniis matribus, de quibus memoria traditum est, quod filios suos, vt pro terrena patria sanguinem funderent, multo amplius atque ardentius in certamina bellica, quam signorum sonitus excitabant. Nam mater quæ te ad discendam vitam remoueri à curis secularibus non permittit, satis ostendit, quemadmodum te, si opus esset, ad obeundam mortem penitus seculum repudiare permitteret. Sed quid dicit, aut quid allegat? Fortè decem illos menses, quibus viscera eius onerasti, & dolores parturitionis, ac labores educationis? Hoc hoc interfice verbo salutari, hoc perde matris, vt in vitam æternam inuenias eam. Hoc memento vt oderis in ea, si diligis eam, si tyro Christi es, si turris fudamenta posuisti, ne dicant transeuntes:* [g] *hic homo cœpit ædificare & non potuit perficere. Carnalis enim affectus est iste, & adhuc veterem hominem sonat. Hunc carnalem affectum & in nobis & in nostris militia Christiana vt perimam⁹ hortatur, nec tamen vt ingratus sit quisquam parentibus, & eadem ipsa beneficia quibus in vitam hanc editus, susceptus, atque nutritus est, enumerata derideat, seruet potius vbique pietatem. Habent hæc locum, vbi maiora non vocat Mater Ecclesia, mater est matris tuæ. Hæc nos de Christo concepit, hæc martyrum sanguine parturiuit, hæc in sempiternam lucem peperit,*

[e] 2. Macca. 7. 1.
[f] Plutarch. in libell. de Lacon. inst.
[g] Luc. 14. 30

rit, hac fidei lacte nutriuit, cibosque maiores præparans, quod adhuc paruuli & sine dentibus vagire vultis, horrescit.

Iam de * vocatione mea non tam tædet respondere, quam admiror, in hanc me (vt aiunt) planiciem vocari. Quis enim sceleratius vocationis suæ repagula perrupit, quam nefandi illi terræ filii, *Lutherus*, ex ordine S. Augustini fugitiuus: *Oecolampadius* Brigittanæ familiæ desertor: *Martyr* Dominicanæ religionis proditor; *Bucerus* Apostata Monachus, & contra fidem Deo datam, contra Sacros Canones & Concilia, contra communem deniq; omnium Christianorum sensum & consuetudinem bis terq; sponsus & pater. Scilicet hi vocationis desertæ veniam habent, ego culpam: hi præmium, ego opprobrium. Sed heus tu *Petre*, heus *Paule*, heus Sancti Prophetæ & Apostoli, quid vocationibus vestris fiebat, cum [h] relictis fratribus & cognatione vestra; relictis [i] regum aulis & cubilibus: [k] relictis teloniis quę coëmeratis: [l] relictis retibus & sagenis, quibus vitam sustentabatis: [m] relictis synedriis atque inquisitionibus, quibus operam dabatis: [n] relictis curiis ac tribunalibus, quorum honore fulgebatis: relictis deniq; omnibus, quæ humanæ vitæ decori aut præsidio esse poterant, & quæ vel fortunæ beneficio vel magistratus Imperio

** IV. Calumniæ depulsio.*

h Gen. 12. 1. 4. Heb. 11. 8. 9.
i Exod. 2. 15. Heb. 11. 24. 25. 26. 27.
k Matth. 9. 9.
l Matth. 4. 18. 9.
m Act. 9. 7.
n Act. 17. 34.

perio consecuti eratis: cum inquam his omnibus relictis orbi, nudi, spreti atq; exules vocantem Dominum in peregrinas terras, in nouam fidem, in nouam militiam ac professionem nouam alacres sequebamini? Vtrum ea desertio probro vobis ac non potius laudi, imò magnæ non solum gloriæ, sed & centuplæ mercedis seges fuit? Ad promittente palam Christo: [o] *Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione; cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomē meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Quid ergo tu mihi nūc desertam impiam vocationem exprobras, cui huius & futuræ vitæ præmium à Deo præstitutū vides? Vtinam me sponsore omnes *Heidelbergensium* Magistri & Professores, omnes ministri & Catechætæ hoc in uocationem suam facinus designarent, & [p] *subtracto nūdinis loquacitatis ministerio linguæ suæ*, cum Apostolis & Martyribus, cum [q] *Augustino* & [r] *Victorino*, cum clarissimis quibusq; totius Germaniæ & Galliæ viris ad Catholicam Ecclesiam transfugerent: maiores felicitati suæ cumulos nunquam forent adiecturi.

o Matt. 19. 28. 29.

p August. 9. confess. c. 2.

q Ibidem cap. 6.

r Ibid. lib. 8. cap. 2.

*Sed

* Sed ab hoc loco me proximus vocat, vbi Hyperaspistes vocationi fidē & Ecclesiam substituens, quam ibi desertionis Calūniam pręstruxit, hic exędificat, atq; singulari præterea illa coronide exornat, quod ego in *Caluini* secta natus & educatus, tāto maiori ab ea sacrilegio me subduxerim, quanto familiarioribus illi vinculis iam pridem fuerim astrictus. Quod ego telum si rursus cum [s] *Brasida* è corpore meo (imò verò ab extimo tantum scuto, corpus enim nequaquam attigit) extrahere, atq; in hostium vicissim turmas eiaculari vellem, proh quantæ in *Lutherum, Melanchtonem, Brentium, Illyricum, Svvenckfeldium, Zvvinglium, Caluinum, Bucerum, Oecolampadium, Bullingerum, Martyrem, Simlerum, Bezam, Zanchium, Vrsinum, Tossanum*, deniq; omnes illos quinti Euangelii Apostolos, quorum nullus in ea, in qua natus atq; educatus fuit, religione constans perstitit, sed omnes (proh dolor!) amore [t] veritatis atq; antiquitatis abiecto, [u] ad insanas se fabulas conuerterunt, stragis materiam habiturus essem? Sed vt quam familiarissimè me defendam, quæro ex vobis *Parentes*, quæro ex te *Paree* collegisq; tuis, quisquam ne vestrum in ea, quam à Parentibus Præceptoribusq; primitus hausit, religione nunc perstet? Abnuere non potestis, ple-

*V. Calumniæ depulsio.

s Plutarch. in Lacon.

t 2. Theff. 2. 10.

u 2. Tim. 4. 4.

rosq; vestrum aut Catholicos, aut Lutheranos fuisse, ac media demum vel vltima ætate ad isthãc deploratam *Caluini* scholam, tanquã è *Charybdi* ad *Scyllã* deflexisse. Quid ergo nunc mihi patriæ religionis desertæ crimẽ obuertitis, cuius ego vos triplo aut quadruplo cõdẽnare possũ? Nego me in ea persistere aut mori debuisse, nisi salutarem fuisse demõstraueritis. Nascimur oẽs filij ADAM, nascuntur multi in Gentilismo, multi in Turcismo, aut Iudaismo, nec tamẽ in illo rectè persistunt statu, quia aliud est nasci in Ecclesia malignantium, aliud per communionem Catholicæ Ecclesiæ regnum intrare cœlorum. Meminerimus extra repagula nati per ostium intrare ouile, vt sit [x] *grex vnus* & *pastor vnus*, & qui persequutores erant cum *Saulo*, pastores defensoresq; cum *Paulo* euadant. Neque ignorare potestis, fœdè multos in adolescentia hallucinari, cũ infirmis adhuc iudiciis, & nulla experientia aut literatura cultis, de re omnium grauissima constituunt, & ad quamcunque sunt Religionem, vel casu, vel necessitate delati, ad eam tanquam ad scopulum adhærescunt. A quorum ego stultitia alienus, maturioris ætatis maturiora consilia sequutus, DEIq; ductu melius & felicius agnitam veritatem amplexatus, prioribus erroribus meis æternum *vale* nunciaui, meamq; anchoram

[x] Iohan. 10. 16.

choram in tutissimo Ecclesiæ Catholicæ portu fixi, iuuante CHRISTO, suadente conscientia, trahente *Augustino*, aut quicunq; author est [y] Hypognosticôn. *Si iactatus* inquit *curru inanium quæstionum cadis in fluctus vanæ contentionis, & veluti nauis deserta gubernaculo, per diuersa & incognita littora volueris, nec prorsus ibi prosperè nauigare potes, reuertere, & sede in portu fidei Catholicæ, vbi te nulla possit fluctuosa cogitationis tempestas turbare & mergere.*

y *Lib.* 6.

* Quod tam salutare consilium meum, quod leuitatis & Apostasias conuitio suspectum mihi reddere conamini (carissimi) frustra laboratis. Nec enim leuis aut Apostata erat [z] *Abrahamus*, cum deserto idolorum cultu, cui à pueris assueuerat, veri Dei cultui cum tota posteritate se mancipauit. Non leuis aut Apostata erat [a] *Petrus*, [b] totusque Sanctorum Apostolorum chorus, cũ [c] *in plenitudine temporis*, quando cessare vmbræ legis debebant, vocanti Domino obsecuti, [d] *mysterium à seculo absconditum* non solum amplexi sunt ipsi, sed & toti orbi vulgauerunt. Non leuis aut Apostata erat [e] *Paulus*, cum Pharisaismo abiecto, cui totus ab ineunte ætate seruierat, Christi lege, cuius antea *Vatiniano odio* flagrauerat, suscepta, omnes animi sui affectus, motus & studia in contrarium immutauit.

* *VII. Calumnia depulsio.*

z *Gen.* 12. 1 *Actor.* 7. 3. *Iosua* 24. 2.

a *Matth.* 4. 18. 19.

b *Matth.* 19 27.

c *Gal.* 4. 4.

d *Coloss.* 1. 26

e *Act.* 9. 1. *& seqq.*

Non leuis aut Apoſtata erat [f] *Auguſtinus:* cum è Manichæorum ſtabulis in Eccleſiæ penetralia progreſſus, quos antea coluerat, omnibus animi viribus oppugnauit, & quos antea oppugnarat, omnibus animi viribus propugnare cœpit. Non leuis deniq; aut Apoſtata erat totus Chriſtianus orbis, cum tuba Apoſtolica perculſus, *Saturnum Iouem, Neptunum, Plutonem*, & ſimiles Deaſtrorum peſtes deſeruit, Chriſtoq; inaudito prius numini, Sanctæ fidei inſtructione præuia, totam ſceptorum ſuorum potentiam ſubſtrauit. Miſeros igitur, ac terq; quaterq; inconſideratos, qui ſe errorum pertinacia diuos fore ſperant! [g] *Nunquam præſtantibus in Repub. gubernanda viris laudata eſt in vna ſententia perpetua permanſio, ſed vt in nauigando tempeſtati obſequi artis eſt, etiamſi portum tenere nequeas, cum verò id poſſis mutata velificatione aſſequi, ſtultum eſt eum tenere cum periculo curſum, quem ceperis, potius quàm eo commutato, quò velis, tandem peruenire.* Quanto igitur magis in Eccleſia, vbi animæ ſalutisq; negocium geritur, [h] *qui non potuit primas habere prudentiæ, ſecundas debet habere modeſtiæ: vt qui non valuit omnia impœnitenda credere, ſaltem pœniteat, quæ cognorit credenda non fuiſſe.*

f Lib. 5. confeſſ. ca. 7. & 9. 6.

g Cic. lib. 1. Epiſt. 9. ad P. Lentul.

h Aug. prol. Retract. & Epiſt. 7. ad Marcell.

*VIII. calumniæ depulſio.

* Sed communicato me vobiſcum conſilio agere maluiſſetis (*cariſſimi*) neque ita clan-

clanculum profugere. Quid? Clanculum profugere? Ego verò clanculum profugi, qui publicis ferijs, publica rheda, via publica, aperta luce, ordine amicis consalutatis, cum honestissimis ac numero dignitateq; maximè conspicuis viris *Heidelberga Spiram* deuectus: inde (secus non licebat) proximis diebus, totam consilij mei rationem familiæ perscripsi: per familiam Magistratui significandam curaui?[i] *Non fugit, qui opportunitatem à tergo sitam persequitur.* [k] Theodorus Philosophus *interrogatus quondam, cur Athenis profugus ad Lysimachum regem venisset? non profugi inquit, sed idem mihi accidit quod Herculi. Nam vt ille ob peculiares quasdam virtutes ab Argonautis fuit expositus: sic ego propter magnanimitatem, quam Atheniensium rectores non valebāt assequi, vrbe sum exclusus.* Sed esto, profugerim. Quid tum? Fecinè aliquid à more maiorum vestrorum alienum? Quid *Martyr*, quid *Zanchius*, quid *Vergerius*, quid *Ochinus*, quid alij vestrorum Prophetarum fecerint, vobisne ignotum est? Sed absit impiorum istorū exemplis me tuear. Ad[l] Christum dilabor,[m] ad *Iosephum & Mariam*, ad [n] *Paulum & Barnabam*, ad plures denique Martyres & Christianos alios, qui sine scrupulo persequentium furorem, *de ciuitate in ciuitatem*, vt à Domino præceptum intellexerant,

[i] *Antigon. apud Plutarch. in Apoph.*

[k] *Philo Iud. in lib. Quod omnis prob. liber.*

[l] *Matth. 12. 15. Ioan. 6. 15.*

[m] *Matth. 2. 13.*

[n] *Act. 14. 6. Act. 9. 25.*

o Matth. 10. 23.

xerant, fugitarunt. [o] *Cum persequentur* inquit, *vos in ciuitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitis ciuitates Israel, donec veniat filius hominis.* Et vt [p] *Alcibiadem* etiam huic choro inseram. *Is cum ad causam capitis dicendam è Sicilia Athenas vocaretur, renuit, dixitq; stultum esse, pro fuga iudicium capessere, cum fugere possis. Et cum quidam diceret, an non credis teipsum patriæ? Respondit, imò ne matri quidem crederem. Timerem enim, ne fortè per imprudentiam aut errorem veritatis nigrum calculum pro candido submitteret.* Idem de communicandis cum amicis, aut collegis, aut quondam præceptoribus consilijs responsum habete. Nam primum re adhuc integra, consului sanè multos, quos cautè & sine periculo potui. Consului Patres in antiquitate; consului fratres in suis aduersus *Bellarminum* disputationibus: consului *Danæum*, consului *Wittakerum*, consului *Iunium*, consului denique *Rainoldum* & *Sibrandum*, & quicunque isto tempore aduersus Heroëm istum quicquam mutire ausus fuerat: quin & cum multis coram sententias contuli. Sed nusquam nil neque rationis neq; opis, neq; consilij: vt Idem mihi planè accideret, quod in Fausto sibi accidisse Sanctus profitetur Augustinus. [q] *Posteaquam* inquit, *ille mihi imperitus earum artium, quibus eum excellere*

p Aelian. li. 3. de var. hist. Plutarch. in Alcibia.

q Lib. 5. confess. cap. 7.

tellere putaueram, satis apparuit, desperare cœpi posse eum mihi illa, quæ me mouebant, aperire atq; dissoluere, quorum quidem ignarus posset veritatem tenere pietatis, sed si Manichæus non esset. Deinde ad domesticos quod attinet, istam quærendi solicitudinem non solum in me vehementer repressit grauissima ista Tertulliani præscriptio. [[r] *Nobis* inquit, *etsi quærendum esset adhuc, & semper, vbi tamen quæri oporteret? Apud hæreticos? Vbi omnia extranea & aduersaria nostræ veritati?*[s] *Ad quos vetamur accedere. Quis seruus cibaria ab extraneo, ne dicam ab inimico Domini sui speraret? Quis miles ab infœderatis, ne dicam ab hostibus regibus, donatiuum & stipendium captat, nisi planè desertor, & trasfuga, & rebellis? Etiam* [t] *anus illa intra tectum suum dragmam requirebat: Etiam* [u] *pulsator ille vicini ianuam tundebat: Etiam* [x] *vidua illa non inimicum, licet durum iudicem interpellabat. Nemo inde strui potest, vnde destruitur. Nemo ab eo illuminatur, à quo contenebratur. Quæramus ergo in nostro, & à nostris, & de nostro: Idq; duntaxat quod saluâ regula fidei potest in quæstionem deuenire.*] Verum multò magis periculi euitandi necessitas, vestræque (vt ita dicam) pre Inquisitorum Sacramentis innocentiæ tuendæ prouidentia. Cum enim inscijs vobis tam scrupulosæ ac curiosæ purgationes imposi-

r De Præscript. ca. 12

s 2. Ioan. 1. 10. 11.

t Luc. 15. 8.

u Luc. 11. 5.

x Luc. 18. 2.

tæ sint, quid conscijs futurum fuisse existimatis? Ego verò cum [y] *regnum Dei* legissem *thesaurum esse in agro absconditum, quem repertum homo abscondit, & præ gaudio quod habet super eo abit, & omnia quæcunq; habet, vendit, & mercatur agrum illum:* & verò dies noctesque Catholicorum arua fodiens, hunc ibi thesaurum defossum, vel maiorum potius nostrorum calumnijs, tanquam grandi lapidum aceruo obrutum inuenirem, vt Stentorem agerem, aut garrulitate mea tantum bonum perderem prostituerem ue, nihil erat. Quin quemadmodũ *Augustinus* paria consilia agitans: [a] *consilium* inquit, *nostrum erat coram te Domine, coram hominibus autem nisi nostris non erat: & conuenerat inter nos, ne passim cuiquam effunderetur, quanquam tu nobis à conualle plorationis ascendentibus & cantantibus canticum graduum, dederas sagittas acutas, & carbones vastatores aduersus linguam subdolam, velut consulendo contradicentem, & sicut cibum assolet, amando consumentem*; ita & ego mihi, præsertim omnem publicæ professionis fructum desperanti, lentè incedendum, prudenterque agendum duxi, ne consilio meo deiectus irrecuperabilem libertatis iacturam facerem.

y Matth. 13. 44.

a Li. 9. conf. ssf. cap. 2.

IX. Calumniæ refutatio.

* Quid ergo nunc illud est, quod de dolore vobis facto, de iniusto dedecore, de con-

concitato in Ecclesia scandalo porrò ampullatur Hyperaspistes vester? Dolorem excusabit necessitas: dedecus refutabit pietas: scandalum purgabit vtilitas conuersionis meæ. Quid enim? an dedecus vobis admittere videtur, qui sanctæ illi fidei nomen dat, in qua omnis & huius & futuræ vitæ gloria, maiestas & honor requiescunt? Non (credite mihi) nō viuunt in dedecore Sanctissimi Pontifices, non inuictissimi Imperatores, non Serenissimi Reges ac Principes Non vixerunt maiores nostri, nō aui, proaui, abaui, attaui &c. quorum nominibus gaudemus, quorum factis superbimus, quorum gloria clarescimus. Non Sancti Apostoli, non Euangelistæ nec Martyres, nec Confessores: qui quanto hic maculatiores [a] *stultæ prædicationis* officio ab impiis habiti sunt, tanto maiori nunc in cœlis splendore refulgent, cumque ipsorum claritate syderum concertant. Beatum igitur vestrum dedecus, ô parentes, beatam maculam, si vos spinæ rosam, vos vrticæ lilium generare potuistis! Nec minus beatum me, si quod errori vestro offendiculum statuere potui, vt qui antea pleno cursu in *Caluini* retia proruebant, nunc meo non nihil exemplo absterriti, pedem sistant, atq; hanc regiam orbis Christiani viam cogitare incipiant. O quis dies mihi videre dabit, vos [b] *omnes* esse

a 1. Cor. 1. 21

b 1. Cor. 7. 7

sicut ego sum! non cauda mutilos, vt vos ex *Æsopo* luditis, sed fide integros, & veritate fortes, & constantia firmos: amplectentes videlicet hanc vnam, sanctam, Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, extra quam qui vitam finit, non magis saluari potest, quam qui olim [c] diluuii tempore extra *Noë* arcam vel in montibus, vel in arborum cacuminibus refugium quæsierunt. Attamen dolor vobis iniectus adhuc dolet. ô tenelli! nonne [d] *regnum Dei patitur vim*? nonne & Ioseph & Maria dolentes quærebant Christum? At ille [e] *Quid est* (inquit) *quod quærebatis me? Nesciebatis quia in his me oportet esse, quæ patris mei sunt?* Iam Sancta illa *Monica* quam acriter filium clanculum *Romam* nauigantem, luxit & planxit? Accipite verbis *Augustini*, mihiq; ignoscite. [f] *Egisti* inquit *mecum, vt mihi persuaderetur Romam pergere, & potius ibi docere, quod docebam Carthagine. Sed quare hinc abirem, & illuc irem, tu sciebas Deus, nec indicabas mihi nec matri, quæ me profectum atrociter planxit, & vsque ad mare secuta est. Sed fefelli eam violenter me tenentem, vt aut reuocaret, aut mecum pergeret, & finxi me amicum nolle deserere, donec vento facto nauigaret. Et tamen recusanti sine me redire, vix persuasi, vt in loco, qui proximus nostræ naui erat memoria beati Cypriani, maneret ea nocte. Sed ea nocte clanculo*

c Genes. 7. & 8.

d Matth. 11. 12.

e Luc. 2. 49

f Lib. 5. confess. cap. 8.

culo ego profectus sum, illa autem remansit orando & flendo. Et quid à te petebat Deus meus tantis lachrymis, nisi vt nauigare me non sineres? Sed tu alte consulens, & exaudiens cardinem desiderii eius, non curasti quod tunc petebat, vt in me faceres quod semper petebat. Flauit ventus & impleuit vela nostra, & littus subtraxit aspectibus nostris. In quo mane illa insaniebat dolore & querelis, ac gemitu implebat aures tuas contemnentes ista, cum & me cupiditatibus meis raperes, ad finiendas ipsas cupiditates, & illius carnale desiderium iusto dolorum flagello vapularet. Amabat enim secum præsentiam meam more matrum, sed multis multo amplius, & nesciebat quid tu illi gaudiorum facturus esses de absentia mea. Nesciebat, ideo flebat & eiulabat &c.

*Ecce quam iustis vndiquaq; præsidiis & firmamẽtis tota mea causa suffulta sit. Et tamen ille cupiditatis æstu plenus, reatum adhuc apud Deum, infamiam apud bonos minitari audet. O felicem reatum! O gloriosam infamiam meam! Si tu *Pareæ* præstantissima merita tua cum infami huiusmodi reatu permutare posses, næ tu profectò perquam beatus & gloriosus fores. Sed de reatu videro ego. De infamia viderint illi, in quos hæc Imperatoris lex scripta est. [g] *Receptatores, defensores & fautores hæreticorum damnamus, firmiter statuentes, vt postquam*

* *X. Calumniæ depulsio.*

g *Authent. credentes c. de hæret. & Manich.*

quam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, satisfacere contempserit intra annum ex tunc IPSO IVRE SIT INFAMIS, *nec ad publica officia seu consilia, vel ad eligendum aliquos adhibeatur, neq; ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, vt nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hareditatis successionem accedat. Nullus praterea ei super quocunq; negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causa aliqua ad eius audientiam perferantur. Si verò fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta per ipsum confecta, nullius penitus momenti censeantur.*

Quamobrem CHARISSIMI (vt eodem principio & fine claudam epistolam meam) quid est quod tam tragicas passim aduersum me querelas excitatis? q̃d est quod tam implacabili in conuersionem meam ira ferimini? Videtis Catholicum me esse oportuisse, si saluus esse voluerim. Videtis & vos esse oportere, si salui esse velitis. [h] *Quã in concussis enim documentorum firmamentis omnis* Caluini vestri, aut Bezæ, aut Vrsini, aut quorumuis nouatorum *vanitas conuincatur, non magnum est etiam tardis ingenio, si tantum patienter aut intentè audierint, peruidere. Sed ad sectandam insolitam rectitudinem*

[h] *August. Epist. 137. ad Cel.*

nem vsitatæ & quasi familiaris peruersitatis vinculum abrumpere, maiorum virium est. Quare expergiscimini per Deum, expergiscimini, eiicite ex aminis vestris tumultuosa illa præiudiciorum rudera, pacato corde, sedata bile, iusta lance, defensionis meæ pondera trutinate: ipsius Catholicæ fidei lectis propugnatoribus; meum in timore Domini exemplum sequimini, vosq; è fœdissima dispersione ad maternum Ecclesiæ sinum aggregate: spectate lucentem toto orbe manifestissimæ veritatis solem, damnate tenebras, eligite lucẽ, [i] *vt filii lucis sitis*: subtrahite collum diabolo, & subdite Christo, qui iudex futurus orbis, beatitudine sempiterna afficiet Ecclesiam, hæreticos autem, Schismaticos, & reprobos omnes æternis suppliciis mactabit. Nec putate vos ratiunculis vestris, aut σεσοφισμένοις consultorum Hyperaspistarumque vestrorum λόγοις contra hæc tam clara & manifesta saluos fore. Folia ficulnea sunt: & [k] *foris sufflantes in puluerem, excitabitis terram in oculos vestros*, iudiciumq; vobis grauius accersetis: Tanto quidem grauius, quantò à me fidelius estis moniti. Sermo enim hic quem de munere Dei, nouit ipse quanta & pacis & vestri dilectione, deprompsi, testis erit, si nolitis, correctio verò si velitis. Mogunt. 8. Idus Septemb. M.DCI.

[i] Iohan. 12. 36.

[k] August. 12. confess. cap. 16.

EPIST.

EPISTOLA XV.

SANCTISSIMO IN CHRISTO Patri & D. N. CLEMENTI VIII. Pontifici Maximo

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis.

AD III. Calend. Sextileis, cum duobus ante mensibus *Moguntiam* venissem, magna in ærumna mea redditæ mihi sunt alteræ S^tis T^æ litteræ, paterna mei ad *Illustrissimum Electorem Moguntinum* commẽdatione stipatæ. Quas propterea tanta animi exultatione perlegi, vt quasi in medio naufraugio scapham attingere, tutoq; vitæ portui appelli viderer. Rem marmori insculpsi sempiternæ memoriæ: nec *danti quicquã gratius à me rependi posse puto, quàm si gratum habuero, quod gratis accepi. Spiritui enim gratiæ contumeliam facit, qui beneficium dantis grata mente non suscipit:* Vt *Imerico Cancellario* Magnus ille *Bernhardus* quondam rescripsit. Verum ne solis agendis gratijs contentus, omnem beneficentiæ fructum ludere videar, En hunc primitiarum fasciculum ad pedes S^tis T^æ depono: id est breuem modestamque (qualis spiritum Christi decet) *pro mea ad Sacrosanctam Catholicam Romanam Ecclesiam transmigratione*

one Apologiam, nomini Illustrissimi Nepotis tui, D. CINTHII ALDOBRANDINI, &c. consecratam: quam hoc ipso quoque nomine S^{ti} T^{ae} velut domus ALDOBRANDINÆ fausto *Atlanti* gratiorem fore speraui. Maiora atque elaboratiora ingenioli vires opera nunc non tulerunt. Proximæ tamen Nundinæ σὺν θεῷ propositum nostrum vberius confirmabunt, nec vlla corrigendi erroris vsquã oblata à me peribit occasio, quin totis viribus hominum saluti incumbam, tenebrisque occæcatos non exemplo solum meo, verum & studio & conatu ad Catholicæ veritatis lumen perducere annitar. Sed est à fortuna grande huic successui obiectum obstaculum, cui amoliendo, si qui possunt, seriam nauabunt operam, breui integras conuersorum messes faciemus; quod ex eorum numero æstimo, qui mihi hactenus ex *Palatinatu* cæterisque vicinis Prouincijs præcipui viri ac duces gregum adfuerunt.

Fructum Apostolicæ commendationis ab *Illustrissimo Archiepiscopo* nostro expectamus. Locus in Curia, quem sciam, nunc vacuus nullus. Interim expectationem optimus Princeps necessario subsidio fulcit, meque benigne habet. De nominis mutatione etsi gaudeam mihi liberum relictum, causæ tamen subsunt, quamobrem meo in vrbem

vrbem aduentui (nam ea adhuc spes superest) reseruandam arbitrer. Res obuia calumnijs, & nisi certo autore fiat, maioris apud Parentes opprobrij, quod si non effugere prorsus, declinare saltem aliquantulum licebit. De valetudine primum febris *Augustana* in Colicam abijt: deinde medici diligẽtia, quẽ certè Deus hic industrium peritumque dedit, sensim sublata, necessarijs iterum vitæ munijs me præesse sinit. Immortales Deo gratiæ, qui durum ceruicibus meis flagellum clementer abstulit: Immortales etiam gratiæ tibi, SANC^me PONTIFEX, cuius paterna commiseratio, atque Apostolica benedictio, non minoris quam priscæ illæ Patriarchales censenda, non dubito quin vel maximum sanitati meæ robur attulerit. * *Benedictus Dominus Deus noster, qui voluit te ordinare super thronum suum*, Pontificem Ecclesiæ suæ: *Beati viri tui, & beati serui tui, qui assistunt corã te omni tempore, & audiunt sapientiam tuam. Vicisti famam virtutibus tuis. Diligit Deus Israel, & vult seruare eum in æternum. Idcircò posuit te super eum*, Pastorem, *vt faceres iudicia atq; iustitiam*. Mogunt. Calend. Octob. M. DCI.

* 2. Par. 9. 7. 8.

EPI-

EPISTOLA XVI.

ILL^mo ET REV^mo D. CÆSARI BAronio Sorano S.R.E. Cardinali

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis S.

ETsi publicâ gratiarum actione tua incredibilia erga me merita celebrare constitueram, CARDINALIS ILLme: tamen quia multis ex caussis longum fiebat, anteuertendum putaui, ne immemor paterni tui in me affectus viderer. Primum igitur quod meam ab itinere Romano reiecti caussam tam fideliter apud Pontificem Max. egisti, quod meum in Germania luctum mœroremque literis quam humanissimis consolatus es, quod constantem denique fidem & patrocinium tuum deinceps rebus meis clementissimè addixisti: scito id totum me eo loco habere, quo beneficia longè maxima atque omni laudatoris cothurno superiora haberi debet. Sed quia multum insuper beneficiorum istorum pondus auget, quotidiana diuinissimorum ANNALIVM tuorum lectio, (quos quotiescunque inspicio, inspicio autê creberrime, præceps in hymnum illum Seueri Mileuitani feror. [a] *ô verè artificiosa apis Dei, construens fauos diuini nectaris plenos, manantes misericordi-*

[a] *Apud S. August. Epist. 37.*

am & veritatem, per quos discurrens deliciatur anima mea, & vitali pastu quicquid in se minus inuenit, aut imbecillum sentit, resarcire & suffulcire molitur:) Scito eam esse vicissim animi mei πρὸς χάριν ῥοπήν, vt si aliquam tuorum meritorum partem videat assecuturus, nonsolum me totum, quantus quantus sum, tuæ vnius voluntati libenter consecraturus, sed & ipsâ vitâ tuę vitæ litaturus sim. Sed non vis sanguinem scio: fidem, pietatem, constantiam vis. Quæ ipsa vt tibi de me testatiora sint, en accipe hunc primitiarum Catholicarum fasciculum, vel primæ potius messis manipulum, APOLOGETICAM *mea ad Romanā Ecclesiam transmigrationis defensionem*, nomini quidem tuo (ratio non ferebat) non dicatam, sed ex voto tamen tuo (spero) scriptam. Quam vbi legeris, & calculo tuo comprobaris, magnum me laboris mei fructum percepisse putabo. Sin improbabis, meq; ad hanc militiam sacram iudicabis imbecilliorē, quæso per Deum tempestiuè mone, reuocaque à carceribus properantem, ne longius in campum progressus, sistendi postea cursus locum nullum inueniam. Nam de studijs quidem meis ipse certum adhuc capere consilium nō potui, alijs me causis ad *Theologiam*, alijs ad *Iurisprudentiam* vocantibus. Qua ipsa in deliberatione me tuo vel maxime

ximè ductu gubernari obsecro. *Theologiæ* paulò magis insueui: sed clericis potissimù ex hac professione vitã pendere in Ecclesia sentio. De Iure iam aliquo vsque vltra humiliora etiam subsellia progressus sum. Sed sunt quæ morentur, sunt quæ absterreant, non ipsa solum tanti pelagi immensitas, verum & tribunalibus ab imperitis aut cupidis iniustitiæ aspersa macula, quam nescio quomodo etiam contrahunt, qui se intimos iustitiæ alumnos profitentur.

De cæteris rebus meis heu quam varia mihi hactenus fortuna! Ex vna parte vexauit turbo malignissimæ famæ, ac turpissimorum conuitiorum, quibus nomen meum lacerare haud cessarunt etiam ij, qui vel maximè eius patroni esse debuissent. Ex altera insurrexit fluctus grauissimarum offensionum, irarum atque execrationum, parentum scilicet & amicorum, qui haud secus ac parricidij reum teterrimis huc vsq; supplicijs me destinare pergunt. Ex altera denique perculit fulgur magistratus ac tonitrua tribunorum *Predicantium*: quorum ille quæ in vxorem, liberos, & supellectilem librariam perpetrarit, aliâs scribam: hi verò singulis in me concionibus non mitius, quàm in *Verrem* aliquem aut *Catilinam*, aut vt propius sacris nostris efferam, in *Porphyrium* aut *Iulianum* debacchati sunt.

Sed hic à patientia præsidium meum duxi, deflexisque oculis ad eum, qui grauiora à suis contribulibus passus, [b] *Dimitte* (inquit) *illis, pater: non enim sciunt quid faciant*: eodem me clypeo tutatus sum. Neque effecerunt tamen omni conatu suo, quin aliqui pietatis ardore correpti, inter ipsas adhuc perstrepentium spumas Catholicam fidem meditari inceperint: quorum anteambulonem se præbuit honestus adolescens IACOBVS NIGRINVS, qui cum abiurata hæresi, Sacramentorumq; sæpius frequentata religione commodum hic locum non inueniret, nostro inprimis suasu & hortatu *Romam* iter capessijt, tuaque inprimis humanitate AMPLISSME CARDINALIS præsens sibi spopõdit subsidiũ. Quæ ne eum spes fallat, etiam atque etiam oro. Sunt hæc præludia maioris vbertatis, nec deerunt viri præclarissimi, qui si T*heseum* aliquem nacti fuerint, breui spero eandem viam ingrediantur. Quibus adeò studia mea haud defutura sunt, vt quicquid in me est opis, aut diligentiæ, aut industriæ, id totum libenter saluti eorum cum capitis etiam discrimine deuoturus sim. Patroni hic erga me partes cumulatè exequitur Illustris D. IOHAN. SCHVICARDVS à CRONBERG, *Cathedralis Ecclesiæ Moguntinæ Decanus*: qui ad me vndiquaque ornandum & tutandum promptus,

b Luc. 23. 34.

ptus, vnica Sedis Apostolicæ commendatione videtur futurus longè promptior. Hác igitur mihi gratiam vbi clementer impartiemini, & cumulum vestrorum erga me beneficiorum pleniorem, & fructum meorum hic emolumentorum longè reddetis auctiorem. Vale ILLme D^ne Mogunt. Calen. Octob. M.DCI.

EPISTOLA XVII.

ILL^mo ET REV^mo D. CINTHIO Aldobrandino, S. R. E. Cardinali.

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis S.

ERAM equidem iam antea satis in studiũ admirationemque tui incitatus, ILLme Et REV^me CARDINALIS, cum prioribus literis tuis ostendisses, quanti causam meam faceres, quantumq; eam promotam cuperes. Posteaquam verò nunc etiam posterioribus cognoui, nec culpam silentii mei grauissimam, errore magis quam studio aut negligentia admissam, ab hoc te animo dimouere potuisse: tanta facta est ad pristinum meum erga te studium accessio, quantam verbis explicare non possum. Editurus itaq; re ipsa qualemcũq; grati animi significationem, mitto consecratas amplis-

ſimo nomini tuo Catholicorum meorum fructuum primitias: id eſt *Pro mea ad Sacroſanctam Apoſtolicam Romanam Eccleſiam tranſmigratione* APOLOGIAM. Quam quid ſcribere, quid edere, quid tibi inprimis dicare ac conſecrare impulerit, quia iſthic in fronte ſatis præfatus ſum, nihil nunc repeto. Vnum id reſtat, conatum vt meum benigne probes, vileque literarium munuſculum μετ' ἐυνοίας καὶ μεγάλης συγγνώμης accipias, reputans id animo, *decumana maxima*, prima omnium minima eſſe *oua* conſueuiſſe. Cæterarum mearum rerum ſtatum CARDINALI BARONIO perſcripſi, afflictum ſcilicet illum, & quotidianis calamitatibus afflictiorem. Morbo expeditum furiæ nunc infeſtant calumniarum, furiæ inimicitiarum, furiæ rapinarum, vt maximo jure meum illud pſaltis facere poſſim. [a] *Domine duxiſti ſuper me omnes fluctus tuos, longe feciſti notos à me, poſuerunt me abominationem ſibi. Traditus ſum & non egrediebar: oculi mei languerunt præ inopia: circumdederunt me ſicut aqua tota die, circumdederunt me ſimul. Elongaſti à me amicum ac proximum, & notos à miſeria.* Sed quid ad me frendens diaboli inſania?

[a] Pſal. 87. 8. 9. 18. 19.

[b] IVSTVM *& tenacem propoſiti virum,*
Non ciuium ardor praua jubentium,

[b] Horat. li. 3. Carm. Ode 3.

Non

Non vultus instantis Tyranni
Mente quatit solida, neq; Auster
Dux inquieti turbidus Adriæ
Nec fulminantis magna manus Iouis;
Si fractus illabatur orbis
Impauidum ferient ruinæ.

Atque hanc mentis meæ constantiam, quo mystæ mendaciorum liquidius perspiciant, omni opere annitor, verbo, gestu, vultu. Nec cesso vndiq; peritiorum animos lacessere, legendarum controuersiarum laborem ne subterfugiant, ac μορμολύκεια illa falsissimorum de nobis præiudiciorum eliminent, quibus sublatis haud dubito, mirificos eos in veritate progressus facturos. Neq; aliud est, quod magis homines ab orthodoxa fide absterreat, quàm inania illa terriculamenta, & monstrosa de plerisque doctrinæ nostræ capitibus ab hæreticis excogitata figmenta: quibus quandiu miseri tanquam *capitibus Gorgoneis* defixi hærent, obrigescunt, & vespertilionum instar ad plenam lucem cæcutiunt. Cui vulneri sanando, vrendo, leniendo vt ego perdius pernoxq; cum cæteris hic insto: ita vos quæso istic Excellentissimi Principes ad clauum Ecclesiæ sedentes, iuuate votis, fauete animis & linguis, & quæ minus ex animo vestro videbuntur facta, libera virgula emendate, ne non tam nostra in obediendo

voluntas, quàm vestra in præcipiendo successibus publicis authoritas defuisse videatur. Vale. Mogũnt. 3. Non. Octob. MDCI.

EPISTOLA XVIII.

ILL^mo ET REV^mo D. ROBERTO Bellarmino S.R.E. Cardinali, Archiepiscopo Capuano

IVSTVS BARONIVS VETERA-castrensis.

POSTEAQVAM Iure ciuitatis Dei donatus sum, ILLme ET REV^me D^ne nil maiori cura annitendum putaui, quàm vt pomœria eius quaqua possem, dilatarem, hostesq; ipsius festino cursu ad interitum properantes, ab execrabili insania reuocarem. Quamobrem cum ipsa experiẽtia nossem, inter CALVINIANÆ hæreseos sustentacula duo insigniora esse, quibus plerique omnes siue in *Germania*, siue in *Belgio* suos concipiant, foueant, protegant, & ad posteritatem propagent errores: *Iohannis Caluini Institutionem*, & *Zachariæ Vrsini Explicationes Catecheticas*: Cogitare iam dudum cœpi, quomodo ista fulcra incidi, & ad perfidiæ defensionem inutilia reddi possint. Cogitationem isthanc auxit negotij perficiendi facilitas. Cum enim à doctissimis viris ita nunc instructa sit Catholica Ecclesia, vt

non

non vnos tantum *Caluinos* aut *Vrsinos*, sed integras bestiarum huiusmodi turmas prosternere, ac si connitantur, ad internecionē delere queant, quid laboris restet induobus', summis quidem illis, sed tamen hæreticis Deiq; armatura inferiorib⁹, &ad omnē ictum nudis? Sed quia multum interest, quo quidque modo, quo duce & auspice geratur, deliberandum censui, cui potissimum hæ partes demandarentur. Ac de *Vrsino* quidem res expedita est, si vel nostratium aliquis cum eo in arenam descēdat. De *Caluino* autem grauior labor, cui cum solicitè mecum cogito, quem potissimum Antagonistam optem, te vnum inuenio ILLme D^ne^ omnium aptissimum: cuius laus & fama toto orbe percrebrescens, apud ipsos quoque hæreticos tantam existimationem dignitatemq; consecuta est, vt vel sola nominis tui illecebra ad emendum legēdumque incitari soleant. Quamobrem si à grauissimis occupationibus tuis tantum subcesiui temporis decerpere licebit, persuadeas tibi velim, nullum excellentius, nullum fructuosius, magisque Christianæ Reipub. necessarium à te opus elucubrari posse. Erit nempe hæc felix *Disputationum tuarum* coronis, quosque illis tanquam arietibus conuulsisti, hoc quasi *Herculeo* telo obtruncabis, ne vlla repullulascere vsquam

hydra possit. * *Macte virtute* diuine vir, *in orbe celebraris: Catholici te conditorem antiquæ rursum fidei venerantur atq; suspiciunt, & quod maioris gloriæ* est, *omnes hæretici detestantur; meq; pari persequuntur odio, qui contra flantes ventos ardore fidei perstiti, maluiq;* quantum Dominus gratiæ dedit, *solus liberari de Sodomis, quàm cum pereuntibus commorari.* Mogunt. Nonis Octob. M.DCI.

* *Hieron. apud S. August. Epist. 25. Et apud ipsum met Hieron. Epist 80 ad August.*

EPISTOLA XIX.

CÆSAR BARONIVS SORANVS S. R. E. Cardinalis

IVSTO BARONIO VETERAcastrensi S.

Illustris Domine.

SVAVISSIMAS literas tuas accepi, quę mihi partim summam iucunditatem, partim summum dolorem attulerunt; tū quod perpetuam tuam constantiam, quam in rebus aduersis demonstras, indicabant; tum quod ita te animatum esse significent, cupere te omnes tuas exercitationes & studia ad meam sententiam dirigere. Quod itaq; ad primum attinet, benè facis, quod existimes, nihil tam graue tamque molestum euenire posse, quod à bona mente te possit aut debeat auocare. Quod vero ad studium genus amplectendum spectat, credo in *Theo-*

Theologia te posse optimam operam collocare; vt fidem Catholicam, quam verè suscepisti, scriptis etiam, vt incepisti, comprobes. Litteras quas ad ILL^{em} D. *Decanum* petis, vnà mitto, teque ad proximum ver *Romæ* videre desidero. Vale. Ex Vrbe. 12. Calend Nouemb. M.DCI.

EPISTOLA XX.

CLEMENS PAPA VIII.

DILECTO FILIO IVSTO BAronio Veteracastrensi.

Dilecte Fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

LITTERAS tuas, & *Apologiam* de tuo ad gremium Catholicæ Ecclesiæ reditu, quas ad nos misisti, libenti animo accepimus, gratumque est nobis, quod præclara erga te diuinæ misericordiæ beneficia, & piè agnoscis, & magnificè prædicas, & ad eandem veritatis lucem, quam Spiritu Sancto auctore inuenisti, alios adhuc tenebris inuolutos perducere studes. Non erit,

vt

vt ſperamus, infructuoſus labor tuus, Deo ipſo ſementi tuæ incrementum dante. Tuum tibi certe meritum apud patrem miſericordiarum conſtabit, ac ſaluum erit. Quod Venerabilis frater noſter *Archiepiſcopus, & Princeps Elector Moguntinus*, & noſtra commendatione, & tua virtute adduct*, benigne, vt ſcribis, tecum agat, teq; foueat, id nobis pergratum eſt, noſtræque expectationi conſentaneum: ad quem alteras nunc quoq; tui cauſa commendatitias litteras damus, vt te tanto propenſius complectatur. Quin etiam & *Decano* illius inſignis Capituli te commendamus, vt plura tibi præſidia paremus. Tu verò ſi *Romam* venire ſtatueris, gratus nobis aduenies, teq; & libenter inprimis videbimus, & tibi adiumento erimus. Amamus enim te in Chriſto paterno affectu. Ipſe autem, qui te * *vocauit in admirabile lumen ſuum*, dona ſua in te cuſtodiat, atq; adaugeat, & nos tibi

* 1. Pet. 2. 9.

bi

bi Apostolicam benedictionem nostram ex animo impartimur. Datum *Romæ*, apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris, die XII. Decemb. MDCI. Pontificatus Nostri Anno Decimo.

Siluius Antonian. Card.

EPISTOLA XXI.

CINTHIVS ALDOBRANDInus S. R. E. Cardinalis

IVSTO BARONIO VETERAcastrensi S.

Magnifice & Ornatissime Domine.

ACCEPI quidem litteras tuas 3. Non. *Octobris* datas, nec dum tamen *Apologiam* mihi, vt scribis, dicatam. Nescio quid moræ in itinere ei obiectum narrat egregius Dominus *Iosephus VVindenius*, cui vt video res tuæ non mediocri curæ. Exosculor interim toto animi affectu istas, absentes licet, Catholicorum tuorum fructuum, vt vocas primitias. Quæ vtinã iis prosint maximè, quibus hunc potissimum desudasti laborem. Certè nõ dubitò quin magnoperè probentur, quibuscunque inerit aliquis pietatis ac bonæ mentis sensus. Nolui autem

tem agendarum tibi gratiarum officium diutius debere. Hoc igitur persoluo & quidem ex animo, sed ita tamen, vt me nihilominus in ære tuo semper esse agnoscam lubens ac profitear. Omninò messis isthic vberrima, vt testantur eædem litteræ tuæ. In tanta autem operariorum paucitate planè confidimus fore, vt præcipuè virtus tua & industria eniteat. Aderit Deus in Vinea sua fideliter laboranti, cui etiam paratum *Sanctissimi Pontificis* patrocinium, vt plenius ex *Breui Apostolico*, quod cum hisce litteris erit, accipies. Vale feliciter, illatasq; tibi pie-pietatis causa iniurias, quibus equidem ingemisco, forti ac vere Christiano pectore perferre insiste, hoc subinde reputans, * *non esse condignas huius seculi passiones ad futuram gloriam*, quam tibi auguror & opto. Romæ die 21. Decemb. MDCI.

* *Rom. 8. 18.*

EPISTOLA XXII.

NICOLAVS SERARIVS SOcietat. Iesu Presbyter

DANIELI TOSSANO ACAD. Heidelb. Professori S.

MIRABERE fortassis, Doctiss^me^ *D. Tossane*, quid ignotus ego ad te, ad Caluinianum Catholicus, ad Superintendentem Societatis Iesu Homo. Sanè scribendi causa mihi nulla esset, nisi perpelleres. Atq; id pau-

id paucis exponam, non vt vllo tecum modo litigem (vetat [a] Ecclesiasticus, & paulò suauius Apostolus cum ait. [b] *Seruum Domini non oportet litigare.*) Sed vt de te apud te, dolens licet ac inuitus querar: neque, vt apud [c] S. Hieronymum quidam, *me quod nemo nouit, audisse aut vidisse* fingam, sed vt Paulus meus, [d] *quæ scribo, ecce coram Deo, quia non mentior.* Audieram non ita pridem meas quasdam, cum aliorum quorundam literis apud vos interceptas, & cũ alio proficisci deberent, retentas. Sed quia id neq; mihi certum, neq; à quo, aut quam ob causam factum esset, indicatum erat, contemsi rumusculum. Præsertim, quia mihi eram probè conscius, neque in alijs, neq; in illis à me quidquam positō, quod vel Momos & vitilitigatores vllos meritò irritaret. Deinde quia si ab eo, cui publicæ aliquid autoritatis esset; retentæ illæ fuissent, ego ne gry quidem aut my contra. Sed quiritari si quid vellem, apud Deum meum potius, quàm apud homines, expostularem. At superiore hebdomade, cum è R[di] & *Nobilis Domini Metropolitanæ huius Ecclesiæ Præpositi* domo, ad amicum quendam officij negotijque alicuius causâ iuissem, monstrauit is mihi, quę *Heidelberga* venerat, Epistolā, in qua scriptum erat, *D. Tossanum, & D. Gernandum* illas, de quibus ago, lite-

ras

a Cap. 8. 4. 5.
b 2. Tim. 2. 24.
c Princip. aduer. Ruf. fin.
d Gal. 1. 20.

ras accepisse. Mirari ego, Theologum & Heidelbergensium Theologorum Principem, Veteranum verbi ministrum, & Superintendentem, quod suum non esset, ita palam accipere, neque suo cum posset, Domino redhibere. Attamen aliud nihil tum constitui, sola tui miratione miserationeq; contentus. Nudius autem quart⁹, cum iam ex animo iniuriam illam delessem, ecce tibi ex *Aschaffenburgensi* Reu[mi] & Ill[mi] nostri aula quidam. Narrat quemadmodum meæ, & *D. Iusti Baronij* literæ *Heidelberga* sint ad eundem Reu[um] & Ill[um] nostrum missæ. Integræ, inquam, clausæ & obsignatæ? Non, inquit, sed apertæ ac resignatæ. Imo marginalibus etiam notationibus, & sublineata rubrica illustratæ. Auebam videre, & ipsa ilico apographa profert, non tamē ipsa, quod optassem, autographa. Obstupui: nec tamen steterunt comæ: sed animus; & vt *Philolachus Plautinus*: diu cogitaui, argumenta in pect⁹ multa insti ui, eamque rem in meo corde volutaui, & diu disputaui. Tandem verò, nō possum, inquam, minus, quam non quidem apud alios, sed apud ipsummet *D. Tossanum* conqueri. Dominum illum alterum non noui: & si nossem, forte causa etiam esset, cur de eo putarem silentium satius. D autem *Tossanum* concionantem quandoq; audiui, & è scri-

ptis

ptis noui. Sacras is literas legit: pacatius & vtilius cum eo licebit agere. Prior etiam è duobus nominabatur. Et Notheticam hisce diebus in nostra hæreticorum Bibliotheca vidi Epistolam, quam ad Theologum Moguntinum ipse olim, non priuatis literis, sed Typis publicis destinauit: ægro ferre animo haud poterit, si Moguntinorum nunc aliquis, ab illo læsus, & iniuria non vulgari affectus, aliquam ad eum vel quærelam vel monitiunculam priuatim & arcanè mittat. Obsecro te igitur, mi *D. Tossane*, cum pax Dei Opt. Max. benignitate in terris alta est, cum inter principes & populos bella nulla sunt, quod nam tibi alienas literas interuertendi & recludendi ius? An plusquam [e] *S. Paulo* vobis prædicantibus *omnia & licent & expediunt?* An quia ipsi Dei Ecclesiæ, diuinarum literarum libros, diuinæque gratiæ sigilla iam aliquot detraxistis, eius etiam membris & alumnis publicum humanumque literarum & sigillorum vsum eripietis? Quia Christi Domini ac S^is^ N^i^ omniumq; cœlitum signa sustulistis, in Epistolarum etiam sigilla inuadetis? Quia Ecclesiasticas & Pontificias leges cõtempsistis, diuinas etiam, & quas ipsa omnium animis infixit insculpsitq; natura, conculcabitis? Diuina vtique, & prout contra *Caluino* vestro simillimum [f] *Faustum* San-

e 1. Cor. 6. 12. & 10. 23. Eccles. 37. 31.

f Lib. 15. 76.

M ctus

ctus dicit Augustinus; *naturalis lex est, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Si verò literarum quidpiam tu aut in Hollandiam ad *Iunium*, aut in Galliam ad *Bezam*, aut verò ad tuorum vllum aliò dares, easne aut hic Moguntiæ, aut alibi vspiam, ab eo qui cum non agis, capi & reserari velles? Imo his ipsis, quas ad te iam scribo, etsi momenti nō magni sunt, alienas iniici manus optares? Verumtamen dico tibi, quia Imperatori *Alexandro* remissius erit in die iudicij, quam tibi. *Clamabat*.n. *Sepius*, ([g] Lampridij verbis vtar) *quòd à quibusdam siue Iudæis, siue Christianis audierat & tenebat, idque per præconem, cum aliquem emendaret, dici iubebat: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Dum animo interdum mecum reputo, vt fundendarum pro vita functis precum è [h] Sacris Biblijs exemplum profligaretur, per vos *Machabaicorum* librorum auctoritatem à Satana maximè oppugnatam, venit in mentem vereri, ne in sacrum *Tobiæ* librum idem iuris & honestatis omnis aduersarius linguas stylosque vestros tanto hactenus opere incitarit & exarmarit, vt ex eodem diuinorum librorum tabulario tam præclara tamque hominum generi vtilis & necessaria hæc naturæ lex per uos eraderetur: sicque sensim per axioma vestrum, quia *in Biblijs scripta non esset*; ex hominum animis & moribus penitus

g In Alexa.

h 2. Mach. 12.44.45.

tus exterminaretur. Etſi enim paucis quibuſdam viſum olim aliter, ea tamen hodiè in tota Bibliaci corporis ſtructura, neq; ſecundum vniam noſtram antiquam, neq; ſecundum veſtras tot & tam varias verſiones nouas, niſi in aureo & Canonico [i] *Tobiæ* libello, diſertè perſcripta. Sed Senex apud vos taceat Tobias. Vates audiatur [k] Iſaias. *Erit*, ait, *vobis viſio omnium, ſicut verba libri ſignati, quem cum dederint ſcienti literas, dicent: Lege iſtum, & reſpondebit, non poſſum: Signatum eſt enim.* Is, de quo mihi poſtea loquendum; hæreticus habet quidem loco aliquo *Tremellium*, & in *Iunio* diſſentiens à *Beza* iudicium commendat: Bibliacam tamen eorum verſionem mirè improbat, ocyſſimumque ipſi aut ſepulchrum, aut Vulcanum auguratur. Quia tamen iſthic nata, vobiſque admodum bella & bona eſt, meminiſſe poteris, in ea pro *ſignato libro*, *literas* poni *obſignatas*. Hæ verò legendi perito cum dantur, quomodo ſe ideo legere non poſſe reſpondet, quia obſignatæ ſint? non manibus, dentibus, cultellis earum clauſtra frangere, ſigilla conuellere, totas explicare, explicatas arbitratu ſuo legere ac relegere poterat? Sanè ſi Phyſicam vim & robur ſpectemus, poterat: ſi Ethicam, qua id poſſe dicimur, quod ritè rectèq; poſſumus; non poterat. Quemadmodum ſi hiſce meis per-

i Cap. 4.16.

k Cap. 29.11.

lectis, aut efferuescens iræ impetus, aut biliosior astâtis alicuius vox tibi diceret: Quid *Tossane* cessas? Irascere, Irascere: nouamque vili huic animæ plagam infligε: tu pro tua prudentia & grauitate responderes, non possum. Si enim naturalis tantum facultas consideratur, posses profectò in me stomachari, nouiq; quidpiam sycophantari. Sed si quam recta regat ratio & iustitia, potestas spectetur, nihil potes. Isto igitur modo inducit illum Propheta dicentem, se obsignatas legere literas non posse, vt exinde liceat intelligere, quæ apud omnes tum signatarum rerum fuerit religio, quæque apud omnes è naturæ præscripto esse semper debeat. Vt cum meæ illæ tibi traderentur, simulq; vel à tuo ipsius animo, vel ab eo, qui tradebat, diceretur, lege, respondendum abs te merito fuerit, *Non possum. Nam obsignata sunt*. In[l] *Apocalypsi*, quę etsi *Lutheranis* Apocrypha, vobis tamen *Caluinianis* Canonica est, *liber septem signaculis signatus* profertur, magnaque ab Angelo voce clamatur.[m] *Quis est dignus aperire librum, & soluere signacula eius?* Si naturales tantum vires, & audacia requireretur, essent in promptu, qui septuaginta etiam soluere ac frangere possent signacula. Sed quia dignitas, ius, & potestas legitima & sancta in eo, qui soluere vult, necessaria est, subdit *S. Iohannes*,

l Cap. 5. 1.

m Ibid. v. 2.

hannes, præter innocentem & diuinum illum agnum [n] *nemo poterat neq; in cœlo, neque in terra, neq; subtus terram aperire librum, neq; respicere illum.* Nō sunt quidem literularum mearum quisquiliæ cum augusto mysticoque signato libro illo conferendæ: Sed ex ea tanti Apostoli visione ac descriptione cognoscimus, ad ea quę sigillis clausa & munita sunt, aperienda & inspicienda, non esse quemlibet aptum & idoneum: Verum tantummodo illos, qui digni sunt, dignitate morali, iustitiæ naturæque consentanea. Noster vero S. Paulus quid? [o] *Hæc ait, est voluntas Dei, Sanctificatio Vestra*: Et pauculis interiectis, [p] *vt ne quis supergrediatur, neq; circumueniat in negotio fratrem suū, quoniam vindex est Dominus de his omnibus.* Qui vero pacis tempore, in publica principum gentiumque tranquillitate, quod alterius est, inuito eo arripit, ipsum non supergreditur? & si ex eo, quod arripuit perniciem ei aliquam & incommodum creare nititur, eum non circumuenit? Sunt autem quæ ad aliquem ab aliquo mittuntur Epistolæ, dominorum duorum. Nam qui mittit, suas esse manu signoque suo indicat: is verò ad quem mittuntur, & interiore illarum appellatione, & exteriore tergi superscriptione, sibi eas iure vendicat: & cum eas alius quispiam retentare ac dirumpere vult, reclamat

n Ibid. ꝟ. 3.
o 1. Thess. 4. 3.
p Ibid. ꝟ. 6.

clamat & renititur illorum vterque, absens licet: vnus per complicationem & sigillum suum: per superscriptionem nomenq; suum alter. Vt duplex hic quodammodo interueniat supergressio & circumuentio. Valde igitur Dei voluntati repugnat, valde sanctificationem suam impiat & polluit, valde diuinam suum in caput vindictam accersit, literarum eiusmodi retentator & diruptor. Atque hæc & his multo plura, quæ diuinus passim suppeditat codex, apud omnes, apud Theologum tamen & Superintendentem præsertim, momenti esse debent maximi: si tamen libeat, interroga, mi *D. Tossane*, ipsos etiam Iurisconsultos, aut si fortè (quod mihi quandoque vester videtur fecisse *Iunius*, vti & ante annos aliquot *Sohnius*) eos legisti, recole quemadmodum ad *Corneliam de falsis* legem & pœnam, literarum alienarum apertores & inuulgatores reuocent [q] *Bartolus*, [r] *Clarus*, [s] *Dambuderius*, alij. Sed quod ad illam reuocent, non propriam in istos sanctionem afferant, vel ideo accidit, quod hoc iniuriæ genus tantum sit, vt quemadmodum de scelere alio dixit Apostolus, [t] *ne inter gentes quidem auditum esset*: vel [u] vti de parricidio dixisse Solon dicitur, *nunquam id futurum suspicarentur* Christiani, Ethniciue legum latores. Et quæ alia etiam causa, cur aut Philosophi, aut

q Bartol. l. Cor. de fal. l. Titio. ad municipalem
r Clar. li. 5. sentent. 4. vers. Aperiens.
s Dambud. in Praxi. crimin. c. 122. num. 19 & 20.
t 1 Cor. 5. 1.
u Plutar. in Solone.

aut Grāmatici, verborum quibus quæq; res nominetur, artifices, nullum, quod quidē sciā; ijs qui culpa sese tali astrinxissent, nomen imposuerint? Alioquin vt in similibus cognatisque vitijs, non dubito quin per aliquam saltem imitationem, Græcè ac Latinè *Grammatocleptas*, *Grammatapossphragistas*, *litterifragos*, & *litterirupas* haberemus. Mitte istos tamen, & ad Iudæos perge. Inuenies, quemadmodum dictitent, & in quotidianis ac familiaribus etiam Epistolijs scriptitent, horrēdam *Rabbi Gersonis*, quem *Meorath haggolah*, siue *captiuorum exulumque lumen* vocant, ijs execrationem impendere, qui quæ ad ipsos non spectarent, dissoluere at reserare literas audeant. Et licet quam Cornelia pœna, quam Gersonicum anathema hoc, multo magis illa, quam supra denunciabat [x] Apostolus, Dei vindicta extimescenda sit, ex hisce tamen à Christiana sanctitate alienis, cæcis mortalibus discimus, vim aliorum signis & Epistolis adhibere quam detestabile sit. Magis tamen fortasse credas, si è tuis aliquos audias. In suo igitur Theatro [y] Theodorus, *alienas literas resignare, curiositatis*, ait, *& perfidiæ est.* Scholæ Vestræ antecessor, nisi tamen (vti cum superiore mercatu eum Francofurti viderem, facturum mihi quidam Geneuensis dicebat) à vobis discessit *D. Gothofredus*,

x 1. Thess. 4. 6.

y Volum. 1. tom. 3. pag. 256.

in ſua interlitorum ac reſignatorum teſtamentorum explicatione,[z] *Reſignat*, ait, *qui ſigillum aufert, vel qui aperit. Id Bartolus extendit ad eum, qui literas alterius aperit.* Sed omnium inſtar ſit magnus veſter Parens, qui in Geneuenſi Calendario veſtro, vnde ſanctos Dei cœlites exturbaſtis; *verus Dei ſeruus indigitatur*,[a] Martinus Lutherus. Is non priuatum aut prædicantem quempiam, vt ego iã, admonens, ſed prout gloriatur, *Illuſtriſs*[m] *Saxoniæ Ducem Landgrauium Thuringæ, Margrauium Miſsniæ* accuſans, & maledictis (quam rectè vos maledici huius nepotes videritis) figens omnibus, *Fur*, ait, *eſt fur, ſiue pecuniæ fur, ſiue literarum fur ſit.* Et poſtea, *Non eſt in orbe terrarum maior literarum falſator, quam qui arcanam Epiſtolam contra Domini eius ſcientiam & voluntatem aperit, vel alieno dat.* Aut ſi eius Germanica, quod in ijs energiæ plus forſan ſit, malis, bonâ eorum, quibus iſta linguarum non placet permixtio, veniâ tranſcribere non grauabor. Dieb iſt ein Dieb / er ſey ein gelt Dieb/oder brieff Dieb. Vnd ein kleines darnach. Kein gröſſer Brieffſälſcher iſt auff Erden / dann wer einen heimlichen Brieff/wider wiſſen vnd willen ſeines Herꝛn offenbaret / oder einem frembden zu eigen macht. Habet ibidem generis eiuſdem alia complura. Sed hæc apud

z. In l. qui teſtamentū amouent. ff de leg. Corn. de fal. ſeu D. li. 48. Tit. 10. 2.

a Luther. Tom 9 Wittenb f. 292. & 293.

pud humaniores, quia sũt acerbiora, nimis etiam fortaſſe multa. Quia tamen tam libenter literas noſtras aperitis, ex te ſcire velim, quis tuus ea in re ſenſus? Quid ſpectes? an vt alieni nouique cognoſcas aliquid? Nimiæ id curioſitatis eſt: nimij à re ſua ocij. Scin' quid [b] *priſca Locrenſium lex?* Ab alio abſq; iniuria vlla ſolo verbo quærere, *quid noui?* capitale fuit. Quid alienas eam ad rem ſchedas cõpilare, annulos aut ceras refringere? [c] *Culpa eſt*, ait iuris regula, *immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti.* Turpe eſt, ſi prædicantes [d] *alienæ*

Scire volunt ſecreta domus atq; inde timeri,

Perq; nefas quærunt toto quid fiat in orbe,
Quid Seres, quid Thraces agant.

Rogamus, ait Apoſtolus, *vt operam detis, vt quieti ſitis, & vt veſtrum negotium agatis.* Iterumq; cum Theſſalonicæ quoſdam *curioſè* agentes inaudiſſet. [f] *Iis*, ait, *qui eiuſmodi ſunt, denunciamus, & obſecramus in D. Ieſu Chriſto, vt cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent.* An ne contra vos machinentur aliquid litteræ metuis? In tanta Imperii ſacri principum coniunctione, in nulla vel minima bellorum ſuſpicione, nimiꝰ eſt ille metus, nimia timiditas Noſti de quibus dicat [g] Regius Propheta. *Trepidauerunt timore, vbi non erat timor.* Apud Iuris prudentes,

b Plut. lib. de curioſ.

c ff. de div. regul. Iur. l. 36.

d Iuuenal. ſatyr. 3.

e 1. Theſſ. 4. 11.

f 2. Theſſ. 3. 12.

g Pſal. 13. 5. Pſal. 52. 6.

h L. 184. ff. de Reg. Iur.

h *Vani timoris Iusta excusatio non est.* Pulchrè ac sapienter monuit Claudianus.

i In 4. Consul. Honorij.

i *Rumorum ne auidus. Qui talia curat, inanes*

Horrebit strepitus, nulla non anxius hora.

Cum tamen expenditur, à vobis literas, ne quo tendebant, peruenirent, impeditas, isthic apertas & notulis aspersas, sicque ad REV^mum & ILL^mum nostrum *Aschaffenburgum* missas, apparet vel cum duabus positis iam causis, vel absq; iis, huc vos collimasse, vt mihi, aut per me, Societati nostræ, ipsisque adeo antiquæ fidei sectatoribus, è verborum, si liceret, quorundam tendiculis Calumniam strueretis. Et hoc prioribus illis multo grauius. Seria & clara Vetantis Dei vox est. k *Non facies Calumniam proximo tuo.* Et magno in Vitio eam ponit è Prophetis, qui dicit, l *Chanaan in manu eius statera dolosa, Calumniam dilexit.* Sed *bene habet*, inquit, S. Hieronymus, *quod malitia non habet tantas Vires, quantos conatus. Perierat innocentia, si semper nequitia juncta esset potentia: & totū quidqd cupit calūnia, praualeret.* Vt ergo cognoscas, scopo isto excidisse vos, frustraque cum *Geraritis*, de calumniæ puteo, aduersus *Isaaci* pastores corrixari, de meis tantum, non de aliis quibus eædem iniectæ compedes, literis exponam. Habent aliarum illarum Domini ætatem,

k Leu. 19. 13

l Hosea 12. 7.

& a

& si quando iis consultum videbitur; loqui possunt. Do^um certe *Iustũ Baronium* ne huius quidem consilii scriptionisq; meæ conscium studiò volui, ne forte ipsi apud vos essem *vnguis in vlcere*. Licet enim de ipso tu pro concione, quam alii quidam humanius, prout ex eorum, qui assiduas tibi aures prebent, vno eoq; vt opinor, minimè futili audiebam, continere te tamen haud potuisti, quin eius ad catholicam Ecclesiam accessum in alias potius, quam in veritatis, æternæq; salutis amorem, causas conferres. Sed vsitata hęc iam in omnes, quos ab erroribus vestris reuocat pater Luminum, miserator & misericors Dominus, criminatio, neq; tamen noua. Cum n. *Manichæorum* hęresin detestatus S. *Augustinus* ad Catholicos transiisset, quas non illi vanitimoris, vanæque gloriæ causas finxerunt? lege si libet, vel vnam ad illum *Secundini Manichæi* Epistolam, aut potius, quæ in libri contra ipsum principio ipse sanctus respondit. [m] *Tristis*, ait, *sum, quod tenaciter in hæsisti suspicionibus falsis, partim aduersus me, partim aduersus ipsam, quæ mutari non potest, veritatem*. Et paulo post. *Senti de Augustino quidquid libet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset*. Iterumq;. *Non bona de me suspicatus es, quod carnali timore alicuius incommoditatis, quæ de vestra Societate mihi accidere*

[m] *S. Aug. lib. cont. Secund. cap. 1. & 2.*

dere poterat, hæresin Manichæorum relinquerem, vel cupiditate honoris. Eadem aut certè similia vobis respondere posset non D. *Iustus Baronius* tantum, sed alii etiam tot & tanti, quos ab Ecclesia vestri abstulerant errores,& ad eam nunc immensa Dei bonitate & gratiâ,non in *Germania* tantum, sed *Polonia* etiam & *Gallia*,vbi præcipue Christianissimi Regis eminet, stellarumq; aliarum chorum ducit exemplum, reuertuntur. Verum ad meam venio epistolam,& in ea primo ipsa occurrit Epigraphe, quæ isto se modo habuit.

Reuerendissimo & Illustrissimo D. Cæsari Baronio Amplissimo S. R. E. Cardinali Romæ.

Clamabant hæc omnia neque *Heidelbergæ* neque *Neostadii*, neque in toto *Palatinatu* quenquam esse, ad quem hæc mitteretur Epistola: ideoq; in ista quidem ciuili, communique Germaniæ ac Italiæ pace ac tranquillitate,à nullo eam ibidem frangendam & lustrandam. Flagitabat hoc etiam Reuerendissima & Illustrissima eius, cuius scriptum nomen, dignitas,Sanctitas,& virtus eximia. Aut si apud vos vilia hæc,eo saltem in loco, vbi Academia est, ea in vrbe quæ literarum altrix,vetusque sedes; valere aliquid debuit egregia viri illius tot tantisq;

tisque in lucem editis operibus testatissima eruditio. Apud alios sanè,

——[n] *Ingenuas didicisse fideliter artes,*
Emollit mores, nee sinit esse feros.

[n] Ouid. 2 de ponto. Epist. 9.

Quanto apud Academicos magis? Visum multis in locis non raro, vt doctorum in doctos homines, etiam absentes & de facie ignotos tantus extaret amor, humanitas tanta, vt quos vidissent nunquam, diligerent, omnique si possent officio prosequerentur. Indoctum verò te si quis diceret, iniuriam opinor tibi fieri putares. Imo etiam fortasse, si quis ignotum, inuisum, vel inauditum tibi *Baronium* affirmaret. Quomodo n. eum, cui Ecclesiæ antiquæ notissima esse debet facies, lateat præstantissimus Ecclesiasticæ antiquitatis scriptor, tot in locis, & toties iam cusus & recusus? præsertim cum è vestris, quib⁹ alia tamen studiorum Sparta est, eum legerint interdumq; commendarint aliqui. Dominum vestrum *Freherum* in suo *de censu numismate* tractatu omitto: *Iosephus* certè *Scaliger* in Correctionis suæ correctæ Prolegomenis de ipso ita; *Vir eximia doctrina Dominus Cæsar Baronius, Annalium Ecclesiasticorum scriptor.* Et postea sæpius, *doctus, & eruditissimus Vir.* Quid, quod in eo aliquid se vidisse, in suarum contra nos calumniarum farragine, indicat Celsizans & Lucianizans *Lapis* vester?

vester? Æquissimum igitur erat, te tantum Caluinianæ Theologiæ professorem, Prædicantem, & Superintendentem, quæ tanti viri essent, literas iniuria nulla violare: aut si qui violare alii voluissent, cum illo, cui apud Poëtam inermis dextra, legumque amor, exclamare.

o *Quo ruitis? quæue ista repens iniuria surgit?*

O *Cohibete iras!*

o Æneid. 11

p 2. Tim. 2. 20.

Si autem cur ad eum ego, qui in p *magna Dei domo* vile ac inhonorum vas sum; scribam, & quidem tam pœnè familiariter; quæras: Scito eum à pluribus iam annis, pro eximia sua erga omnes humanitate me nullo meo sanè merito, ad amicorum suorum, quos vbique habet plurimos, album aggregare dignatum fuisse: idque percrebris ad me literis priuatim, suis etiam doctissimis voluminibus publicè, omnibusque beneuolentiæ amicitiæq; symbolis ante & post *Cardinalatum*, non leuiter contestatum fecisse. Non est, non est mi D. *Tossane*, tanta in Ecclesiæ principibus arrogantia & fastus, quantum vos ex vmbonibus vestris interdum declamatis. *Ad populum* scilicet *Phaleras*. Verum in Epigraphe ista cum quod calumniæ pateat, nihil: multa vero sint, quæ ab iniuria magno illi viro, præclaro seculi nostri ornamento inferenda mentes

tes

tes manusque vestras arcere debuerint; Videamus, an intro in ipso earum literarum penetrali latuerit forte quidpiam. Tria earum fuisse capita legisti. Primum erat de Domino quondam Caluiniano *Iusto Baronio* Alterum de Clarissimo Viro Norinburgensi Patricio, Do. *Carolo* im hoff. Tertiũ de quodam Græcæ ac Hebrææ linguarum gnaro hæretico. Primum christiana dictauit charitas: secundum cum eadem charitate vetus amicitia: tertium prudentia. In primo, cum variè tum & acerbè à vestris vexaretur D. *Baronius*, opis ei & consolationis aliquid afferre studebam laudabam *Admodum Rdũ & Nobilẽ Dõm Metropolitanæ huius Ecclesiæ Decanum*, ob magna & illustria in illum merita: ostendebam è Pontificia munificentia solatii fructusque plurimum iam acceptum, è commendatione verò, quam ad Reuerendiss^m^. & Illustriss^m^. nostrum dederat; sperari consimiliter non parum. Quod et propter insitam virtutem atque clementiam, & propter insignem erga Apostolicam sedem, *cuius Moguntina Ecclesia specialis filia* dicitur, obseruantiam, bona boni principis mens esset. Quod ad alterum attinet; Dominus illi *Carolus*, sua in patria, inter ciues, propinquos, affinesque suos, arctum & diuturnum iam inde à Paschate, solius Catholicæ religionis causâ

sâ, perpetiebatur carcerem. A pluribus verò annis, cum hæreſeon auia deſerens rectam veteris fidei viam inijt, mihi cum eo maxima eſſet cœpit neceſſitudo. Ipſum tam duro triſtique tempore, tam bona in cauſa, tantaque innocentia deſerere, amici non fuiſſet. Cum meo igitur S. Paulo,[q] *memoriam eius faciebam in orationibus meis*,[r] *ſine intermiſſione*[s] *memor operis fidei eius*, *& ſuſtinentiæ ſpei D. Noſtri Ieſu Chriſti, ante Deum & patrem noſtrum*, idemque ab aliis pluribus fieri rogabam. Tandem verò mihi etiam, quod mendicis licet omnibus, perſuaſi, vt humanam ab iis opem & auxilium peterem, quos & pro ſumma ſua dignitate & auctoritate poſſe aliquid: & pro intenſa ſua erga Deum & homines charitate, inſignique beneuolentia & bonitate velle, certo ſcirem. In his vero, quid ni Reuerendiſs[us] & Illuſtriſs[us] de quo ſupra, Cardinalis *Baronius*? Opem tamen & auxilium petebam, non aut violentum, aut vllo modo turbulentum, ciuitatique illi, quam ex quo tempore vidi primum, ſemper dilexi & colui, moleſtum & graue: abſit. Sed inter amicos etiam vſitatum, placidum, & eiuſmodi, quod ne barbaria quidem vlla improbaret. Verbi cauſa, vt *Auguſtum Sacri Imperii caput rogaretur* (meum hoc verbum erat) vt iuberet *legitimo* (& hoc meum) illum

modo

q Ad Philem 4
r 2. Tim 1. 3.
s 1. Theſſ. 1. 3.

modo à Senatu illo accuſari, eique ad ea, quę obiicerentur reſpondendi poteſtatem fieri. Nam & hoc latrociniorum, ſcelerumq; omnium conuictiſſimis, apud tribunalia concedi paſſim videmus: & ad S. Paulum olim dicebat Agrippa, [t] *permittitur tibi loqui pro temet ipſo*. De Tertio autem capite ſic ſe res habet. Hæreticus ille cuius libens & tum peperci, & nunc etiam parco nomini, ſæpè mihi dixerat, cupere ſe *Italiam* viſere, Ipſi etiam, ſi quidem liceret; Pontifici, ex Hebræis Rabbinorum commentariis contra perfidiam Iudæorum, aliorumque (ſemel *Caluiniſtas* nominauit) cæcitatem, operam nauare. Commendaram ergo aliis quibuſdam prioribus literis huic ipſi Reu^mo Cardinali hominem, & quæ ipſi vel natura, vel ſtudium & labor dederat, literaturæ alicuius talenta, quantum verè amiceque poteram, laudaram. Ne tamen mea hæc laudatio, ſi quæ itineris adiumenta poſcebam, impetraſſem, aut ſacroſanctæ fidei ſinceritati, aut ipſius D. Cardinalis expectationi fraudi eſſet, viſum fuerat, non quæ ſcripſeram reuocare, ſed quæ penitiore poſtea introſpectu & experientia deprehenderam explicare. Idem verò, ne & hoc neſcias; hæreticus ſuperiore hoc ipſo Nouembri litteras adhuc ad me dedit, quibus de ſuis cum Reu^mo Cardinale *Bellarmino* ſtudiis

[t] *Actor. 26. 1.*

agi optabat. Habes capitum, quæ in illis meis inerant; & occasiones & causas. Quid in iis verò, propter quod leges naturæ, Dei, gentiumque omnium perrumpendæ fuerint? Quid? è quo vel criminatiunculam ipsa exsculpat Calumnia? Quid aut contra te, aut tuorum vllum? Nam iste, de quo iam aliquoties; hæreticus, neque Lutheranus, neque Caluinianus, neque purè putè sectarum earum, quæ his in oris apud nos palam vigent; vllius est. *Lutherus* ei crassus & rusticus est: *Caluinus* in scripturarum diuinarum expositione, stupidus & inconstans: *Beza* indoctus & penè infans. Alia taceo. nonne fugientem è Mesopotamia Iacob imitari iam possum, tibique minus quam habuerit Laban, causæ habenti dicere: [a] *Quam ob culpam meam & ob quod peccatum meum, sic exarsisti post me, & scrutatus es omnem suppellectilem meam? Quid inuenisti de cuncta substantia domus tuæ? Pone hic coram fratribus meis, & fratribus tuis: & iudicent inter me & te*: Iudicent sapientiores doctioresque, & indoctiores omnes è tuis Prædicantibus, Theologis, Academicis. Quosdam enim quibus non Cornea fibra est, adhuc apud vos noui. Vel potius, quoniam priua est mea hęc epistola, & inter nos soli tantum agimus, iudica tu ipse, fieri ne à vobis debuerit, quod factum est. Et iudicare melius

[a] Genes. 31. 36.

melius vt possis, percurram ea breuiter, quę vel à te vel ab alio aliquo (nihil n. de hoc audire potui) in exemplo, quod à nobis aduenit, minio subnotata erant. Ea enim potissimum sunt, quæ in inuidiam & odium trahere, atroque si licuisset, carbone deformare voluit maleuolentia: & ad solum è tribus antea positis epistolæ capitibus primum pertinent. Sunt autem numero quatuor. Quorum primo est etiam in margine præfixa notula hæc, *n c.* Sed in qua Dauus ego, non Oedipus. Illud verò in hisce verbis est.

Vxorem verò ipsius ac liberos dimittere ad ipsum nolunt Heidelbergenses.

CVM Epistolam illam scriberem XII. Calendas Semptembris, ita prorsus erat. Etsi enim postea Illustrissimi Electoris clementissimo annutu & benignitate, tam vxor quam liberi ad *Baronium* dimissi sunt, nondum tamen tunc libellum supplicem acceperat illi⁹ Celsitudo, & ab *Ecclesiastico* interim, vti apud vos nominatur, *Senatu* bona illa crebrius vocabatur & examinabatur fœmina, idque etiam aliquandiu, prout ego quidem audiui, post optimum & clementissimum ipsius Illustrissimi Palatini responsum & concessionem. Alterum in istis est.

Ad Reuerendissimum & Illustrissimum nouum Electum nostrum.

HIc quæso peccati quid? nihil video, nihil ne suspicari quidem possum. Nam reuera erat *Reuerendissimus*, & *Illustrissimus* erat etiam *Nouus electus*, & erat *Noster*. Quę Argiua hic igitur calumnia? forte id est, quod *Confirmatum* non addiderim. Sed in litteris, latinis præsertim, non semper solent integri Dominorum tituli recenseri. Et vt recenserentur, nondum tunc, vti modo, *Confirmatus* dicebatur. Tertium est hoc. *Nisi bonam boni principis mentem, quædam fortè quorundam consilia & voces impediant.*

HOrum causa sententiaque verborum est. Aiebam de Reuerendissimi & Illustrissimi Archiepiscopi, Dominique nostri benefica in *D. Baronium* voluntate bonam concipiendam spem, quia & bonus esset princeps, & bona eius mens. Quia tamē occupatissimis, variaque rerum momenta pensitantibus, ea etiam interdum, quæ maximè vellent, vel excidunt, vel aliud in tempus differuntur, ostendebam, si quid huiusmodi fortè iam accideret, id malam in partem à nullo interpretandum, neq; Principis bonitati, sed alijs potius impedimentis asscri-

aſſcribēdum. Verbi cauſa, quibuſdam quorundam fortè conſilijs & vocibus. Licet enim qui Principibus loquuntur, vel conſilia dant, integri boniq; viri ſint, de eâdem tamen re non eadem ſemper ſentiunt & dicunt: initio maximè, cum ſubito quid agendum, aut loquendum. E varijs n. rerum circumſtantijs aliæ alijs, vt alio atq; alio modo iudicent, occurrunt. Quid atra hæc ergo rubrica ſignificat? an mentiri me, cum *bonum principem* appello *bonamq;* ipſius *mentem* ſcribo? E rubricatoris ergo ſententiâ *malus* ille, & *mala* ipſius *mens*. At hoc ipſius Principis abuti patientia foret, eas ad eum litteras remittere, quæ hoc ipſo nomine mendacij accuſarentur, quod *bonum* illum, *bonumque* ipſius *animum* prædicarent.

An nimis parum tribuere, cum impediri poſſe inſinuo? At hominem à nullo impediri poſſe, ſupra hominem eſt. Non vult tantum ſibi tribui, quiſquis ſapit mortalis vllus. An adulari, quia eius laudo bonitatem? at certè apud alium & remotiſſimè quidem à Rdiſs° ipſo diſiunctum loquebar: neque futurum vnquam putabam, vt meæ à vobis harpagarentur literæ, ad illiuſq; Celſitudinem mitterētur. Et ſanè multo aliâs, & alijs plura & maiora ſcripſi, quia penè à XX. annis, cum ad meliorum literarum ſtudia

incumberet adhuc adolescens; præclara mihi eius indoles perspecta: Sed ita vt exigui quidem, debiti tamen huius officij mei nihil hactenus à quoquam rescierit: neque adhuc rescisceret, nisi vos, nocere dum vultis, nostram erga eos, quibus debemus obseruantiam in lucem efferretis. At fortasse horum nihil Rubricatori meo in mẽte fuit: sed hoc vnum tantummodo, de me, velut impio, clamare: [x] *Blasphemauit*, quia *bonum* ait suum principem, contra ipsam scripturam, quæ dicit: [y] *Vnus est bonus Deus*. Et in alio Euangelista, [z] *Nemo bonus, nisi solus Deus*. Eo enim argutandi modo Catholicos omnes blasphemię reos nõ rarò facitis, quod ab ijs Beatissima Deipara, *Vita, dulcedo*, & *spes*, sancti verò, qui beato iam in cœlis æuo perfruuntur, *Mediatores* vocentur. At sanè alibi in eadem scriptura inuenitur *bonus homo, bonus & rectus corde, bonus seruus, bonus miles, bonus dispensator, bonus pastor*. Sed miniatori meo illud satis: [a] *Bonus homo de bono thesauro profert bona: & malus homo de malo thesauro profert mala*, vt alienas literas, suasque calumnias proferre deinceps desinat. Sed quemadmodum aliter Deo & Christo Iesu D°. ac S^t. N°. conuenit *mediatio, vita, dulcedo* & *spes*: aliter B. Virgini & Sanctis: ita etiam *bonitas*, prout doctissimè grauissimeque more suo exposuit in [b] *octauo de Trinitate*

x Matth. 26. 65.
y Matth. 19. 17.
z Marc. 10. 18. Luc. 18. 18.
a Matth. 12. 35.
b D. Augu. 18 de Trin. cap 3.

tate S. Augustinus. Quartum deniq; , quod minio rubefactum fuit, est hoc. *Quoad extracta vxor & liberi sint, tempus tacendi.*

Vix tandem etiam, cum citius Illustrissimi Electoris Clemens benignaque natura missionem annuisset; abeundi potestatem fecisse illum, qui *Ecclesiasticus* isthic vocatur; Senatum, supra iam exposui: & si quod interea verbulum mutijsset *Baronius*, nonne remoras *Senatus* ille plures iniecisset? Monebat igitur [c] Ecclesiastes, *tacendi* tunc esse *tempus*. Nomen verò quod mutare statuerat, in causa erat insignis Catholicorum multorum zelus, apud quos *Lutheri, Calui-ni* & similium adeo execrabilia nomina sunt, vt suorum nulli vellet imposita. Quis aut sibi, aut suorum alicui proditoris *Iudæ* nomen vellet? Qui Aristocratiam olim oderat, *Aristocratem* non ferebat, & vti habet puerbium; *Scellij filium abominabatur. Scitis*, ait in Corinthiam priorem S. Chrysostomus, *nos ne audire quidem velle eorum nomina, qui sic* (in rebus quæ ad salutem spectant) *decipiunt*. Vix possum, quin ad *Iacob* nunc meum redeam, & cum in verbis meis nullum vlli calumniæ locum esse monstratum sit, eum rursus imiter, & dicam. [d] *Nisi Deus patris mei Abraham, & timor Isaac affuisset mihi, forsitan nudum me dimisisses.* Erepta scilicet non tam mihi, quam per nomi-

c Cap. 3. 7.

d Genes. 31. 42.

nis mei occaſionem, Societati noſtræ fama, omnique apud Reuerendiſſim. noſtrum, & ſapientiſſimos eius Conſiliarios, gratia. Sed [e] *protexiſti me Deus à conuentu malignãtium, à multitudine operantium iniquitatem. Quia exacuerunt, vt gladium, linguas ſuas, intenderunt arcum rem amaram, vt ſagittent in occultis immaculatum. Narrauerunt vt abſcõderent laqueos: dixerunt, quis videbit eos? ſcrutati ſunt iniquitates: defecerunt ſcrutantes ſcrutinio.* Quid eſt mi *D. Toſſane*, cur nos tantopere oderitis? cur in nobis, noſtriſque reculis adeo iuris omnis, & naturæ, & gentium, & publici, priuatique obliuiſcamini? cur in noſtra tam curioſè maligneq; inquiratis omnia, & ex innocentiſſimis etiam verbulis, literarumq; apiculis aſſiduos nobis laqueos texere connitamini? *Germanica* certè natura facilis & placida eſt: inſtitutio neque agreſtis, neque abſque literis. Vna vna vos excæcat hæreſis: Vna efferat, odioq; in nos tanto inflammat. Vna hæc efficit, vt per fas & nefas, apud ſummates, infimates, doctos indoctos, iuuenes & ſenes, verbo facto, clam palam nos in odium, inuidiam, & exitium rapere, noctes & dies cogitetis & adlaboretis. Veſtros quidem errores deteſtamur, & vos fieri ſi poſſet, ab ijs perlibenter liberaremus, attamen neq; literas vnquam veſtras intercipimus, neq; ali-

e Pſal. 63. 3. 4. & ſeqq.

am vllam vobis iniuriam inferimus. Quin verò si qui è vobis, siue Prædicantes, siue Professores, siue discipuli, ea in loca, vbi sumus, in nostra ét *Collegia* veniát, non modo non repellimus, sed qua possumus humanitate ipsos, quod ferè vnum cupiunt, in armamentaria nostra (bibliothecas dico) deducimus: loqui aut disserere si velint, audimus: si nolint, non cogimus, comiterq; omnes dimittimus. E vestra, & alijs Scholis & vrbibus non paucos tam vestræ, quam Lutheranæ opinationis interrogare, si quidem velis, potes. At si quis ad vos nostras defert Epistolas, ilicò, quasi ad muros *equus* adesset *Troianus*, illas aut Neccaro [f] *præcipitare, Aut terebrare cauas vteri, & tentare latebras*, oportet. Quanto foret mi *D. Tossane*, satius, vos paulatim post tot & tantas dissensiones, post tot Christiani orbis clades & dilacerationes; cogitare quæ pacis sunt & charitatis: Non porro exasperare semper omnia, tantisque animorum plagis muriam perpetuo & calcem inspergere. Idque publica humanæ naturæ, Christianæ charitatis, communis pacis præscripta posthabendo & infringendo. Nam cum semper aliàs, tum hoc præsertim tempore, quando ad communem ab Hungaria, Germaniaq; *Turcicum* hostem propulsandum, subsidia tanta, milite pecuniaque fert Ecclesia Romana

f *Aeneid.* 2.

mana, iuſtum & probum cum Romanorum, Cardinaliumque literiş bellum vobis quod nam eſſe poteſt? Et ſanè de Illuſtriſs°. Electore ac Dn°. Veſtro, de totaque ipſius ditione meremini modó iſto non optime. Cum enim illius ad manſuetudinem, humanamque ſocietatem ingenium conſtet propenſiſſimum, cumq; ipſius Celſitudini ſubditos populos finxerit naturæ parens minimè ſæuos ac truces, vos dira in alios etiam abſentes, deſignando, efficitis, vt feritatem hic ſuſpicari, ſecumq; ſi non apud alios, exclamare queant exteri:

g Lib.1. Aeneid.

[g] *Quod genus hoc hominum? quæue hunc tam barbara morem*
Permittit patria?

Videre in Germania eſt ita moratas ciuitates, vt ſi quas fortè alicubi vel abiectas, vel amiſſas ciuis quiſpiam inuenerit literas, eas is, prout inuenit, obſeratas ad Senatum ferat, hic pari modo ad eos, quorum ſunt, deſtinet. Vt neſcias, vtrum eius, qui abiecit aut amiſit, perfidiam & iniuriam magis deteſtere, an huiuſcemodi ciuitatum humanitatem & iuſtitiam admirere. Vos verò neque abiectas, neque amiſſas vltrò quæritis, rapitis, reſignatis, reſeratis: neque ad earum dominos poſtea ſaltem ire ſinitis, ſed calumniæ ſanguine rubricatis: & peccati vos veſtri pudere cum oporteret, id etiam

iam apud summos & sapientissimos homines, quasi præclarum quid sponte indicatis & prædicatis: ad illorum videlicet exemplum, de quibus propheta: [h] *Peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt, nec absconderunt.* Neque tamen satis decuit de tantulis rerum nostrarum minutijs R^dis^o. & Illustrissi^o. nostro à vobis exhiberi negotium. Maior maiorum negotiorum magnis imperij columnis impendet moles, quam vt ad Epistoliola nostra, vestrasque suspiciunculas, & criminationum aucupiola celsas illas mentes deuocare oporteat. [i] *Non vacat exiguis rebus adesse Ioui.* At Ioue maiores hi. [k] *Scimus* enim ait Apostolus, *quia nihil est Idolum in mundo.* Qui verò nostris vos beauit literis homo, sponte ad vos sua venit: an ad nos à vobis subornatus, summissusque fuit? si prius: decuit sanè Theologum & Prædicantem eius infidelitati ac nequitiæ non assentiri: sed aut hominis egregiè impudentiam corripere: aut fidem & officium, quod ijs, quorum essent Epistolæ, deberet, eum docere: aut certè minimum acceptas ab eo literas, violato sigillo, non euoluere: multo magis nullam ex ijs nocendi causam quæritare: neque ad occupatissimum Imperij Principem & *Septemuirum* eas ablegare. Cum à te, vti quidem narrabat; hac adolescentior Geneuensis

Goulart

h Isai 3. 9.

i Ouid li. 2. Trist.

k 1 Cor. 8. 4.

Goulart iter haberet, si clausas signatasque tuas habuisset, eas (dicere ausim) violare aut inspicere nostrum nemo ausus fuisset. Sin verò posterius, vt eum ad nos hominem summiseritis; quid dicam, nisi, parcat vobis Dominus! Quorum tanto, tamq; furenti erga nos imbutæ mentes odio, vt non solum agatis ipsi malè, sed alijs etiam male agendi, plurima fingendi, & mentiendi auctores sitis. Nam ille quidem personatus *Sosias*, Catholicum se aiebat: fuisse olim hæreticum, sed è summis, quas grauissimis de rebus inter *Iunium* & alium nescio quem Prędicantium alpha perspexisset, dissensionib⁹ ac litibus, consilium Ecclesiasticæ vnitatis cepisse: Romam ijsse, ibidemq; omnes hæreses eiurasse. Illinc, ob certa quædam negotia, in Belgium redijsse: Romam tamen iterum iam cogitare. Si quid quis eò vellet, libenter se ac fideliter, citoq; perlaturum. Aliaque id genus plurima, varijs cum testificationibus: quorum tamen non nisi particulam, cum distinerer alijs; audire potui. Supplicio dignos pronunciat Apostolus, non eos solum, [l] *qui mala faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Et alibi, cum dixisset, *Fructus lucis est in omni bonitate, & iustitia, & veritate,* subiunxit, [m] *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum: magis etiam redarguite.* Redarguendi verò

l Rom. 1.32.

m Ephes. 5. 11.

par-

partes, cui potius, quam qui concionibus populum tenet, Superintendenti congruunt? Atque hæc etiam mihi, vt de iniuria ista paulo tecum agerem copiosius, causa non postrema. Sic enim statuebam. Cum in *D. Tossani* manus mea illa venisse scribatur epistola, vel ipsus est, qui eam resignauit, excussit, miniauit, Rdiss° & Illustriss° Nostro, calumniandi causâ, misit, vel alius. Si ipsus: eum post monitionem hanc facti pœnitebit, & ab huiuscemodi deinceps flagitio cauebit. Si alius: eum ipse his ijsdem, aut consimilibus alijs rationibus, pro gradu & auctoritate, quam apud *Heidelbergenses* obtinet, prudenter ac vtiliter monebit & arguet: dabitque operam, vt ingeneratorum à natura societatis humanæ, vinculorum, iustitiæ, pacis, charitatisque Christianæ maior deinceps cura sit: resecetur indecorarum & perniciosarum litium seges omnis: consulatur nomini & famæ tanti talisque principis, quantum & qualem vniuersa scit & colit Germania: nulla eiusdem Principis amplissimis, celeberrimisque ditionibus, quasi pacis & belli nullum in ijs discrimen, nulla diuini, humaniq; iuris ratio sit; macula inuratur.[n] *Si* enim, ait S. Ambrosius, *in bello iustitia valet, quanto magis in pace seruanda est?* Hoc age, mi D. Tossane, [o] *insta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa*

[n] D. Ambr. l. 1 offic. cap. 29.

[o] 2. Tim. 4. 2.

crepa in omni patientia & doctrina. Sanam hanc,& ex ipsis naturæ diuiniq; verbi haustam fontibus doctrinam sustinebunt, quibus honestas & decorum cordi: neq; [p] *a veritate auditum* auertent. Verè tibi & ex animo dico, si quid esset, quo in Domino tibi, tuisque vllo modo gratificari & seruire possem, facerem libentissimus: neque pro iniuria, iniuriæ minimũ velim reponere. Quod idem ferè de Reuerendissimi ac Illustrissimi *D. Cardinalis*, in quem multis partibus, quam in me [q] *canem*, vt cum Dauide dicam, *mortuum, & pulicem vnum*, maior iniuria est, candidissimo pectore, mitissimoq; animo polliceri ausim. Est enim ille nõ excellenti doctrina tantum, sed rara etiam virtute, Christianaq; charitate, modestia, & mansuetudine ornatissimus. Cuius causâ maiorem è malefacto vestro, quam si in me solum admissum foret, dolorem hausi. Fuerit autem æquissimum, quod cum eum tibi mea hac Epistola patefacere, de eoq; apud te vnum, non conuitijs, sed scripturis, non contumelijs, sed argumentis queri, teq; admonere voluerim æquo pacatoque accipere animo: præsertim cũ de re, non de te quidquam voluerim dicere acerbius. Quia verò Autographum adhuc meum retinetis, abs te peto, vt vel ipsi, cui erat inscriptũ & missum, Reuerendissimo *Cardinali* mittatis,

[p] Ibid. 3.

[q] 1 Reg 24. 15.

tatis, vel mihi quam primum licuerit; remittatis. Quod si tantum vos nostras habédi literas tenet desiderium, en istas iam habe: quas quia tibi scriptæ & inscriptæ, tuo absque cuiusque iniuria lubitu, adaperias, reueles, concerpas, & attineas licet: sique velis, alias deinceps, Deo propitio, habere plures poteris: sed in vtiliori, meliori, & suauiori argumento malim. Deus pacis, & qui gentes in vnitate fidei congregauit, spiritus nos nimium quam alios ab alijs diuisos & distractos, iterum aliquando in Sanctissimo Christi Iesu D. ac S. N. [r] Corpore, quod est Ecclesia, illa vtique quæ [s] *vna, sancta & Catholica* est; coniungat: veraque animorum consensione, concordi fide, & charitate non ficta, mutuo compingat & conglutinet, vt omnia deinceps facessant scandala, calumniæ, quadruplationes & quæ ab Apostolo vocantur [t] *opera carnis, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, & his similia, quæ*, ait, *prædico vobis, sicut prædixi: Quoniam, qui talia agunt, regnum Dei, non consequentur.* Vale. Moguntiæ M. DCI. Nonis Decembribus.

r Coloss. 1. 18.

s Symb. Constantinop.

t Gal. 5. 19. 20.

LIBRI SECVNDI EPISTOLARVM FINIS.

IVSTI

IVSTI BARONII VETERACASTRENSIS EPISTOLARVM SACRARVM LIBER III.

EPISTOLA I.

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis, Danieli Tossano Academ. Heidelb. Professori.

Anteuertit has & sequētes literas infelix Tossani mors. Itaque etsi transmitti non potuerunt, quia tamen verè scripta, omnino hic inferendæ videbantur

QVID mihi tecum est? *Tossane.* Imo verò, quid tibi mecum est? Adeonè furiæ hæreticæ mentem tuam exagitarunt, vt cum pro ingenii mei tranquillitate, extra causam quę publicè proposita est, nullo vel minimo à me verbulo lacessitus, irritatus aut prouocatus fueris: tamen ex quo ruptis & derelictis pestilentissimis laqueis vestris, Catholicæ Ecclesiæ gremio, serio pietatis affectu, nulla fraude aut simulatione me condidi: tu tamen (vt audio) partim pro concione, partim pro lectione, partim denique, quas ipse vidi, litteris nullum mei traducendi, mei calumniandi, mei proscribendi, grauissimis deniq; iniu-

iniuriis & contumeliis lacerandi finem facere queas? An ita constitutum habes, vt in obuium quemque arietandum tibi putes, qui vel Catholicus sit, vel Catholicus fiat, Pontificemque Romanum, supremum militantis Ecclesiæ caput, iure consuetudineque maiorum veneretur? Næ si tu hoc animo es, miserum te! miseram conditionem tuam! Franges citius caput, cum omnibus manipularibus tuis, quam nobis vel minimum plagæ signum impresseris. Hic enim [a] *lapis ille angularis, probatus, pretiosus, in fundamento fundatus: super quem qui corruerit, confringetur; super quem verò lapis ceciderit, conteret eum.* Et quemadmodum [b] Magnus LEO scribit. *Quisquis huic Sedi principatum existimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem, sed inflatus spiritu superbiæ semetipsum in inferna demergit.* Profectò miramur, & ridemus impotentem iram vestram & *Ingentes angusto in pectore ventos.* Sed vt dicere cœperã qd tibi mecũ est? *Tossane.* Vtrũ forte cum symmistis tuis tantum causæ vestræ, illius perquam ruinosæ præsidium in me collocaueratis, vt nunc spe falsi, expectationeque deiecti, tantos passim in omnium oculis motus tumultusque cieatis? Equidem imprudentes facitis, vt cum nocere cupiatis, emolumenti multum afferatis rebus meis, Catholicis-

a Esai. 28. 16

b Epist. ad Episc. Viennes. prouinc.

O que

que nostris persuadeatis, non vulgare vos in me amisso damnum fecisse. Quod sanè ita à vobis beneficium accipio, vt eo me haud molestè etiam cariturum profitear. Sin (quod pudore dicere cogimini) nil neq; in me ingenii, neque doctrinæ, neque opis aut spei singularis fuit, quid frustra tumultuamini amentes? quid aulas, curias, templa, Scholas, compita, mensas rabiosis conuiciis impletis, meque homunculum vnum, tanquam nullum, tantopere amissum doletis? Leuis iactura, leuiter ferenda est. Nec quandiu vester fui, hunc denegerem in vobis animum animaduerti. Videbamini lenes, videbamini patientes, magno interdum animo accepta etiam damna contemnentes. At nunc in me quid? Planè in contrarium versi, totos vos abiectissimis affectibus mancipastis, iræ, inuidiæ, odio, maleuolentiæ, calumniis, obtrectationibus, mendaciis, & pluribus huiusmodi malignis præsidiis aliis, quibus tabe luridos animos vestros sæpiusculè cōsolari videmini. Negabitis scio. Sed res in procinctu est. Non solum prima die, qua à vobis digressus sum, vt & cæteris huc vsque consecutis fermè omnibus, infausta illa *Prædicantium* soboles, hinc inde per vrbes & villulas sine Musis & gratiis infesto sydere grassans, miserisque popellis sub tristissimo animarum lato-

latrocinio, sub impurissimo humanarum argutiarum fermento, sub frigidissima quantulæcunque pietatis larua, repurgatum Dei verbum, reformatum Euangelium venditans: quam potuit acerbissimè nomen meum, famam, ingenium, consilia, conscientiam, & quicquid homo sacri habere potest, perstrinxit, clamoribusque suis cœlos & terras, superos inferos, catholicos hæreticos ita repleuit, vt nunc omnium quasi aures hac sola voce tinniant, *Veteracastrensis Apostata est, Veteracastrensis Baalis mancipium est, auro redemptus, ambitione deceptus.* Verum & tu, *Tossane*, tam belli duxque caputq; gregis, manifestariis huiusmodi fraterculorum tuorum telis & machinis haud contentus, tandem etiam ad insidias & strategemata confugiendum duxisti. Ratusque nullam aptiorem mei opprimendi viam esse, quam confictis illis mendaciorum nebulis præ veritatis sole confestim semper liquescentibus & pereuntibus) litterarum mearum, quas me sæpe in vrbem dare aduerteras, secretis peruolutatis, dignam calumniæ ansam expiscari: vno tempore (heu scelus!) integrum fasciculum *Romam* destinatum contra omnem honestatem ac pietatem contra omnia gentium & naturæ. Iura intercepisti, resignasti, legisti, propalasti, ac ne quam cupiditati tuæ fraudem face-

res, miniasti, glossematis impiis aspei
Aschaffenburgum vt faculam incendii mei
ad manus Ill^mi Archiepiscopi nostri transmisisti, aut saltem isthæc omnia perpetrantibus opem, operam, consensum præbuisti. Quo super immani facinore, non dicam Theologo, sed libero homine longè indignissimo, cum nuper tibi dicam scriberet Reuerendus & doctissimus Societatis IESV Theologus, *Nicolaus* Serarius, eiusdem mecum iniuriæ tuæ particeps, adeò nihil habuisti, quo te illiberalis culpæ purgares, vt etiam alligares grauius, noxiamque noxiæ adderes. Mea præsertim ex parte, qui cum neque scripsissem ad te, neque (quo minus camino oleum suffunderem) meo erga te Iure vti decreuissem, adeò tamen in omnibus Epistolæ tuæ partibus (quam hoc ipso mihi die legendam *Serarius* noster misit) abs te inhumaniter, mendaciter, ac calumniosè notatus, verberatus, ac flagellatus sum, vt si vel *Zenone* sim modestior, tamen isthæc petulantia tua me excitare, linguamque ad iustissimam defensionem laxare queat. Nec tamen de ipso interceptarum litterarũ crimine quicquam dicere decreui. Dixit satis & abunde *Serarius*, dicetque (vt intelligo) pluribus. De tuis tantum in me conuiciis dicam, ostendamque vel rustica nimis simplicitate te esse, si me talem
esse

esse opinere, qualem me alii tibi fingunt: vel deplorata nimis malitia, si sciens volensque ipse innocentem tam mendacibus calumniis insectere.

Ac primum quod maturè satis à linea transsiliens, cum tibi nominis tui defendendi incumberet necessitas, id est cum grauissimum interceptarum litterarum crimen à capite tuo, propulsare deberes, missa defensione tua in nomen meum incurris, petulanterque scurratus, ludos ac iocos facis: quid aliud facis, malignissime hæretice: quàm quod omnibus manifestum inundantis liuoris tui, imo exuberantis stultitiæ & impietatis argumentū ante oculos ponis? Qui si iustam aliquā mei insectādi, aut culpandi rationem apud te inuenisses, nunquam profectò ad hanc tam futilem atque insulsam ludificandi nominis aleam confugisses. Qua tamen, si verè rem putabis, non me magis quàm impium illum sectæ vestræ principem, Stigmatiam Nouiodunensem tangis, cuius cum manibus ego quoque te commisisse satis habebo. Nam me quod attinet, expecta: Breui hanc quoque tibi ludiam tollam, nomenque cum re [e] abdicabo, vt non voce magis quàm corde ab impia Societate vestra videar quàm remotissimus. Atque hanc mihi potestatem [c] Pontifex Maxi. [d] Imperator, Leges, te tuisque

e Vide supra lib. 2 Epist. 9.

d Dioclet. & Maxim. l. vnic. C. de mutat. nominis.

Goulart iter haberet, si clausas signatasque tuas habuisset, eas (dicere ausim) violare aut inspicere nostrum nemo ausus fuisset. Sin verò posterius, vt eum ad nos hominem summiseritis; quid dicam, nisi, parcat vobis Dominus! Quorum tanto, tamq; furenti erga nos imbutæ mentes odio, vt non solum agatis ipsi malè, sed alijs etiam male agendi, plurima fingendi, & mentiendi auctores sitis. Nam ille quidem personatus *Sosias*, Catholicum se aiebat: fuisse olim hæreticum, sed è summis, quas grauissimis de rebus inter *Iunium* & alium nescio quem Prędicantium alpha perspexisset, dissensionib⁹ ac litibus, consilium Ecclesiasticæ vnitatis cepisse: Romam ijsse, ibidemq; omnes hæreses eiurasse. Illinc, ob certa quædam negotia, in Belgium redijsse: Romam tamen iterum iam cogitare. Si quid quis eò vellet, libenter se ac fideliter, citoq; perlaturum. Aliaque id genus plurima, varijs cum testificationibus: quorum tamen non nisi particulam, cum distinerer alijs; audire potui. Supplicio dignos pronunciat Apostolus, non eos solum, [l] *qui mala faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Et alibi, cum dixisset, *Fructus lucis est in omni bonitate, & iustitia, & veritate*, subiunxit, [m] *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum: magis etiam redarguite.* Redarguendi verò

l Rom. 1. 32.

m Ephes. 5. 11.

par-

partes, cui potius, quam qui concionibus populum tenet, Superintendenti congruunt? Atque hæc etiam mihi, vt de iniuria ista paulo tecum agerem copiosius, causa non postrema. Sic enim statuebam. Cum in *D. Tossani* manus mea illa venisse scribatur epistola, vel ipsus est, qui eam resignauit, excussit, miniauit, Rdiss° & Illustriss° Nostro, calumniandi causâ, misit, vel alius. Si ipsus: eum post monitionem hanc facti pœnitebit, & ab huiuscemodi deinceps flagitio cauebit. Si alius: eum ipse his ijsdem, aut consimilibus alijs rationibus, pro gradu & auctoritate, quam apud *Heidelbergenses* obtinet, prudenter ac vtiliter monebit & arguet: dabitque operam, vt ingeneratorum à natura societatis humanæ, vinculorum, iustitiæ, pacis, charitatisque Christianæ maior deinceps cura sit: resecetur indecorarum & perniciosarum litium seges omnis: consulatur nomini & famæ tanti talisque principis, quantum & qualem vniuersa scit & colit Germania: nulla eiusdem Principis amplissimis, celeberrimisque ditionibus, quasi pacis & belli nullum in ijs discrimen, nulla diuini humaniq; iuris ratio sit; macula inuratur.[n] *Si enim*, ait S. Ambrosius, *in bello iustitia valet, quanto magis in pace seruanda est?* Hoc age, mi D. Tossane, [o] *insta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa*

[n] D. Ambr. l. 1. offic. cap. 29.

[o] 2. Tim. 4. 2.

crepa in omni patientia & doctrina. Sanam hanc,& ex ipsis naturæ diuiniq; verbi haustam fontibus doctrinam sustinebunt, quibus honestas & decorum cordi: neq; [p] *a veritate auditum* auertent. Verè tibi & ex animo dico, si quid esset, quo in Domino tibi, tuisque vllo modo gratificari & seruire possem,facerem libentissimus:neque pro iniuria,iniuriæ minimū velim reponere. Quod idem ferè de Reuerendissimi ac Illustrissimi *D. Cardinalis*, in quem multis partibus, quam in me [q] *canem*, vt cum Dauide dicam, *mortuum, & pulicem vnum*, maior iniuria est; candidissimo pectore, mitissimoq; animo polliceri ausim. Est enim ille nō excellenti doctrina tantum,sed rara etiam virtute,Christianaq; charitate,modestia,& mansuetudine ornatissimus. Cuius causâ maiorem è malefacto vestro, quam si in me solum admissum foret, dolorem hausi. Fuerit autem æquissimum, quod cum eum tibi mea hac Epistola patefacere, de eoq; apud te vnum, non conuitijs, sed scripturis, non contumelijs,sed argumentis queri,teq; admonere voluerim æquo pacatoque accipere animo: præsertim cū de re, non de te quidquam voluerim dicere acerbius. Quia verò Autographum adhuc meum retinetis,abs te peto, vt vel ipsi,cui erat inscriptū & missum, Reuerendissimo *Cardinali* mit-

tatis,

p Ibid. & 3.

q 1 Reg 24. 15.

tatis, vel mihi quam primum licuerit; remittatis. Quod si tantum vos nostras habédi literas tenet desiderium, en istas iam habe: quas quia tibi scriptæ & inscriptæ, tuo absque cuiusque iniuria lubitu, adaperias, reueles, concerpas, & atrineas licet: sique velis, alias deinceps, Deo propitio, habere plures poteris: sed in vtiliori, meliori, & suauiori argumento malim. Deus pacis,& qui gentes in vnitate fidei congregauit, spiritus nos nimium quam alios ab alijs diuisos & distractos, iterum aliquando in Sanctissimo Christi Iesu D. ac S. N. [r] Corpore, quod est Ecclesia, illa vtique quæ [s] *una, sancta & Catholica* est; coniungat: veraque animorum consensione, concordi fide, & charitate non ficta, mutuo compingat & conglutinet, vt omnia deinceps facessant scandala, calumniæ, quadruplationes & quæ ab Apostolo vocantur [t] *opera carnis, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, secta, inuidiæ, & his similia, quæ*, ait, *prædico vobis, sicut prædixi: Quoniam, qui talia agunt, regnum Dei, non consequentur.* Vale. Moguntiæ M. DCI. Nonis Decembribus.

[r] Coloss. 1. 18.
[s] Symb. Constantinop.
[t] Gal. 5. 19. 20.

LIBRI SECVNDI EPISTOLARVM FINIS.

IVSTI

IVSTI BARONII
VETERACASTRENSIS EPISTOLARVM SACRARVM
LIBER III.

EPISTOLA I.

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis, Danieli Tossano Academ. Heidelb. Professori.

Anteuertit hus & sequentes literas infelix Tossani mors. Itaque etsi transmitti non potuerunt, quia tamen verè scripta, omnino hic inserenda videbantur

QVID mihi tecum est? *Tossane.* Imo verò, quid tibi mecum est? Adeonè furiæ hæreticæ mentem tuam exagitarunt, vt cum pro ingenii mei tranquillitate, extra causam quę publicè proposita est, nullo vel minimo à me verbulo lacessitus, irritatus aut prouocatus fueris: tamen ex quo ruptis & derelictis pestilentissimis laqueis vestris, Catholicæ Ecclesiæ gremio, serio pietatis affectu, nulla fraude aut simulatione me condidi: tu tamen (vt audio) partim pro concione, partim pro lectione, partim denique, quas ipse vidi, litteris nullum mei traducendi, mei calumniandi, mei proscribendi, grauissimis deniq; iniu-

iniuriis & contumeliis lacerandi finem facere queas? An ità constitutum habes, vt in obuium quemque arietandum tibi putes, qui vel Catholicus sit, vel Catholicus fiat, Pontificemque Romanum, supremum militantis Ecclesiæ caput, iure consuetudineque maiorum veneretur? Næ si tu hoc animo es, miserum te! miseram conditionem tuam! Franges citius caput, cum omnibus manipularibus tuis, quam nobis vel minimum plagæ signum impresseris. Hic enim [a] *lapis ille angularis, probatus, pretiosus, in fundamento fundatus: super quem qui corruerit, confringetur; super quem verò lapis ceciderit, conteret eum.* Et quemadmodum [b] Magnus Leo scribit. *Quisquis huic Sedi principatum existimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem, sed inflatus spiritu superbiæ semetipsum in inferna demergit.* Profectò miramur, & ridemus impotentem iram vestram & *Ingentes angusto in pectore ventos.* Sed vt dicere cœperã qd tibi mecũ est? *Tossane.* Vtrũ forte cum symmistis tuis tantum causæ vestræ, illius perquam ruinosæ præsidium in me collocaueratis, vt nunc spe falsi, expectationeque deiecti, tantos passim in omnium oculis motus tumultusque cieatis? Equidem imprudentes facitis, vt cum nocere cupiatis, emolumenti multum afferatis rebus meis, Catholicis-

[a] *Isai. 28. 16*

[b] *Epist. ad Episc. Viennens. prouinc.*

O que

que nostris persuadeatis, non vulgare vos in me amisso damnum fecisse. Quod sanè ita à vobis beneficium accipio, vt eo me haud molestè etiam cariturum profitear. Sin (quod pudore dicere cogimini) nil neq; in me ingenii, neque doctrinæ, neque opis aut spei singularis fuit, quid frustra tumultuamini amentes? quid aulas, curias, templa, Scholas, compita, mensas rabiosis conuiciis impletis, meque homunculum vnum, tanquam nullum, tantopere amissum doletis? Leuis iactura, leuiter ferenda est. Nec quandiu vester fui, hunc denegerem in vobis animum animaduerti. Videbamini lenes, videbamini patientes, magno interdum animo accepta etiam damna contemnentes. At nunc in me quid? Planè in contrarium versi, totos vos abiectissimis affectibus mancipastis, iræ, inuidiæ, odio, maleuolentiæ, calumniis, obtrectationibus, mendaciis, & pluribus huiusmodi malignis præsidiis aliis, quibus tabe luridos animos vestros sæpiusculè cōsolari videmini. Negabitis scio. Sed res in procinctu est. Non solum prima die, qua à vobis digressus sum, vt & cæteris huc vsque consecutis fermè omnibus, infausta illa *Prædicantium* soboles, hinc inde per vrbes & villulas sine Musis & gratiis infesto sydere grassans, miserisque popellis sub tristissimo animarum lato-

latrocinio, sub impurissimo humanarum argutiarum fermento, sub frigidissima quantulæcunque pietatis larua, repurgatum Dei verbum, reformatum Euangelium venditans: quam potuit acerbissimè nomen meum, famam, ingenium, consilia, conscientiam, & quicquid homo sacri habere potest, perstrinxit, clamoribusque suis cœlos & terras, superos inferos, catholicos hæreticos ita repleuit, vt nunc omnium quasi aures hac sola voce tinniant, *Veteracastrensis Apostata est, Veteracastrensis Baalis mancipium est, auro redemptus, ambitione deceptus.* Verum & tu, *Tossane*, tam belli duxque caputq; gregis, manifestariis huiusmodi fraterculorum tuorum telis & machinis haud contentus, tandem etiam ad insidias & strategemata confugiendum duxisti. Ratusque nullam aptiorem mei opprimendi viam esse, quam confictis illis mendaciorum nebulis præ veritatis sole confestim semper liquescentibus & pereuntibus) litterarum mearum, quas me sæpe in vrbem dare aduerteras, secretis peruolutatis, dignam calumniæ ansam expiscari: vno tempore (heu scelus!) integrum fasciculum *Romam* destinatum contra omnem honestatem ac pietatem contra omnia gentium & naturæ. Iura intercepisti, resignasti, legisti, propalasti, ac ne quam cupiditati tuæ fraudem face-

res, miniasti, glossematis impiis aspersisti, *Aschaffenburgum* vt faculam incendii mei ad manus Ill^mi Archiepiscopi nostri transmisisti, aut saltem isthæc omnia perpetrantibus opem, operam, consensum præbuisti. Quo super immani facinore, non dicam Theologo, sed libero homine longè indignissimo, cum nuper tibi dicam scriberet Reuerendus & doctissimus Societatis IESV Theologus, *Nicolaus* Serarius, eiusdem mecum iniuriæ tuæ particeps, adeò nihil habuisti, quo te illiberalis culpæ purgares, vt etiam alligares grauius, noxiamque noxiæ adderes. Mea præsertim ex parte, qui cum neque scripsissem ad te, neque (quo minus camino oleum suffunderem) meo erga te Iure vti decreuissem, adeò tamen in omnibus Epistolæ tuæ partibus (quam hoc ipso mihi die legendam *Serarius* noster misit) abs te inhumaniter, mendaciter, ac calumniosè notatus, verberatus, ac flagellatus sum, vt si vel *Zenone* sim modestior, tamen isthæc petulantia tua me excitare, linguamque ad iustissimam defensionem laxare queat. Nec tamen de ipso interceptarum litterarũ crimine quicquam dicere decreui. Dixit satis & abunde *Serarius*, dicetque (vt intelligo) pluribus. De tuis tantum in me conuiciis dicam, ostendamque vel rustica nimis simplicitate te esse, si me talem

esse

esse opinere, qualem me alii tibi fingunt: vel deplorata nimis malitia, si sciens volensque ipse innocentem tam mendacibus calumniis insectere.

Ac primum quod maturè satis à linea transiliens, cum tibi nominis tui defendēdi incumberet necessitas, id est cum grauissimum interceptarum litterarum crimen à capite tuo, propulsare deberes, missa defensione tua in nomen meum incurris, petulanterque scurratus, ludos ac iocos facis: quid aliud facis, malignissime hæretice: quàm quod omnibus manifestum inundantis liuoris tui, imo exuberantis stultitiæ & impietatis argumentū ante oculos ponis? Qui si iustam aliquā mei insectādi, aut culpandi rationem apud te inuenisses, nunquam profectò ad hanc tam futilem atque insulsam ludificandi nominis aleam confugisses. Qua tamen, si verè rem putabis, non me magis quàm impium illum sectæ vestræ principem, Stigmatiam Nouiodunensem tangis, cuius cum manibus ego quoque te commisisse satis habebo. Nam me quod attinet, expecta: Breui hancquoque tibi ludiam tollam, nomenque cum te abdicabo, vt non voce magis quàm corde ab impia Societate vestra videar quàm remotissimus. Atque hanc mihi potestatem [c] Pontifex Maxi. [d] Imperator, Leges, te tuisque

[c] *Vide supra lib. 2 Epist. 9.*

[d] *Dioclet. & Maxim. l. vnic. C. de mutat. nominis.*

que omnibus inuitis ac contra ſtendentibus concedunt. De IVSTI verò appellatione quid etiam ringeris? an ea tibi trabs in oculo? At ego tibi DANIELEM non inuideo, quid tu igitur mihi IVSTVM?[e] Annis abhinc triginta ad ſacrum Baptiſmi fontem id nominis à Clariſſimo *Marpurgenſis Academiæ* Profeſſore D. IVSTO VIETORE accepi: toto ætatis tempore, puer, adoleſcens, iuuenis, in Scholis & Academiis, priuatim & publicè, ſine cuiusquam moleſtia aut contradictione vſurpaui: nec aliud album Academiæ veſtræ, aut, quam vocant, *Sapientiæ*, teſtabitur: haud aliud publicæ *ſub te ipſo Præſide* diſputatæ[f] iam pridem[g] THESES: haud aliud denique continuus Parentum, Præceptorum, fratrum, condiſcipulorum, vſus. Cui quod tu vnus poſt tot annorum luſtra inuide nunc reniti vis, vide quàm ſtultè, quàm petulanter ac malignè facias, quàm euidens exulcerati tui in me animi, acerbiſſimæ tuæ in me voluntatis teſtimonium publicè relinquas.

e *Anno 1572. Nonis circiter Martii.*

f *Anno 1592. 11. Martii.*

g *De ratione Indaganda & cognoſc. veritatis. ex Iohan. 7. v. 17. 18.*

Sed de primo capite ſatis. Ad alterum venio, vbi *meis* ais *ſuggeſtionibus D. Serarium* FORTE *adſcribendum tibi incitatum fuiſſe.* Benè addis *forte.* Forte n. non ſic fuit, neq; ſic fuit: ꝙ optima conſcientia teſtari poſſū: ſanctèque tibi affirmo, me planè inſcio litteras ab eo ad te exaratas, eaſq; demum poſtea-

ſteaquam tranſmiſſæ fuerunt, mihi viſas lectaſque fuiſſe. Itaque planè fefellit te ſuſpicio tua. Quanquam ſi maximè hortatu meo hæc ad te Exprobratiuncula deuolaſſet, quid ab officio alienum feciſſem, qui non minus grauiter ac *Serarius*, imò verò grauius atque enormius à te læſus eram? Numquid tibi leuius proditarum litterarum crimen videtur, quàm vt exprobrationis ferula caſtigari debeat? Aut tu is es, quē nemo noſtrum ſeuerioribus interpellare litteris debeat? Maximè, inquis: quia *ego* (ita enim porro addis) *ingratus, imò ingratiſſimus Palatini Principis alumnus & cliens*. Deum immortalem quid audio? Ego Ingratus? Equidem crimen illud vehementer horreſco, *Toſſane*: quod priſcis olim ſapientibus tanti fuiſſe video, vt Cicero [h] *nihil non mali in eo ineſſe* ſtatuat. Et [i] *Hippocratidas* Satrapæ Cariæ, qui per litteras ſignificabat, Lacedæmonium quendam conſcium inſidiarum ſibi ſtructarum, eas reticuiſſe, quærebatque, quid de eo ſtatuendum putaret, in hunc modum reſcripſit. *Si magno eum aliquo affeciſti beneficio*, INTERFICE. *Sin verò, ditione tua* EIICE, *hominem ob timiditatem ad virtutem ineptum*. Quamobrem igitur tu me tam infamis culpæ reum agis? *Toſſane*. An quia *Palatini Electoris* in me beneficia non agnoſco neq; profiteor? At tu falle-

h *Lib. 8. ad Attic.*

i *Plutarch. in Apoph. Lacon.*

ris manifestè: profiteor libenter, prædico, ac plus etiam laudibus istius Principis vndiquaque commodaui, quam tot ignaui alumnorum greges, quos magno quotannis sumptu vix æri campano, aut rusticanis Musis, aut si felicissimi sunt, vmbonibus declamatoriis pares effici videas. Et tamen hi gratissimi sunt, ego ingratissimus. Quamobrem? Quia vitam moresq; Principis vspiam perstrinxi? Non feci, *Tossane*, neq; vnquam facere animum induxi: quin tibi potius tuique similibus pro concione sæpissimè in Celsitudinem eius acerbius inuectis, grauiter indignatus sum, quos affectibus magis & priuata cupiditate, quam publicis commodis duci videbam. Qui nisi Principis bonitate tolerati fuissetis, video quam mercedem reportare debuissetis. Et vos tamen gratissimi, ego ingratissimus. Quamobrem? An quia sumptus stipendii non refundo? At tu nimium iniquus es alienorum debitorum exactor. Quis te quæstorem constituit, vt sumptus à me reposceres? Alius hæc curæ curiæ sunt, non cathedræ tuæ, quam si pro officio diligenter curares, non toties à studiosis disputans ridereris. Sed tamen ne hæc πολυπραγμοσύνη, quæ omnibus fermè *Prædicantibus* instar fatalis scabiei adhæret, vt altero pede suggestum, altero tribunal premere gesti-

ant,

ant, cor fortè tibi exedat, ſcito vnum quinquennium integri à me nouennii fideliſſime geſtis muneribus quaſi duplo compenſatum: ſcito Bibliothecam inſuper meam, non quidem auream, ſed nec triobolarem in vim (quod aiunt) plenioris compenſationis Heidelbergenſia adhuc clauſtra perpeti. Quid igitur habes, quo me vel minimæ ingratitudinis conuincas? *Toſſane.* An quia abiecto *Caluiniſmo*, Catholicam fidem amplexatus, non ſolum *Palatinatui* operam meam ſubtraxi, ſed & [k] *quæ antea ædificaui, deſtruo*; id eſt publicis libellis doctrinam & fidem meam priſtinam retracto, omnes ſimplicitate à me ſeductos, à deuiis veſtris ac præcipitiis reuoco, veſtram authoritatem minorem, numerum diſcipulorum veſtrorum breuiorem efficio? Scilicet hæc eſt illa ſcelerata mea in *Palatinatum* ingratitudo: quam omnes mihi ſancti gratulantur, quam pietas ſuadet, quam vtilitas denique veſtra comprobat. Nam vt verbis S. Pauli dicam: [l] *Si ego vobis ſpiritualia ſemino, magnum eſt ſi quondam corporalia veſtra meſſui.* Nonne hac ingratitudine Chriſtus & Apoſtoli Iudæos, Auguſtinus Manichæos, Sancti Martyres totum mundum proſequuti ſunt, vt à quibus ipſi hordeo paſti eſſent, Ambroſia veritatis ſaturarent, à quibus aqua potionati, nectare ſalu-

k Gal. 2. 18.

l 1. Cor. 9. 11.

tis inebriarent, à quibus linteis tecti, balteis vitæ æternæ cingerent? O gratissimam ingratitudinem! quam si tu *Tossane* non intelligis, sine nos intelligamus, atque imperitis opprobriis tuis necessitatē summam, vtilitatem maximam nostræ tuæq; salutis præferamus. Rectè *Cato* quondam, incusantibus multis P. *Sulpitij* ingratitudinem, quod se illi optimè merito opposuisset cōpetitorem: *Minimè* inquit *mirādum, si quod quis maximum bonum ducit, id alteri concedere nolit.* Responsurus idem proculdubio pro me, si hanc *Tossani* cauillationem inaudijsset: minimè insimulandum me ingratitudinis, cum quod bonum maximum ducā, Catholicæ fidei vnitatem, nutritiis meis affatim rependere cupiam. Vtinam vtinam tu *Tossane*, tuæq; factionis plures alii, non solum principibus vestris, sed Catholico inprimis Imperatori, sub cuius alis tanquam sub scuto ab exterorum hostium incursionibus tuti latetis: Ipsi etiam Romanæ Ecclesiæ, à qua Scripturam, Sacramenta, atq; omnia pietatis insignia, adde etiam omnis doctrinæ præsidia accepistis, gratam hanc *ἀντιπελαργίαν* referretis, ac beneficia beneficiis, præsidia præsidiis, amorem amore, collectam collecta, studium studio, vigilantiam vigilantia compensaretis, quā suauem ac beatam vtrinque vitam ducturi, quam

ri, quam forti ac terribili rem Christianam vallo breui aduersus barbaros cincturi essemus. Sed nimirum vos *Athenienses* illi, *qui* (vt [m] *Themistocles* aiebat) *quoties tempestas ingruit, sub Platanum nostram confugitis: quoties serenitas redit, eam vellitis, ac discerpitis.* Vos *Marcellus* ille, de quo [n] *Pompeius*: *Non te pudet* inquit illi *maledicere, cuius beneficio ex muto factus es facundus, ex famelico eo productus, vt vomitum iam tenere non possis.*

m *Plutar. in Apopht.*

n *Ibid.*

Sed iam dudum me vocat PAREVS vester, *Tossane:* quem inspecto litterarum mearum fasciculo *questum esse* ais, *mala me fide descriptam suam epistolam, mutilatam nimirum, Romam mittere voluisse.* Bona tua venia dicam, non credo, si bene *Pareum* noui. Rotundior est, quam qui impudenter ita prævaricari audeat. Si tamen dixit, en quæ fides vestra, quæ constantia, in re tam manifesta inficiari verum? An non cogitat, superesse suum apud me authographum? superesse etiam exscriptorem? Quod si igitur pertinax est, en offero vobis conditionem, vt quemadmodũ mearum ad curiam Romanã ita etiam *Parei* ad me literarũ bona fide descriptum huc exemplar mittatis: quot tum apices ab autographo deprehensi fuerint aberrare, tot ego me digitis mulctandum interpono. Sed video quid sit: pudet hominem

nem infirmi ſui tenuiſque in me apparatus. Sed quid iſtud ad me? vtrum mea propterea fides indiſcrimen vocari debuit? Non ego ſum ille *Cornelianus* litterarum interpolator, qui exciſis neruis atque oſſibus alienorum ſcriptorum, σκελετεύματα tantum celebribus viris ſubmittere cogitem. Abſit. Quin ſi putat *Pareus*, nunc minus in ſuis quam oportuit, ſcriptum eſſe, ſciat ab initio *Pareum* minus quàm oportebat, ſcripſiſſe.

Venio ad palmarium Epiſtolæ tuæ conuitium, *Toſſane*: quod cum in prima vobis lingua hærere ſoleat, miror à te tam diu reticeri potuiſſe. Ais, *facilè patere ex Epiſtolis meis, quid quæram apud Catholicos, nempe opes & honores ſub diuite Papa, quæ omnia ſub paupere Chriſto obtinere apud vos ex animi ſententia non potuerim.* Ehem grande telum ad proſternendam omnem fortunam meam! Iam *Moguntinenſes* ſciunt, auarum me & ambitioſum, quem antea pium & religioſum credebant. Vtinam tacuiſſes *Toſſane* verbum hoc, felicius mea rota curreret. Nugæ putidiſſimæ! quid habetis calumniatores amplius, quod mihi meique ſimilibus deinceps obiectetis? Vetus hæc calumnia eſt, toties *Auguſtino*, toties *Staphylo*, toties *Wicelio*, *Piſtorio*, alijſq; præſtantiſſimis viris ex [o] *Vre* veſtro digreſſis, ita mendaciter oppoſita, vt diabolum ipſum eius pude-

o Gen. 11. 31.

pudere nunc arbitrer. Sed dic mihi quæso, *Tossane*, quibus argumentis aucupium tibi meum inoluit? *Ex Epistolis* inquis, *meis.* Quamobrem vero? Quia nunc pro familia liberisq; solicitus sum, nunc certam habitandi stationem quæro, nunc munus salariumq; annuum affecto, nunc in omnibus Pontificis, Cardinalium, Principum opem imploro. Atqui hanc curam ego pietatis esse didiceram non πλεονεξίας; Paulo disertè astipulante: [p] *Si quis suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.* Et alibi. [q] *Non debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs.* Quid ergo nunc *Tossane?* Vestrum ne quisquam [r] *suis militat stipendijs?* Tu ne omnem familiæ tuæ abiecisti solicitudinē? Imo vero omnes insatiabili augendorum atque amplificandorum stipendiorum cupiditate laboratis: quæsturam, Senatum, Principem dies noctesque precibus & literis solicitatis: quibus aliqua pinguioris culinæ opportunitas, patula manu, ringēte ore alienis semper ollis ac penarijs inhiatis, nec magis tamen inexplebilē vestram sitim satiatis, quam infelix ille

> [s] *Tantalus à labris sitiens fugientia captans Flumina.*

Ego verò, absit inuidia verbo, etsi quam debeo familiæ libenter curam impendo: ita me

p 1. Tim 5. 8

q 2. Cor. 12. 14.

r 1. Cor 9 7.

s Horat li. 1. serm. Satyra 1.

me temperanter tamen hactenus gessi, vt quotquot me norunt, libenter meum faciant illud S. Augustini.[t] *Voluit Deus ostendere per fratrem tuum inimicis Ecclesiæ, esse in visceribus Christi eius; qui non sua quærant, sed quæ Christi.* Verum vtcunque sit, suspicamini quod libet, calumniamini quantum licet vnicam oppono vobis coram Deo & Angelis mundissimam conscientiam, quam suo tempore Iustus Iudex omnibus cœli terræque oculis, mea maiori gloria, vestra maiori ignominia patefacturus est. Sed quid est, quod me ista, quæ vocāt, honorum atq; opum irritamenta apud vos impetrare non potuisse garris? *Tossane.* Cur enimuero non potui? An non virtuti ac diligentiæ æquè atque alij operam dabam? An non Patronos habebam impensè fauentes? Qui quanto nunc mei odio flagrant, tanto pridem meas fortunas studio prosequebantur, nec leuium promissorum authores erant. Si nescis, quære: si scis, tace, ne ita liquidò tabentem animum tuum prodas. Etiam multi sine *Tossano* remige nauigare potuerunt. At dinues est Papa. Deo laus, qui vt Abrahamum [u] *hæredem mūdi* esse voluit, ac [x] *pietati huius & futuræ vitæ promissiones* fecit: ita sponsam quoque suam Ecclesiam nequaquam perpetua paupertate tabescere, sed [y] *regum* ac Principum nutricatione in splendorē quoque

[t] Epist. 237. ad Castor.

[u] Rom. 4. 13.

[x] 1. Tim. 4. 8.

[y] Isai. 49. 23.

que

que emergere, ac decenti opulentia cum [z] *Salomone* affluere iussit, quo vires haberet & exornandi diuini cultus, & fidei tutandæ, & rebellium compescendorum, & contumacium [a] intro cogendorum, & pomœriorum denique Christi ad extremos vsque *Indos* propagandorum. Quod non nescires tu, nisi [b] *Isaiam* Prophetam nescires. Sed diues est Papa: quomodo? Rapinisne aut sacrilegijs, quibus vestræ plerorũq; mensæ radiant & laquearia fulgent. Minimè: sed bonis iusto titulo, donationis, emptionis, &c. acquisitis: quorum si tu sub simplici palliolo tuo partem aliquam obtinere posses, haud grauatè videteris accepturus. Sed pergo. Diues est Papa, quid tum? An propterea qui Catholicus sit, diuitijs inescatur? Bella ratiocinatio, similis isti alteri: Christus in his terris obambulans, [c] *non habebat, vbi caput reclinaret.* Ergo nos qui pauperiores sumus, sinceriores Christiani sumus. Profectò si paupertate certandum est, certandum quoque est afflictione & perpessionibus: quibus cum multis vobis partibus superiores sint *Anabaptistæ*, & omnis generis facinorosi, in quos quotidiè magistratus iustè vindicat, arundineam planè te hastam in me vibrare *Tossane* vides.

z 1. Paral. 29. 25. 2. Paral. 1. 15.
a Luc. 14. 23.
b Isai. 49. 23.
c Matth. 8. 20.

Plura huius generis ad rem apposita dici poterant. Sed ad finem festino, vbi coronidis

dis locò me *Impostorē* vocas, qui Catholicis *de vxore detenta, & alijs perpessionibus verba dederim*, quique *magis ad blandiendum Papæ, & piscationem auream, quam ad crucem & martyria paratus sim.* Dicamne, *Tossane*, virum te bonum, qui tam splendidè contra apertissimam veritatem mentiare? Audesné negare, familiam meam integros aliquot menses *Heidelbergæ* detentam fuisse inuitam? Auden' hoc negare? Quorsum igitur ego secunda vice nunc *Palatino Electori*, nūc *Senatui Ecclesiastico* supplicaui? Quorsum tot nuncios misi, tot sumptus feci? Quære ex ipsis, si lubet, Senatoribus, quoties misellam vxorem in rostra sua citarint, quoties ludificatam domum dimiserint. Ipsum locum intuere, in quo cum sanis istius hominis pudefacta & consternata præ metu respondere non posset, iam iam de deliquio periclitata, exire Senatu iussa est. *Sanctiorem Senatum* non insimulo, qui annuente Clementissimo Principe statim prima meis vice abeundi potestatem fecit. Remoras intelligo illas inferiores, quas Dei iudicio relinquo. Nunquid tibi adhuc impostor sum? Impostoris nomen tu tibi vindica, qui turpiter hominum saluti imponens, hæresin pro fide, toxicum pro pascuis sceleratissime miseris instillas. De obtrusis Pontifici Palpis, falsus es. *De piscatione aurea*

aurea, iam redargui te, redarguetq; amplius, ſicut adpromiſit *Serarius*, Piſcationis veſtræ aureæ aliquot documenta prolaturus Tandem de Martyrijs perferendis quã comparatus ſim, quid tu diſceptas, homo vaniſſime, nunq̃ à me neque læſus, nec prouocat⁹, nec ẽt vires meas expert⁹. Deus ſalutaris conſtantię pater, ſi hunc, quo nunc ſũ, animum mihi confirmare (vt ſpero) dignabitur, planè nihil recuſo hæreſin veſtram vel ſanguine meo condemnare. Sed video prolixiorem me in calumnijs tuis retundẽdis fuiſſe, quàm oportebat. Abrũpo igitur filum defenſionis meæ, teque ſeriò cohortor, alienæ inpoſterum famæ vt parcas, & qui nulla te iniuria laceſſunt, quieſcere ſinas: hæc verò quæ per nefas mihi impingere voluiſti, in te legitimè retorta tecum tantiſper coquas, donec ipſo tempore plura & maiora innocentiæ meæ argumenta tibi tuiſque innoteſcant. Vale Mogunt. 6. Calend. Februar. M. DCII.

EPISTOLA II.

LVDOVICVS SCHWARTZmaier à Schwartzenau, S. Cæſ. Maieſt. à Conſilijs.

IVSTO BARONIO VETEracaſtrenſi S P.D.

AD religionem verè Catholicam & Orthodoxam te acceſſiſſe, mi IVSTE, iamdudum

 dudum

dudum fama, & nuper scriptis tuis summo cum gaudio percepi. Idq; eo libėtius, quod nonsolum *Palatinatui* iam diu inseruijsse te audio, in quo & ipse natus, singulari Dei beneficio ad eius veram agnitionem serò tādem perueni: Verum etiam quod à CALVINO tibi nomē, qui omnium hæresiarcharum princeps, tanto grauius Ecclesiam afflixit, quando eius dogmata cæteris omnibus extiterunt venenatiora. Sperarim autem APOLOGIA tua in vernaculam linguam translata, multos in *Palatinatu* ad gremium Catholicæ Ecclesiæ redituros, præsertim cum iam Principes quidam ipsimet se à suis falsis Prophetis deceptos videant. Gratulor ergo tibi primum de conuersione tua, & seriò hortor, vt in fide tua constāter perseueres, eamque pro viribus defendas acriter. Deinde etiam eo omnes neruos intendas rogo, patriam vt communem publico quodam scripto, & comminando & rogando ab exitiali hæresi reuocare, veræq; ac vetustissimæ religioni restituere cōnitare. Id quod Deo erit acceptum sacrificiū: & tu eo ipso salutem æternam promebere.

Vale. Pragæ. 15. Calend. Maij.
M.DCII.

EPI-

EPISTOLA III.

ILL^mo ET REV^mo D. ROBERTO Bellarmino S.R.E. Cardinali, Archiepiscopo Capuano

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis S.

LONGO ac difficili itinere; è media *Germania* euocatus, paucis ab hinc diebus vna cum fratre in vrbem perueni, ILLme & REV^me D^ne ea precipue mente ac consilio, vt quoniam mihi iamdudum consimile *Augustini* voto votum, *videre Romam in Choro, Pontificem in Cathedra, Cardinales in Comitatu*, partim animum tam insueto spectaculo oblectarem, partim Deo beneficentissimisque Patronis, quorum opera vel in fide institutus, vel in necessitatibus subleuatus essem, debitas grates persoluerem, mihiq; eorundem gratiam constantius deinceps deuincirem. Quorum vtrorumque ita heri in vigilia SS. PETRI & PAVLI initium feci, vt & Deum veneratus, & Pontificem cum vniuerso Purpuratorum Patrum collegio conspicatus, & meorum etiam præcipuis salutatis nihil desiderarim, nisi te vnũ desideratissimum BELLARMINVM meum (fas sit ita loqui intemperantissimo amori meo) qui si affuisses, corona sanctorum ple-

na&gaudium meum omnibus numeris absolutum fuisset. Sed intelligo Pastorem ad oues, Patrem ad filios, Ducem ad exercitum conuolasse. Placet & hoc, neque indignor, quin (si accipis à cliente hoc officij) tam sublimem tibi dignitatem, & Episcopale munus, quod *appetentes, bonum opus appetere Paulus ait, ex animo grattilor. Ardet interim pectus incredibili tui videndi cupiditate, quod quia oculis negatum est, litteris conabor, nec mente à te vnquam vel latum pilum dimouebor. Nos hic fouet & complectitur magnus ille collega tuus BARONIVS, cuius à mensa & contubernio nunquam segregamur. Mirifica Principis humanitas, incredibilis doctrina, rara sanctitas, munificentia cum paucis comparanda, vt si nihil quod Romæ miraremur, hoc vno domestico monumento contenti esse possemus: Ita planè domus eius omnium virtutum pietatisque sacrarium est. Sed & alibi in vrbe confertim se luculenta & maximè insignia pietatis spectacula offerunt, siue templorum ornatum, siue splendorem vrbis, siue Martyrum numerum, siue antiquitatum κειμήλια, siue populi deniq; zelum & continuam religionis contentionem spectemus. ô vtinam videant maledici *Arcesilæ* nostri, virusq; acerbitatis suæ tandem aliquando compescere discant! Sed *seruus malus*

*1. Tim. 3 1.

* Prouer. [illegible]

malus nec verbis emendabitur: si enim & intellexerit, non obediet. Muneri tibi mitto litterarium opusculum, confectum à me hybernis lucubrationibus, quod donec tuo nomini consecrata prodeant, benignè accipies, meque deuinctissimum Clientem tuum perpetuo fauore complectere. Quod vt facias, maiorem in modum etiam atque etiam obsecro. Vale. Romæ è Palatio Baroniano. 3. Calend. Iulij M. DCII.

EPISTOLA IV.

ILL^mo ET REV^mo PRINCIPI D^o. IOANNI ADAMO, Archiepiscopo & Electori Moguntino

IVSTVS BARONIVS VETERACASTRENSIS S.

CONFECI feliciter, quod tua venia ingressus eram iter; ILLme ET REV^me PRINCEPS: id est superatis alpibus, viso *Mediolano*, ac *Bononia Lauretoque*, quadragesimo à *Moguntia* die (cunctari enim sæpiusculè calores, ac respirare à iactationibus coëgerunt) *Romam* cum fratre appuli, principem illam olim Imperij, nunc religionis, & verè, quod ait ille, * Τῆς οἰκουμένης ἐπιτομήν. Appulsos hospitio excepit magnum illud Cardinalium lumen CÆSAR BARONI-

* *Polemō Sophista.*

VS SORANVS: cuius sub aris ac focis adhuc requiescimus, nec pedē inde mouebimus, quādiu nos alma hæc pietatis mater tenebit. Ita video Optimū Principē in nobis cōplectendis & ornandis nunquam sibi satisfacere. Beneficia beneficijs cumulat, amorē amore, studium studio. Pōtifex etiam Max. proxima Dominica ad sui conspectum admissum, paterna me benedictione ꝓsecutꝰ est, percontatusq; de publicis & priuatis rebus nostris, vbi me narrante de tua valetudine, pietate, atque intrepido fidei Catholicæ tutandæ propagandæque ardore intellexit, quamplurimum se ostendit recreatum. Cuius rei testis est idem ille Dux noster *Baronius*, tanto Pontifice dignus Cardinalis, cuius vtriusque vitam Diui cœlites nostro ac totius orbis bono quàm diutissimè seruent incolumem. De vrbis magnificentia, deq; cæteris pietatis ac fortitudinis priscæ luculentissimis hic trophæis, nihil est quod scribam. Sunt ista iam in ore atq; oculis omnium, nec te fugiunt, qui Sanctam hanc terram haud paruo olim tempore calcasti. Vbi etsi præter cæteros non dubito, quin sæpè hunc ipsum sacræ litteraturæ Principem *Baronium* videris, en tibi tamen (si fortè fallar) veram viuamque ipsius Iconem, quam non minus gratam tibi futuram confido, quàm ille ipse est, cuius hodiè laus & fa-

& fama vniuersum Christianum orbem peruagata, instar solis cuiusdam pestilentes hæreticorum tenebras dispellit, lucemque affert illis, quos diri erroris pertinacia dudum excæcarat. Quo suo archetypo cum satis cõmendata sit effigies mea, plurib⁹ ego verbis illam commendare desino, ac me potius ad familiam meam conuerto, tuæ ILLme PRINCEPS benignissimæ gratiæ commendatam, quam vt illis desiderio mei accensis magis magisque accommodare, ac si quo libebit signo confirmare digneris, maiorem in modum peto atque obsecro. Erit ea res non paruæ tibi apud pares laudis sementis, præmij verò apud Deum etiam hostimentum. Cuius vt tibi numen perpetuo adsit, ex animo precor ac voueo. Vale. Romæ è Palatio Baroniano. 3. Non. Iulij. M. DCII.

EPISTOLA V.

ILLVSTRI ET REVERENDO Dno. Ioanni Schvicardo à Cronberg, Metropol^æ Eccl^iæ Mog^æ Decano.

IVSTVS BARONIVS VETERAcastrensis S.

POSTEAQVAM à vobis discessi, ILLVSTRIS ET REVERENDE D^ne, recta per

Palatinatum, mutato nonnihil schemate, ac pressa in diuersoriis persona (sicut [a] *anseres Cilices Taurum transuolaturi, metu aquilarum Iustæ magnitudinis lapide in os sumpto taciturnitatem sibi imperant.*) *Argentinam* prexi: inde per *Alpes, Lombardiam* & *Marchiam* Romam. Vbi hospitem nactus magnificum magis an humanum, sanctum an doctum dubito, *Cardinalem Baronium*, alteram nunc septimanam in obeunda vrbe, visendis templis, admirandis omnis generis reliquiis ac trophæis, precibus denique ad limina Principum Apostolorum fundendis consumo, memor tui, memor singularis tuæ in me beneficentiæ ac hospitalitatis, atque (vt ait [b] ille) *gratias agens non in sacrario modo Pontificalis Oraculi (qui locus horrore tranquillo & pauore venerabili raro eundem animum præstat & vultum) sed vsq; quaq;, tum tacens tum loquens: tum in cætu hominum, tum ipse mecum: & cum voce patui, & cum meditatione secessi, omni loco, actu, habitu & tempore. Nec mirum, si ego terminum non statuam tam grata profidendi, cum tu finem facere nescieris mei honorandi.* Fateor etenim palam, quicquid hactenus *Moguntia* in me contulit, tuo vnius auspicio collatum esse, cuius etiamnum sub alis suauiter familia requiescit, vnius *Cronbergij* tectis gaudens, vnius *Cronbergij* patrocinio fidens:

[a] Plutar. de solertia animalium.

[b] Auson. in Gratiar. Act. ad Gratianũ Imp. ab initio.

fidens: quod hic sūmis pariter ac imis, notis & ignotis magna vt dixi laude tua pdicare haud cesso, neque dum viuam cessabo: tantum ne tu hunc ad te redundantem laudis fructum vilem arbitrere. [c] Hoc enim est *virtutis vberrimum alimentum*: [d] hoc ἥδιστον ἀκρόαμα, [e] *maximum bonorum externorum*. [f] *cuius dulcedine nulla est tanta humilitas, quin affatim tangatur.* Macte animo Illustris vir, tu mihi Deus, tu mihi pater: ego virtutum tuarum haud negligens præco, Christus vberrima merces: cuius ego te curæ totum tuosq; commendo. Vale, atq; erga familiam qui soles, esse perge. Romæ è Palatio Baroniano. Prid. Non. Iulii. M. D. CII.

c Val. Max. lib. 2. cap. 10.
d Xenoph. in Hiero. siue Tyrannico.
e Arist. 4. Ethic. cap. 3.
f Val. Max. lib. 8. c. 14.

EPISTOLA VI.

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis

IOHANNI MVLHVSINO, Societatis Iesu Theologo S. P. D.

CVM XII° Kalend. Iulii *Romam* venissem, neq; maturius propter itinerum & calorum difficultatem venire potuissem, optatissimo inuento hospite, *Cardinale Baronio*, maximè conuenire officio meo, Ecclesiæq; conducere putaui, prospicere ea quæ

quæ ad personam meam commendandam, & ad causam, ob quam venissem, instruendam quoquo modo pertinerent. Itaq; memor, quantus hæreticæ luis in hac Sancta vrbe horror, quanta animaduersio esse soleret: certo die sponte & liberè cum fratre *S. Inquisitionis Officium* ingressus, superiorisque ętatis cum gemitu enumeratis & reuocatis iterum erroribus, cæterisq; quæ istius loci sunt, fideliter præstitis, nouam ac solennem ab Apostolico Cómissario, Nobili ac Doctissimo Viro, consueto processu *Absolutionem* consecutus sum. Non quidem quod illa prior *Spirensis* nullarum virium fuerit, sed quod conscientiam magis quàm forum ciuile spectasse videretur. Rei totius fidem pleniorem faciet ipsius *Sancta Inquisitionis* authenticum ac sig llatum *Testimonium*, cuius tibi apographum mitto.

De cæteris rebus nosti ipse, quæ hic omnium facies esse soleat. *Baronium* nosse desideras? Depinxit ad vivum prope [a] D. *Hieronymus* in Centenario illo *Paulo Concordiensi*, nisi quod in hoc (*Baronio*) ætas aliquanto minor. *Ecce* enim sexagenus *iam illi ætatis circulus voluitur*, isq; semper inter Caucasos atque Ætnas laborum *præcepta Domini custodiens, futuræ beatitudinem vitæ per præsentia exempla meditatur. Oculi puro lumine vigent, pedes imprimunt certa vestigia*

[a] *Hieron. Epist. 21. ad Paul. concordi.*

gia, auditus penetrabilis, dentes candidi, vox sonora, corpus solidum, & ſucci plenum: cani cum rubore diſcrepant, vires cum ætate diſſentiunt, non memoriæ tenacitatem, vt in pleriſq; cernimus, antiquior ſenecta diſſoluit. Non calidi acumen ingenii frigidus ſanguis obtundit. Non contractam rugis faciem arata frons exaſperat: non denique tremula manus percuruos chartæ *tramites errantem ſtylum ducit*: non defatigatur (quod mirare) in tam immani *Annalium* mole, proprio ſemper labore, ſine vllius amanuenſis opera deſcribenda. Atq; vt cætera etiam S. *Hieronymi* attexam: *Futura nobis reſurrectionis vigorem* in hoc Principe *Dominus oſtendit, vt peccati ſciamus eſſe, quod cæteri adhuc viuentes præmoriuntur in carne: Iuſtitiæ quod ille adoleſcentiam in aliena ætate mentitur. Et quanquam multis iſtam corporis ſanitatem etiam peccatoribus euenire videamus, tamen illis hoc Diabolus miniſtrat, vt peccent: illi Deus præſtat vt gaudeat:* imò verò vt gaudeamus nos, neq; ille Herculeo Antiquitatis Eccleſiaſticæ eruendæ cœpto ſuccumbat. Quod vt illi mecum totiq; Catholicæ Eccleſiæ à Deo iugiter precari pergas, *amiciſſime doctiſſimeque* MVLHVSINE, per fidem te tuam, vt maximè poſſum, obteſtor. Vale & [b] *cum Sanctis, qui tecum Chriſti* [c] *leue trahunt iugum*, præcipue ſuſpiciendis Patribus *Franciſco* Rape-

b *Hieron. ep. 26. ad Auguſt.*
c *Matth. 11. 30.*

Rapedio Rectore, Iohan. Busæo, & Nicolao Serario quàm longissimè salue. Romæ. 6. Calend. August. M.DCII.

TESTIMONIVM ABSOLVTIonis S. Inquisit. Romanæ.

VNIVERSIS & singulis præsentes litteras visuris, lecturis pariter & audituris, pateat euidenter, & sit notum, qualiter die XXVIII. mensis Iunii M.DCII. Iustus Baronius Veteracastrensis Germanus, Henrici Caluini filius, ætatis suæ annorum circiter XXXI., comparuit personaliter sponte Romæ in Palatio S. Officii, & iuridice facta suorum errorum & hæresum confessione, prout latius in Actis, veniam petiit, & Sanctæ Matri Ecclesiæ reconciliari deprecatus fuit. Quocirca die XXIII. mensis Iulii præsentis anni MDCII. attenta sententia per R. P. Fratrem Deodatum Gentilem Ianuensem, Ordinis Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Magistrum, Sanctæque Romanæ & vniuersalis Inquisitionis Commissarium generalem, in huiusmodi causa lata Iustus Baronius prædictus abiurauit tanquam for-

formalis hæreticus omnes errores & hæreses Caluini, & in genere omnes & quoscunque alios errores & hæreses contra Sanctam Romanam Ecclesiam sese quomodolibet extollentes, ac successiuè ab eodem R. Patre Commissario absolutus fuit, in forma Ecclesiæ consueta, ab omnibus & singulis excommunicationis sententiis, censuris & pœnis Ecclesiasticis, quas præmissorum causa & occasione quomodolibet incurrit, & communioni fidelium, participationique Ecclesiasticorum Sacramentorum, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ vnitati & gremio restitutus. Iniunctis eidem pœnitentiis salutaribus: nempe vt semel quamprimum visitet septem vrbis Ecclesias, intus & extra mœnia priuilegiatas. Per triennium proximè futurum ieiunet in die Parasceues in pane & aqua. Per idem tempus bis singulis hebdomadibus recitet Coronam B. Mariæ semper Virginis: & tandem per idipsum tempus quater in anno Sacramentaliter peccata sua confiteatur Sacerdoti ab Ordinario exposito, & de eius consilio Sanctissimum Eucharistiæ Sacramen-

mentum sumat in Natiuitatis & Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi, Pentecostes, & omniũ Sanctorũ festiuitatibus. In quorum fidem &c. Datum Romæ, in Palatio dicti Sancti officii, die XXIII. Iulii. MDCII.

Quintilianus Adrianus Sanctæ Romanæ & Vniuersalis Inquisitionis Notarius.

Locus Sigilli.

EPISTOLA VII.

ILL^mo ET REV^mo D. ROBERTO Bellarmino S. R. E. Cardinali, Archiepiscopo Capuano

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis S.

VENISSE me in vrbem, diuertisse apud Cardinalem *Baronium*, te videre percupijsse, scripsi iamdudum, atq; opera Patris cuiusdã *Oratorij* trãsmisi. Sed taces, nec verbum contra, vt haud ęgrè credam quod ferunt, perijsse literas cum nuncio, vi calorum oppresso. Quod si ita est, En alterum tibi earundem litterarum exemplum: quibus hoc vnum attexo, quod aliâs quoq; de

Insti-

*Institutionibus Caluini** scripsi, omnem *Germaniam* nostram hoc à te confutationis beneficium desiderare. Nam quod *Baronius* alijque viri Principes hanc nuper *Aetnam* mihi impositam voluerunt, vides Ill^me D^ne quàm graue futurum sit, quàm humeri mei planè non sint ferendo. *Atlantem* aliquem hæc cura desiderat, qui non ego, sed tu tuique similes, in sacra hac militia iam Veterani, coronisque toties decorati. Mihi *post principia* locus, tutumque silentij præsidium, vnde me haud extrahi patiar, nisi neminem omninò velle intelligam. At voles tu spero, meq; hoc onere leuabis, ne detrectasse magis superiorum voluntatem, quàm summè idoneo concessisse videar. Vale, meq; reditum ad meos maturantem pijssimis tuis apud Deum precibus prosequere. Romæ 9. Calend. Septem. M. DCII.

* *Vide Supra lib. 2. Epist. 18.*

Epistola VIII.

ROBERTVS BELLARMINVS Politianus, S.R.E. Cardinalis, Archiepiscopus Capuæ

IVSTO BARONIO VETERAcastrensi S.

Clarissime vir, & singularis amice.

Moleste fero, quod literas tuas priores nō viderim, sed longe molestius, quod

quod te ipſum videre non poſſim. Faxit Deus, vt in patria coniugamur, cum ipſius Dei cauſa in exilio nos diſiunxerit. Ego te vbicunque fueris, ſincerè diligam, & *Roma* abeuntem precibus & votis proſequar. Arbitror enim, vitam & ſalutem tuam Eccleſiæ Catholicæ non mediocriter profuturam, ſi ad *Caluini Inſtitutiones* ſeriò refutandas animum adieceris. Video enim tibi ad opus hoc perficiendum multa ſuppetere, quibus vel omnibus, vel nonnullis caruerunt, qui idem opus infeliciter aggreſſi, infelicius ad exitum perduxerunt. Me certè nonſolum ætas iam prouecta, & in ſenium declinans prohibet eiuſmodi opus aggredi, ſed multò magis ſarcina Eccleſiaſtica, quæ grauiſſima eſt, cum nonſolum more veteri, aſſidue concionandum, & orandum, vel vt verbis vtar Apoſtolorum, * *orationi & verbo Dei inſtandum* nobis ſit, ſed etiam iuri dicendo, & reis puniendis operam dare ſine intermiſſione debeamus. Tibi igitur palmam libenter cedo & iuniori & inſtructiori. Dominus Deus noſter dona ſua in te collata conſeruet & augeat, vt de hoſtibus fidei, qui te aliquando captiuum miſerè tenuerunt, glorioſè triumphes. Datum Capuæ. die 6. Septemb. M. DCII.

* *Act. 6. 4.*

EPI-

EPISTOLA IX.

CÆSAR BARONIVS SORAnus S.R.E. Cardinalis

ILLmo Dno IOANNI ADAMO Archiepiſcopo & Electori Moguntino. S.P.D.

Illme & Reume Dne.

QVI Moguntia Romam venit *Iuſtus Caluinus*, idem modo reuertitur Roma Moguntiam *Iuſtus Baronius*. Quem enim Eccleſia Catholica accepit in ſinum, ego in familiam meam libenter ſuſcepi, cum etiam iure ſpiritualis cognationis, virtute Sacramenti CONFIRMATIONIS, quod conſecutus eſt à Sanctiſſo Do No CLEMENTE Papa VIII. eundem genui mihi filium, & vt ſpero, non degenerem leonis catulum, qui iam exeruit vngues in eos, qui ipſum in cauea impietatis detinuere captiuum. Hunc igitur his decoratum à nobis inſignibus, iam antea filium tuum, ouemq; paſcui tui, rogo iterum atq; iterum vti pater benignus amplectere, & vigilantiſſimus paſtor enutri, vti patronus foue, protectorque defende: ſuſcepturus ego in me cuncta in ipſum collata officia & beneficia, quo nomine Rmæ Di Væ deuinctus perpetuo permanebo. Qui & pro Epiſcopali munificentia erga eius familiam ipſo abſente

Q abun-

abunde satis exhibita, plurimas gratias ago. Vale. Romæ 15. Calend. Octob. An. Dom. M. DCII.

EPISTOLA X.

ILL^mo ET REV^mo D. CÆSARI Baronio Sorano S. R. E. Cardinali.

IVSTVS BARONIVS VETERAcastrensis S.

SOLICITVM te esse itineris nostri, ILLme & REV^me D^ne tam non dubito, quam me esse tibi charissimum. Itaque ne *ingrati hospitis* crimen incurram, id est, [a] *quod natura Lynces insitum habere dicuntur, ne post tergum respicientes meminerint priorum, & mens perdat, quod oculi videre desierint*: ex proxima etiam *Hetruria* rescribendum tibi duxi, vt quanto minori ad te interuallo rescriberem, tanto constantiorem tui memoriam habere viderer. Scito igitur regressos ex vrbe septimo post die *Lauretanis* ambagibus *Perusiam* venisse, vndecimo *Senas*. Quo vtroque loco quid mihi, quid comitibus meis Germanis, *Bernitio* & *Zollero* cum Illustrissimis Academicis negotij intercesserit, quid Laureæ à nobis affectatum feliciterq; reportatum fuerit, malo te ipsorummet publicis testimonijs (quæ mitto)

[a] Hieron. Epist. 44 ad Chrysogon. Monac. Aquil.

to) quàm litteris meis cognoſcere. Sanè *Romæ* nihil mihi huiuſmodi in mente. At primum exemplum comitum candidatorum, deinde ſingularia Academicorum priuilegia atq; inuitationes, tertio fructus in Germania ſeſe tum priuatis fortunis meis, tum publicis vel in Eccleſia, vel in Repub. edendis lucubrationibus adpromittens, facilè me in hoc conſilium pertraxit, quod nec tibi, nec cæteris Illuſtriſſimis Patronis Cardinalibus, *Bellarmino*, *Aldobrandino*, *Parauicino*, improbatum iri confido. Succeſſus vtrobique fuit Dei munere perquam oppido feliciſſimus. Honoris tuo nomine etiam præ cæteris mihi tantum habitum, quantum verbis conſequi vix poſſum. Viſerunt, duxerunt, reduxerunt, magna ſolennitate, maximo numero, vt præter frequentiſſimā ſtudioſorum cateruam, *Senenſium* Academicorum conſeſſus 72. Doctorum corona clauderetur. Orationes in te, in Pontificem, in cæteros Mœcenates meos, quos ordine me narrante, comitibus aſtipulantibus, litteriſque etiam aliquot veſtris, quas opportunè mecum habebam, conteſtantibus cognouerant, habitæ à Promotoribus quàm honorificentiſſimæ. Plura huius generis pudore, non obliuione, prætereo. Sunt enim talia, quæ etſi veſtro potius quàm meo merito in me collata profiteor, arrogantius

Q 2 tamen

tamen fortè quàm vtilius prædicari à me videbuntur, qui totius rei pars maxima fui. Quanquam hanc ipsam me laudis & gloriæ mercedem Illustrissimis Academicis omnino debere agnosco: quibus vt perpetuum amoris venerationisque affectum libentissimè, quoad viuam, præstabo: ita vt vos Amplissimi Mœcenates mei Vestræ quoq; beneuolentiæ auram data illis opportunitate afflare dignemini, vt vehementer cupio, ita maximopere oro.

De tuis verò in me præclarissimis nuper *Romæ* meritis, quid? ILLme BARONI: de quadrimestri hospitalitate, de amicissimis sermonibus, de religiosissimis pietatis exemplis, de creberrimis commendationibus, de Sacramentali mecum inita cognatione, de gloriosissima denique nominis contesseratione, an mutus lethæusq; ego? Absit: quin *Stentore* clamosius vbique effero, sumoq; hanc mihi non vulgaris, vt ita dicam, ostentationis materiam, quod non tuæ tantum clientelæ, sed & tuæ familiæ homo sum. Hoc lætor, hoc exulto magis,

[b] *Quàm si me liquidus fortunæ riuus inauret.*

Atque hoc huic ipsi Epistolæ inserui, ne (vt ad superiora redeam) λύγκειος à te existimarer, quæ fera, vt *Hieronymi* verbis concludam, *sub frondente captans arboris ramo fuga-*

b *Horat.* 1. *Epist.* 12.

c *Hieron. Ep. st.* 44. *ad Chrysogon. Monac. Aquil.*

fugaces capreas, aut timidum ceruos animal comprehendit, currentemq; frustra prædam dum hostem suum secum vehit, rabido desuper ore dilaniat, & tamdiu meminit prædandi, quamdiu venter vacuus siccum fame guttur exasperat: vbi verò sanguine pasta feritas viscera disiecta compleuerit, cum saturitate succedit obliuio, tandiu nescitura quid capiat, donec memoriam reuocauerit esuries. Non ego talis, non: sed queadmodum [d] *Ciconia* sempiternam paternę fidei & amoris memoriā in esse ferunt: ita & mihi tuorum beneficiorum crede: nec mihi solum, sed & filiis, & posteris, & quotquot Baroniani ex me nominis hęredes vnquam superfuturi sunt. Vale. Senis 4. Non. Octob. M.DCII.

d Plutarch. de Solert. Animal. Et li 8 Sympos. quæst. 7.

TESTIMONIVM
FACVLTATIS THEOLOGICæ, Illustris Academiæ Perusinæ.

Christi nomine inuocato.

NOS Saluutius de Saluutiis V. I. D. Canonicus Perusinus, Protonotarius Apostolicus, ac Perillustris & Reu[mi] D. Neapolionis Comitoli, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopi Perusini, & Almi Gymnasii Perusini Cancellarii

Optimi Vicarius generalis: cum præsentia, assistentia ac decreto R[dl] P. Io. Baptistæ Dionysii, Canonici Perusini, collegii Theologorum ac Philosophorum Vniuersitatis Perusinæ Decani: Vniuersis & singulis præsentes literas, vel præsens publicum Priuilegii instrumentum visuris, lecturis, & audituris salutem ab eo exoptamus, qui omnium est vera salus. Eorum qui in excelsa alicuius ciuitatis specula constituti sunt, aliorumq; vtilitati & gloriæ consulere debent, munus illud esse videtur, vt pro rebus benè & laudabiliter gestis, viris præstantibus præmium aliquod reddere studeant, vt & ipsi ad maiora sublimioraque magis ac magis excitentur, & alii ad virtutes amplexandas, præclaraque facinora obeũda eorum exemplo alliciantur. Quod sanè cum in rebus aliis consentaneum est, tum verò inprimis, quando quis in aliqua adipiscenda scientia diu noctuq; insudauerit, vt tandem ex amaris studiorum radicibus dulces aliquando fructus percipiat, cæteris autem ad easdem sibi comparandas scientias, igniculos quosdam iniiciat.

Illi

Illi verò, qui de SS. Theologia bene meriti sunt, digni præ cæteris nobis videntur, vt amplissimis præmiis cumulentur, eóq; magis, quo sacra hac facultas cæteris omnibus scientiis vtilitate, necessitate ac dignitate omnium judicio antecellit. Quæ omnia cũ ita esse animaduerteret Illustris atq; Eximius vir, D. Iustus Baronius Veteracastrensis: qui (vt nobis fideliter retulit atq; aliunde satis cõpertum fuit) annos cõplures Heidelbergæ Electoralis Palatinus in Germania Metropoli didicit partim, partim, q̃ vtrũq; dolet, Caluini hæresim docuit: nunc vero Dei benignitate abhinc circiter sesquianno ad Catholicam orthodoxam fidem seriò conuersus, & Catholicorũ Theologorũ scriptis, partim antea partim nunc euoluendis, & propriis aduersus hæreses lucubrationibus cudendis edẽdisq; tã præclaros in SS^ta^ Theologia progressus fecit, vt in hac Illma Academia nostra Perusina rigoroso examini subiectus, abundantissime omnium expectationi satisfecerit, ac præclaram insuper linguarum Philosophiæque cognitionem ac morum

probitatem nobis demonstrarit. Quibus cum scientiis & moribus cum præditum esse nobis innotuerit, rationi consentaneum esse duximus, vt tantis eius meritis decus illud & ornamentum tribueretur, quo dignus ab omnibus existimaretur. Quod cum à nobis summa cum modestia, proprio tamen quodam iure efflagitauerit, libenti animo morem illi gerendum esse duximus. Quocirca Nos Saluutius de Saluutiis Vicarius præcipuū & eruditū virum D. Iustum Baronium, nobis & R[do] *Decano per R*[dum] *& Excell*[um] *Sacræ Theologiæ ac Philosophiæ Doctorem D. Alexandrum Iouium de Perusia, Promotorem ab eo selectum, suo & R*[di] *ac Excellentis Patris Magistri Anselmi de Septiis Perusini Ordinis Seruorum, Sacræ Theologiæ ac Philosophiæ Doctoris compromotoris nomine præsentatum, vt iuxta eiusdem Collegii leges tanquam dignus ad publicum examen admitteretur, hoc eodem die, & loco infra scripto super pūctis sibi heri in sacra Theologia ac Philosophia: In Theologia ex lib. 3. Sent. distinct. 5. & ex eodem lib. 3. Sent. Dist. 6. in Philosophia verò tex. 67. lib. 3. Phy-*

Physicor. sorte aßignatis, publicè examinandum esse decreuimus. Itaq; hodie super eisdem punctis, rigoroso examine facto per R^dos^ Patres & clarißimos dicti Collegii Doctores num. XXII. Ibidem collegialiter coadunatos, & collegium ipsum constituentes, periculum de ipsius eruditione fecimus. Cum igitur in legendo, disputando, & loca difficilima interpetando, obiectionibusq;, & argumentis sibi factis subtiliter respondendo coram nobis se praeclarè gesserit, summa omnium cum laude & applausu: iure & merito per omnia secreta suffragia affirmatiua in A littera reddita, nulla R, reprobatiua incontrarium reperta, & sic nemine penitus penitusq; ac omnino discrepante fuit approbatus. Doctoralique laurea in SS^ta^ Theologia ac Philosophia dignißimus declaratus. Nos itaque Ioann. Baptista Dionysius Decanus praedicti & eruditißimi D. Iusti doctrina, probitate, altiisq; meritis, quae in decorandis tam de Iure, quàm de consuetudine requiruntur, perspectis, de mandato praedicti Admodum R^di^ D. Proepiscopi, de consensu

omnium Patrum & examinatorum prædictorum, & authoritatibus quibus fungimur, CRISTI *& B*[ma] *Matris semper Virginis Mariæ nominibus repetitis, habito processu, & debita informatione super fide & Religione Catholica eiusdem peritissimi D. Iusti, & facta per ipsum in manibus nostris palam & solenniter fidei professione, iuxta Bullam felicis recordationis Pij Papæ IV. eundem D. Iustũ vti meritissimũ in SS*[ta] *Theologia ac Philosophia graduandum, doctorandum & laureandum, (non obstante vxorem & liberos ipsum habere) esse decreuimus, vt in Doctorem pariter & Magistrum graduamus, doctoramus, & laureamus, & in aliorum Sacræ Theologiæ ac Philosophiæ Doctorum numerum aggregamus. Cui sic creato & promoto humiliter acceptanti omnem potestatem, & facultatem legendi, concionandi, disceptandi, docendi, sacras literas interpretandi, & glossandi damus atq; concedimus, ita vt gaudeat & fruatur, ac frui & gaudere possit & valeat omnibus & singulis Priuilegiis, prærogatiuis,*

*uis, immunitatibus, libertatibus, antelationibus, fauoribus, honoribus & gratiis, quibus cæteri in eisdem facultatibus Doctores & Magistri gaudent, & fruuntur, ac frui & gaudere vbiq; possunt, & debẽt, ac si in alia quauis generali studiorum Academia ipsum Doctoratus gradum adeptus fuisset. Demum omnia insignia Doctoratus & magisterii ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei illi tribuimus. Primo librum clausum, postea apertum damus: secundò annulo aureo desponsamus: tertio biretum in signum laureæ capiti imponimus: quartò Cathedram magistralem assignamus: quintò osculo pacis osculamur. Demum paternam concedimus benedictionem per eum, qui trinus & vnus regnat in secula seculorum. Quibus omnibus per R*dum *Decanum peractis, Nos Salustius Vicarius mandamus infrascripto dicti Collegii Notario, vt publicum & authenticum hisce de rebus conficiat instrumentum, illudq; Collegii Sigillo muniat, subscribat, registret, ac publicet. Data & acta fuerunt hæc Perusiæ, in loco capituli Cathe-*

Cathedralis Ecclesiæ Perusinæ, ad hæc solito & consueto: sub Anno Domini, Millesimo Sexcentesimo secundo, Indictione 15. tempore Pontificatus S^mi D.N. D. Clementis Diuina prouidentia Papæ VIII. Anni eius XI. die verò Iouis, 26. Septembris, præsentibus ibidem Illustribus & generosis viris, D. Rudolpho Chuen Barone à Belasio, & D. Ioan. Erasmo Chuen Barone à Belasio, & Excellentissimis D.D. Gregorio Bernitio Wratislauiensi, Presbytero, Canonico Cathedralis Ecclesiæ Wratislauiensis, & Collegiatæ S. Crucis Decano: & Ioanne Zoller, Ecclesiæ Cathethralis Curiensis Canonico, Sacræ Theologiæ ac Philosophiæ Doctoribus, testibus ad prædicta vocatis, habitis specialiter atq; rogatis. Astātibus etiam ibidem pro honore ac dignitate actus huiusmodi quampluribus aliis nobilissimis & præstantissimis viris.

Locus appensi Sigilli,
& subscript. Notarii.

TESTI-

TESTIMONIVM

FACVLTATIS IVRIDICÆ, Illustris Academ. Senensis.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI Iesu Christi Amen.

B*ARZELLINVS Barcellinius Cæsenatensis, Protonotarius Apostolicus, S*[mi] *D. N. Papæ vtriusque signaturæ Referendarius, & Ill*[mi] *ac Rev*[mi] *D. Francisci Mariæ Taurusii S. R. E. & S. Mariæ super Mineruam Presbyteri Cardinalis, & Archiepiscopi Senarum sexti, in Spiritualibus & Temporalibus Vicarius Generalis, & ad infra scripta specialiter deputatus, Vniuersis & singulis mundi Principibus atq; Prælatis, omnibusq; aliis, ad quos præsentes nostræ peruenerint, maioribus debitam reuerentiam, amicis quoque, & cæteris salutem, & prosperos ad vota successus. Gloriosa scientiarum Mater Senarum Vrbs, præclarissima & veneranda clarissimorũ Doctorũ authoritas, quæ præcunctis sidereis splendoribus obtinet principatum, illos duntaxat ad publi-*

cam

cam Licentiam, & Cathedram Doctoream extollit, quos certamen generalis examinis dignè ad id promouet per concurrentem virtutem, & excellentiam meritorum, vt sic promoti apud vniuersos Mundi Principes, & Rectores pro eorum assistentia cæteris aliis hominum generibus, singulis dignitatibus, & honoribus merito præferantur. Cum igitur Magnificus & Excellens D. Iustus Baronius Veteracastrensis Germanus, S. Theologiæ Doctor, quem tunc præcipuè vitæ, scientiæ, morum, honestatis, atque virtutum specialis prærogatiua sublimauit honoris. Quando coram nobis pro recipiendis punctis, & intrando Iuris Canonici, & Ciuilis facultatum examen per Magnificos & Excellentissimos vtriusque Iuris interpretes Dominos, D. Hippolytum Carolum de Picolomineis, Dominum Alexandrum Thaium, Franciscum Accarisium, tertiæ partis, quæ appellatur ciuitas vrbis vniuersæ Senarum, pro hoc tempore vexilliferum, & Dominum Alcibiadem Lucarinum, Patritios Senenses, promotores suos fuit

fuit præsentatus. Et iurauit prout in Bulla Pii Papæ quarti. Et ad earandem vtriusque Iuris facultatum examen die infrascripta priuatæ, tremendæ, ac rigorosæ exminationi omnium, & singulorum Doctorum Collegii Vniuersalis studii Senensis prædicti, ad hoc specialiter congregati, se vltrò tanquam vir doctissimus & fortissimus animosè subiecit. Et ita in dicto suo rigoroso examine, postquam puncta infrascripta in dictis Iuris Canonici, & Ciuilis facultatibus ei per nos more solito specialiter assignata, videlicet C. Primum de Bigamis. L. Non seruum C. de Rei vendication. elegantissimè & doctissimè recitauit, ita egregie argumenta resumpsit, subtiliterq; & copiosè resoluit, quod post longum & rigorosum eius examen tam à nobis, quam ab omnibus Docteribus dicti Collegii ibidem præsentibus concordi voto, atq; consensu, & nemine penitus penitus discrepante miro modo fuit approbatus, eiq; licentiam se doctorandi, & doctoratus insignia recipiendi, tanquam viro dignissimo concessimus gratiosè. Consideratis igitur

tur scientia, ætate, vitaq; ac morum honestate, aliisq; plurimis probitatis, & virtutum meritis, quibus ipsum Altissimus insigniuit ac decorauit, sicuti tam hodiè in suo rigoroso examine, quàm aliis suis publicis & priuatis actibus mirabiliter fuit comprobatus: vtq; tandem studiorum ac laborum suorum coronam meritam valeat reportare, eiusq; gloria aliis trãseat in exemplum, tantoq; magis accendantur ad studia, quanto vberioris dono gratiæ inde nouerint se refertos: Nos Barzellinus Barzellinius Vicarius præfatus auctoritate prædicta Ill^mi^ & Reu^mi^ D^ni^ Archiepiscopi Senensis, & sui Cancellariatus Officii nobis concessa, & qua fungimur in hac parte de consensu & voluntate dictorum Doctorum omnium ibidem præsentium, eũdem Dominum Iustum Baronium Veteracastrensem Germanum in dictis Iuris Canonici, & Ciuilis facultatibus Doctorem & Magistrum fecimus, decreuimus, pronunciauimus, & declarauimus: Dantes & concedentes sibi nomen & titulum Doctoratus, & in dictis facultatibus vtriusquè

Iuris

Iuris legendi glossandi, interpretandi, consulendi, iudicandi, cathedram doctoream ascendendi, cæterosq; doctoreos actus faciendi, & exercendi, hic Senis, & vbiq; locorum, quo se duxerit conferendum, plenam & liberam sibi de cætero concessimus facultatem & potestatem. Demumq; vt idem D. Iustus Baronius Veteracastrensis Germanus possessionem sui Doctoratus huiusmodi ab omnibus videretur adeptus, Magnificus & Excellentissimus D. Franciscus Accarisius Præfatus, habita prius desuper luculenta & ornatissima oratione, nomine suo, pariter aliorum suorum compromotorum, Doctoratus insignia per ipsum humiliter postulata, sub hac forma tradidit gratiosè. Quia primum libros dictarum facultatum clausos, mox assignauit apertos, Biretum doctoreum capiti suo imposuit, eius digitum aureo annulo more solito subarrauit, eiq; pacis osculum præbuit, Deum quoq; Omnipotentem humiliter exorauit, vt tam prædictum D. Iustum Baronium Veteracastensem, quam omnes alios Christi fideles sua sanctissima benedi-

R ctio-

ctione sanctificare dignetur, per infinita secula seculorum Amen. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum præsentes nostras litteras fieri, & per Notarium nostrum publicum infra scriptum subscribi, sigillique Pontificalis præfati Ill^mi^ *& Reu*^mi^ *D. Archiepiscopi Senensis iusimus appensione solita communiri. Datum & actum Senis, in aula magna Palatii Archiepiscopatus, Anno ab Incarnatione Dominica, Millesimo sexcentesimo secundo, Indictione decima quinta: Die vero trigesimo mensis Septembris. Clemente Octauo Pontifice Maximo, Rodulpho II. Romanorum Imperatore, & Ferdinando Mediceo Magno Hetruriæ Duce. Præsentibus ibidem Perillustibus Dominis, D. Antonio Tieni Comite Vicentino, D. Nicolao Valmerana, Comite Vicentino, D. Bartholomæo Finette Senensi, Testibus vocatis specialiter & rogatis.*

Locus appensi sigilli.

EPI-

EPISTOLA XI.

ROBERTVS BELLARMINVS Politianus, S.R.E. Cardinalis, Archiepiscopus Capuæ

IVSTO BARONIO VETERAcastrensi S.

Clarissime Domine,

LITTERÆ tuæ die 30. Iunij scriptæ, vnà cum libro *Præscriptionum aduersus hæreticos*, quas dudum perijsse arbitrabamur, ecce mihi de improuiso ex *Prochita* Insula à quodam mei amantissimo Episcopo adferuntur. Vbi latuerint tamdiu, vnde ad Insulam appulerint, nemo qui sciat. Ac ne quidem ipse Episcopus referre potuit, quis is sit, qui ei litteras & librum deferendum dedit. Inscriptio nominis mei, præsertim cum in ea Insula sacerdotium possideam, fecit, vt litteræ non perirent. Itaque hac ipsa die, qua litteras tuas eruditissimas, & suauissimas accepi, gratulandum tibi esse duxi, quoniam * *filius tuus mortuus erat, & reuixit, perierat, & inuentus est.* De literario tuo labore nihil habeo quod dicam, cum librũ nondum perlegerim, spero talem me inuenturum, qualia cætera sunt, quæ à te prodierunt, in quibus neque sermonis elegantia neque sententiarum grauitas desideratur.

* Luc. 15. 24.

 Vale

Vale mei memor, & sarcinam meam Episcopalem precibus tuis subleua. Datum Capuæ. die 8. Nouemb. M. DCII.

EPISTOLA XII.

CÆSAR BARONIVS SORAnus S. R. E. Cardinalis

IVSTO BARONIO VETEracastrensi S.

TVAS *Iuste Baroni* litteras diu desideratas tādem magna animi mei voluptate accepi, & libenter legi. Præter enim manifestissima amoris erga nos tui & obseruantiæ indicia, id quod summopere de te audire volebam, significabant. Et primum quidem, quod earum me cupiditate incendebat, id erat, quod itineris vestri successus oppido me solicitum habebat, cum non ignorarem multa solere proficiscentes incommoda comitari, lassitudines, æstus, frigora, insidias, & mille pericula, quæ quo quis aliquando diligentius vitare cogitat, eo citius incurrit. Sed, vt spero, eum viæ ducem consequutus es, qui Iuniorem [a] *Tobiam* suæ fidei concreditum incolumem à patre & abduxit, & ijsdem auspicijs reduxit. Cui te, cæterisque Sanctis omnibus vt semper quàm studiosissimè commendes, & gratissi-

[a] Tob. c. 5.

tissimum exhibeas censeo, tãquam ijs, quorum apud Deum suffragijs & autoritate preces nostras promoueri & posse & solere certò scimus. Hæc enim sola est via, qua nos erga Sanctos pro eorum in nobis custodiendis vigilantia gratos demonstramus. Alterum quod me in ijsdem delectabat, illud erat, quod feliciter *Doctoratus* gradum nactus es: quem honorem tibi cum Ecclesia Dei communem esse & opto, & futurum spero: imò ipsine an tibi magis ea de causa gratuler, non satis constituo, quod illam per te aliquando ornatum, tuisque laboribus illustratum iri confido. In quo ne meam de te opinionem fallas, quantum verbis consequi possum, & obsecro & oro. Magnum tibi, mi *Iuste*, cum hac dignitate onus impositum est, magna solicitudo accreuit, præmiorum vero spes & expectatio maxima manet, si illam ea fide & constantia tuebere, qua & te velle credo, & posse confido. Incumbe igitur, incumbe obsecro, & in id omnes neruos, omnem industriam confer, vt quæ te ex inimico & lumini rebelli gratiæ suæ restituit, illa ex sua in te humanitate & amicitia mercedem reportet, vt tuis scilicet studijs & sudoribus istis in partibus [b] *tentorij sui funiculos dilatet*, hoc est, quem deuijs omnibus misericordiæ sinum cupidissimè pandit, per te gaudens & læta impleat.

[b] *Isai 54.2.*

pleat. Quæ cohortatio nec longior esse debet, cum te tua sponte satis propensum ad quiduis pro ea laboris & discriminis subeundum persuasum habeam, nec omittenda tamen fuit, cum hoc apud te vellem relinquere, nil mihi magis curæ esse, nisi vt collatam tibi recenter honoris lauream omnium virtutum phaleris quàm maximè cohonestes. Vale Romæ. 18. Calend. Decemb. M.DCII.

EPISTOLA XIII.

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis

LVDOVICO SCHWARTZmaiero à Schwartzenau, S. Cæs. Maiest. à Consilijs S. P. D.

AD 18. Calend. Decemb. cum post semestrem absentiam domum ex Vrbe reuersus essem, primo cubiculi ingressu operientes inueni suauissimas[a] literas tuas, Illustris *D. Ludouice*, quinto ante mense ad me datas, plenas amoris, plenas pietatis. Quibus vt confestim respõderem, nonsolum illa ipsa causa monebat, sed & hæc altera, quod tu tanta dignitate vir, inter Imperatorios consiliarios haud postremus, me (quod ait[b] S. Hieronymus) *primus ad offici-*

um

[a] Vide Sup. lib 3. Epist. 3.

[b] Epist. 131. ad Ruff.

um prouocasses, mihiq; secundas in respondendo partes dedisses. Quod non de incuria tui, sed de ignorantia venisse existimabis. *Si enim* quicquam de tuo in me affectu *scissem, praeoccupassem sermonem tuum.* Iam verò præoccupatus, quid optatius respondebo, nisi gratam mihi fuisse & gratulationem tuam, & cohortationem. Gratulationem, de Catholica matre Ecclesia inuenta: cohortationem, de eadem constanter tuenda propugnandaque. Quo vtroque nihil Sanctius à te dici potuit, viro ijsdem pariter mecum erroribus diu quassato, atque eadem tandē cœlesti gratia condecorato, vt si eandem tibi gratulationem reponam, nullo te aptiori munere remuneratus videar. Sanè cæcus ego amensque diu in tenebris palpitaui, ac cæciores etiam me per præcipitia duxi, traxique. Illuxit tandem ille,[c] *qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*: meque iam ad portas inferi progressum, superas reuocauit ad auras, verumque paternæ domus ostium commonstrauit, patrum pedibus tritum, Martyrum sanguine signatum, orbis fide cinctū. Quod vt ego lustris illis *Caluini* aut speluncis *Lutheri* iterum permutem, nulla me vnquam vis, nulla fraus adducet. Quin sto ego in fide Catholica Romana cum pijs maioribus nostris sincerus firmusque, sto securus in-

c Ioan. 1. 9.

ſtar muri ahenei, futilia inimicorum tela exalto deſpiciens,& ſtultitiam eorum patienter miſerans, Deo etiam quotidiè pro ipſorum cæcitate humiliter ſupplicans. De ſcriptis meis ſanè vellem penes me quoq; tantum facultatis eſſe, qui aliquid vtilitatis reuocandæ patriæ afferre poſſem. Sed profectò vides quis ſim, primi tyrocinij miles, nec maiorum ad edomandos familiares virium, quam Dominus ipſe fuit, quem diſerte[d] Euangeliſtæ *parum virtutum in patria ſua edidiſſe* ſcribunt, ideoq; cum infauſto hoc Epiphonemate inde migraſſe:[e] *non eſt propheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua*. Cæteroqui *Apologia* iam vernaculè reddita eſt. Nouorum ſcriptorum neſcio quantum deinceps elimare poſſim, qui vt[f] Sanctus olim *Iacob* ſeniori *Liæ* Iuniorē *Rachelem* dudū ſibi dilectam ſuperinduxit, ita ego nuper priſtino meo Theologiæ ſtudio ſororculam Iuriſprudentiam aliquandiu deperditam adiunxi ſociam, mihiq; etiam publicè *Senis* deſponſatam huc aduexi, familiariorem deinceps, vt vides, operam futuram.

d Matth. 13. 57. Luc. 4. 24. Ioan. 4. 44

e Ibidem.

f Geneſ. 29. 23. 28.

De cætero itinere *Italico* omnia ceſſerūt (Dei gratia) feliciſſimè. Teſſerā hoſpitij *Baroniani* ipsū cognomentū, vt vides, aſportaui. Illuſtre dices & ſplendidū, fateor, ſed ei merito qui dedit, non meo qui abſtuli. Caue enim

ue enim[g] *nos eius æstimes virtutibus. In illo conspicies expressa sanctitatis vestigia: & ego cinis & vilissima pars luti, & iam fauilla, dum vertor, satis habeo, si splendorem morum illius imbecillitas oculorum meorum ferre sustineat. Ille modo*[h] *se lauit, & mundus est, & tanquam nix dealbatus.* Ego *cunctis peccatorum sordibus inquinatus, diebus ac noctibus opperior cum tremore*[i] *reddere nouissimum quadrantem.* Sed *tamen quia*[k] *Dominus soluit compeditos, &*[l] *super humilem, & trementem verba sua requiescit, forsitan & mihi in sepulchro scelerum iacenti dicet*, Iuste[m] *veni foras.* Vale Illustris Domine, meque in numero tuorum habere perge. Mogunt. 12. Calend. Decemb. M. DCII.

g Hieron. Epist. 5. ad Florent.

h Psal. 50. 9.

i Matth. 5. 27.

k Psal. 145. 8.

l Isai. 66. 2.

m Ioan. 11. 43.

EPISTOLA XIV.

IVSTVS BARONIVS VETERAcanstrensis

ANDREAE VERMADIO, Societat. Iesu Theologo.

S.P.D.

REVERSVM me ab *Italica* profectione, iam fama puto intellexisti. Gratulare igitur reduci.[a] Nam *multi egressi, nunquam domum reuertere.* At tu seriem successumq; itineris mei nosse desideras? Accipe igitur, & ignosce festinanti *Mineruæ*, quam in me-

a Cic. in Tusc.

is plerunque dominari animaduertisti. Iter ingressus sum 4. Non. Maij: sed ita vt *quemadmodum* [b] *apes ventosum aliquod promontorium circumuolaturæ*, ne Zephyrorum vi dissijciantur; *seipsas exiguis lapillis in os sumptis quasi saburrant:* sic ego quoq; me in vestrorum illorum finium prætergressu omninò ficto schemate & magno silentio saburrandum duxerim. *Argentinam* hoc vultu saluus appuli, ibidemque triduo *Windenio* nostro & *Iohanne Henrico* fratre expectatis, tãdem recta *Basileam* contendimus. Vbi pomeridiani temporis opportunitate inuitante, scholas Theologorum ingressi, occasionem disputandi quæsiuimus, sed non nisi finitis lectionibus inuenimus. Hic enim consalutato Professore publico *Amando Polano*, *Iosephus* noster nescio quam *Ratisbonensis Colloquij* inijciens mẽtionem, tempestiuam sermocinationis materiam subministrauit. De qua vltro citroque sesqui horam fermè velitati, verborum satis, intelligentiæ parum apud miserum *Caluinianum* deprehendimus, qui statum quæstionis *de iudice controuersiarum ac diuinorum librorum Canone* non aliter quàm ex calumniosis illis magistrorum suorum præiudicijs repeteret: Maiorẽ scilicet Scripturę quã Ecclesiæ authoritatem esse, ideoq; scripturæ fidẽ vel authoritatẽ ab Ecclesiæ nutu neu-

b Plutarch. de solert. animal.

tu neu-

tu neutiquam dependere, multo minus Ecclesiam controuersiarum iudicem esse posse. Nugas. Quasi verò quisquam nostrum Scripturam Ecclesiæ tanquam partem parti opponendam contendat, ac non potius id agatur, sincerum Canonem sua scilicet natura θεόπνευςον atque ἀξιόπιςον, non aliunde quã ex Ecclesiæ magisterio nobis, nobis inquam, innotescere, sinceram etiam Canonis interpretationem non aliunde quàm ab eiusdẽ Ecclesiæ oraculo nobis requirendam, aut expectandam. Sed hæc tu scis PATER, ille nesciuit, aut saltem se scire dissimulauit. Itaque nos eum non sine amica cohortatione atque obsecratione dimisimus, ac proximo biduo *Lucernam* petreximus: vbi celebrata Pentecoste ac salutatis Patribus vestris, nec non *Capucinis* Monachis, sexto post die, ipsis Calendis Iunijs profundissimis *Gotthardi* niuibus ac rigidissimo gelu superato, visoque *Ionij* nostri *Como*, magnum illud S. Ambrosij *Mediolanum* attigimus. Quod vt verè tibi dicam, minus fama quàm re habere videtur. Vidimus quæ vsquam fuerunt ἀξιομνημόνευτα. Nec tamen quia ea vndiquaque nunc peruulgata, quicquam huc infarciendum duxi. Sepulchrum *S. Ambrosij*, sepulchrum *S. Marcellinæ Virginis*, & *S. Simpliciani* simul venerati, ad pijssimi illius *Ambrosii* Iunioris

(*Caro-*

(*Carolum Borromeum* dico, admirabilis sanctitatis virum, dum vixit, admirabilioris gratiæ dum mortuus est) manes in Summa Æde perreximus: cuius tu cultum, cuius miracula si videres, nulli Sanctorum aut Martyrum postponendum iudicares. *Mediolano* nos auocauit *Placentia*: *Placentiâ Parma*, vbi spectaculum celebritatis *Festi Corporis Christi*, eam nobis religionis Sanctimoniam, eam Cleri populique confertam multitudinem monstrauit, quàm nullus ante hac vsquam *Germaniæ Italiæue* locus. Hinc *Regio*, & *Mutina* obiter lustratis, celebrem illam & vetustam studiorum matrem *Bononiam* capessiuimus, ibiq; visendis templis, spectandis celebrioribus monumentis, salutandis conterraneis *Germanis*, quorum ibi maiorem multo, quam *Senis* aut *Perusiæ* numerum inuenimus, corporibus denique reficiendis, ac lassitudine abstergenda, integrum quatriduum consumpsimus. Amæna vrbs, splendida, amica Musarum hospes, nec minus pietatis, cuius haud falsum nobis gustum *S. Dominici* familia, Hispanicis structuris indies magnificentior, nec non nobile *S. Michaëlis in Busco* Monasterium, amænissimo ac saluberrimo extra muros colle inædificatum, præbuit. Sed pietatem Sanctissimæ *Lauretanæ domui* reseruo, non tam marmore suo, quã Beatissi-

Beatissimæ Virginis rudi latere admirandæ. Est hic non stato die (quod [c] ille de fano suo gloriatur) sed toto anno maximus vniuerso ex orbe hominum confluxus, maxima ex *Gallijs, Germania, Hispanijs, Indijs* ac remotissimis etiam populis, Principibus ac Regib⁹ anathemata, quotidiana sanationũ miracula: *plurimæ res aguntur, plurima vota suscipiuntur, plurima redduntur*, quæ nos omnia oculis nostris vidimus, & piè mirati veneratiq; sumus. Præcipuum duco, quod *in ipsa interiori ædicula*, quàm oculis suis & sermone, vita sua & obsequiis, somno suo & vigilijs, precibus suis & gemitibus, corporis denique & animi sui agitatione toties ille Princeps salutis nostræ *Iesus*, toties castissima mater eius *Maria*, toties beatissima auia *Anna*, cum fidelissimo nutritore *Iosepho*, cũ perpetuis *Angelorum* excubantium choris cõsecrarunt ac dedicarunt, non solum preces ad Deum fundere, non solum feliciter propè confecti itineris gratias reddere, sed & ad maiorem constantiam, ad maiorem firmitudinem & felicitatem cœlestis hostiæ alimoniam accipere licuit. Facio hæc maximi, & faciunt mecum tot religiosi millenorum peregrinorum animi, qui quotannis magno ardore, maximo numero ad hanc Sacram ædem tanquam ad verissima Saluatoris incunabula conuolant: maiori

[c] *Plin. lib. 9 Epist. 39. ad Mustium.*

maiori certè iure, quàm ille *Traiano* suo adulatus, [d] *Veniet* inquit, *tempus, quo posteri visere, visendum tradere minoribus suis gestient, quis sudores tuos hauserit campus, quæ refectiones arbores, quæ somnum saxa prætexerint,* QVOD DENIQVE TECTVM MAGNVS HOSPES IMPLEVERIS. Sed habes hæc omnia elegantissimè à *Tursellino* tuo libris quinq; explicata. Ego igitur me hinc ROMAM Capesso, quo 12. Calend. Iulij delatus, octauo circiter die post, (interea secreto itinerum molestijs leuatus) à quodam *Congregationis Oratorij* Presbytero, *P. Iuuenale Ancina*, nunc Episcopo Saluciano in Sabaudia, in Palatium *Ill*[mi] *Cardinalis Baronij* introductus, ab eodemque humanissimè exceptus sum, verbo, nutu, complexu, & constanti denique ad abitum vsque meum hospitio. Quo si manere in Vrbe vel voluissem, vel potuissem, perpetuo (ipso crebro pollicente) vti licuisset. Hic vero quid? Omnia bonitate, pietate & religione plenissima. Atq; vt præteritis publicis, quæ iam vbique satis peruulgata, priuata aliquot nostra commemorem, BARONIVS titulis *Cardinalis*, & imaginibus, & signis, cæterum modestia, labore, humanitate, studio, nullo priscorum suorum *Oratorij* Collegarum inferior, mésa sua perpetuò me dignatus est: fratrem in eodem triclinio aulicis primarijs assidere voluit:

[d] Plin. in Paneg. Traian. dicto.

voluit: sumptis prandijs quotidiè mecum semihoram de rebus meis & deplorato *Germaniæ* statu suauissimè contulit, rheda etiam sua sæpissimè ad Sacra, ad Cõgregationes, ad sacrorũ locorũ visitationes abduxit. Deniq; cũ *medius annus multũ in cõmutandis hominũ moribus valeat, in Principũ plus, summum illud purpuræ decus* (quod ille quoque [c] *Traiano* suo laudi dat) adeo nihil de pristina ipsius humilitate immutauit, vt *liberum sit* veniente *per publicũm principe subsistere, occurrere, comitari, præterire. Ambulat* inter suos, non quasi Dominus, sed parens: *& copiam sui non vt imputet facit. Hæret lateri eius quisquis accessit, finemq; sermoni suus cuiq; pudor, non eius superbia facit. Eminet, excellit*, tum virtute, tum *corporis proceritate* & grauitate *elatior aliis & excelsior.* Cætera *par omnibus, & hoc saltem maior quo melior. Magna ante eum, magna post eum, iuxta tamen maxima quies, tantum vbiq; silentium, tam altus pudor, vt ad paruos penates, & larem angustum ex domo Principis modestiæ & tranquillitatis exempla referantur. Ipse autem vt excipit omnes? vt expectat? vt magnam partem dierum inter tot* variorum laborum *curas quasi per otium transigit?* In mẽsa eius *non aurum, non argentum, nec exquisita ingenia cænarum*, sed frugalitas sine defectu, suauitas iucunditasq; cum grauitate.

[c] *Caius Plin. in Panegyr. Traia. dict. Vnde & cætera pleraq; mutuata.*

Neque

Polonia aut aliis longius dissitis prouinciis illustrior est, quin amicitiam eius appetat, nullus doctior, quin notitiam, nullus afflictior, quin opem & patrocinium. Tanta quotidie facit, quanta si quisquam illorum veterum præstitisset, *illi iam dudum* (vt ait [f] ille) *radiatum caput & media inter Deos sedes auro staret aut ebore, augustioribusque aris & grandioribus victimis inuocaretur*. Sed quid ego hæc tam peruulgata toto orbe repeto? Ad priuata potius nostra accingor, ad singularem illam propeque diuinam nobis in aula Baroniana exhibitam humanitatem, ad beneuolentiam, ad liberalitatem, ad studium, ad benignitatem: quę certè omnia tāta fuerunt, vt illis explicādis par esse sermo meus neutiquam possit. Semel dicam: vt filii excepti fuimus, vt filii habiti, vt filii tractati ac dimissi: neq; id à Baronio tantum, verum etiam à cæteris Illustrissimis Cardinalibus, Patronis nostris, *Aldobrandino, Parauicino*. Nam *Bellarminum*, quod vel maximè doleo, videre non licuit. Dilucula calorum liberiora in obeundis templis, visendis statuis & antiquitatibus consumpsimus, vsi ad hanc rem duce *Iohanne Baptista Hansenio*, *Baronio* tum nostro à Secretis, dupliciq; fructu, voluptatis ac doctrinæ inuitati. [g] *Quemadmodum* enim *Græcorum historias magis in-*

[f] Plin. ibid.

[g] Hieron. Epist. 108. ad Domnio. & Rogat. in lib. Paral. p.

telligunt, qui Athenas viderint, & tertium Virgilii librum, qui à Troade per Leucaten, & Acroceraunia ad Siciliam, & inde ad ostia Tiberis nauigauerint: & Sanctas scripturas, qui Iudaeam oculis comtemplati fuerint, & antiquarum vrbium memorias locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognouerint: ita & nobis hanc circuitionem nostram ad *Liuii, Dionis, Plutarchi*, cæterorumq; Latinæ historiæ Principum monumenta rectius capienda, facem prælaturam speramus. *Baronius* non [h] Platonica tantum, sed & [i] Christiana Philosophia tempestiuè mortalitatem suam meditatus, in Ecclesia sua, vt loquuntur, *Titulari*, splendide certè à se restaurata & ornata, ante summum altare, iuxta SS. Martyrum *Nerei* & *Achillei* sepulchrum, viuus sibi sepulturæ locum cum hac inscriptione destinauit. APVD SS. MARTYRES PATRONOS SVOS CÆSAR BARONIVS SORANVS S.R.E. PRESBYTER CARDINALIS SS. NEREI ET ACHILLEI LOCVM SEPVLTVRÆ VIVENS ELEGIT. ANNO IVBILÆO M. DC. Hæc de Baronio. Venio ad Pontif. Max. Venerandum certè & amabilem senem, cuius non minor in me humanitas, non minor beneficentia & pietas extitit. Vidi illum primo in Vesperis vigiliæ SS. *Petri & Pauli*, vbi pro more totus Cardinalium cœtus osculo d[illegible]o fidem reuerentiamque

h Plato in Dialog de Sapient. Clem. Alex. lib. 4. stro. Hieron. Apolo. aduer. Ruffin. Cic. 1. Tuscul. i Eccli. 7. 40. & 38. 21.

que illi suam oppignerabat. Postridie priuatim in *Vaticano*, deducẽte me *Baronio*, ad aspectũ eius colloquiũq; admissus sum. Vbi varia de publicis & priuatis rebus nostris, de Catholicis & hæreticis, de omni etiam fortuna meâ (vt humilitatem mirere) percontat⁹, præter varia amoris indicia & argumenta id tandem beneficii mihi obtulit, subsisterem *Romæ*, omnem se familiam meam eò quoq; accersiturum, ac necessaria nobis subsidia paternè prouisurũ. Sed quia *beneficiorum principalium summa est, si illis & nõ licet vti*, modestè detrectaui, non sanè illis ex rationibus, quibus *Marcella* suæ fastidiũ vrbis instillare conantur Paula & Eustochium, *potentia, magnitudine, multitudine, ambitione hominum*, *qui* cupiunt *videri & videre, salutari & salutare, laudare & detrahere, audire & proloqui*, ita vt *superbas fores & inter linguas rodentium ministrorum postes ingredi auratos* sæpe cogamur: verum multò magis longissima interiacentis soli vastitate, tum montibus *Pyrenæis*, *Alpibus*, immensisque aliis difficultatibus, quas sine præsenti discrimine familiam meam, tenellosque liberos vix superare posse videbam. Detrectaui igitur, & hoc beneficii genus cum alio permutaret petii, quod haud inuitè se facturum spondebat Optimus Pontifex. Quid quæris? Cætera his omnia simi-

k Apud S. Hieron. Epist. 17 ad Marcell. vt commigret in Bethlehẽ

lia. Vnum quasi προσθήκης loco accipe. Calendis Septembribus, cum pridie in *Oratorii* Sacello ab *Illmo Sidonio Episcopo cõplementũ*, vt loquuntur, *caremoniarũ baptismaliũ* accepissemus, ille ipse Pontifex non satis firma valetudine è *Quirinali* in *Lateranum* venit, ibiq; primum de geniculis ad *Scalam Sanctam* precatus, post in Ecclesia *Lateranensi* Sacris operatus, mihi & fratri frequẽtissimo populi conuentu, partim Dominici corporis Sacramentum, partim Christianæ confirmationis Sigillum Sanctissimis ipse manibus suis contulit & impressit. Quo die quoq; exuuiæ gẽtilitij cognominis nostri planè deletæ, & auspicatiori hoc, quod vides, permutatæ sunt. Constringit hac humanitate sua ita omnium animos Pontifex, (vt[l] *cũ maxima illi non minus atq; Imperatori illi concordia, maximus concentus omnium laudum omnisq; gloriæ contigerit, nihilq; hilaritati eius seueritas, nihil simplicitati grauitas, nihil humanitati maiestas detrahat*:) vt inquam in vnius eius salutem omnium vota conferantur, omnes eum vt genuinum Patrem ac cœlo demissum angelum libenter colant ac venerentur. Quod quidem PATRIS nomen tanta ille benignitate, tanta indulgentia erga quosuis exercet, vt (quod maximi in Principem amoris argumentum esse voluit [m] Plinius) *cum publicè inuehitur*,

l Plin. Secund. in Paneg. Traia.

m Plin. ibi.

bitur, vel importatur, non ætas quenquam, non valetudo, non sexus retardet, quo minus oculos tam fausto sydere oblectare gestiat. *Illum paruuli noscere, ostentare iuuenes, mirari senes, ægri quoq; neglecto medentium imperio ad conspectum eius, quasi ad salutem sanitatemq; prorepere. Videres* solennioribus festis *referta tecta ac laborãtia, ac ne eum quidẽ vacantem locum, qui non nisi suspensum & instabile vestigium caperet. Oppletas vndiq; vias, angustumque tramitem relictum tibi: alacrem hinc atque inde populum, vbiq; par gaudium paremq; clamorem.* Vt merito cum eodem, quo cum cœpi, claudam narratiunculam meam: [n] *Intelligamus,* PATER, *bona nostra, dignosq; nos tanti* Pontificis *vsu probemus: vota* pro eo apud Superos ardentia interponamus, *identidemq; cogitemus, nobis ac* toti Ecclesiæ *nos precari, quæ pro salute eius precaturi sumus. Et quod præstabilius est aut pulchrius* Dei Opt. Max. *munus, quam castus & Sanctus, & Diis simillimus princeps?*

n *C. Plin. ibid.*

Habes historiolam eorum VERMADI, quæ nobis in vrbe contigerunt, tum adeunda illa tum frequentanda. Accipe breuiter ea, quæ in reditu in Germaniam. XV. Calend. Octob. habitis Pontifici gratiis, acceptaque ab eodem paterna benedictione nec non salutatis ordine Ill^mis Cardinalibus, Patronis & amicis, inprimisq; Baronio

nostro munificentissimo Patre (quid enim hospite dicam, cum illud ipsum Sanctissimum Patris nomen, leuius eius erga nos meritis videatur) non sine lachrymis exosculato, postridie cum fratre ac duobus collegii Germanici alumnis *Gregorio Bernitio* & *Iohanne Zollero Canonicis*, illo *Vratislauiensi* hoc *Curiensi*, vrbe egressus, *Lauretanaque* domo visitata, septimo post die *Perusiam* venimus, vndecimo *Senas*. Quo vtroq; loco quid noui nobis consilii in mentem venerit, quibus laureis redimiti & condecorati fuerimus, quia toties commemorare tædet, ac superbum forte est, en tibi litteras hac ipsa de te ad *Baronium* nostrum iam dudum exaratas. Quæ si minus tibi sufficiunt, reseruabo cætera tuo ad nos aduentui, quem propediem futurum confido. Nos *Senis* digressi, celerrimis itineribus *Florentiam* perreximus, Italicarum vrbium quasi Helenam. Inde *Bononiam* & *Ferrariam*, quarum hæc non ciuibus solum suis inimica, plerosq; *Padi* eluuionibus fugat, verum & mihi parum auspicata, qui proxime ante portam, & paulopost in medio foro cum aduesperasceret, bis eadem hora, equi cæspitatoris infortunio grauissime terræ allisus, iam iam de fracta ceruice periclitari videbar. Sed manum subposuit Deus, lapsum erexit Angelus, viæ dux & comes, vt præter

ter leuissimum cruris dolorem incommodi nihil asportauerim. *Ferrariam* exceperunt *Venetiæ*, prodigiosa Vrbs, & cum miraculo instar *μικροκόσμου* [o] *super maria fundata*, spectaculum profectionis nostræ vltimum. Nam inde breui Germaniæ limitibus appulsi, patrios iterum mores agnouimus & induimus. Nam *Tridentini* & *Tyrolenses*, aut nostri iam sunt, aut nostris simillimi: notiora etiam eorundem in vulgus *κειμήλια*, quam vt huc accersi mereantur. De *Augusta* taceo. Quæ enim præcipua habet, tibi haud puto esse ignota. De *Herbipoli* magnam gratiam debeo *Illmo* *Iulio Episcopo & Franconiæ Duci*, qui transeuntem non clementissimè solum complexus, sed & triduo integro in aula sua liberalissime hospitatus, omnia amoris & beneuolentiæ signa mihi cumulatè exhibuit, professionis etiam publicæ copiam spondens, si manere secum cogitarem. Sed reuocabat me dulcis *Moguntia* mea, *ad Rheni* non vt [p] *Hieronymo* olim visum est, *semibarbaras*, sed vt omnes nunc norunt, *sesquilatinas ripas*. Ad quas XVIII. Calend. Decemb. feliciter reuersus, finem vniuersæ profectioni meæ imposui, redditisque Deo ac piis cælitibus gratiis, præsentiam meam familiæ, operam *Illmo* *Archiepiscopo Moguntino* ad proximos

o Psal. 23. 2.

p Epist 41. ad Ruffin.

annos despondi. Qui vt multi sint, aliquantoq; felicius quam hactenus currãt, tu quæso precare mecum sedulo, *Vermadi*, ac longum Vale. Mogunt. Non. Decemb. M. DCII.

EPISTOLA XV.

BEATISSIMO IN CHRISTO Patri ac Domino, CLEMENTI VIII. Pontif. Max.

IVSTVS BARONIVS VETERACASTRENSIS S. P. D.

Beatissime Sanctissimeque Pater, Domine Clementissime.

QVANTA mihi à pueritia *Romam* vidẽdi cupido, tantum nunc vidisse gaudium, tantumq; videndi iterum atque iterum desiderium. Non sane *Capitolii* spectandi, aut arcuum, aut circorum, aut thermarum, aut pontium, aut obeliscorum veterum illecebra, quæ voluptatis aliquantum, pietatis parum habere videntur: Sed insignia illa Christianorum Martyrum trophæa, sanctissima Apostolorum vestigia, & *gentilitatis calcata, inque sublime se quotidie erigentis vocabuli Christiani* incunabula, quotidiana veneratione colendi atque exosculandi cupiditate. Quæ mihi non minor in *Romam* illam

illam vestram (ô beatam sedem!) quam S. [a] *Hieronymo* in *Palæstinam* illam suam:ın *Hierosolymam*, in *Bethlehem*. Nam & hic *Petrus* & *Paulus* Christiani Exercitus duces sanguinem pro Christo profuderunt: hic infinita Martyrum millia vt holocautomata Deo mactata, [b] *quorum & sepulchra venerari, & sanctas fauillas oculis apponere, quin & ore contingere* frequenter licet. Hic[c] *Diabolus & Angeli eius quotiescunque ante tumbas eorum de obsessis corporibus expellun tur, quasi in conspectu tribunalis Christi*, atq; omnium Sanctorum consessu *stantes, contremiscunt, rugiunt, & sero dolent* trucidasse *quos timeāt*. Huc *multi Sancti & illustres viri, toto quotannis orbe vota & deuotiones deferūt, putantq; minus se religionis minus habere sciētiæ, nec summā vt dicitur manū accepisse virtutū, nisi in illis Christum adorarint locis*, quæ Apostolorum vestigiis calcata, Apostolorum sanguine respersa, Apostolorum vita & morte consecrata fuerint. Atq; hæc voti mei causa vna, publica. Altera priuata est ex singulari tua, *Pontifex Opt. Max.* in me humanitate & beneficentia, non solum absenti mihi sæpius, sed & nuper in vrbe coram ita clarè omnibus signis testata, vt si pares mihi gratiæ non referendæ (quî enim id sperem?) sed quod vel maximè decet, agendæ sint, omnem sermonis mei facultatem

a Hieron. Epist. 18. ad Marcel. Item Paula & Eustoch. ad Marcel. vt commigret Bethlehem, apud Hieronymum Epist. 17.

b Ibidem.

c Ibidem. Adde Chrysost. hom. 66. ad popul. Antioch.

tem in hoc tam vasto campo leuissimè consumpturus videar. [d] Audiueram pridem te omne Pontificis munus cumulatè exequi, audiueram te esse Sanctissimũ, humanissimum, patientissimum, sed audiueram tantum. Cogitaui igitur æquum esse, aliquando me iudicio meo, meis oculis, non famæ semper & rumoribus credere. Veni *Romam*, vidi, æstimaui, omnia maiora spe & expectatione inueni: vt quotiescunque te vel loquentem, vel orantem, vel sacris operantem intuerer, recursaret subinde regia illa *Sabaa* ad *Salomonem* vox: [e] *Verus est sermo quem audiui in terra mea, super sermonibus tuis, & super sapientia tua: & non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probaui quod media pars mihi nunciata non fuerit: maior est sapientia & opera tua, quam rumor quem audiui.* Quid enim? infinita tacebo, mea tantum narrabo. Veni in vrbem ego [f] *pulex & canis mortu⁹*, intellexisti, accersiuisti, admisisti, vidisti, benedixisti, audiuisti, respondisti, congiariis ornasti, ad *Lateranum* prosecutus binis Sacramentis cõmuniuisti, Sacram hostiam ori, sacrum Chrismafronti contulisti: deniq; vias retrò capessentem, noua benedictione, noua liberalitate affecisti. Quæ profectò omnia tanta sunt, vt si non impiorum lance, non statera populi dolosa, sed iustissi-

d Plin. in Pa neg. Traian.

e 3. Reg. 10. 7.

f 1. Reg. 24. 15.

ſtiſſima piorum Chriſtianorum trutina ponderētur, non vulgi tantum, ſed & ſummorum virorum & principum memoriam alere, admirationem exercere queant. Sanè noſtrates hic præteritam æſtatem præcipuis meis felicitatibus aſſcribunt, atque ipſe *Illuſtriſſimus Archiepiſcopus* noſter tanto libentius in numerum *Conſiſtorii* ſui *Aſſeſſorum* cooptauit, quem tot tantisque tuis beneficiis haud habitum indignum intellexit. Gratiæ igitur immortales ſempiterno Deo, qui huius tam auſpicati itineris mihi author comeſque extitit: gratiæ tibi *Sanct^me^ Pontifex*, qui tam paternè aduenam excepiſti, tam clementer habuiſti, tam liberaliter dimiſiſti, eamq; rem omnis deinceps fortunæ meæ fauſtam eſſe ſementem voluiſti. Non obliterabit hanc mihi aut liberis meis, (quos beneficio tuo honeſtius ſanctiuſq; Catholicæ fidei præceptis fideliter imbui ſino) vlla vnquam temporis obliuio memoriam. Quin coniunctis ſemper votis incolumitatem tuam Domino Deo ardentiſſimè commendabimus, vt & corporis robore, & animi tranquillitate, & vitæ longæuitate, & negotiorum omnium proſperitate, inprimis verò huius ampliſſimæ Eccleſiaſticæ gubernationis optatiſſimo ſucceſſu, vberrimum te tuorum erga nos meritorum fructum percepiſſe cognoſcas. Va-

le

le Sanct^me Pater. Mogunt. prid. Idus Decemb. M.DCII.

EPISTOLA XVI.

ILL^mo ET REV^mo D. CÆSARI BARONIO Sorano S.R.E. Cardinali

IVSTVS BARONIVS VETERACASTRENSIS S.

Ill^me & Reu^me D^ne.

AD 18. Calend. Decemb, cum variæ varijs ex caußis mihi hinc inde nectendę fuißent moræ, tandem Deo duce, Angelis comitibus, precibus votisque vestris suffragantibus, *Moguntiam* saluus & incolumis redij, familiamque de manu Dei protectoris optimè custoditam recepi, gratulantibus amicis, applaudentibus vicinis, tripudiantibus liberis. Quo nomine, vt debui, diuinæ Maiestati, ac cælitibus omnibus, maximè gloriosissimæ Virgini Matri, ac S. Angelo duci ad *S. Crucem* nostram Sacro instituto gratias cum meis ardentissimas habui, habeboque deinceps tanto ardentiores, quāto maius & insuetius beneficiū agnosco tā longā tamq; difficilē viam vltro citroq; inoffenso pede conficere: *Romam* Orbis Dominam, tantis omnium virtutum luminibus claram, plenis oculis intueri, tantorum

rum Principum amore, hoſpitio ac liberalitate frui, viuiſque ad pietatem exemplis inſtrui, quod ego in omni re potiſſimum iudico. ô quam ſæpe mihi in animo illa ſacra cultuſq; Romani: Patrum ſanctiſſima Concilia, fumans millenorum Martyrum ſanguis, *Baroniana* domus matutinæ veſpertinæque religiones, *Oratorij* preces, flagra, concentus, aliaq; ſexcenta huiuſmodi pietatis fomenta alia, quæ ego ſic pectori meo inſculpſi, vt quandiu *Roma* abſum, dulciſſima patria carere videar, alienoque ſolo peregrinari. Sed *Moguntiam* redeo, tutum hactenus aſylum noſtrum, & vt ſpero deinceps futurum tutius: ſiquidem (quod non ſine tripudio nuncio) veſtris tandem commendationibus Spartam diu expectatam hic ab *Ill*^mo^ *Archiepiſcopo* noſtro nanciſci licuit. Quæ ſi minus ſpes reſpõdiſſet, *Ill*^mus^ *D. Iulius Herbipolenſis Epiſcopus & Franconiæ Dux* (quem tua atque *Aldobrandini Parauiciniq;* cauſa nihil non velle intelligo: ita crebrò veſtri meminit, ita libenter largiterque veſtro mihi nomine honorem habuit) locum in Academia ſuâ deſtinarat. Neque ego multum ab hoc conſilio abhorruiſſem, niſi multis hactenus beneficijs *Moguntinis* noſtris me aliquanto ſenſiſſem obſtrictiorem.

De *Peruſinæ* ac *Senenſis* Laureæ gratulatione,

tione, gratiam tibi ingentem habeo. Nec opus fuisset huc vsque officij descendere, cum mihi hoc vnum in votis esset, meum tibi cæterisque patronis consilium probare. De studio in Ecclesiam & fide, iubeo te quam esse securissimum. Nec quod dubites scribis, scio, sed quia mos est ita monendi, mones, monendoque laudas, *Ouidio* auctore, quem ego hic animi tui interpretem sequor.

[a] *Qui monet vt facias, quod iam facis, ille monendo*
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

a Ouid. 5. Trist. 15.

Vale, & mihi vultum moresq; tuos perpetuò ob oculos versari scito, quibus assequendis etsi me nunquam parem fore noui insequar tamen vt potero, & hanc mihi laudem maximam, tibi gratitudinem summam ducam, si ut *Paruus* ille *Iulus* dextræ se patris *Aeneæ*

[b] *Implicuit, sequiturque patrem non passibus æquis.*

b Virgil. 2. Aeneid.

Ita & ego vestigijs tuis minori licet pede insistere, nomenque *Baronianum*, *Baroniano* studio & diligentia, probitate etiam & candore (nam cætera altioris cuiusdam æmulationis sunt) cohonestare pro viribus annitar. Vale iterum & cum Illustrissimis Collegis tuis, *Parauicino* atque *Aldobrandino*, quibus simili propè exemplo scripsi, æter-

æternum salue. Mogunt. Prid. Idus Decem. M.DCII.

EPISTOLA XVII.

ILL^{mo} ET REV^{mo} D. BERNHARdino Paulino S^{i} D^{i} N^{i} CLEMENTIS VIII. Pontif. Max. Datario.

IVSTVS BARONIVS VETERAcastrensis S.

Ill^{me} & Reu^{me} D^{ne}.

QVANTA vis amoris sit ac φιλανθρωπίας, vel feræ bestiæ norunt, atq; anniculi bimuliq; infantes. Vt enim hi blandam nutricis vocem obuijs vlnis sequuntur, horridam patris fugiunt & auersantur: ita illæ multis amantibus vicem rependerunt, si *Plutarcho*, si *Gellio*, si *Aeliano* credimus. Expertus igitur ego nuper in vrbe singularem quandam tuam in me meosq; humanitatē ac beneficentiam, accensus etiā varijs & honorificentissimis gētis nostrę tū hic, tū illic de te pręconijs & laudibus, eum erga te animum concepi, quem erga dilectissimos mihi, & sanctiori quadam nota colendos gerere soleo. Nec mihi satisfeci, donec hoc ipsum ad te perscriberem. Tegi recusat amor, multo magis premi, flagraturus tanto impatientius, quanto maioribus vmbraculis inuolutus fuerit. Flagitabat id ipsum

ipsum gatitudo. Macte igitur animo *Ill*[me] Domine, tuo nomini plaudit *Italia*, plaudit *Germania*, plaudunt noti, plaudunt ignoti, plaudit etiam paupercula musa mea: quam vt florentiorem locupletioremque redderes, scis ipse quibus adminiculis suffulseris, quibus stimulis excitaris. Macte animo, nec lassare, quod aucupes quosdam tibi sors offert minus rectos. Contemne: constabit nihilominus tuum tibi præmium, Ecclesiæ gloria, Pontifici laus, qui quod spem Romani nominis sumptibus ipse suis suscipit, recte facit.[a] *Nullum est magno principe, immortalitatemq; meriturò impēdij genus dignius, quam quod erogatur in posteros.* Nec grauius Ecclesiæ occasum, Reipub. interitum accelerat, quam qui præmia virtutibus negat, pœnas sceleribus. Quæ omnia ego ad te gratiarum actionis loco, quam si breuem impolitamque iudicabis, ignosce.[b] *Animaduerto enim etiam Deos ipsos, non tam accuratis adorantium precibus, quam innocentia & sanctitate lætari: gratioremq; existimari, qui delubris eorum puram castamq; mentem, quam qui meditatum carmen intulerit.* Vale. Mogunt. Prid. Idus Decembr. M.DCII.

[a] *Plin. in Paneg. Traian.*

[b] *Plin. Secund. ibid.*

EPISTOLA XVIII.

IVSTVS BARONIVS VETERA-castrensis

THOMÆ BOZIO EVGVBINO clariss° Theologo, Congregat. Oratorij Presbytero S.

NIL mihi iucundius est, *Clariss^e^ Bozi*, quam ex quo tempore te cæterosque *Oratorij* patres, doctissimos sane illos & humanissimos, cognoui, totum vestrum & esse & videri. Plurimum me affecit humanitas vestra, auxit eruditio, pietas informauit, zelus denique Catholicæ religionis mirificè confirmauit, cuius ego sic totus sum, quam totus vester, atque eius, qui [a] *non pretio* redemit nos, *sed sanguine*. Illmo *Baronio* meo animam debeo, cui hoc vnum allaboro, gratitudinem meam aliquo argumento approbem. Facite & vos quæso, videat optimus Cardinalis, non immemorem planè aut degenerem se clientem adoptasse. Nomen eius perpetuus mihi ad virtutem stimulus est, tantus, quantæ ad connitendum animi corporisq; vires. Neq; mihi *propterea bellus videor*, vt [b] *S. Hieronymus* cuidam illudit, *quia fausto vocor nomine*: sed ideò me fausto vocatum nomine existimo, vt bellus esse connitar. Sed ad te redeo mi

a 1. Pet. 1. 18. 19.

b Hieron. Epist. 100. ad Bonasum.

T *Bozi*,

Bozi, quem sincerè diligo & admiror, nec minus eruditissimos Collegas tuao, *Flamminium*, *Gallonium*, *Petrum*, & quem neutiquam vltimo loco nominatum oportuit, *Franciscum* fratrem tuum, quem cum cæteris amantissimè à me saluere volo.

De itineris mei successu, certè illo, laus superis, felicissimo, iam iam ad Mœcenates scribo. Cognoscite. Vnum est quod te scire refert, opellam meam *Ill*mo nunc *Archiepiscopo* nostro addictam, ideoque *Bambergensibus* gratias agendas. Noui apud nos nihil est, nisi quod *AngloCaluinianum* quendam in me, (me vero, imo magnos illos signiferos nostros, *Baronium*, *Bellarminum*, *Stapletonum*, &c.) insurgere audio. Quid hominis sit, scire videor. Euomuit iam aliâs horrendas satis in Ecclesiam, vt *Idololatriæ* scilicet deditam, blasphemias, atque vnus ex illis est, qui in Ecclesia nati & educati, *cucullorũ* tamen more eã tractant, atq; instar *mulorum* vberibus matris recalcitrant. *Wilhelmus* vester *Persius* ad vnguem nouit hominem, sinite eum suis coloribus depingat. Mihi lectionis aliquantum habere, malitiæ verò & calumniæ serpentem intimo pectore alere videtur. Sed qualis quantusque sit, farragines eius plenius breui testabuntur. Tu Vale mi *Bozi* atque incudem *Annalium* tuorum indefessus tunde. Mogunt. Prid. Idus Decemb. M. DCII.

EPI-

EPISTOLA XIX.

NICOLAVS SERARIVS SOcietat. Iesu Presbyter *DANIELI TOSSANO ACAD. Heidelb. Professori*

DE alienis abs te resignatis litteris tria mihi, *D. Tossane*, narras. Primum te illas accepisse solumque legisse: deinde, cum *D. Iusti Baronij* manum ignorares; illas *D. Pareo* monstrasse: postridie tandem totum Magistratui fasciculum obtulisse. Ac in primo quidem posset aliquis tibi, apertas fuisse astruenti, dicere: Heus mi *D. Tossane*, vt hoc probas? Ecce alienas fateris te litteras accepisse: clam, præsente conscioque nullo, primum legisse. Quomodo abs te non apertas fuisse doces? Quomodo veri videatur simile, ad te ignotum ab ignoto, vt ais, illas missas? cur ad ipsum non potius Magistratum recta ille misisset? Quantus hic dolis & iniurijs campus? Alienas quilibet intercipere litteras poterit, easque pro animi sui lubitu resignare ac legere: postea verò causari, à quodã quẽ nesciret, sibi aut datas aut missas. Tota tua hæc defensio ex eo vno pendet, vt tibi soli illud absq; teste, absq; veri vlla similitudine aut argumento asseueranti credatur. An [a] *Pythagoram* te aut *Aristidem* vis

Debuerat hac Epistola secundũ huius libri locum tenere Sed ex quodam incommodo huc ad finem reiecta est.

a Hic enim iniuratis creditum. Cic. 3. offic. Et orat. pro Sextio. Plutarch in Aristid.

existimemus? At multi ne iurato quidem credant. Ego tamen summo tecum iure nō agam. Contentionis nolo funiculum trahere. Patiar mihi persuaderi, hominē quē-dam ignotum, ex ignotis *Lotharingiæ Burgundinumq;* finibus, ad te ignotū, ob ignotam causam, ex ignota occasione (hæc omnia significas) illas iam solutas & reclusas destinasse litteras: in alio etiam (quia hoc vnum sanctè affirmas) earundem calumniosè miniatarū, & ad Reu^um *Nostrum* missarum culpā hærere tibi assentiar. Sed quia è [b] *Tobia* negans nuper præceptum attuli, nō possum, quin (scis autem inter ista quantum discriminis) de aiente, quod apud *S. Matthæum* est, paulum colloquar. [c] *Omnia quæcunq; vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis.* Abs te petieram, litterarum mihi vel Rdiss° & Illustviss° Cardinali *Baronio* exemplar mitti. Cum id primus accepisses, idemque alijs tradidisses, nonne id mihi te præstare consentaneum fuit, vt mea saltem causa repeteres? Nonne ab alio tantulum tibi vel pro iniuria compensationis, vel exigui certè officij concedi velles? Et cum in alios aliquos totam illam odiosissimę miniationis culpam cōtulisses, nonne hoc vel amicis vel maioribus tuis iam debebas, vt tanta data occasione, tanta pœne flagitante causa, eos paulum excusares:

b Tob. 4. 16.

c Matth. 7. 12.

res: aliquam, vel aliquo duntaxat modo probabilem calumniarum illarum rationẽ obtenderes? Quid? summo doctissimoque *Baronio*, grauissime à vobis læso, nonne vel vno saltem verbulo facere aliquid satis æquissimum fuit: sed quibus sola saluti fides, ijs vt video parum præcepta curæ. Hisce quæ causa postulabat omnia, omninò prætentis in alia quælibet incursas, & quidem adeò temerè ac impotenter, vt licet [d] *altum premas corde dolorem*, iramq; admodum dissimules, te tamen appareat mordere ac nocere, nisi esses edentulus, & *vana sine viribus ira*; optare. Me petis, Societatem nostrã admordes, Pontifici maledicis, in *D. Iustũ Baronium* arietas, & quia contra ipsius rationis ordinem agis hæc, adeò in Epistola tua ordo nullus est, vt vix cum cœpisses, iam vel æstu, vel œstro abreptus, in societatem digrederetis, in ipsoque pœne principio scriberes: *Sed ad rem*. De omnibus verò istis tacerem, teque silentio solo vlciscerer, nisi quo tuas accepi, me dies moneret, vt aliquam te ipsum colligendi corrigendique occasionem tibi darem. Video enim te in vitijs quibusdam non paruis, quæ quia *Prædicantibus* ferè omnibus communia sunt, minus aduertis, inueterasse; in summa temerè de alijs iudicandi & pronunciandi licentia, in fœda pessimè optima quæq; inter

d *Virgil. 1. Aeneid.*

pretandi consuetudine: in egregia Catholicorum dogmatum inscitia: in audaci quidlibet de quolibet, quem oderis, effutiendi proteruia.

Meam dicis Epistolam *verbosam*; credo, quia verborum, quæ alienarum litterarum resignationis crimen perstringerent, plus quam libenter audiret reus, habebant, cum verba essent neque rerum, neq; argumentorum inania. Qui scatent vlceribus, ea vel citissima tantum manu, vel potius omninò non tangi vellent. Iustum circumuenire cur velint impij, hanc in *Sapientia* causam dant.[e] *Quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ.* Plenam addis *contradictionibus*, an quod tibi, an quod mihi contradico? fortè istud vis. Nam cum in Epistolæ vestibulo professum me breuitatem dicas, longiculus tibi videor. At *breuiter toto de argumēto agere velle me*, non dixi: sed *paucis exponere*, cur ego ad te ignotus, ad *Caluinianum* Catholicus, ad Superintendentem *Iesuita* scriberem. Et verò quod promisi, reapse præstiti. Nam causam ilico subiunxi. Eandem Epistolam ais *habere nihil, præter plenas ἁμάξας scopticarum vellicationum, & inanem ostentationem multiplicis lectionis.* Quid habeat illa, qui legit, videt, omninoque volui alie-

e Sap. 2. 12.

narum

narum litterarum interceptores, resignatores, & criminatores vellicare, vel ipsum potius id faciendi facinus euellere. Non hoc oportet? Non faciendi causa mihi iustissima? Vobis licet, quod vultis facere, & quod non vultis, nemini licet dicere? [f] *Qui* ait S. Augustinus *modo tonare volunt, postea fulminantur.* De ostentatione verò [g] *tu quis es, qui iudicas alienum seruum?* At *multiplex* in Epistola *lectio est.* Multò certè quam vellent alij te doctiores, minor. Sed sit, quia ita tibi videtur; aliqua: num quidquid eruditum, variaque doctrina tinctum, id ab ostentatione? Cordium certè coniector, & iudex nimium quàm audax & ineptus es. Neque te, tantum in Academia illa Regem, & apud non illiteratos homines, loqui ac statuere decebat, vnde à bonorum auctorum lectione absterreretur iuuentus, ne si fortassis legeret, ijsque vteretur, ostentationis abs te damnaretur. [h] *Eliabum* illum mihi refers, qui simplicis candidique pectoris *Dauidi* opprobrabat: *Ego noui superbiam tuam, & nequitiam cordis tui:* Aut vero illos potius, qui innocentiæ ipsi se quasi nimium ostentanti dicebant; [i] *Quem teipsum facis?* Apud [k] *Quintilianum* Iuuenis quidam erga patrem patriamque pius, *Tuli ait (Deos testor) in aciem, tuli non virium iactationem, non gloriæ cupiditatem, sed vt patriæ præstaret aliquid*

f In Psal. 98 exp. 1.

g Rom. 14. 4.

h 1. Reg. 17. 28.

i Ioan. 8. 53

k In Declamat.

quid vtilitas mei, vt hunc mihi deploratum spiritum, hoc destinatum damnatumq; corpus publicarum vtilitatum vsus absumeret. Ego verò in omne contra hæreticos, criminatores, veritatisq; hostes certamen affero, non ingenij aut lectionis, quam perexiguam sentio, iactationem: non inanis propriæq; alicuius gloriolæ desiderium, sed vt innocentiæ ac veritati seruiant, quæ in me sunt omnia: vt si quid mihi audiendo & legendo doctrinæ collectum, id etsi perexile, totum in Dei gloriam, Ecclesiæque densensionem & ornamentum conferatur. Ille, ille mihi semper propositus, qui licet vt ostentabundus à Iudæis accusaretur, verè tamen clamabat:[l] *Ego non quæro gloriã meã, & si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* Illam tantum in me ostentationem cupio, quam & cupit S. Paulus dicens.[m] *Cupimus vnumquẽque vestrum eandem ostentare solicitudinem ad expletionem spei vsq; in finem.* E falso tamen improboque tuo isto iudicio, vt à re, qua cares in risum, per quem euadas, solueremur, exclamas, *Vah*! Tres inscriptura sunt, qui spirituosi hac exclamatione vtuntur. Est in[n] *Iob* libro pugnax & sternax equu: est apud[o] *Isaiam*, è Deorum suorum ligno se calfaciens idololatra: est apud[p] *Euangelistas*, Iudęorũ, qui crucifixum Dominum irridebant, multitudo. Istos videlicet vetulus

l Ioan. 8.50. & 54.

m Hebr. 6. 11.

n Iob 39.28.

o Isai 44. 16.

p Matth 27 40. Marc.15.29

vetulus sannio imitari iam voluisti, aut potius horum extremos tantum. Vsitatum enim vobis, vt *Iudæ* ac *Iudæorum* facta verbaque imitemini libenter. E vestris non ita pridem cum essent hic aliqui, & nostra in æde, impensarum in Dei cultum aliquid vidissent, ilico ijs in ore fuit Iudæ illud, [q] *vt quid perditio hæc?* & tu mihi modo cum Iudæorum *vah* prodis? Adeo in vestris scholarum templorumque suggestis vos sannis & irrisionibus assuefacitis, vt in rebus etiam serijs nugari, aliosq; ludere præclarum putetis. Vbi nos in Psalmo primo, cum Septuaginta priscis interpretibus legimus, [r] *Beatum, qui in Cathedra pestilentiæ non sedit:* Vos in Latinis, Germanicis, Gallicisq; psalmis vestris libenter canitis, *qui in derisorum consessu non sedit.* Neq; si nouitatis vestrum abesset cacoëthes, reprehendo, cum & Hebræa vox ferre id possit: neque in sensu dissensio sit, sed illud hinc iam colligo, nimium diu in isto vel *pestilentiæ* vel *irrisorum Cathedra* te hactenus sedisse. [s] *Homo*, ait Ecclesiasticus, *assuetus in verbis improperij, in omnibus diebus suis non erudietur.* Et paulò ante. [t] *Indisciplinata loquelæ nō assuescat os tuum. Est enim in illa verbum peccati.* Miri estis homines. Si paulò scribimus familiarius, imperitiam vocatis: si paulo accuratius, ostentationem. Vobis quid faciemus? Quomodo

[q] Matth. 26. 8.

[r] Psal. 1. 1.

[s] Eccl. 23. 9

[t] Eccl. 23. 17

modo loquemur? Apud vos verum illud Catonis; *De frumento vtrinde iram, vtrinde factiones tibi pares.* Et quod noster ait Salomon, [u] *vir sapiens, si cum stulto contenderit, siue irascatur, siue rideat, non inueniet requiem.* Est verò quædam valde inepta & puerilis ostentatio, in sermonem, vel scriptionẽ, Græca vel Hebræa vocabula, sine causa, sine vlla gratia, vi aut significantia maiore, tantum vt Græculus quis aut Hebræolus videatur, ingerere. Vobis autem ea pœnè omnibus adeò familiaris & domestica est, vt si quis vos alioqui non norit, hæc internoscendi nota iam certissima bellissimaq; passim habeatur. Respice te, mi *D. Tossane.* Senex iam es: verbosam ad me non vis videri Epistolam scribere, & tamen è praua inolita iam cõsuetudine non potuisti, quin currus, carrucæ, & plaustra tibi cum suppeterent, ἁμάξας obtruderes. & cum *Siloa* aquarum meminisse velles, *Schilohe* scriberes. Non possum hic te, si liberet, meritissimo irridere, aduncoque naso tuum tibi sarcasmum regerere? *vah, quis in Prædicante tantos Græcæ, Hebraicæq; linguæ thesauros reconditos fuisse vnquam putasset?* Sed sannas istas non vsurpem sanus. Sæpe in istis habet locum, quod Atheniensi Parrhesiastæ dixit apud Senecam Philippus Macedo: [x] *Multo sunt superbiores, qui ista dicunt, quàm qui impunè*

[u] Prov. 29. 9.

[x] Seneca lib. 3. de Ira. ca. 23.

pune dicta audiunt. Sed illud ex te quæro, cur adeò Hebraiſmi tui oſtentatio præceps & immodica ſit, vt ipſis etiam Domini Euangeliſtis te anteponas, illoſque quodammodo corrigas? Iſtam enim *Siloa* vocem cũ ſcriberent, & quidem ſæpius, nunquam vt tu *Schiloham* χιλω - ἀμ, ſed ſemper, vti nos leniter σιλωάμ dixerunt [y] *S. Lucas*, & [z] *S. Iohannes.* Nimirum illo vos delectamini plane pueriliter, qui

[a] *Chõmoda dicebat, ſi quando commoda vellet*
Dicere, & inſidias Arrius hinſidias.

Et magnam ingentis cuiuſdam & inauditæ ſapientiæ apud imperitos famam colligitis, cum in concionibus à vobis citantur *Ieſchahahu*, vel *Ieſchahia*, *Irmeiah*, *Iechezkel*, qui à nobis & ſimplicioribus [b] Euangeliſtis, ſacriſq; doctoribus *Iſaias*, *Ieremias*, *Ezechiel* nominantur. Sic non tam ridebam, quam in cordis mei profundo ingemiſcebam, cum te iſthic in S. Spiritus, nouo vanoque ſpiritu, grandi voce identidem *Iehouach Iehouach* intonantem audirem. Quis enim Euangeliſtarũ, quis Apoſtolorum, quis veterum Patrum, Græcorum aut Latinorum, quæ in Occidentis Orientiſuè partibus Ecclesia, ita vnquam Deum publicè aut priuatim vocauit? O hæretica-

y Luca 13. 4.
z Iohan. 9. 7. & 11.
a Catull. Epig. 82.
b Matth. 3. 3. & 4. 14. & 8. 17. & 12. 17. & 13. 14. Marc. 1. 2. & 7. 6. Luc. 3. 4. & 4. 17. Iohan. 1. 23. & 12. 39. Act. 8. 30. & 28. 25. Rom. 9. 27. & 10. 16. 65. & 15. 12.

ticarum vanitatū bullas! ô iactantias? Non legiſtis de huiuſcemodi rebus quid Hebraicæ, Græcæq; linguæ ſcientiſſimi iam ante tot ſecula ſcripſerunt, & monuerunt: *Ioſephus, Origenes*, D. *Hieronymus*! ſed profectò vt ipſas hæreſes: ita & [c] *profanas iſtas vocum nouitates*, quas deteſtatur Apoſtolus: vna gignit & procudit ſuperbia, inaniſque apud rude vulgus oſtentatio, prout à veritate ipſa coactus ſub ſuarum in Priorem ad Timotheum Epiſtolam Annotationum finem contra ſe, ſuoſq; omnes agnoſcit [d] *Beza:* ob eundem Iehouam à [e] *Genebrardo* in Pſalmos flagro pulſatus iuſtiſſimo.

c 1 Timoth. 6. 20.

d In 1. Tim. 6.

e Geneb in Princ. ad Lect.

Sed quos Societati noſtræ dentes infigere connitaris videamus. *Eius*, ais, *faſtum parum æquo ferre Prædicatores*. Et hic rurſum te in illorum intimas animas penetras, eoſque faſtum noſtrum iniq; ferre iniquus Iudex iudicas. Vnde enim hoc tibi? An quia illos nobiſcum diſputare audis? quaſi citra mutuum contemptum, intra eandem Eccleſiam, cum charitate, acres & diſputatores & veritatis indagatores nulli eſſe queant. Si aut *contra Iulianum*, aut *Confeſſionum S. Auguſtini* libros legiſſes, aliud vtriq; ſentires. Certè aliter vobiſcum, aliter cum Catholicis diſputationē nobis inſtituendam, ita idē ſummus in iſta palæſtra vir alibi breuiter docuit; *cum iſtis indoctis blaſphematoribus*

ribus sacrarum litterarum (id est cum hæreticis) *non ea rationum subtilitate agendum est, qua ista quærenda sunt, & inter pacificos Dei filios disputanda.* Pergis: *consectari nostros homines verborum phaleras & ampullas.* Iam supra respondi: & vobis hoc in oculis sudes, quod nihil in vobis aut eloquentiæ aut doctrinæ admiremur: neq; ij simus, quorum, vti velletis, inscitiam & barbariem, vestro cum [f] *Frischlino*, ridere possitis. Addis, *eosdem, dum in thesi versantur, esse disertos: eum ad hypothesin veniendum, fluctuantes atque inermes.* At cum meas abs te litteras violatas questus sum, cum graue hoc scelus ostendi, none hypothesis erat? Et tamen supra me nequaquam inermem fatebare, quin ad animi vsque tui dolorem, & inuidiam non paruam, multiplici lectione, quod mihi tamen haud sumo, instructum & obarmatum. Cum tu contra rerum omnium adeò nudus & expers sis, vt nisi à me S. *Augustini* sententiolam mutuatus esses, ne stipulæ quidem aliquid in pharetra tua fuisset. Nos autem *Tobia peculiariter delectari nuperrime Ratisbonæ* cognouisti. E[g] *Tridentino Concilio*, è [h] *Bellarmino*, ex aliis cognoscere, si paulò esses diligentior, citius potuisti, & sane delectamur. De hoc enim libro nobis diuinit⁹ dato, & per Ecclesiam Christi sponsam [i] *veritatis columnam*, omnium, qui

f In Priscianu Vapul.

g Sess. 4.

h lib 1. de Verb. Dei cap. 11.

i 1. Tim. 3. 15.

qui salutis æternæ cupidi, matrem & magistram, proposito, cum propheta canit nostrum quilibet. [k] *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis, & cantabiles mihi erant iustificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ.* Nam quidni sic agamus? An quia magicum vester dicit [l] *Iunius*, & tanquam è Tripode Apollo, modo *ab audaculis Hebræa exempla scripta* spōdet, modo *eius consarcinatorem rhapsodum Iudæum* censet? Laudauit hæc quidem nuper tanquam magna & admiranda oracula, in suo de principiis libro *Sibrandus* vester *Lubbertus*: sed nobis *Apollo* hic [m] *Apollyon* est, sine ratione, sine argumento, quod ipsi libet fingens, audacterq; mentiens, prout monstrarem, nisi quidquid ad veritatem facit, tibi esset verbosius. Maximè cum Lacon tantus sis, vt cùm posses totum nobis *Arnaldum* obiicere, nolueris. Lepidè. Quęstio est de literis ad te nihil spectantibus: abs te tamen acceptis & resolutis: & tu *Arnaldum* non vis obiicere? Si obiiceres, quam quæso ad Hypothesin istam aptè miserum illum traheres? imò quàm aptè illius iam vel minimam iniicis mentionem? Mirum te nolle etiam obiicere *Lyserum*, *Lermæum*, *Lapidem* vestrū, aut verò quicquid in *Vatinium* dixit *Cicero*, in *Ibin Ouidius*. Tantidem omnia. Tibi vero non possem reponere

[k] Psal. 118. 14. 54.

[l] Annot. in Tobiam.

[m] Apocal. 9. 11.

nere

nere doctissimum [n] *Steuartium*, litteratissimum *Gretserum*, omnes innocentiæ, modestiæ ac veritatis, qui vbiq; sunt; patronos? Obscurè demum *destruentibus vitæ Regum & Reginarum insidias* loqueris, quos Caluinianos intelligeret, quisquis *Galliæ* historias & coniurationes, aut verò nobilissimæ hodierni *Scotorum* Regis matris tristissimum funus legit. Alios tamen, si te benè aspicio, respicis & sanè forent illi ter quaterq; miseri, si certius, constantius, & verius calumnias istas non repellerent, quam tu epistolarum non tuarum effractionis crimen.

n *Apol. pro Societ.*

Ad Pontificem dilaberis, à quo *de criminibus omnibus dispensari soleat.* Magna in *Prædicantibus* esse solet Theologicarum rerum inscitia: magna maledicendi petulantia. Tu verò quia inter illos, inter vrticas spina excellis, videris dare operam, ne in paucis verbis te indoctior & maledicētior quisquam sit. In peccatorum minimo dispensare Pontificem vllum posse num dicimus? Nescis, nescis tantus [o] *Magister in Israel*, quid *absolutionem* inter & *dispensationem* intersit, & istiusmodi tamē maledicta, in scholis & tēplis, axiomata quasi certissima ore plusquā sesquipedali venditatis. Quod vero vel dispensandi, vt vocas, vel absoluendi vobis potestatem non arrogatis, laudarem, nisi hoc

o *Iohan 3. 10.*

hoc ipsum arrogantissimè diceres. Te siquidem, tuosq; Pontifici eo ipso præfers, eumq; videri vis id sibi ius arroganter vindicasse. At quemadmodum de Apostolo [p] in eo, quo pœnitentiam tuetur libro Sanctus dixit Ambrosius, *vindicauit acceptum non vsurpauit indebitum.* Vestrum enim omnium ingratiis omnibus in S. Petro ei dictum; [q] *Tibi dabo claues regni calorum, & quacunq; ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlo, & quacunq; solueris super terram, erunt soluta & in cœlis.* Est tamen, ne bonorum vestrorum quidquam dissimulem, aliqua vestra laus, quod eandem vobis potestatem non arrogetis. Nam facitis quod vos decet. Absq; siquidē omni dispensatione, imò generatim & propriè vt dicam, *absq; omni baptismo, pœnitentia, Sacramento, Peccatorum omnium veniam, diuinam gratiam, cœlestem hæreditatem vobis parentum vestrorum semen*, vestraque tandem ad omnia omnipotens & omnifex sola fides *tribuit.* Deinde vt verissimè libro, quem paulo ante attigi, eodem idem S. scripsit Ambrosius; [r] *Non habent Petri hæreditatem, qui Petri fidem non habent, quam impia diuisione discerpunt.* Et rursum; *Certum est*, ait *Ecclesiæ vtrumq; istud* (soluere ac ligare) *licere: hæresi vtrumq; non licere. Ius enim hoc solis permissum sacerdotibus est. Rectè igitur* hoc

[p] S. Amb. lib. 1. de pœnit. cap. 6.

[q] Matth. 16. 18.

[r] Amb. lib. 1. de Pœnit. cap. 2.

hoc Ecclesia vindicat, quæ veros sacerdotes habet: hæresis vindicare non potest, quæ sacerdotes veros non habet. Non vindicando autem, ipsa de se pronunciat, quod cum sacerdotes non habeat, ius sibi vindicare non debeat sacerdotale. Atque hæc in laudem vestram S. Pater. Quam ex eo etiam quod narras, *vos in iis, qui ad vos à nobis transeunt, admittendis tam faciles non esse*; augerem libenter, si verum id esset. Qui enim (iam præsertim cum mustum vestrum deferbuit, palamque factum apparet cuiusmodi vitis vestra botros, & qualē, vt[a] ille vocabat, *terra sanguinem* proferat) ad vos à nobis transit, nisi perpauci quidam aut excucullati monachi & monachæ, aut alii nescio qui, quos carnis libido, animi vertigo, scelerumq; variorum infamia eijcit? Et quæ vestra in hisce admittendis seueritas, nisi vt Hymenæas quàm citissimè faces apparent, nullis ad scelerum expiationem lachrymis, nullo gemitu, nullo ieiunio, nullis dignis pœnitentiæ fructibus opus esse, verbo reque ipsa profiteantur? Egregiam vero laudem. Sed *diues est Papa.* Est. Et vos libentissimi esse velletis: sed vel non estis, vel non tam, quam velletis. Sane in re vestra quoquo modo augenda studii & operę nihil prætermittitis: & auri argentique, facti & infecti, æquo plus corrasetunt *Schmidelinus*, *K. mnicius*, alii: qui à

[a] *Androryges apud Plin. lib. [illegible] cap. 5.*

Neostadiensi Anticoncordia vestra, *Theologi* eam ob causam *aurei* nũcupantur.[t] *Quia* (inquit illa) *Illustrissimis Principibus fumos vendunt, neque ad salutem Ecclesiæ, sed ad suas priuatas cupiditates perficiendas tendunt.* In primo noui Euangelii vestri feruore abiit è summis & præcipuis Euangelistis in *Daniam* vnus, *Ioh. Bugenhagius Pomeranus.* Sparsit ille quantum potuit, iucundi & tam ipsa nouitate quam variarum rerum carni gratissimarum licentia plausibilis dogmatis semen. Sed ita, vt sibi ipsi messim faceret simul auream. Nam Wittebergam cum reuerteretur;

Vix è conspectu Danicæ telluris in altum
Vela dabat lætus.

Et mirè sibi gaudebat, suoque marsupio gratulabatur dicens:[v] *Habeas meum, ô Dania Euangelium: ego aurum tuum habeo.* Isti omnes tamen conatu adhuc votoque suo longè minus conflarunt. Hinc illæ lachrymæ, illæ contra Papæ opulentiam commurmurationes, nam

[x] *Inuidus alterius rebus macrescit opimis.*

Habet diuitias Pontifex, quia scilicet vates non vanus *Isaias*, qui præcinuit,[y] *Et erunt reges nutritij tui, & reginæ nutrices tuæ. Vultu in terra demisso adorabunt te: & puluerem pedum tuorum lingent.* Verum *non est Ecclesiæ caput idem Pontifex, quia Dominus*

IESVS

[t] *Admon. de lib. Concord. cap. 12. p. 441. 451. 453.*

[v] *Surius in Comment. An. 1582.*

[x] *Horat. li. 1. Epist. 2. ad Loll.*

[y] *Isai. 49. 23.*

IESVS *vnicus seruator, & caput corporis sui.* Sed ô bone, nonne multi in scripturis sanctis[z] *Seruatores & Saluatores* vocantur? *Lege Iudicum* librum,[a] *Sanctiq. Iacobi Epistolæ*, quæ[b] Luthero quidem *straminea*, sed vobis Caluinianis & rectè, *Apostolica*, extremum. Quemadmodum ergo hi aliquo, quamuis longè inferiore, quam Dominus noster IESVS modo *Saluatores* appellantur: ita & *Caput*, Pôtifex, Rex & tot in bello *capitanei*. Quid *Angliæ Regina?* Nonne plurimorum vestrorum calculo, *Ecclesiæ Anglicanæ caput*? Audio & quidem ab Nobili & hæretico Anglo, aliquãtulum aliquando tergiuersatum *Wittakerum* vestrum: sed magno suo incõmodo, quod tamen, si cum Catholicis Catholicè dixisset, æterna illi afferre commoda potuisset.

z. Iudic 3. 9.
a Iacob. 5. 20.
b Luth. præfat. in Epist. S. Iacob.

De *D. Iusto Baronio* expectas? verum tua is mendacia & calumnias tibi[c] *suis ad te litteris* iam ostendit. Nam cum tuam acciperem Apologeticam Epistolam, me fortè fortuna in valetudinario inualetudo quædam tenebat. Ei legendam misi. Legit statim, & confutauit. Erat autem *dies conuersionis S. Pauli*, qui fecit, vt in *Societatem Iesu, in quã in baptismo palam* vt ais, *transieras*, & è qua per hæresin postea discessisti, reditum tibi vera cum animi tui conuersione optarem. Non est sponsi socius, qui sponsam odit, nõ

c vide sup. lib. 3. Epist.

eſt in Chriſti ſocietate, qui ſe ab eius Eccleſia diſtraxit. d *Si dixerimus*, ait S. Ioannes, *quoniam ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus*. Duo tamen in iſta, quam tibi arrogas, ſocietate mihi dubia. Vnum quod à ſocijs etiam te tuis diſſocies. Illi, apud e Apoſtolum, non *in ſocietatem* IESV Chriſtianos omnes vocatos volunt, ſed vetere noſtro contempto interprete, *in communionem*. Ita enim *Caluinus, Beza, Piſcator, Tremellius, Iuniusq;* veſter. Alterum, quod in eam ſocietatem te in baptiſmo tranſijſſe dicas. Hoc enim, etſi cum Catholicis verum ſtatuo, veſtræ tamen hæreſeos principijs parum congruit. Qui enim alio tranſit, ibi antequam tranſiret, non erat. Sed ex veſtro dogmate, ante baptiſmum in Chriſti ſocietate iam eras. Qui enim è Chriſtianorum, vel Chriſtiani vnius ſemine naſcuntur, ij etiam, antequam per Baptiſma regenerentur, veſtra *imputatiua* ſanctitate ſancti ſunt, æternæque hæreditatis participes. Dices; aduerbium *palam*, adeò te appoſuiſſe. Agnoſco. Neq; particularum iſtiuſmodi vis parua, ſed etiam priuſquam baptiſmo initiarere, palam in Chriſti fœdere & ſocietate iam (è veſtra quidem ſententia) eras. Nam nonne pater, materque tua palam Chriſtiani erant? Nonne palàm conſtabat omnib9, è ſemine Chriſtiano natum te? Qui ante baptiſmum igitur in Chriſto palam eras, in

d 1. Iohan. 1. 6.

e 1. Cor. 1. 9.

illius ſocietatem per baptiſmum palã haud tranſijſti, niſi è *Turcis* forte, *Gentilibus* aut *Iudæis* prodijſti. Huius tamen dogmatis coruiq; veſtri malum ſi neſcis; ouum extitit ille, propter quem tibi me notum ſcribis, hæreticus *Puccius Filidinus*. Conuertere igitur, mi *D. Toſſane*, conuertere ad illam, quam turpiter deſeruiſti, licenterq; hactenus docendo & concionando, quantum in te fuit, laceraſti Chriſtianam Catholicamque ſocietatem. Tua iam deuexa ætas. Ni ocyſſimè redeas, in æternum à Chriſti IESV beatorumq; omnium cœtu diuulſus & exturbatus, illis ob animi tui duritiem & pertinaciam miſer conſociabere, quibus ſanctæ illius ſocietatis auctor, dux & caput dicet: [f] *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & Angelis eius.* Quod in tuarum extremo addebas de *humanitate*, quàm modeſtè pœneque neceſſario, vt ab iſta in alienas ſarcinas inhumanitate auocareris, propoſueram, hoc vnum inter nos certamen ſemper eſſe opto, vt quemadmodum noſter monet Apoſtolus, [g] *conſideremus inuicem in prouocationem charitatis, & bonorum operum.* Vale, ſed ſi ſapis, animo magis quàm corpore. Mogunt. Calend. Februar. M.DCII.

f *Matth. 25. 41.*

g *Heb. 10. 24*

LIBRI TERTII EPISTOLARVM FINIS.

IV.

IVSTI BARONII VETERACASTRENSIS EPISTOLARVM SACRARVM LIBER IV.

EPISTOLA I.

CLEMENS PAPA VIII.

IVSTO BARONIO VETERAcastrensi.

Dilecte Fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

LEGIMVS non mediocri cum voluptate litteras tuas, superiori Decembri mense ad nos *Moguntia* datas, quibus te saluum & incolumem ad tuos ex vrbe peruenisse scribis. [a] *Benedictus Deus*, [b] *diues in misericordia*, qui [c] Angelum suum, fidelem comitem tecum misit, qui te felici itinere huc duxit, & illuc reduxit. Illud autem gaudemus, quod te a-

a Ephes. 1. 3.
b Eph. 2. 4.
c Tobia 5. 15.

te adeò lætari animaduertimus, quod *Romam* videris, arcem fidei, domicilium religionis, ciuitatem Sanctam, quam beatissimi Apostolorum Principes, *Petrus* & *Paulus* suo glorioso martyrio Deo consecrarũt, & [d] cui *totam doctrinam cum sanguine* tradiderunt, quorum tu sacra limina piè veneratus es, illius gloriam agnoscens, qui [e] *mirabilis est in Sãctis suis*, & qui ad virtutem & victoriã crucis indicandam, ad sepulchra piscatorum, & pellionum, Regum coronas feliciter & magno eorum bono ꝓstrauit. Delectati sumus hac tua lętitia, & quod iure optimo Deo gratias agis, quod eius dono has antiquissimas, & religiosissimas Basilicas obieris, & deuotè visitaueris, in quibus tot millia fortissimorum Christi Martyrum requiescuut, qui fidei Catholicæ veritatem, quam acceperant, vitæ & sanguinis sui profusione comprobatam, nobis tradiderunt. Propterea autem delectamur,

d Tertull. de Prascrip. cap. 36.

e Psal. 67. 36.

 quia

quia ex his, quę scribis, perspicimus te vberem fructum ex Romana peregrinatione cepisse, & spiritum pietatis per Dei gratiam ex his sacris locis copiosius hausisse, qui piè & prudenter non tã vrbis magnificentiã, & antiquitatis memoriã quã Dei prouidentiã & potentiã admiratus es, qui per Sanctam crucem suam mundũ redemit, & vicit, & [f] *per infirma quæ elegit, fortia prostrauit, & confudit.* Nam quod piè etiam commemoras, te eã recordatione gaudere, quod de manibus nostris diuina Sacrosãctę *Eucharistiæ* alimonia refectus sis, & à nobis ẽt in *Lateranensi* nostra *Basilica* salutari *Confirmationis* Sacramento, & signaculo fidei obsignatus fueris, nos quidem indignissimi [g] *dispensatores* sumus *mysteriorum Dei*, sed tamen gaudium tuum gaudemus, propter salutem animæ tuę, qui vna es ex ouibus nostris, nobis à Deo cõmissis, & quia in te [h] *diuitias bonitatis Dei* admiramur, qui te [i] *ex tenebris eduxit*

f 1. Cor. 1. 27.
g 1. Cor. 4. 1.
h Rom. 2. 4.
i 1. Pet. 2. 9.

duxit in admirabile lumen suum, sic age fili, conserua domum Dei, & ne erubescas crucem Christi, qua in fronte per manus nostras consignatus & confirmatus es, sed narra omnibus, [k] *quanta fecerit tibi Deus, qui potens est.* [k] *Luc. 1. 49.* At illud quidem nihil necesse erat te scribere, aut nobis gratias agere, quod te libenter viderimus, & aliquam amoris nostri significationē erga te & tuos adhibuerimus, certè valde ex animo id egimus, quia te amamus, & gerimus in visceribus Iesu Christi, vna cum liberis tuis, quos à te Catholicè & piè educari, vt scribis, pergratum nobis est, illosq; paterne benedicimus. Sed illud periucundum, quod narras, te à Venerabili fratre nostro *Archiepiscopo & Electore Moguntino* inter consiliarios & Assessores Consistorii sui tam benignè allectum & adnumeratum esse, quo nomine insignem Antistitem plurimum in Domino laudamus, eiusq; erga te beneficientiam nobis

gratissimam fuisse & esse testamur. Ne dubites fili,[l] *Dominus solicitus est tui,* nec[m] *iustum* seruum suum *derelinquet.* Ipsum oramus, vt te sua cœlesti gratia semper tueatur, & nos tibi Apostolicam nostram benedictionẽ amanter impartimur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XXIII. Ianuar. M.DCIII. Pontificatus nostri Anno vndecimo.

l Psal 39. 18.
m Psal. 36. 25.

Siluius Antonianus Card.

EPISTOLA II.

CINTHIVS ALDOBRANDINUS S. R. E. Cardinalis

IVSTO BARONIO VETERACASTRENSI S.

Ornatissime Domine.

GRATVLOR te ad tuos rediisse incolumem, quod ex tuis litteris gratum fuit cognoscere. Lætum etiam illud, quod te adeò

adeò humaniter exceptum narras primum ab *Episcopo Herbipolensi*, deinde ab ipso *Archiepiscopo & Electore Moguntino*, quibus profectò me hoc nomine plurimum debere profiteor. Quanquam id quod tu commendationi meæ tribuis, ego potius eorum humanitati, tuisque meritis imputandum censeo. Tibi quidem prodesse volui, & per eos nonnihil potuisse gaudeo. Vtinam & à me ipso maiora, tibique ac tuis vtiliora quandoque præstari possent, certarem vtique cum iis omnibus, quibus dignitas tua maximè curæ, nec in ea ornanda á quoquam superarer. Accipies vnà cum his *Apostolicum Breue*, quale scilicet, & tu optas, & pietas tua meretur. Vale & nos mutuo amare pergito. Romæ die XXV. Ianuar. M. DCIII.

EPISTOLA III.

OCTAVIVS PARAVICINVS S. R. E. Cardinalis IVSTO BARONIO VETERAcastrensi S.

Magnifice & Clarissime Vir.

PERLEGI cum voluptate litteras, quas XII. Decemb. ad me dedisti, quibus itineris tui ordinem, & acta denique reditum, &

&Spartam isthic assignatam complexus es. Tibi porro gratulor, mihiq; gaudeo, quod omnia Deo fauente, ex animi sententia cesserint, ipseque videris fructum aliquem nostri in te amoris, maximè penes laudatissimos Præsules *Moguntinum*, ac *Herbipolensem*, ad quos scripseramus, quod quidem, vt magis etiam indies experiaris, curabimus libentissimè officiis quibuscunque. Nouimus etenim quantum pietati ac virtuti tuæ insigni debeatur. Nunc denique felicia tibi tuisque omnia in perpetuum precamur à bonorum omnium auctore Deo. Romæ. die XXV. Ianuar. M.DCIII.

EPISTOLA IV.

BERNHARDINVS PAVLINVS S. D. N. CLEMENTIS VIII. Pontif. Max. Datarius

IVSTO BARONIO VETERACASTRENSI S.

LEGI libenter litteras tuas. Ita enim amanter scriptæ sunt, vt tuum omnem erga me amorem, quo nihil mihi potest esse carius, effundere videantur. De filio autem tuo, si eandem istam tuam in me animi beneuolentiam respexeris, non esse, cur mihi gratias agas, reperies. Omnino hoc velim pro certò habeas, me quidquid illius, & tui

& tui etiam ipsius iuuandi causa efficere potero, id omni tempore promptè ita effecturum, vt te etiam non minimum à me diligi intelligas. Benè vale. Deus verò te suis magis magisque indies augere benedictionibus dignetur. Romæ die 3. Martij. M. DCIII.

EPISTOLA V.

ILL^mo ET REV^mo D. CÆSARI BAronio Sorano S.R.E. Cardinali

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis S.

Ill^me & Reu^me D^ne.

ACCEPI facultatem *S. Inquisitionis* Romanæ, tua mihi opera impetratam, pergratam sanè illam mihi, atque antiquissimis exemplis, si de ratione taceam, corroboratam. Ita enim [a] *Plato* palam in Legibus suis: *Poëta* inquit, *præter ciuitatis leges & iura, item honesta & bona ne quid componito, & quod composuerit, ne cui priuatorum ante ostendere fas esto, quàm iudicibus super hac re constitutis legum custodibus ostensa ea approbataq;*. Ita [b] *Valerius* de *Numa* libris: *Eos quia aliqua ex parte ad dissoluendam religionem pertinere videbantur, L. Petilius Prætor Vrb.*

[a] Lib. 7. de legib.

[b] Val. Max. lib. 1. cap. 1.

Vrb. ex authoritate Senatus per victimarios igne facto, in conspectu populi cremauit. Ita denique [c] *Laertius* (quæ singula etiam [d] *Lipsius* noster obseruauit) de *Protagora: Libros eius* Athenienses *in foro combusserunt, per præconem eos à singulis qui habebant, colligentes.* Quamobrem quod in hoc Sanctum Ecclesiæ institutum tam mordaciter, vt solét, [e] hæretici inuehuntur, insaniunt, nec aduertunt illud Apostoli: [f] *Profana & inaniloquia deuita. Multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum vt Cancer serpit.* Et illud alterum: [g] *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem deuita, sciës quia subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus.* Nimirum hæc est illa [h] *amara colocynthis*, hæc [i] *mors in olla*, quam filij Prophetarum gustare non potuerunt. Cæterum illud quod facultati meæ conditionis loco intextū reperio, de mittendis semper nouorum librorum fœtibus in vrbem, non satis assequor. Aut enim Italico more scriptum est, aut de grandibus solum voluminibus, quæ posteritatis memoriam expectant, accipiendum. Nam in subitis & extemporaneis scriptionibus nostris, quæ vt orbes ac patinæ in oblatrantes intempestiuè canes, ita illæ in subitò incursantes hæreticos iaciuntur, nescio vtrū cautelæ tantum aut curæ requirendum sit: cum

[c] Lib. 9. in vita Protagor.
[d] Libr. aduers. Dialogist.
[e] Franc. Iunius præfa. indicis expurgat.
[f] 2. Tim. 2. 17
[g] Tit. 3. 10.
[h] Galen. li. 6. simplic. medicam.
[i] 4. Reg. 4. 40.

tum & hic diligentiæ nihil ab ordinarijs censoribus prætermittatur: & mea illa *παρωσματα* (de meis enim loquor) nihil sint aliud, quàm [k] *Hemeroby Hypanici*, aut [l] *herbulæ solstitiales*. Sed tamen quia [m] *obedientiam meliorem* scio *victima*, & in dubijs securiora præferenda sunt, libellum Elenchticum quem iam ab reditu in *Hunnium Pseudoiubilæi Wittebergensis* promulgatorem adornabam, abdicare potius, atque in alienum quasi nomen, in alienam familiam transdere, quàm vel minimum à præscripto superiorum exorbitare malui. Tu vale Ill[me] Domine, ac me nihilominus hoc dubio solue. Mogunt. Non. April. M.DCIII.

k Plin. li. 11. cap. 36.
l Plaut. in penul.
m 1. Reg. 15. 22.

EPISTOLA VI.

ILL[mo] ET REV[mo] D. ROBERTO Bellarmino S. R. E. Cardinali, Archiepiscopo Capuano

IVSTVS BARONIVS VETERAcastrensis S. P. D.

Ill[me] & Reu[me] D[ne].

MIRABILEM *Præscriptionum* mearum casum! quæ tam longinquis oris vagatæ, tam incertis authoribus ad te delatę, nullum

nullum tamen neque erroris comitem, neque viæ ducem nominare potuerunt. Suspicari licet, haud abfuisse eum, [a] *Cuius via in mari, & semitæ in aquis multis, cuius vestigia non cognoscuntur, qui deduxit sicut oues populum suum, in manu Moysi & Aaron.* Sed vtcunque sit, gaudeo munusculum meum tibi redditũ, qui quod tam liberaliter de opella etiam mea sperare audes, facis tu quidem singulari quodam tuo in me amore, renouasque memoriam *Magni* illius Pontificis *Gregorij*, qui aliquando laudes suas à probato quodam viro decantari audiens, ita respondisse fertur. [b] *Deum deprecare frater, vt his quæ de me prædicas, dignus efficiar, sicut & tu dignus es, cuius opinio improbari non debeat. Sed plerunq; euenit, vt ea quæ de ijs, quos amamus in medium proferimus, maiora vero sint. Itaq; quamuis ista commendatione tua longè inferiorem me esse agnoscam, charitati tamen gratias ago.* Idem ego tibi *Ill*[me] *Bellarmine*: cui vt placere quam maximè cupio, ita vitam longissimam opto.

Mogunt. Non. April. M.
DCIII.

a Psal. 76. 20.21.

b Marul. li. 1. cap. 4.

EPI-

EPISTOLA VII.

ILL^mo ET REV^mo D. CINTHIO Aldobrandino, S. R. E. Cardinali.

IVSTVS BARONIVS VETE racastrensis S.

Ill^me & Reu^me Domine.

ACCEPI paucis ab hinc diebus integrum litterarum ex vrbe fasciculum, quas inter quasi signa ducebat quartum S^i D^i N^i CLEMENTIS VIII. Pontificis Max. ad me miserum vermiculũ *Apostolicum*. Quod vbi ego aspexi, cohorrui prope admiratione, atq; in sacra delapsus, tacitè mecum exclamare cœpi: [a] *Vnde mihi hoc, quod* Sanctus Domini toties *venire dignatur ad me?* Equidem multi sunt haud paruo loco, quibus omnis sua felicitas præ hac felicitate mea sordet, cuperentq; minis aliquot, si liceret, vnam huiusmodi membranam redimere. Sed nec ego ex quo Regiam Domini cognoscere cœpi, vnquam meis quantacunq; cura exaratis litterulis persuadere potui, sine trepidatione sanctum illud Apostolicæ Maiestatis solium accederent, quod ipsis etiam Regibus venerationem incutere videbant. Verumtamen bone Deus, quanta ibi

a Luc. 1. 43.

X cle-

clementia, quanta comitas, quanta humanitas hospitatur? Nunquam scribo, quin ad me rescribat, nunquam quæro, quin respondeat. Cui verò? Mihi [b] *Mysorum vltimo*, & quod aiunt [c] καρῶν βαρβαροφώνων facile principi. Quæ ipsa φιλοφροσύνη facit, vt cum nunc respondendi vicem debeam, litteris tamen illam, ne nimiam mihi scribēdi licētiam arrogare, aut nouas semper Bullas aucupari videar, reddere non audeam. Tu quæso *Ill*^me^ *Domine*, pristinis tuis erga me meritis hoc adijce: age coram meo nomine Pontifici Max. gratias, excusa silentium, excusationemq; non ab ignauiæ aut obliuionis infami crimine pete, sed à modestiæ officio, quod agnoscens S. Hieronymus, [d] *Christiani* inquit, *pudoris est, interdum etiam apud amicos* (quanto magis apud tam sublimes principes?) *tacere, & humilitatem suam magis silentio consolari quam retractando veteres* litteras *ambitionis crimen incurrere.* De tuis verò litteris in præsens quoque nil respondeo, quam gratas fuisse illas, gratam gratulationem, gratissimam beneuolentiæ testificationem, quam vt ego perpetuo obsequiorum cultu tanquam iniecta strue alam atq; augeam, quàm potero enixissimè conabor. Vale *Ill*^me^ *Cardinalis.* Mogunt. 3. Idus April. M.DCIII.

[b] Cic. Orat. pro Flac.
[c] Homer. 2. Iliad.
[d] Epist. 52. ad Pamma. pro lib. suis aduers. Iouin.

EPI-

EPISTOLA VIII.

ILL^mo ET REV^mo D. OCTAVIO Parauicino S.R.E. Cardinali

IVSTVS BARONIVS VETERAcastrensis S.

Ill^me & Reu^me Domine.

EXPECTATISSIMAS litteras tuas magna animi voluptate vidi, maiori legi & relegi: tanto quidem maiori, quanto pluribus mensibus hoc à te beneficij genus desideraui. Cum enim quotquot è sacro illo augustoque *Purpuratorum Patrum* collegio rebus meis patronos benigne adsciuit Deus, certatim hactenus (quod ego pietati ipsorum non meritis meis tribuo) amantissimis me litteris suis salutassent, egoq; illas tanquam *Persicam* quandam *gazam* custodire, atque inter κειμήλια mea reponere solerem, quò vel vnico hoc pignore posteris meis pientissimæ matris erga me serotinum catulum demonstrarem Indulgentiã: [a] *non sic tempestate iactatus portum nauta prospectat, non sic sitientia imbres arua desiderant, non sic curuo assidens littori anxia filium mater expectat*, vt ego tuas hactenus desideratas anxia quadam mente & suspenso o-

[a] *Hieron. Epist. 41. ad Ruffin.*

culo expectaui litteras. Vix enim constare sibi numeri argumentum videbatur, nisi reliquis ordine in pluteo cōstitutis, tu quoque tuum adhuc vacuum in eodem locum expleuisses. Respondisti desiderio, scripsisti, statione̅ tuam occupasti, largius omnia & liberalius, quā opinio mea ferebat. Quid ego contra? Exulto, triumpho, loculamenta mea repleo, non quod vnis repleri queāt, sed quod primas secundæ tertiæque consequi soleant. Quod vbi feceris *Ill^me Cardinalis*, maximo me beabis gaudio, familiæq; tui in me amoris clariora figes argumenta.

De nostris rebus Germanicis, quarum te studiosissimum perspexi, pauca sunt quæ scribam. *Ratisbonæ* Imperialia nunc Comitia agitantur. Vtinam omine eo ac successu, quem res Christianæ flagitant. De *Argentinensi Episcopatu* contrarijs inter se armis certant, *Lotharingiæ Dux* & *Brandeburgicus Elector Iunior*, cuius plerique *Protestantium* Principum partes adiutas cupiunt. Sunt qui eodem N.N. inclinare putent, sed ego pluris apud tam bellicosum Principem Dei atque Ecclesiæ causam futuram spero, quam vt contraria illi arma ferre audeat. De *Belgio* forte certiora apud vos, quam hic. *Ostenta* illa nimis diu robur suum & pertinaciam ostentat. Sed ille qui [b] *confringit capita leonum*, & *ferreas portas deijcit*, nō dubito quin tandem

b Psal 57. 7
c Isa. 45 2.
Act. 12. 10.

tandem ostentatrici illi suas quoque vires ostensurus sit. De cæteris taceo, teque cum sancta vrbe, sanctissima curia Dei Opt. Max. præsidio æternum commendo. Vale. Mogunt. 3. Idus April. M.DCIII.

EPISTOLA IX.

ILLVSTRI ET REVERENDO D. Ioann. Pistorio, Doctori Theologo Clariss°, Præposito Vratislauiensi, &c.

IVSTVS BARONIVS VETERACASTRENSIS S.

GRATVLERNE tibi prius, iam dudum ex faucibus orci liberato, inq; Regia Dei loco excelso & splendido inter lucidissimas Ecclesiæ faculas cōstituto, *Illustris & R^de^ D^ne^*: an mihi gaudeam, vix demum recens è *Caluinianis* voraginibus erepto, & nunc ad contemplandam Catholicæ fidei puritatem oculos, ad propugnandā man⁹ vtcunq; instruenti, equidem ambigo. Isthic beneficium Dei commendat temporis maturitas, illustrat nominis claritas, auget copiosissima ad omnes redundans vtilitas. Hic temporis tarditas maturitate ætatis compensatur, obscuritas nominis patronorum fulgore collustratur, commodorum vtilitas expectatione fulcitur. Quidni igitur gratuler

 emi-

eminentissimæ dignitati tuæ, gaudeam humilitati meæ, vtrique ex morte excitatæ, ex tenebris extricatæ, ad salutis indubitatum tramitem constitutæ, Dei deniq; maximo, quod in hominem conferri potest, beneficio dotatę. Sed hanc gratulationem nostrã, vide quantus cæcorum dolor clamorq; interpellet. Illi enim distortos oculos animosque gerentes, distorta de nobis iudicia ferunt, gratiam Dei interpretantes pœnam, lumen tenebras, veritatem mendacium, salutem denique æternam sempiternum exitium. Qua in re etsi deplorandam magis quam exagitandam miserorum cæcitatem fateor, obstinata tamen illa in repudiandis defensionibus iustis surditas, insatiabilis calumniandi libido, qua in nos quasi furijs quibusdam incitati sine modo & ratione feruntur, nescio quomodo etiam patientissimum quemq; lacessit, ac stimulis agit incredibilib⁹. Vt primũ per populos tua olim audita conuersio (liceat mihi ita communi Ecclesiæ stylo loqui) mirum quãtoperè incensi allophylorum animi, quam efferatæ linguæ, conuocati Senatus, calculi omnium nigerrimi proiecti! Quo tempore ego cum [a] Paulo *custodiebam secus pedes meos vestimenta lapidantium Stephanum*, nec min⁹ animo feriebam, quam illi lingua aut manu. Paulo post ad publicas illas conuentiorum

[a] Act. 7. 58.

rum ἁμάξας suffectus (Cathedras magistrales dico) nō minus acriter bacchabar & latrabam, quàm grandes illi molossi, quorum rudimentis ego imbutus fueram, vt quod ab [b] *Augustino* alicubi scriptum est, *iure tunc mecum non docendi cibo, sed refellendi fustibus ageretur.* Nunc Dei munere eandem tecum viam ingressus, eandem fortunam experior, misereque odijs, calumnijs, proscriptionibus lancinatus, quasi grandi lapidum aceruo tantum non obruor ac sepelior. Sed hactenus fortè par conditio nostra, *Illustris D*[ne] *Pistori:* isthac verò impar, quod tu magno quodam animo è fluctibus illis & tempestatibus emersus, iamdudum perfugium nostrum & portum Ecclesiam limatissimis scriptis quasi fossa valloq; cinxisti ac muniuisti: ego cum turbinibus adhuc multis colluctans, neque pari robore pollens, parum tanta causa dignum instruere exercitum queo. Conuocaui tamē quas in procinctu habui copiolas, easque vt [c] *Abrahā* suos vernas, in *Amraphel* & *Arioch*, & *Chodorlahomor*, & *Thadalgentium* regem eduxi, conflicturus si queam, sin min⁹, velitaturus. Cui⁹ ego te tyrocinij quia quā maximè spectatorem opto, en tibi signa mea & castra, en tela & falces, tuis perdissimiles scio, sed nec à tyrone acutiores requirendæ. De cæteris [d] *mihi* omninò *decretum est te*

b Lib. 1. de morib. Cathol. Eccles. cap. 18.

c Genes. 14. 14.

d Hieron. Epist. 94. ad August.

eſt te non vt commilitonem, ſed vt ducem *amare, te ſuſpicere, colore, mirari, tuaq; dicta quaſi mea defendere*: idq; vt à me officij genus gratum habeas, peramanter oro. Vale. Mogunt. 4. Calend. Iun. M.DCIII.

EPISTOLA X.

OCTAVIVS PARAVICINVS
S.R.E. Cardinalis
*IVSTO BARONIO VETERA-
caſtrenſi S.*

Clariſſime Domine, vti frater.

FAcit ſingularis tua humanitas, vt tãti ęſtimes, ac tãtopere extollas exiguã meæ in te beneuolentiæ ſignificationẽ: exiguam inquam, ne dixerim inanem, cum verbis tantum non re cõſtet. At animum te meum ſpectare inprimis arbitror. Vnde & reliqua tibi omnia meritò polliceri potes, quæ à me ad tui commodum ac dignitatem emanare poſſint. Addis noua quædam de rebus publicis, quorum cognitione oblectari me ſolitum recte autumas: pergratum vtique hoc officium, ac tuum comprobat erga me ſtudium, vnde tibi magis obſtringor. Vtinã verò pijs votis tuis rerum euentus reſpondeant quod ſi contigerit, vt ſperare velim, alias à te ipſo litteras expectabo, quæ maiori quidem nos gaudio cumulabunt. Deum pre-

precor, te seruet, ac ornet magis indies. Vale. Romæ die 31. Maij, M.DCIII.

EPISTOLA XI.

ILL^mo AC REV^mo D. OCTAVIO Paravicino S. R. E. Cardinali

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis S.

CVM iam multos dies argumenti inopia scribere ad vrbem cessarem, *Ill^me & Reu^me Domine*: tempestiuè tandem rupit silentium meum lætissima atque exoptatissima *Friderici Husmanni*, viri Nobilissimi, ac Palatini Electoris in arce *Bocksberga* Præfecti côuersio. Qui cum hactenus annis sat multis & ipse *Caluini* errores sectatus fuisset, & alios pro data sibi facultate sectari coëgisset, fermè etiam, vt [a] *Hieronymi* verbis vtar, *omnium iudicio summo* inter istos *sacerdotio dignus decerneretur*, tandem [b] percellente Domino cælitus *Saulum*, Catholicorum authorũ, ac *Bellarmini* inprimis nostri lectione adeò à pristino mentis furore deiectus, & ad Catholicam vnitatem deductus est, vt nonsolum alacriter cum duobus filiis lectissimis iuuenibus, *Herbipoli* hæresin eierarit, Sacramentorum vinculis se palam ac firmiter nobis astrinxerit, sed

[a] *Epist. 99. ad Asell.*

[b] *Act. 9. 3. & seqq.*

& nunc, quantum audio, perpessionibus variis hanc professionem suam ceu sigillo obsignet. Cuius viri fortunam, vt & meam, quotiescũq; mecũ animo contéplor, toties Romanæ istæ mulieres mihi subeunt *Paula* & *Melania*: [c] *quæ cum contemptis facultatibus, pignoribusque desertis crucem Domini quasi quoddam pietatis leuarent vexillum fabulam toti vrbi præbuerunt. Quæ si balneas peterent* (inquit [d] S. Hieronymus) *vnguenta eligerẽt, diuitias & viduitatem haberent materiem luxuriæ & libertatis,* DOMINÆ *vocarentur,* & SANCTÆ. *Nunc dum in sacco & cinere formosæ volunt videri, in gehennam ignis videntur cum ieiuniis & pædore descendere: videlicet non licet eis applaudente populo perire cum turbis. Si gentiles hanc vitam carperent, si Iudæi, haberent solatium non placendi eis, quibus displicet Christus. Nunc verò, proh nefas, homines Christiani, prætermissa domorum suarum cura, & proprii oculi trabe neglecta, in alieno oculo festucam quærunt. Lacerant sanctum propositum, & remedium pœnæ suæ arbitrantur, si nemo sit sanctus, si omnibus detrahatur, si turba sit pereuntiũ, si multitudo peccantium. Tibi placet lauare quotidie: alius has munditias sordes putat. Tu attagenem ructas, & de comeso acipensere gloriaris: ego faba ventrem impleo. Te delectant cachinnãtium greges: me Paula Melaniaque plangentes:*

c Hieron. Epist. 99. ad Asell.

d Ibidem.

tæ: Tu aliena desideras: illæ contemnunt sua. Te delibuta melle vina delectant: illæ potant aquam frigidam suauiorem. Tu te perdere existimas, quidquid in præsenti non habueris, comederis, deuoraueris: illæ futura desiderant, & credunt vera esse, quæ scripta sunt. &c. Sed quid ego hæc ad te *Ill*^me^ *Domine*? Refricare tibi volui gaudium, quod pro pietate tua ex huiusmodi conuersorum exemplis affatim capere soles. Nec dubito quin si hunc virum omni virtutum genere ornatissimũ nosses, duplo hoc gaudium gauisurus esses. Faxit Deus, hanc restaurationis Germanicæ Protasin vberior deinceps Epitasis sequatur. Cui quidem conatui *Ill*^us^ *Archiepiscopus* noster item *Reu*^us^ *Episcopus Herbipolensis D. Iulius* hæreticis passim reliquiis expurgandis toti incumbunt. Illisq; tanquam succenturiati accedunt duo laudatissimi vtriusq; prouinciæ Decani Cathedrales, *D. Iohann. Schuicardus à Cronberg, Moguntinẽsis*, & *D. Iohan. Cunradus Kottwitz ab Aulenbach, Herbipolẽsis*: viri religiosissimi, Catholicæ vnitatis propugnatores acerrimi, nutritii liberalissimi: quorum hunc vnum tenuiorum in *Franconia* Parochiarum subsidiis vltra *quinquaginta millia florenorum* de suo sponte impendisse constat. O magnum Dei zeloten! quem non modo comparare, sed & anteferre possumus ambitiosis illis

simul

simulachrorum cultoribus, [e] *qui quidquid pretiosi habebant*, ait Lactantius, *in ea conferebant, quibus nec uti poterant, nec gratias agere qui accepissent. Quanto iustius est & verius, viuentia Dei simulachra*, imò [f] ministros & [g] cooperatores Dei, *excolere, ut promereare inuenire viuentem? Qui sicut vsui habent quicquid acceperint, & gratias agunt: ita Deus in cuius conspectu bonum feceris, & probabit & mercedem pietatis exoluet. Quoniam enim mortalis conditio non patitur esse hominem ab omni macula purum, debent largitione perpetua peccata carnis aboleri. Vnum est enim sapientis & iusti & vitalis viri opus, diuitias suas in sola iustitia collocare: qua profectò qui eget, licet ille Crasum aut Crassum diuitiis superet, hic pauper, hic nudus, hic mendicus putandus est.* Prouexit me longiusculè præstantissimorum virorum laus, quam nec tibi molestam fore spero: multo min⁹ *Husmanni* nostri conuersionem, quem ego tibi vt nobile Ecclesiæ virgultum, *Baronio* etiam atque *Aldobrandino*, deditissimis huic hominum generi Principibus, maiorem in modum commendo. Vale. Mogunt. Idib. Iul. M.DCIII.

e Lactant. l. 6. cap. 13.

f Tit. 1. 1.

g 1 cor. 3. 5. 9.

EPI-

EPISTOLA XII.

CÆSAR BARONIVS SORAnus S. R. E. Cardinalis IVSTO BARONIO VETERAcastrensi S.

Vir Clarissime.

PERGRATVM mihi fuit auditu, quod de recenti conuersione D. *Friderici Husmanni*, Palatini Comitis præfecti significas, qui è *Saulo* effectus *Paulus*, è persecutore confessor, Catholicus ex hæretico, è castris tenebrarum in campum processerit lucis orthodoxæ. Atque eo quidem gratius accidit, quod iam quasi oculis cernam, tanto illum virum, diuina cooperante gratia, fortiorem in Apostolicæ fidei palæstra futurum athletam, quanto acriorem olim scribis Catholicorum fuisse hostem. Ego quidem ni te sponte satis alacriter intelligerem in arenam descendere contra infensissimos Ecclesiæ Dei perduelles, facerem vt mea cohortatio, quam plurimi apud te valere sat scio, tui te officii admoneret: rogaremque, vt nihil tibi antiquius esse paterere, ac desiderium conuersionis animarum. Verum id ea de causa facere prætermitto, ne aut

ne aut de tua voluntate dubitare videar; aut tu aliter atque ego scriberem, interpretari possis. Scis mi *Iuste*, quæ præmia sint ijs constituta, qui alios ad pietatem erudiunt. * *Fulgebunt* enim *vt stellæ in firmamento*, & si bene contemplabere, non dubito, quin id vnum tibi ad æternam nominis tui memoriam conciliãdam faciundum existimabis, vt quam maximam Iesu Christo animarum multitudinem lucrere. Valetudinem tuam diligenter cura. Romæ. 4. Non. August. M.DCIII.

*Dan. 12. 3.

EPISTOLA XIII.

CÆSAR BARONIVS SORAnus S.R.E. Cardinalis

NICOLAO SERARIO SOCIEtat. Iesu Theologo. S.P.D.

Admodum Reuerende Pater.

DELECTARVNT me mirum in modum litteræ tuæ, quibus significas, *Sancti Camerini* sacras reliquias nuper apud vos post tot annorum interualla inventas, & ad excitandam piorum deuotionem in lucem reuocatas esse. Ego certe pro mea in Sanctorum pignora religione cum præsens nõ possim, quod licet, absens ipsis vota supplex defero,

defero, & ore cordis osculum figo: *sanctumque Camerinum*, vt pro me apud diuinam maiestatem intercedat, etiam atque etiam oro. Quod ad libellum *D. Eboicensis* attinet, illum accepi; agnoscoque in eo tuam erga me humanitatem. De rebus *Moguntiacis* à te, vt scribis, stylo expressis, plurimum tibi gratulor. *Iusti Baronii*, nostri confutationem *Pseudo Iubilæi Lutherani*, nondum vidi, desidero autem quam maximè. Verum cur suppresso nomine? & quodnam illud quod commemoras, *Romanæ Inquisitionis* præceptum? ego certè non satis quid eo velis, capio. mallem autem nomen apposuisset. Vale & nos ama. Romæ. Idid. Septemb. M.DCIII.

EPISTOLA XIV.

ILL^{mo} ET REV^{mo} D. CÆSARI Baronio Sorano S. R. E. Cardinali.

IVSTVS BARONIVS VETERAcastrensis S.

SVMMO mihi fuerat pretio redimendum ([a]tuis te verbis nunc alloquar, Ill^{me} & Reu^{me} D^{ne}) vt amplitudo tua dignaretur accipere, quod amantissimis litteris à me sibi postulat impertiri. Ecquid illud est? inquis.

a Epist. ad Marc. Fugger. tom. 1. Ann. prafixam.

quis. Dicam simul & faciam. Scribis *Serario* nostro, *Pseudo Iubilæum* meum *VVittebergensem* nondum vidisse te, desiderare autem quam maximè. Quid mihi gratius, quid iucundius, quidue honorificentius accidere potuisset (agnoscis [b] tuæ iterum Epistolæ verba) quam vt mea qualiscunque festinata lucubratiuncula à tali tantoque Romanæ Ecclesię principe, cuius acerrimũ iudicium, exquisitam doctrinam, ego cautè fugerim, vel fugere merito atque exhorrescere debebam, sponte sua desideraretur? Animauit me profectò hæc voluntas tua, atque in eam etiam spem erexit, si quid fortè minus ad gustum tuum, aut accuratum illũ summorũ artificum tornũ fuerit, facilioris me veniæ apud te locum inuenturũ. Accipe igitur tenuem libellum, & non meo tantum studio, verum etiam operarum vereor negligentia plus satis rudem. Mantissæ loco *Serarius* adiecit *D. Chrysostomi Florum* nouum opus: ego dicaculi in te ac *Bellarminum Stapletonumque*(me nescio quomodo* *Saulem Prophetis* etiam accensuit occæcatissimus homo) hæretici Satyram: cui vtrum respondendo an silendo satisfieri expediat, ego equidem non decerno. Vos consilium capite, & quod placuerit, mandate. Faciam obsequendi vobis voluntatem probem, si non pugnandi dexteritatem.

b ibid.

** 1. Reg. 10. 1. 12.*

De

De ſuppreſſo vero nomine meo in Anti Iubilæo, necdum rationem aſſequeris? Ill[me] Obſecro ne quid fraudis aut degeneris timoris ſuſpicare. Vna mihi *Inquiſitio* veſtra præ oculis fuit, cui, quia de mẽte dubius, ad vnguem parere malui, quàm vel minimæ inobedientiæ aleam ſubire. Tu tamẽ ſi fortè pinguius à me acceptam Bullam opinabere, eamque (quam mitto) de ſolidis atque æternis voluminibus, ſicut ipſe magis magiſque reor, interpretabere: fac per Deum quamprimum ſciam, leuiſſimi operis erit admiſſi erroris emendatio. Vale. Mogunt. 6. Idus Octob. M.DCIII.

BVLLA S. INQVISITIONIS Romanæ, ſuper lectione librorum prohibitorum.

DOMINICVS Tituli S. Mariæ trans Tiberim, Pinellus: Frater Hieronymus Bernerius, Tituli S. Laurentii in Lucina, Aſculanus: Paulus Sfondratus Tituli S. Ceciliæ: Camillus Tituli S. Chryſogoni Burgheſius: Franciſcus Tituli S. Crucis in Hieruſalem, Auila: & Pompeius Tituli S. Balbinæ, Arigonius

T nun-

nuncupati, Presbyteri miseratione diuina S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, in vniuersa Repub. Christiana aduersus hæreticam prauitatem Generales inquisitores, à Sancta Sede Apostolica specialiter deputati: dilecto nobis in Christo IVSTO BARONIO Germano salutem in Domino sempiternam. Cum in generali congregatione S. Romanæ & Vniuersalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico apud S. Petrum coram S. D. N. Domino CLEMENTE diuina prouidentia Papa VIII. ac nobis die infrascripta pro parte tua supplicatum fuerit, vt tibi quoscunque hæreticorum, seu aliâs prohibitos libros legendi & retinendi ad effectum eorum hæreses & errores redarguendi & confutandi licentiam concedere dignaremur: nos quibus inprimis cordi est, vt omnis hæretica prauitas è mẽtibus hominum tollatur, ac summoperè cupientes vt S. Catholica & orthodoxa fides vbique floreat & augeatur, authoritate Apostolica nobis in hac parte commissa, tibi, de cuius doctrina, prudentia, & in fidem Catholicam sinceritate, quibus apud

nos

nos fide dignorum virorum testimonio commendaris, plane confidimus, vt omnes & quoscunque libros hæreticorum, seu aliâs prohibitos etiam in Indice Romano librorum prohibitorum damnatos, ad effectum vt præmittitur, hæreses & errores in eis contentos redarguendi & confutandi, secreto & per te ipsum tantum, & sine aliorum scandalo aut periculo legere & retinere liberè & licitè possis & valeas, licentiam & facultatem, ad quinquennium proximè futurũ ab infra scripta data numerandum duntaxat duraturam, tenore præsentium damus, concedimus & impartimur. Non obstantibus in contrarium facientibus quibuscunq;. INIVNCTO tamen tibi, vt tam præsentium litterarũ exemplũ, quã librorum prohibitorũ p̃dictorũ, quos huiusmodi nostræ facultatis vigore leges aut retinebis, notã quamprimum exhibeas Ordinario loci, vbi te morari contigerit, vt tempore huius facultatis elapso, vel post obitum tuum, si te interim forte ex hac vita migrare contigerit, libri prædicti ei consignentur, vt prouideat di-

ligenter, ne ad aliorum manus perueniant, sed per ipsum tradantur igni comburendi. VOLVMVS, præterea vt si te scribere aliquos libros contingat, priusquam eos typis mandes aut euulges, ad hanc Sanctam vniuersalem Inquisitionem Romanã mittere tenearis. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præsentes litteras gratis expeditas per infra scriptum nostrum Officiique eiusdem S. Romanæ & Vniuersalis Inquisitionis Notarium fieri fecimus, & manibus nostris subscriptas, sigilli S. Inquisitionis prædictæ, quo in talibus vtimur, iussimus appensione muniri. Datum Romæ in Generali congregatione dictæ S. Inquisitionis, 4. Calend. Decemb. Anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi. M. DCII. Pontificatus Sanct^mi In Christo Patris & D^i. N^i. D^i. CLEMENTIS diuina prouidentia Papæ Octaui, Anno vndecimo.

Subscriptiones Cardinalium supra nominatorum.

Quintilianus Adriannus S. Rom. & Vniuersalis Inquisitionis Notarius.

EPI-

EPISTOLA XV.

ILL^mo ET REV^mo PRINCIPI D. IVLIO Episcopo Herbipolensi, Franconiæ Duci, &c.

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis S P.D.

VIx dum nuper ex Vrbe domum reuersus, *Ill^me & Rev^me Princeps*, quieti me dare, atque abstergendis aliquantulum itineris molestijs vacare: id est leuare animũ, sarcire vires cogitabam: cũ ecce amici missa ad me petulantissima ac mordacissima *Aegidij Hunnij*, noui, si dijs placet, in Saxonia Iubilarij fecialis, seculari declamatione, rogant obtestanturque, desperatæ hominis maledicentiæ occurram, machinisque admotis calumniarum tela infringere, mendaciorum valla subruere annitar. Renuo, excusoq; primum lassitudinem, deinde nũdinarum tempus propè instans: tertio ætatem meam ac tyrocinium, nominoque qui rectius hanc Spartam videantur ornaturi. Abnuunt, instant, persuadentque tandem, promittam, facturum quod possem. Adijcio animum, apto calamum, scribo festinata magis quàm deliberata opera. Prodit tandem libellus, atque in hostem gladium vibrat. Ille priusquam mucro meus ad latus

eius pertingeret, concidit, atque infelicem animam exhalat, non stylo meo, ſed numinis vi perculſus. Hic ego reuocare libellum, ſi poſſem. Sed exierat iam vltra limen noſtrum, atq; in manus plurimorum peruenerat. Sino igitur ire, ac quem viuum nō poterat, eius mortui manes infeſtare Iubeo. Venit is nunc etiam ad te *Ill*me *Princeps*, nō quod quiſquam tuorum hoc pharmaco indigeat: abſit, perpurgaſti ſatis arua tua, euulſiſti diligentiſſimè lolia illa, & lappas, & tribulos, & vrticas, & ſi quid amplius huius ſenticeti eſt: ſed quod tibi fidem meam in Deum, ſtudium in Eccleſiam, gratitudinem in benemeritos probare cupio. Quib9 quā rectè nonſolum te accenſeam, ſed inter nobiliora etiam capita conſtituam, norunt ij, qui nuper oculati tuæ in me reducem comitatis, tuæ liberalitatis & hoſpitalitatis teſtes fuerūt. Sine per Deum* *Macedonem* illum PHILIPPVM meminerim, qui cum *Philoni Thebano*, cuius obſes *Thebis* hoſpitio vſus, beneficentiaque cumulatus erat, varia munera mitteret, illeque nullum admitteret: *noli* inquit, *opinionem inuicti adimere mihi, dum benefaciendo & demerendo te reddar inferior.* Si quid ſimile à te metuerem, *Ill*me *Princeps*, ſimile reſponſurum darē, nō quod magnitudine tecum contendere velim (qui enim ita inſaniam?) ſed quod grati tudi-

* Plutarch. in Apoph.

tudine cum beneficijs tuis certare. Vale, tenuemq; meam opellam non veteranorum lacertis, sed anniculorum tyrunculorum viriculis admetire. Mogunt. 12. Calend Octob. M.DCIII.

EPISTOLA XVI.

IVLIVS DEI GRATIA EPIſcopus Wirceburgenſis & Franconiæ Dux, &c.

IVSTO BARONIO VETERAcaſtrenſi S.

TVAM aduerſus *Hunnium* Wittebergenſis *Pſeudo Iubilæi* promulgatorem, concertationem litterariam, rectè accepimus. Peritè & animosè iugulum ipſius petiuiſti, feliciter eundem confodiſti. Ictum licet ipſe defunctus, & longiori vita minimè dignus haud ſentiat, ſentiunt tamen, quotquot delira ipſius placita ſectantur, eumque tanquam fulgentiſſimam Euangegelij & purioris doctrinę facem prędicant. Breui opuſculo, & paucis vigilijs multa quę ad Catholicæ Eccleſię famā illuſtrandā, multa quæ ad dogmata fidei cōfirmāda ſpectāt, egregiè præſtitiſti, non vt nouitius, ſed veteranus & exercitatiſſimus in caſtris Catholicorum miles. In confutandis & expugnandis aduerſarijs noſtris, vt dimicare

pergas animo intrepido, non hortamur, cum probè nobis constet, voluntatem ac literaria subsidia * *ad præliandum prælia Domini* haud tibi deesse. Sospitem & incolumem te diu optamus,& paterno amore complectimur. Vale & nos,vti antehac, amare perge. Wirceburgi. 18. Octob. An. M.DCIII.

* 1. Reg. 15.28.

LIBRI QVARTI EPISTOLARVM FINIS.

IVSTI

IVSTI BARONII VETERACASTRENSIS EPISTOLARVM SACRARVM LIBER V.

EPISTOLA I.

ILL^mo ET REV^mo D. CÆSARI BAronio Sorano S.R.E. Cardinali

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis S.

QVANQVAM hoc nouo vertentis anni ingressu, quem nobis omnibus faustum felicemque esse volo, lęti ominis causa læta potius quàm tristia aut funesta scribere cupiebam, *Ill*^me *ac Rev*^me *D*^ne? tamen cum æterna illa ac mirifica cœlestis prouidentiæ vis: cuius nutu supera, infera, media imperuestigabili ordine rotantur, funestare potius quam serenare huius anni primordia voluerit, nō eligere materiam scribendi, sed oblatam accipere co-

actus sum. Erat vix recens *Archiepiscopatus* hic noster *Moguntinus*, qui instar muri ahenei hæreticorum in *Germania* furiosissimis conatibus obsistit, à luctu Ill^mi Præsulis sui *D. Wolffgangi*, pijssimæ memoriæ, feliciter restauratus: cum ecce tristissimo atque insperatissimo casu, die abhinc octauo, properantibus in vindictam nostram fatis, in eandem calamitosissimam viduitatem suam relabitur, amisso optimo ac fidelissimo pastore suo *D. Iohanne Adamo:* qui febri maligna correptus, vno octiduo decumbens, desperata medicorum opera, sanctissimis Sacramentorum pharmacis instructus constantissima fide Catholica *Aschaffenburgi* in hybernis animam Deo reddidit. Cuius obitum tãto grauius omnes hic merito ferunt, quanto erat ille Princeps ad cõtemnendas hæreticorum minas animosior, ad repurgandas Ecclesias cupidior, ad promouendam Catholicam fidem publicamq; tranquillitatem studiosior. Sed est in tanta iactura hæc vna nobis spes reliqua, Deum Opt. Max. qui nunquam Ecclesiam libidini prædæque hostium planè expositam voluit, plæclararum huiusmodi virtutum semina inter Illustres *Capituli Metropolitani* proceres nõ parca fruge reliquisse, aliudq; nobis germen (quod ita superi bene faxint) proxima Electione, cui 13. Calend. Martij

dies

dies statutus est, excitaturum, vnde si non maiores, æquè saltem magni ac nobiles fructus enascantur. Percrebruit & hic fama de aliorum quorundam in Germania Principum Catholicorum obitu. Sed quia illi tutò adhuc fidere non audeo, à nominibus abstineo, donec certiora perferantur. Interea tu vale *Ill^me Cardinalis*, ac necessitatem tantæ Ecclesiæ, quæ reuera hic ab *Romana* proxima est, precibus Domino Deo iugiter commẽda. Mogunt. 17. Cal. Februar. M.DCIV.

EPISTOLA II.

OCTAVIVS PARAVICINVS S.R.E. Cardinalis

IVSTO BARONIO VETE-racastrensi S.

MAGNA sanè cum voluptate ex litteris tuis accepimus, quod vir nobilis & egregius *Fridericus Husmannus* in Catholicorum castra saluus & constans aduenerit. Cuius exemplum faxit diuina bonitas vt multi sequantur. Nos certè speramus, nec virtuti ac zelo tuo hac in parte parum confidimus. Cum N. N. egimus de re tua peramanter, promittit se fore memorem, ac vt eo melius esset, peculiari ac intimo libello quodã suo rem ipsam adnotauit. Ad N. N. vbi

vbi primum scripserimus, officium non prætermittemus de quo nos admones. Lætamur verò maiorem in modum, quod laus Deo bono & honorifico loco sis, tibique maiora indies optamus, & precamur. Vale in Domino. Romæ. die XXXI. Ianuar. M. DCIV.

EPISTOLA III.

ILLmo AC REVmo D. OCTAVIO Paravicino S. R. E. Cardinali

IVSTVS BARONIVS VETERacastrensis S.

QVAM mirabili rerum vicissitudine hic aliquādiu rotati simus, *Illme & Revme* Dne: Archiepiscopo vno defuncto, altero electo iterum & inaugurato, nil dubito quin aliunde perceperis. Verum mœrorem, quem alterius mors incusserat, alterius felix auspicataq; electio ita leniuit, vt quamuis dolenda illa maximè iactura, hac tamen tam larga compensatione leuius ferenda videatur. Renunciauit nobis 13. Calend. Martij dies Archiepiscopum & Electorem Moguntinum, magnum illud Capituli nostri sidus, *D. Iohann. Schuicardum à Cronberg, Decanum*: cuius honore ac Principatu

cipatu ita nunc læta est vniuersa Moguntia, imò vniuersa Moguntina diœcesis, vt gratulationibus ac iubilis omnes vici, omnia compita resonent. Nam quemadmodum *Traiano* ad Imperiũ euecto * *C. Plinius* exclamat: *Non vnius Neruæ iudicium illud, illa electio fuit, sed qui vbiq; sunt homines, hoc idem votis expetebant, ille tantum iure Principis occupauit, primusq; fecit, quod omnes facturi erant*: idipsum nos de hoc nostro Electo, atq; Electoribus eius Capituli Proceribꝰ asseuerare possumꝰ: nõ vnius cleri, vnius Capituli iudiciũ illud, illã electionẽ fuisse: sed oẽs quotquot vbiq; tã amplis huius prouinciæ finibus continentur homines, hoc idem votis omnibus expetiuisse, hunc ipsum animis suis iam dudum tam Sacræ Sedi destinasse & consecrasse. *Neq; enim tantopere cunctis factum placeret* (inquit ibidem Plinius) *nisi placuisset antequam fieret.* Meus verò quis in hac liberalissimi Mœcenatis amplissima fortuna animus sit, *Ill^me Cardinalis*, verbis consequi non possum. Vnum dicam, incedo omnibus lætitiis, neque id ideò tantum, quod digna tandem vigilantissimo Præsuli merces responderit: verum multo magis, quod eum mihi nactus Principem videor, cuius auspicijs deinceps paulo suauiores ad Ecclesiam redeuntibus viæ patescant, quique tam variorum

* *In Panegyr. Traian. dicto.*

orum impedimentorum ſentes humaniori aliquantum falce auerruncet.

De rebus meis gaudeo memorem fore optimum Mœcenatem. De *Friderico Huſmanno*, ſcribet ipſe breui ad vos, totamque rerum ſuarum ſeriem quaſi in tabula depinget. Interea tu vale *Ill*^me^ *D*^ne^ meq; nominis tui obſeruantiſſimum tuo Patrocinio nunquam deſtitue. Mogunt. Prid. Calend. Martij. M.DCIV.

EPISTOLA IV.

IVSTVS BARONIVS VETEracaſtrenſis

FRIDERICO HVSMANNO A Namedei, Nobil^mo^ *Viro*

S.P.D.

ALIQVANTVM mœroris, ſed plus gaudij mihi attulerũt litteræ tuę, *Nobiliſſime Friderice.* Mœrorẽ incuſſit iniquiſſima illa quorundam hominum aduerſus caput tuum machinatio, nulla vel minima iuſtitia aut iuſtitiæ ſpecie ſuffulta, ſed omni ex parte liuore, odio atq; inſatiabili vindictæ cupiditate redundans: vt quid magis doleam, craſſiſſimam hominum cæcitatem, an aſtutiſſimam malitiam, planè mecum non diſcernam. Cæcitas eſt, aduerſus innocentiſſimum virum conſurgere, atque eius famam lace-

lacerare, animum criminari, salutem conculcare. Malitia, æquissimas defensiones respuere, responsa cauillari, falsissima crimina comminisci, atque identidem in capite condemnationis collocare. Sed quid agas? hæreticorum priscus iste mos, vt nulla in re sibi magis satagendum, magis vigilandum ac tumultuandum censeant, quam in persecutione eorum, qui abiectis magistrorum suorum nugis vni constanti Catholicæ Ecclesiæ magisterio se subijciunt, atque è dispersione ad domum paternam *S. Petri* redeunt. Sic Iudæi *S. Paulum*, Manichæi *S. Augustinum*, Pelagiani *Leporium*, Lutherani *Staphylum*, *Wicelium*, *Pistorium*, alioſq; quam plurimos sectæ suæ prudentissimos desertores tractarunt, vt nos qui recenter eorum vestigijs insistim⁹, meliorem nobis optare fortunam nec debeamus, nec possimus. Sapienter itaq; tu quidem (quod magna vicissim me voluptate perfudit) furibundos hominum conatus & patientia toleras, & prudentia declinas. Sic enim ex præcepto Domini [a] *animi nobis in patientia possidendi*, [b] *serpentina prudentia induenda*, [c] persecutiones in magna felicitatis parte ponendæ, ac deniq; gratiæ agendæ Deo, qui in præteritorum delictorum vindictam momentaneas seculi huius perpessiones imponere nobis dignatur, quas [d] S. Paulus, *nullo*

[a] *Luc. 21. 19*
[b] *Matth. 10. 16.*
[c] *Matth. 5. 10.* *Act. 5. 41.*
[d] *Rom. 8. 18.*

nullo modo condignas esse ait *gloria venturi æui, quæ reuelabitur in nobis.* Sed nolo nunc latissimum hunc consolandi campum ingredi, qui te ipsum satis ad tam bruta hostium tela perferenda & superanda animatum esse video. Ad litteras potius tuas redeo, quibus quod in ipso statim vestibulo tantam amoris vim & copiam profundis, vt nõ in numero tantum, sed capite quoq; verorum amicorum me vnum collocandum censeas, agnosco equidem magnæ cuiusdã tuæ in me beneuolentiæ documentum, sed cui ego vix ex voto respondere queã. Etsi enim in amore tui & cultu nemini eorum concedam, quibus te amicissimum nosti, tamen profecto isto, quo me dignaris loco, nonsolum me indignum, verum etiam imparem esse profiteor. Quid enim penes me est, ex quo nobilissimo & amplissimo viro dignum aliquod commodum emolumentumue prouenire queat? Sanè litteras ad *Ill^mos Cardinales* libens volensque scripsi, quisq; eorum animus erga te & omnes nostri ordinis sit, verbis eorũdem intelligere te volui. Sed quod inde expectandum subsidium, eorum fuit, non meum. Nuncius ego solum atque interpres necessitatis tuæ: qui si huiusmodi officio fructum aliquem videar rebus tuis allaturus, velim iubeas non roges, mandes non obsecres. Suadeam verò

verò ipse primo quoq; tempore ad vrbem scribas, collaudataque summorum in te principum voluntate, si qua in re tibi vsui esse posse existimes, libere ab eis petas. Nō denegabunt tibi officium suum: ita ardent conuei sorū amore, ita in eis ornandis nunquam sibi satisfacere queunt.

De cęteris rebus scribam breui certiora. De præsenti studioso, quem mihi commēdas, dignum eum iudico bonorum virorū gratia & fauore. Sed certè hic nullus iuuandi eius locus. Intelligo potius apud te gratiosum esse cupere. Cui si quid mea commendatio afferre adiumenti potest, en de manu in manum tibi eum trado, vtq; eum omnibus rebus iuues atq; ornes, oro. Proselytus & ipse est, purus ex impuro, Catholicus ex hæretico, quæ illi pietas merito decori adiumentoque esse debet. Vale *Nobilissime Vir*, teq; serio à me amari atq; coli scito. Mogunt. 6. Idus Februar. M. DCIV.

EPISTOLA V.

ILL^mo^ ET REV^mo^ PRINCIPI D. Iohan. Schuicardo, Electo Arch^po^ Et Electori Moguntino &c.

IVSTVS BARONIVS VETERAcastrensis S. P. D.

Ill^me^ & Reu^me^ Princeps, D^ne^ Clementiss^e^.

ID nempe ominabar, id precabar, ac votis omnibus desideriisque expetebam, cum nuper grauissimo viduitatis vulnere hanc Archiepiscopalem Ecclesiam perculsam viderem, vt tu, qui hactenus beneficentissimi erga me Patroni ac Mœcenatis, imo Dei, vt ita dicam, ac Patris munus longè cumulatissime expleueras, deinceps mutato nomine, ac demessa meritorum tuorum semente, Clementissimus mihi Princeps, Reuerendissimus Elector & Archiepiscopus S. Sedis *Moguntinæ*, quæ non minus post Apostolicam, quàm post imperatoriam in Germania prima est, renunciarere & inaugurarere. Quod animi mei augurium ac votum tam felici nuperrimæ Electionis successu comprobatum fuisse, toto pectore lætor & gaudeo, adeò quidem, vt si me exultare potius ac tripudiare dixero, non solum

lum non mentiar, verum etiam minus dixero. Auget siquidem hanc mentis meæ lætitiam mirum in modum, reliqui totius cleri ac populi suffragium: quos inter nemo est, honestioris sitẽ nominis aut famæ, quin huic Infulæ tuæ aperta etiã voce gratuletur, ac Iubilo quodam sonoro applaudat, non humanis consiliis, sed cœlesti numine Principem sibi optimum ac desideratissimum contigisse protestans. Romana vero curia atque Imperatoria aula quibus lætitiis hanc sceptrorum tuorum famam complexuræ sint, intelligere quidem mihi videor, at dicere superuacaneum iudico. Ita enim iam pridem eximiæ tuæ virtutes magnarum rerum administratione dignissimæ, passim vniuersi Imperii Ecclesiæque Proceribus innotuere, vt quem magis ad præsentes rerum motus sedandos, salutaremque ad portum sapientibus consiliis dirigendos, huic excelsæ speculæ præfectum velint, inuenturi sint neminem. Quamobrem nos, nisi in diuos cælites ingrati esse velimus, Omnipotenti Deo ante omnia maximas agere gratias debemus, qui Ecclesiæ suæ tam difficili tempore de tam optato faustoque pastore prouiderit. Postea tibi ex animo gratulari, qui nulla ambitione concordibus votis, vno pietatis virtutisq; tuæ merito in eum locum euectus es, vbi

Z 2 amplis-

amplissimam habiturus sis facultatem, & diuinæ gloriæ Catholicæq; Ecclesiæ quàm maximè augendæ atq; amplificandæ: & hæreseon impietatisque longè lateq; propulsandæ & extirpandæ: & animarum fallacibus hamis inescatarum liberandarum lucrifaciendarumque: denique de maximis humani generis vtilitatib. quàm largissimè ac prolixissime promerendi. Quam ego actionem cum propriam istius Cathedræ, tum inprimis gloriosæ & iucundæ vitæ effectricem iudico. Vt non aliena à proposito nostro illa [a] *Plinii* Panegyris futura sit, cum *Traiano* ad Imperium euecto inter cætera sic gratulatur. *Extemplo vt quisquis factus est Princeps, fama eius; incertū bona an mala, cæterū æterna est. Non ergo perpetua Principi fama, quæ invitum maneat, sed bona concupiscenda est. Ea porro non imaginibus & statuis, sed virtute ac meritis prorogatur. Quin etiam leuiora hæc formam Principis figuramq; , non aurum melius vel argentum, quam fauor hominum exprimat teneatq; , quod quidem prolixè tibi cumulateq; contingit, cuius lætissima facies & amabilis vultus in omnium ciuium ore, oculis, animo sedet.* Sed forte libentius Episcopus Episcopum de Principatus bonis veraque gloria differentem audias. Audi igitur non Episcoporum tantum, sed & doctorum Ecclesiæ maximū, AVGVSTINVM. [b]

a *Plin. Secund. in Panegyr. Traiano dicto.*

b *Lib. 5. de Ciuitat. Dei ca. 24.*

Nos

Nos inquit *Christianos quondam Imperatores*(intellige pariter & suo modulo cæteros gubernationi Ecclesiæ vel Reipub præfectos Pontifices, Patriarcrchas, Episcopos &c.) *nequaquam ideo felices dicimus, quia vel diutius imperarunt, vel imperantes filios morte placida reliquerunt, vel hostes Reipub. domuerũt, vel inimicos ciues cõtra se insurgentes & cauere & opprimere potuerunt. Hæc enim & alia huiusmodi ærumnosæ vitæ vel munera vel solatia, quidam etiam cultores dæmoniorum accipere meruerunt, qui non pertinent ad regnum Dei, quo pertinent isti. Et hoc de misericordia scilicet factum est, ne ab eis, qui in eum crediderunt, hæc tanquam summa bona desiderentur. Sed felices eos dicimus, si iusta imperãt, si inter linguas se sublimiter honorãtium & nimis honorabiliter salutantiũ, & sibi nimis humiliter obsequẽtium non extollãtur: si se homines esse meminerint: si potestatẽ suam ad Dei cultum dilatandum maiestatiq; eius famulari faciunt: si Deum timẽt, diligunt, & colunt: si plus amant regnum illud, vbi non timẽt habere consortes: si tardius vindicant, facilè ignoscunt: si eandem vindictam pro necessitate regendæ tuendæq; Reipub. non pro saturandis inimicitiarum odiis exercent: si eandem veniam non ad impunitatem iniquitatum, sed ad spem correctionis indulgent: si quod asperè coguntur plerunque decernere, misericordiæ lenita-*

nitate & beneficiorum largitate compensant: si luxuria in eis tanto castigatior, quanto potest esse liberior. Et si hac omnia faciant non propter fauorem inanis gloriæ, sed propter charitatem felicitatis æternæ: si propter peccata sua humilitatis, & miserationis, & orationis sacrificium Deo vero immolare non negligunt. Tales Christianos Imperatores & Principes dicimus esse felices interim spe, donec re ipsa futuros, cum id quod expectamus aduenerit. Hæc S. Augustinus: cuius ego verba non Parænesin tibi, *Princeps Ill*^{me} sed mihi & aliis speculum virtutum tuarum proponere volui: qui te hac regula non viuere & Imperare debere, sed hactenus in tua Prælatura constanter ad mirantibus omnib⁹ vixisse, ac deinceps in hoc longè eminentissimo solio cōstantius admirabiliusq; victurum & imperaturum firmiter confidimus & spondemus: eoque nomine longè impensius etiam non nobis solum verum vniuerso quoque *Archiepiscopatui Moguntino* gratulamur. Si enim verum est, quod *Salomon* ait: [c] *Verè Rex sapiens, populi stabilimentum est*: si vera *Platonis* sententia, tantoperè à [d] *Cicerone ac* [e] *Boëthio* celebrata: *tum demùm beatas fore Respub. si aut docti & sapientes homines eas regere cœpissent, aut qui regerent, omne suum studium in doctrina ac sapientia collocassent*: quis neget tuo longè religiosissimi ac sapientissimi

c Sap. 6. 26.
d Lib. 1. ad Quint. Frat. Epi. 1.
e Lib. 1. de Consolat. Philosoph. Pros. 4.

Prin-

Principis Imperio longè maxima felicitate omnes hosce populos *Electorales* à Deo affectos dotatosque esse? Qui prouidentissimus Deus clementer etiã faxit, auspicato sidere hosce fasces tuos capesseris, & fama rebusque gestis omnes maiores tuos non æques solum, sed & superes. Quod vt preces pro te nostræ quotidiè allaborent, enixè studebimus. Tu de nobis firmam hanc sententiam menti tuæ insculpito, quo hacten⁹ Sacramento ILL^{mo} Antecessori tuo adstricti fuimus, eodem etiam tibi & arctiori adstrictos fore, quasque commendatas gerimus *Spartas*, pari cura ornaturos: quin nihil vnquã ad Celsissimi nominis tui dignitatem, ad gloriæ tuæ immortalitatem, atq; omnis iustæ voluntatis, qualis tua semper est, obsequium intermissuros. Vale. Mogunt. Prid. Calend. Mart. M.DCIV.

EPISTOLA VI.

IVSTVS BARONIVS VETEracastrensis

VALENTINO LEVCHTIO, Doctori Theologo, Canonico Francofurtensi &c.

S.P.

EHEV tu quid narras? *Gallum* illum nostrum tam prouectæ ætatis virum, tam

maturæ prudentiæ & doctrinæ, adeò fœdè ac turpiter lapsum, imò ad pristinum volutabrum relapsum, atque [a] *instar canis vomitum resorbuisse*? Quis nostrum vnquam tantam in homine leuitatem post tam variarum tribulationum ignes suspicatus fuisset? Ego certè nunquam nisi optima quæque; nec quisquam credo hic nostrum aliter. At hoc exemplum coarguit simplicitatem nostram, crucemq; figit omnibus conuersis, ne quisquam deinceps vlla vel ope vel opera eos sit securè coadiuturus. ô rem turpissimam! Sed quæ causa homini ad tam immane scelus? Desperatio, quod nusquam videret se stabilem aut fixam sedem inuenire posse. Dolendum certè hoc, neque excusanda negligentia eorum, qui quæ possunt, huic hominum generi non præstant. Sed numquid hęc sufficiens tam fædę Apostasię causa? Quid si vel vitam pro fide Catholica profundere debuisset? quales Martyres multos habet *Gallia*, multos *Anglia*, multos *Belgium*, & fortè etiam hæc *Germania* nostra: qui quia norunt, [b] *incomparabiliter pulchriorem esse veritatem Catholicorum, quam Helenam Græcorum, pro ista fortius aduersus hanc Sodomam, quam pro illa mille heroes aduersus Troiam dimicauerunt.* Ast hic confessor nimium mollis tenerq;, non sãguine, nõ morte, sed vna nuditate, vna fame ad

[a] 2. Pet. 2. 22.

[b] August. Epist. 9. ad Hieron.

me ad tam luctuosum famæ sempiternæq; salutis suæ iacturam se adigi patitur. ô stultitiam ineluctabilem? quis mihi dabit [c] *linguam auream & cor ferreum, quibus ego non carminibus sed lamentationibus sufficiam plagere* extremam hominis miseriam! Quid enim cõscientia eius? tacet aut reclamat? Reclamare certissimum est, si vna vnquã gutta purioris fidei imbuta fuit. At nunc mole vanissimorum præmiorum, aut saxis magnificarum pollicitationum premitur, tandem tamen insurrectura, & tyrannum suum ad acerbissimam vindictam abreptura. Rectè enim *Pythagoras* ille *Samius*. Κακὰ μείζω πάσχει διὰ τοῦ συνειδότος ὁ ἀδικῶν βασανιζόμενος, ἢ ὁ τῷ σώματι καὶ ταῖς πληγαῖς μαστιγούμενος. *Vir iniquus & afflictus conscientia, plus mali patitur, quam ille, qui in corpore castigatur, & flagris caditur.* Ego interim nihil ad hominem, nec *Patres* nostri, qui rectè iudicant, omnia in ista [d] *arundine* consolidanda frustra fore. Misereatur eius Præpotens Deus, & si veniæ locus, in viam reducat: sin minus, misereatur aliorum, quos hoc offendiculum non leuiter, vt metuo, percellet, nec parum à salutaris viæ curriculo absterrebit. Mitto tibi binas ex vrbe á D. *Iosepho* nostro, cuius exemplum & mira religio magnopere hunc cõsolari

c *August. Epist 39 ad Licent quæ aliàs 41.*

d *Matth. 11. 7.*

ſolari luctum noſtrum poteſt. Vtinam vtinam ſimili zelo omnes conuerſi propoſitum ſuum perſequerentur. Iſte enim eſt *Paulinus* noſter, ad quem vt *Auguſtinus Licentium*, ita nos leuiculos iſtos transfugas amandare poſſumus. [e] *Vade* inquit *in Campaniam, diſce Paulinum egregium & ſanctum Dei ſeruum, quam grandem faſtum huius ſeculi, tanto generoſiore, quanto humiliore ceruice incunctanter excuſſerit, vt eam ſubderet Chriſti iugo, ſicut ſubdidit, & nunc illo moderatore itineris ſui quietus & modeſtus exultat.* De libris à *Sublindio* noſtro nihil dum vidi, nec audiui. Hærent vſpiam aut perierunt. Electum nouum *Archiepiſcopum Moguntinum*, certe optatum ac tanto ſolio dignum Principem, tibi mihiq; gratulor. Faxit Deus pedo eius diu ſalubriterque paſcamur. Vale. Mogunt. Prid. Non Martii. M.DCIV.

[e] *Auguſt. Epiſt 39. ad Licent. qua alias 41.*

EPISTOLA VII.

OCTAVIVS PARAVICINVS
S.R.E. Cardinalis
IVSTO BARONIO VETERAcaſtrenſi S.

Magnifice & Clariſſime Domine.

TETIGERAT vos ſanè manus Domini, in obitu pijſſimi Præſulis veſtri *Moguntini*

tini, sed mox pro summa clementia sua sanauit, dato altero pari virtute præclaro, ita vt eum plane ad cœlestem gloriam euocatum, non ereptum nobis dicere debeamus. Ego vero ob electionem optimam ac optatissimam eo etiam nomine non mediocriter sum lętatus, tum tua causa, tum aliorum ad Ecclesiam redeuntium. Nam parentem ac patronum qualem voluistis, nacti estis. De *Husmanno* quæ scripsisti pergrata, & speramus meliora indies. Cum N. N. de re tua egi, sumusque ambo in hoc intenti, vt æquissimo desiderio tuo satisfiat. Dedit mihi *Ill^mus Baronius* libellum à te missum, cui non est cur plura modo, sed felicia quęcunque precor finem faciens. Romæ die 27. Martij M.DCIV.

EPISTOLA VIII.

IVSTVS BARONIVS VETERAcastrensis N. N. Sanam & constantem mentem.

ACCEPI nuper tuas quasdam, amicas satis, sed *sine die* quod aiunt *& consule*. Quod quo consilio feceris, nondum conijcio. Si festinatione, bene est, ego idem mihi interdum accidisse memini. Sed interea haud dubijs sermonibus percepi, te nescio quid remoræ & tentationum in fidei curriculo

culo sustinuisse. Quod eo facilius ctedid
quia & huiusmodi aliquid litteræ tuæ, su
verborum tamen inuolucro innuebant. I
si est, doleo, & quanquam medicus paru
nobilis sum, præsens tamen vulneri tu
quam absens medicinam afferre malo. No
equidem puto vllum tibi doctrinæ Cathe
licæ caput suspectum esse posse, qui ipse va
ria vetustatis lectione percepisti, quàm fi
mo consensu vniuersa antiqua Ecclesia pe
XV. ordine secula Catholicæ nobis fide
societate cohæreat: quanto odio omnes a
Romana S. Petri, tanquam noui *Aaronis* sed
diuaricantes prosecuta sit: quantis laudib
*S. Irenæus, Cyprianus, Ambrosius, Augusti
nus, Hieronymus, Chrysostomus, Basilius, Gre
gorius, &c.* Pontificem Max. tanquam cer
tissimam in omni hæreseon tempestate an
choram extulerint, probarint, commenda
rint: adeò vt[a] *S. Cyprianus* vno hoc com
pēdio artificiosissimè ac felicissimè omne
controuersias dirimi posse statuat: vt quid
quid successorum *S. Petri* voce damnetu
diuino oraculo damnatum statui debeat
quidquid eorundem suffragio comprobe
tur, de Christi ipsius mente profectum cre
di oporteat. Respiciens scilicet S. Martyr a
ea, quæ in [b] Deuteronomio *Moyses*, in[c] Ma
lachia *Propheta*: in [d] Mattheo *Christus*: i
[e] priori ad Timotheum *Apostolus* grauissi
mè sanctissimeque scripta reliquerunt.

a Lib. de Vnitate Eccles. cap. 3.

b Deut. 17. 8. 9.

c Malach. 2. 7.

d Matth. 18 17.

e 1. Tim. 3. 12 13.

Iar

Iam morum aliquod si offendiculũ passuses, cogita [f] *Iliacos intra muros peccari & extra*: cogita & nostrates homines esse, à quibus [g] *nil humani alienum putandum* sit. Quid enim Christus? [h] *Supra Cathedram Moysi* inquit, *sederunt Scribæ & Pharisæi. omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, seruate & facite, secundum opera verò eorum nolite facere. Dicunt enim & non faciunt.* Denique cogita, si quis accurata velit vtrosque trutina pensitare, duplo triploque melius apud nos viui, quam apud *Caluinianos* istos aut *Lutheranos Libertinos*, qui quod in nobis damnant, ipsi liberius perpetrant, sine ieiunijs, sine eleemosynis, sine orationibus, sine castitate & voluntaria paupertate licentiosissimè viuẽtes, haud secus ac si [i] *Cũ morte fœdus percussissent, & cum inferno pactum.* Extra hæc siquid sit, quod te offendat, ego quidem cognoscere ex te aueo, coniectare vero nullo modo possũ. Scribe ad nos, veni ad nos, consule nos, non ita inopes rationum Theologos nostros inuenies, quin scrupulos tibi tuos leniter contusuri, & tutæ tranquillæque conscientiæ oleum infusuri sint. Si tu quid reclamantis animi gestasti, quæso te cur non emollisti ante? Cur non medicis animę tuæ aperuisti, vt in tempore vomicam tuã secarent, linirent, sanarent? Nunc posteaquam te sanum exhibuisti,

f Horat. l. 6. 1. Epist. 2. ad Loll.
g Terent. Heautont.
h Matth. 23. 2.
i Isai. 28. 15.

sti, sanus Ecclesiæ limina intrauisti, turpiter resilis, & non vsque quaque benè tibi esse quiritaris. ô si tu cogitares, quantæ hic infamiæ notam, quanti periculi aleam incurreres, qui matrem tui conuersione exultantem mœrore iterum percutis, animulam Christo oblatam Diabolo postliminio reddis, fratres sensim bono exemplo tuo euigilantes, raptim malo exemplo tuo in Lethargum calamitosissimum reuocas, tibi deniq; ipsi secūdę pœnitentiæ fores occludis: heu heu quā tui te facti pœniteret, quā tæderet, quam puderet! Reuoca per Deum animum, calca Diabolum, subige tentationes, magno Ecclesiæ pharmaco, quam *Catholicam te credere*, non *Caluinianam*, non *Lutheranam*, Symbolum Apostolicum docuit: aut si hæc medela infirmior, robur adde ex præclarissimis *S. Augustini*, *Cypriani Tertulliani* tractatibus, *Præscriptionibus* meis insertis. Quos vbi attentè diligenterque legeris, iuro tibi, nisi cæcus fataliter esse velis, haud vnum diem *Caluinianum* istum funem trahere poteris.

Obijciunt quædam isti, ad quæ tu non satis tibi videris respondere? Quid tum? Tu ne putas quosuis nostrum qualuis istorum strophas soluere posse? Vix olim, vix hodie plebs Christianorum omnes *Philosophorum*, *Arianorum* aculeos retundere potest: non aliquo

aliquo istorum robore, sed sua infirmitate, aut parum exercitato ingenio. Sicut[k] *In pugna pugilum & gladiatorum plerunque non quia fortis est, vincit quis, aut quia non potest vinci: sed quoniam ille qui victus est, nullis viribus fuit. Adeò idem ille victor bene ualenti postea comparatus, etiam superatus recedit. Non aliter hæreses de quorundam infirmitatibus habent, quod valent, nihil valentes, si in bene ualentem fidem incurrant.* Ac tales quidem valentes homines, tales sublimioris eruditionis & spiritus viri nequaquam nobis desunt, qui omnes istorum, quas tu aheneas putas demonstrationes, haud secus ac telas aranearum difflando quasi dissipare, concerpere, & in cineres pulueresq; cõminuere possunt. Fac periculũ mi N. mitte aliquod huiusmodi ferreũ tuorũ argumentũ: nisi Theologi id nostri tuo ipsi⁹ iudicio solidè viriliterque confecerint, ego permitto vt quocunque te impetus rapuerit, libere eas. Aliud est, Theologiæ limina quotidiè terere, aliud de mense vel anno semel è longinquo fores eius salutare: alij *S. Thomæ* nerui, alij Locorum *Musculi* aut *Philippi* stipulæ sunt. Quid multa? Vnum tu forte argumentum attulisti, in quo dissoluendo quia tardiores fuere nostri, de cæteris etiam diffisus es. Argumentum id sumptum fuit *è loco Promotionis.* Nonne si verum

[k] Tertull. de Præscr. cap. 3.

rum fateri vis, acu rem tetigi. At tu parum fortis miles es, qui hoc bacillo cecidisti. Primum pro studiorum tuorum ratione, non ita possunt semper nostri, vt volunt. Deinde si possint, putas ne quandoq; non magna in hominibus promouendis cautione opus esse, quorum multi [l] *cum videntur stare, cadunt*, multi cum videntur progredi, resiliunt. Tandem nec de te omnium dierum sol occiderat. Tene tantum stationem, quam accepisti, redi, [m] *ne alius accipiat coronam tuam*. Ni redieris, maculam leuitatis & perfidiæ nemini inures turpiorem, quàm tibi & liberis tuis, quibus nusquam nec Catholici nec hæretici plenam adhibebunt fidem. Quod ne tibi malum eueniat, Deum trinum & omnes Sanctos oro: quos Catholicæ etiam Ecclesiæ propitios fore, gloriamq; eius & amplitudinem ad latiores semper fines propagaturos scio, si vel tu maximè ad antiquum, quod haud spero, ingenium sis rediturus. Vale mi N. & vehementiæ affecti animi ignosce, qui vbi dolet, tibi dolet, vbi exultat, tibi exultat. Vale iterum. Mogunt. 3. Calend. Maij.

M.DCIV.

l 1. Cor. 10. 12

m Apoc. 3. 11.

EPISTOLA IX.

ILL^mo ET REV^mo D. PHILIPPO Electo Episcopo Wormatiensi

IUSTUS BARONIUS VETERA-castrensis S.

SI tam libenter à te susceptus est Episcopatus Wormatiensis, *Ill^me & Reu^me Princeps*, quam libenter eundem ego tibi collatum audiui, sanè in magnum vtrinque gaudium concurrimus. Est enim ea dignitas tanta, vt *D. Ambrosius* alicubi exclamet: [a] *Nihil in hoc seculo excellentius sacerdotibus, nihil sublimius Episcopis reperiri posse.* Et paulò ante. [b] *Honor* inquit, *& sublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus adaequari. Si Regum fulgori compares, & Principum diademati, longè erit inferius, quàm si plumbi metallum ad auri fulgorem compares. Quippe cum videas Regum colla & Principum, submitti genibus sacerdotum, & deosculata eorum dextra orationibus eorum se credant communiri.* Sed & Apostolus huic Excellentiæ satis luculentum præbet testimonium, cum ait: [c] *Episcopatum qui desiderat, bonum opus desiderat. Opus* [d] (inquit D. Hieronymus) *non dignitatem, laborem nō delicias, opus per quod*

a S. Ambr. in Pastoral.
b Ibidem.
c 1. Tim. 3. 1.
d In eundē Pauli locū.

humilitate decreſcat, non faſtigio intumeſcat. Sed quàm longe ego te ab huiuſmodi typho alienum noui *Ill*[me] *D*[ne] tam dignum iam diu arbitratus ſum, qui & priuatis tuorum in me beneficiorum meritis, & publicis virtutum in omnes præſtantiſſimarum ſuffragijs aſtipulantibus, ab excelſa ſupremæ prælaturæ Sede, ad celſiſſimam ſupremæ gubernationis Eccleſiaſticæ ſpeculam, inter marmoreas diuinæ domus columnas, & sereniſſimos *Romani Imperij* Principes euehere & connumerarere. Vbi ſcilicet & digno honore coruſcares, & ampliorem pietatis ſapientiæq; tuæ in rebus longè maximis exerçendæ copiam obtineres. Quam voti mei ſummam ita feliciter nuper in te adimpletam fuiſſe, & gaudeo ex animo, & tibi toto pectore gratulor: nec tibi ſolum, ſed & ouibus tuis, & afflictiſſimæ Eccleſiæ *Wormatienſi*, quę vt[e] *lilium inter ſpinas* modo hac, modo illac compuncta & lacerata, dudum tui ſimilem Principem deſiderauit, qui & ſpinetis huiuſmodi aculeos defringere, & lilijs ſuis lætam pietatis auram ſufflare poſſet, non exemplis minus vber, quā præſidio firmus, & doctrina fœcūdus: quam ego potiſſimam huius Præſulatus laudem puto. Nam [f] *ſicut Senatorem chlamys ornat, ſicut agricultura ruſticum, ſicut barbarum arma, ſicut nautam nauigationis peritia & ſin-*

e Cant. 2. 2.

f Ambroſ. in Paſtoral.

& singulos quosque opifices operis sui qualitas, ipsos demonstrat auctores: si Episcopum non aliter nisi Episcopalis operatio designat, vt ex bono opere magis quam professione noscatur plus meritis esse Episcopus, quam quod nomine vocitetur. Alioqui [g] *Ecclesiæ Principes, qui in delicijs affluunt, & inter epulas atq; lasciuias pudicitiam seruare se credunt, propheticus sermo describit,* [h] *quod eijciendi sint de spatiosis domibus, lautisq; conuiuijs, & multo labore epulis conquisitis, & eijciendi propter malas cogitationes, & opera sua. Et si vis scire, quo eijciendi sunt, Euangelium lege:* [i] *in tenebras scilicet exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium. An non confusio & ignominia est, Iesum Crucifixum, magistrum pauperum, atq; esurientem, fartis prædicare corporibus? ieiuniorumq; doctrinam rubentes buccas, tumentiaq; ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solum sermonem eorum imitemur, sed conuersationem quoque, & abstinentiam amplectamur.* Hæc ego tanto fidentius ad te, *Ill^me & Rev^me Princeps*, quanto sanctioribus te moribus vitam tuam ad hac regulam componere scio. Dominus *Iesus* te Sacro Apostolorum collegio asscriptum, indies magis magisque sapientia adaugeat; valetudine corroboret, successu firmet, omni denique spiritus munimine cingat, quo cœptæ de te spei cumulatissime respondeas, atq; Ec-

g S. Hieron. in ca. 2. Michea. C. Ecclesiæ dist. 35.

h Michea. 2. 1. 2.

i Matth. 22 13.

clesiæ Catholicæ statum florentiorem, exulum calamitatem tolerabiliorem, famam tuam plurimis seculis diuturniorem efficias. Vale. Mogun. 16. Cal. Iunij. M. DCIV.

EPISTOLA X.

IVSTVS BARONIVS VETERacastrensis A.S.E.H. S P.D.

PLVRIMVM affecit *Patres* nostros tua in scribendo humanitas, gratumq; magis ipsis quàm molestum fuit, suum abs te in hoc præsertim officiorum genere desiderari studium. Optant vnicè, crebrius scribas, haustisque acidulis, quas saluberrimas tibi mecum precantur, præsens colloquare: humanissimo præsertim ac doctissimo illi *Mulhusino*, cuius genium delibasti iam olim, gustares plenius, si anchoram hic aliquandiu tuam figeres. Sed video pulsum remorum tuorum: ah non satis felicem Esto: non præternauigabis tamen, quin illa καθάρματα & περιψήματα atque vngues vlcerum vestrorum cominus salutes, & leui velitatiuncula periclitere. Erit hoc illis longe iucundissimum, tibi vero vtilissimum: quem virum doctum & prudentem imperitis nugis tamdiu adhærescere, non pauci mirantur, plures dolent. Sed quis nouit,

uit,[a] *qua hora Patrifamiliâs nouos vineæ suæ operarios aduocare* libeat. Sunt intra Ecclesiam fortes milites: sunt extra Ecclesiam fortes perduelles, ne nimis citò depugnatum fidei prælium torpidum reddat orbem, atque industriæ constantiæque laudem adimat probatis: quos quo fine hic vel caminus vel Mars intestinus exerceat, Apostolus, docuit, cum ait: [b] *oportet hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti fiant.* Ego te mi N. cum pristinis amicis, Præceptoribus & discipulis meis tam longè ab hæresi abesse cupio, quàm longè abest [c] *Felix illa Romana Ecclesia,* [d] *ad quam perfidia non potest habere accessum.* [e] *Huic Ecclesiæ* etsi maximè hodiè *Rainoldus* vester, *Pareus*, *Polanus*, &c. more maiorum suorum hæretico succo suffartorum *Principatum existimant denegandum, illius tamen nullo modo poterunt minuere dignitatem, sed inflati spiritu superbiæ semetipsos* (ni à mente desciscant) *in inferna demergent.* Authores non nomino, nosti ipse, si *Tertullianum*, *Cyprianum*, *Leonem Magnum* nosti. Nec plura addo, ne qui salutare institui, disputare videar. Tu Vale, & nos amantes tui pari affectu complectere. Mogunt. 12. Calend. Iulij.

M.DCIV.

[a] Matth. 20. 6.

[b] 1. Cor. 11. 19.

[c] Tertull. de Præsc. c. 36.

[d] Cypr. Epist. 45.

[e] Leo Magn. Epist. ad Episc. Viennens. prouinc.

EPISTOLA XI.

ILLVSTRI ET REVERENDO Dno Georgio Friderico à Greiffenclaw, Metropol. Eccl. Mog. Præposito, &c.

IVSTVS BARONIVS VETERacastrensis S.P.D.

ACCEPI munus tuum, liberale herclè & magnificum, meaque prope persona sublimius. Sed vobis scilicet magnis viris præ oculis *Magnus* ille *Alexander*, [a] qui amicorum cuidam *Perillo* dotem filiabus petenti, L. talenta obtulit. Cumque is sufficere X. diceret, *Tibi* inquit, *accipere tantum satis est, mihi dare non item.* Perinde atq; alteri [b] ciuitatem donans, cum is non conuenire humili fortunæ suæ ciuitatem responderet: *non quæro* inquit, *quid oporteat te accipere, sed quid deceat me dare.* Multo rectius equidem & regia magnificentia sua dignius, quàm [c] *Antigonus* ille, *à quo cum Cynicus peteret talentum, respondit, plus esse quàm Cynicum deceret petere: iterum repulsus cum peteret denarium, respondit minus esse, quàm quod regem deceret dare; turpissima* (inquit Seneca) *cauillatione, qua inuenit quomodo neutrum daret. In talento Cynicum, in denario regem respexit. Cum posset & denarium*

a Plutarch. in Apoph.

b Senec. lib. de benefic.

c Seneca ibidem.

rium Cynico dare, & talentum tanquam rex. Sed ad te redeo *Illustris & Reu*[de] D[ne], cuius tanto clarius erga me liberalitas emicuit, quanto minus à me vel verbis rogata, vel meritis prouocata est. Sponte mihi reserasti fontem benignitatis tuæ, quem citra querelam clausum retinere potuisses. Ego igitur quia natura, lege, & ratione perspectum teneo, [d] *nil magis iustitiæ conuenire, quam suum cuiq; reddere, meritis laudem, beneficio gratiam:* [e] quæ *una virtus non solum maxima, sed etiam mater omnium virtutum reliquarum est:* equidem nihil est quod malim, quam huic munificentiæ tuæ paribus vel factorum vel verborum momentis respondere. At de factis quid? despondi animum. Ecquid enim est quod reponam? Aurum? Non habeo. Vniones cælatave aut picta opera? non possideo. Operas vtiles? Nõ valeo. Magnifica studiorum emblemata? non audeo. Hæc enim incerta, illa viribus superiora. At de verbis, id est, agendis habendisue gratijs, nunquam committam, meum à te iure officium desiderari possit. Hærebit fixa menti memoria, ebuccinabit laudem lingua, clamabit ad superos oratio, quæq; me destituunt referendi vires, cælesti munere decuplo sarcientur. Vale. Mog. Calend. Nouemb. M.DCIV.

d Senec. Epist. 28. ad Lucil.

e Cic. pro Cn. Planc.

LIBRI QVINTI EPISTOLARVM FINIS.

IVSTI BARONII VETERACASTRENSIS EPISTOLARVM SACRARVM LIBER VI.

EPISTOLA I.

ILL^mo ET REV^mo D. CÆSARI BAronio Sorano S.R.E. Cardinali

IVSTVS BARONIVS VETERacastrensis S.P.D.

EGo omni officio ac potius pietate erga te cæteris satisfacio omnibus, mihi ipsi nunquam satisfacio. Tanta enim magnitudo est tuorum erga me meritorum (pergo cum [a] *Cicerone* Vestrate te alloqui, CARDINALIS AMPL^me) vt quoniam tu nisi perfecta re omni, id est omnibus pristini erroris mei lineamentis erasis, meq; ipso auspicacioris tibi cognominis fœdere associato, de me non conquiesti: ego quia non parem tibi gratiam referre possum, vitam mihi esse acerbam putem. Quamobrem

a Famil. Epist. 1. ad P. Lentul.

rem

rem mihi sacer erit perpetuo Calendarum ille Septembrium dies, cum mane mecum & cum fratre in *Lateranum* profectus, Pontifice Maximo (quæ singularis eius erga nos humanitas fuit) è *Quirinali* eodem aduentante, primumq; solenniter sacris ad animi etiam nostri alimoniam operante, postea neglecta dudum hæreticis initiationibus *Sanctissimi* [c] *Chrismatis signacula* frontibus nostris imprimente, tu quæ Sacramenti istius solennitas est, mihi patrini loco adstare, mecumq; spiritualem illam cognationé inire, quæ verò tua longè maxima bonitas, hoc mysticę cognationis Vinculũ, immortali cognominis tui arrha obsignare dignatus es. Quam ego tuam longè Illustrissimi Principis erga me imum terræ filium longè prolixissimam humanitatem, q. bus verbis efferam, quibus laudibus prædicem, penes balbutiem meam non reperio. Equidem æmulatus videris patrem [d] Euangelicum, qui vt filium lacerum pannosumque ad se postliminio redeuntem, quam primum eiectis centonib⁹ *noua stola indui, & annulo nouo ornari, & calceamentis nouis muniri* iussit: ita tu pertæsus in me familiaque Sanctæ Ecclesiæ proselytis turpissimi *Caluiniani nominis* Exuuias, constitutis iam ex voto reliquis, non satis nos nouo ornari cognomine habuisti, sed quo in omnibus

b Ann. M.DCII.

c S. Leo serm 4 de Natiuit. Dni. cap. 4

d Luc. 15. 22.

mensura amoris tui largiter redundaret, tuo etiam proprio ornasti, tuo proprio beasti, tuo proprio collocupletasti: infelice illo CALVINO longe [e] *vltra Sauromatas & glacialem Oceanum* relegato. Quam rem etsi molestè quidam, vt audio, quidam etiam inuidè & acerbè ferunt, mea tamē pluris ratio facti, quam hominum malignitas interesse debet.

[e] *Iuuenal. Satyr. 2.*

Primum enim quis vel leuiter iuris prudens istud non habet perspectissimum, [f] *nomina* ad recognoscendum singulos imposita, & [g] *mutabilia* esse, & liberrimæ inter homines liberos Electionis? Statuentibus sic duobus famosissimis Diocletiano & Maximiano Impp. *Sicut* [h] inquiunt, *initio nominis, cognominis, prænominis, recognoscendi singulos impositio libera est priuatis: Ita eorum mutatio innocentibus periculosa non est. Mutare itaq; nomen, vel prænomen, siue cognomen, sine aliqua fraude licito Iure, si liber es, secundum ea quæ sæpe statuta sunt, minime prohiberis, nullo ex hoc præiudicio futuro.* SI LIBER ES, inquiunt. Nam Seruorum alia ratio, qui vt in [i] Iure pessimo loco sunt, ita nomen non in sua, sed in Dominorum potestate constitutum habent: cuius rei mox indicia aliquot apparebunt. Deinde FRAVDEM quoque abesse volunt. [k] Dolo enim malo seipsum adoptans, aut nouum sibi no-

[f] *l. 1. C. de mutat. nominis & §. Si quis in nomine. Institut. de Legat.*

[g] *V. p. l. 4. C. de Legat.*

[h] *l. 1. C. de mutat. nomin. Adde Boss. cap. 40. de mutat. nom. Pet. Gregor. lib. 36. synt. cap. 4.*

[i] *L. 1. 107. & 146 & 209. & 211. ff. de Reg. Iur.*

[k] *l. falsi nominis 13 ff. ad l. Cor-*

bi nomen imponens, pœnam *legis Corneliæ* incurrit quemadmodum [l] *Seruus ille quasi Fabiæ filius esset, ex Ceioni Commodi filia Palatina domo vindicata, iubente Pertinace flagellis cæsus, Domino redditus est*: Et [m] *Herophilus Equarius medicus C. Marium septies consulem, auum sibi vindicans, decreto Cæsaris extra Italiam relegatus est*: denique; [n] *alius quidam clarissimæ Octauiæ Augusti sororis vtero se genitum fingens, Imperio Augusti remo publicæ triremis affixus est.* At liberorum hominum bona fide vel sibi, vel seruis suis, aut libertis, aut filiis adoptiuis, aut hæredibus, aut ciuibus à se factis nomen immutantium, tam cõferta sunt Romanæ Historiæ exempla, vt quibus seligendis potissimum inhæream, ægrè mecum constituam. *Aulus* [o] *Vitellius* (prima siquidem recensio Imperatorum esto) Germanici cognomen sibi delatum, cupidè recepit. Augusti distulit, Cæsaris in perpetuum recusauit. *Seuerus Afer*, vt Populo Romano placeret, cognomen Pertinacis accepit. [p] *Iulianus* vt militib⁹ voluptuosis satisfaceret, Commodi nomine vsus est. [q] Tandem & *Commodus* loco sui nominis, & pro Marci filio, Herculem Iouis filium se nominari voluit, depositoq; cultu Romanorum Principũ pellem Leonis substituit, ac clauam manu gestauit, demumq; se mille gladiatorum victorem appellari

l Paul. lib. 5. sent. tit. 25. ad L. Corn. §. si quis sibi.
m Capitolin. m Val. Max lib. 9. cap. 16.
n Val. Max. ibid.
o Sueton. in Vitell. cap. 9.
p Herodian. lib. 2.
q Herodian. lib. 1.

pellari iussit. Quam rem quoque Ausonius in Tetrastichis tetigit.

COMMODVS *insequitur pugnis maculosus arena,*

Threcidico Princeps bella movens gladio.

Eliso tandem persoluens gutture pœnas

Criminibus, fassus matris adulterium.

De seruis seruitutem adhuc seruientibus [r] memoriæ proditum est, prænomen Domini gestare solitos: quod & *Lucipores*, *Marcipores*, *Publipores*, *Quinctipores*: id est, Lucii, Marci, Publii, & [s] Quincti pueri testatum faciunt. De Libertis appellationem Patroni imitãtibus, exemplo sunt [t] *M. Tullius Tiro*, & [u] *M. T. Laurea*, Ciceronis Liberti duo, nec nõ [x] *Liui⁹ Andronicus* Poëta, quem à Marco Liuio Salinatore, cuius filios erudierat, libertate donatum Eusebius in Chronicis author est: denique vt multos præteream, *Eutychides* Attici seruus, de quo sic [y] Cicero: *De Eutychide gratum est, qui vetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, vt est ex me & te iunctus Dionysius Marcus Pomponius.* Iã adoptiuos [z] Dion author est, Omnia illorum nomina ferre consueuisse, quorum in familiam transissent, gentilitio nomine suo retento quidem, sed aliqua tamen ex parte commutato, & plerunque in ANVS terminato: vt in exemplis *P. Cornelii Scipionis Æmiliani*, & L. *Manlii Acidini Fului-*

r Carol. Sigon. lib. de nomin. Rõ. Polit. in Mss. cap. 31.
s Quintil. lib. 1. cap. 7.
t Cic. 16. Fam. passim. Euseb. in Chron. Olymp. 193.
u Plin. lib. 31. cap. 6. & 15.
x Gell. 17. cap. vlt.
y lib. 4. ad Attic Epist. 14.
z lib. 40. 46, & 55. Adde Manut. comm. in lib. 1. Epist. Cic. ad Marc. Brut. 8. Epist.

Fuluiani, & *P. Licinii Craßi*, & *Q. Cæcilii Q. F. Pomponiani Attici*, & *M. Terentii M. F. Luciniani Varronis Luculli*, aliorumq; plurium manifestum est. De Ciuitate donatis eundẽ morem prodit antiquitas. Sic enim [a] Cicero: *Cum Demetrio Mega mihi vetustum hospitium est, familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. Ei Dolabella rogatu meo ciuitatem à Cæsare impetrauit, qua in re ego interfui. Itaq; nunc* P. *Cornelius vocatur*. Item [b] Cæsar. *Commodissimum visum est*, M. *Valerium Procillum C. Valerii Caburi filium, cuius pater à C. Valerio Flacco ciuitate donatus erat, mittere*. Postremò & hæredibus testamento sæpe noua nomina imposita [c] leges multę docent, multaq; exempla. Liuia enim cum Dolabellam ex parte hæredem instituisset, nomen mutare iussit. Qua de re sic [d] Cicero ad suum Atticum. *Dolabellam video Liuiæ Testamento cum duobus cohæredibus esse in triente, sed iuberi mutare nomen. Est πολιτικὸν σκέμμα, rectum ne sit nobili adolescenti mutare nomen mulieris testamento: sed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν cum sciemus, quantum quasi sit in trientis triente.* Sic [e] Basilius quoq; *M. Satrium* sororis filium cum fecisset hæredem, nomen suum ferre voluit: nec non Octauius *Tiberium* ex parte dimidia & sextante, & *Liuiam* ex parte tertia

& com. in lib. 2. Cic. ad Q. Fratr. Epist. 1.

a lib. 3 fam. Epist. 36.

b lib. 1. de bello Gallic.

c l. sed etsi & l. facta § si sub nomine ff. ad Trebel.

d lib. 7 ad Attic. Epist. 8.

e Cic. 3. off.

tertia hæredes instituens, eandem illis ferendi nominis sui conditionem imposuit. Quod [f] Ouidius fata Augusti canens hisce versibus prædicat.

———— ———Inq; futuri
Temporis æterni venturorumq; nepotum
Prospiciens, prolem sancta de coniuge natam,
Ferre simul nomenq; suum curasq; iubebit.

Atque hæc ex vsu priscæ illius laudatissimæque Romanorum Reipub. instituto nostro sufficere poterant. Sed & ipsa historia sacra, receptusque Christianorum mos, maiora nobis aptioraque exemplorum præsidia subministrant. Ipso enim sacrorum Codicum in limine quid? Nonne [g] *Abram* [h] fidelium pater [i] abiecto idolorum cultu, susceptaque Veri Dei religione [k] Abraham vocatus est? Et [l] *Sarai* vxor eius [m] Sara? Et [n] *Ioseph*, Sapnathopaneas? & [o] *Daniel*, Balthasar? & *Ananias*, Sidrach? & *Misael*, Misach? & *Azarias*, Abdenego? Et [p] *Simon* Apostolorum Princeps, Petrus? & [q] *Iohannes Iacobusq;* fratres, Boanerges? & [r] *Saulus*, Paulus? & fideles denique omnes [s] *discipulorum* nomen Antiochiæ, nonne cum voce Christianorum permutarunt? Quam rem sic pulchre suis rationibus illustratam exposuit [t] S. Athanasius *Omnes*, inquit *qui credebant in Domino nostro Iesu Christo, non Christiani, sed discipuli-*

tan-

f Lib. 15. Metam.
a. de Brisson lib. 7. de Formul.
g Gen. 11. & 26. 27. 29.
Gen. 12. & 1. 4 & 7.
h Rom. 4. & 11. 12. 16. 17.
Gen 17. 5.
Luc 19. 9.
i Gen. 11. 31.
& 12. 7.
8. & 13. 18.
Ios. 24. 2.
k Gen. 17. 5.
l Gen. 11. & 29. 30. 31.
m Gen. 17. 15.
n Gen. 41. & 45.
o Daniel 1. 7.

tantummodo vocabantur. Et quia multi novorum dogmatum auctores extiterunt, doctrinæ obuiantes Apostolicæ, omnes sectatores suos, discipulos nominabant, nec vlla erat nominis discretio inter veros falsosq; discipulos siue Christi siue Dosithei, siue Iudæ cuiusdam siue Iohannis sectatores, qui se quasi Ecclesiæ fatebantur quin potius vno discipulorum nomine ferebantur. Tunc Apostoli conuenientes Antiochiæ, sicut horum (Luca[u] *narrante) Acta testantur, omnes discipulos vno nomine, id est* Christianos *appellant, discernentes à communi* discipulorum *vocabulo, & vt diuini per Isaiam Oraculi sermo compleretur, quo ait:* seruientibus mihi vocabitur nomen nouũ. *Hanc ergo ab Apostolis traditam de nouis vtendis nominibus formam Ecclesia tenens contra diuersos hæreticos (vt sanæ fidei ratio postulat) diuersas edidit nominum nouitates.* Quæ postrema S. Athanasij verba, quasi publicam & receptam hanc mutandorum in Ecclesia nominum consuetudinem fuisse docent: quod & [x] Eusebius testatur, cum scribit. *Christianos olim pro nominibus Idolorum, quæ ipsis fuerant à parentibus imposita, noua sibi nomina alicuius prophetæ, Eliæ, Ieremiæ, Isaiæ, Samuelis, Danielis, &c. adsciuisse.* Idque plerunque Sacramentis (vti verisimile est) interuenientibus Sic enim in baptismo [y] *Adrias* & *Paulina* à B. Stephano Epi-

p Matth. 10. 2. & 16. 18.
q Marc 3. 17.
r Act. 13. & 9. 13. 16. Origen. præf. Com. in Epist. Rom.
s Act. 11. 26. & 26. 28.
t Athanas. in disput. cont. Ariū.
u Act. 11. 26. & 26. 28.
x Euseb. lib. 8. cap. 20. 21.
y Baron. Tom. 2. Annal. 258. §. 11.

Episcopo noua nomina Neonis & Mariæ acceperunt. Sic in Chrismatis Sacramento (ne ego primus id tentasse videar)[z] *Hermenigildus*, Hermenigildi Regis filius, ex hæretico Catholicus factus, Iohannes vocatus est. Et[a] *Voicechus*, vel vt alij legunt, *Wentius* in Baptismo dictus, Pragensis Episcopus à S. Adelberto primo Archiepiscopo Magdeburgensi, sacro Chrismate inunct⁹, Adelberti nomen traxit. Denique *Carolus IV. Imp.* primum Wenceslaus dictus, idem Imperatorium nomen Parisijs cum Sacro Balsamo recepit. Quæ tanta tantorũ Principum exempla (Pontificum enim Romanorum, multorumque religiosorum receptissimum in hoc genere zelum in præsens omitto) hoc vno à me distant, quod illi propria etiam nomina, firmius scilicet impacta, ego solum cognomentum, idque odiosissimum ac turpissimi hæresiarchæ sono maculosissimum refigendum atque abolendum putaui. Quod potissimum defensionis meæ caput nunc sequitur, vt paucis etiam pro instituti breuitate perstringam.

Scribunt[b] probati authores, tanta cura veteres nominum δυσφημίαν vitasse, vt ne *Epidamni* quidem aut *Maleuenti* nomina ferrent, quin ea tandem in Dirrachij & Beneuenti appellationes commutarent: ominis scilicet causa, vt à[c] veteribus tradi-

tum

[z] *Greg. Turon. lib. 5. cap. 8. 3.*
[a] *Baron. Tom. 10. Ann. An. 980. § 1. Adde notas ad SS. Martyr. Abundii, Abundantii &c. Passiones Romæ excus. An. 84. f. 133.*
[b] *Suet. in Augusto cap 92. Adde Brisson. lib. 1. de formul.*
[c] *Plin. lib. 3.*

tum est, ne eo locorum profecturis ipso nomine triste quid portendi videretur. Scribit etiam [d] Plinius, Publicis lustris *nomina* victimas ducentium *prospera* electa fuisse. Et in publicorum vectigalium locatione *Lacum Lucrinum* propter Lucri sonum nomini inhærentem primum locatum fuisse, Festus tradit his verbis: *Lacus Lucrinus in Vectigalibus publicis primus locatur fruendus, Omnis boni gratia, ut in delectu Censuue primi nominantur Valerius, Saluius Statorius.* Qualibus nominib⁹ dubio ꝓcul fuerunt milites, quos [e] Tacitus in Capitolij dedicatione adhibitos fuisse scribit. *Ingressi* inquit, *milites, quibus fausta nomina, felicibus ramis.* Sed maiori adhuc cura hæreticorum nominum δυσφημίαν Christianos in Ecclesia euitare consueuisse, argumento est, quod ea ex *Diptychis* etiam delerent, nec memoria quidem viuere paterentur, qui vnanimes in Ecclesia Dei viuere noluissent. Qua de re [f] *Anastasium Papam* audiamus, de nomine Acacij abolendo ad Anastasium Orientis Imp. sic scribentem. *Legatione fungimur pro Christo: ne eos propter offensionem vel scandalum patiamini publicè nominari, quorum merita vel actus illum Iudicem latere non possunt, in cuius iam sunt iudicio constituti.* Et infra. *Precamur Clementiam vestram, vt specialiter nomen*

cap. 11. & 23. Pōp. Mela. lib. 11. cap. 1. Plaut. Menach. Act. 11. scen. 1. Dion. lib. 4.

d Plin. lib. 28. cap. 2.

e Tacit. lib. 20.

f Epist. de nomine Acac. abolend.

men taceatur Acacij, *& quod multis ex causis scandalum vel offendiculum Ecclesiæ concitauit, speciali appellatione taceatur, cum sicut diximus, in generalitate sacerdotum vniuscuiusque meritum illum iudicem latere non possit, qui nouit quid cuique tribuendum sit pro æstimata dispensatione meritorum, cui soli cogitationes quoque manifestæ sunt.* Digna Summo Pontifice vox, & planè ad amussim illam Apostoli: [g] *Ab omni specie mala abstinete vos:* & iterum [h] *Fornicatio & omnis immunditia, aut auaritia nec nominetur in vobis, sitwww decet sanctos.* O quanta mali species, Hæresiarcharum laruas in fidelium cœtu circumferre! quanta [i] fornicatio, religiosæ mentis nisum ab vnica CHRISTI sponsa Ecclesia ad fœdissima allophylorum prostibula conuertere! Quorum mentionem vt in [k] *Acacij*, [l] *Macedonij*, [m] *Euphemij*, [n] *Flauitæ*, *Anastasij Imperatoris*, [o] *Zenonis*, [p] aliorumque cœlestis pudicitiæ contemeratorum nominibus damnatis abolere antiquitas voluit: Ita quis neget hodie pari Iure impurissimorum fornicatorum, *Lutheri*, *Caluini*, *Zuinglij*, *Bezæ*, *Serueti*, *Gentilis*, *Melancthonis*, &c. Cognomenta tanquam putrida sterquilinia, non è sacris tantum tabulis, ab vsu & foribus Ecclesiæ, sed è labijs etiam ac sermone hominum eliminanda? Quis enim

exo-

g 1. Thess. 5. 22.
h Ephes. 5. 3.
i Deut. 31. 16 Esaia 1. 21. Ierem. 3. & 1. 23. Hieron. Epist. ad Ruf.
k Baron. To. 6. Ann. an. 497 § 3.
l Ibid An. 515 § 50.
m Ibid.
n Ibid. An. 489 § 3.
o Ibid. An. 518. § 25.
p Ibid.

ex omni antiquitate hæreticus sceleratiora hisce beluis aut fecit, aut facere potuit? *Insurrexerunt* [q] *aduersus testamenta Dei*: tabulas fœderis consciderunt: fidei puritatem coinquinarunt, vnitatis vestem diruperunt, religionis medullam in pulueres ac cineres conuerterunt: *Caluinus* inprimis, qui tanquam Colophon impietatis, horrendo Prædestinationis commento [r] omnibus diuinæ bonitatis, veritatis, misericordiæ, iustitiæ insignibus erasis, Busiridem quendam aut Phalaridem, aut his etiam crudeliorem Satanam pro Deo nobis substituit. Et tu tamen postulare audes hæretice, huius ego sacrum vt nomen in Ecclesia pro monili geram, cuiusque omnem memoriam sempiterna obliuione damnaui, illi sempiternum memoriæ asylum in capite meo constitutam? Longè aliter [s] Psaltes. *Deleantur* inquit, *de libro viuentium, & cum* IVSTIS *non scribantur*. Aliter pia olim Ecclesia, impio Anastasio in loco sancto sepulto: [t] *Tollantur* inquit, *ossa Manichæorum*. Aliter denique omnes hodie Christiani Catholici, qui ad *Caluini* nomen non secus ac tristissimi cacodæmonis, aut perfidissimi Ischariotis mentionem nauseant, expuunt & efferuescunt. Horum ne igitur ego stomachum perpetuo fomento alerem? hunc tam capitalem

q Psal. 54. 22. & ibid. August.

r Calu. li. 3. Instit. cap. 21. & 22.

s Psal. 68. 29.

t Baron. To. 6. Ann. an. 518 §. 25.

Dei bonorumque omniumque hostem quotidiana hominis repetitione venerarer? Absit: nihil irreligiosius. Quin quemadmodum [v] *Agnus* ille *in monte Zion, filius hominis, amictus podere, & procinctus ad mamillas Zona aurea*, vincentibus promittit *manna absconditum & calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit*, vt scilicet *qui status conuersionem consecuti sunt, cognomine quoque mutato fulgeant*, vt verbis [x] Imperatoris nostri vtar: Ita ego Catholicæ matri reconciliatus, atque omni hæretica lue expurgatus, quo ne minima quidem pristini erroris vestigia superessent, grato libentique animo nouo me cognomine imbui passus sum: sine vlla vel Dei vel parentum meorum ignominia: quos vt etiamnum transplantatus libenter agnosco, omnique diuini & humani Iuris veneratione totus prosequor: ita errorem eorum constanter damno, mentemque illis à Deo saniorem omnibus animi votis precor & opto.

[v] *Apoc. 1.13 & 2 17.*

[x] *In ff de rat. & method. Iuris Docend. ad Antecess.*

Habes *Cardinalis Illustrissime*, quæ mihi hoc tempore de nominis à te mihi facta consonantia (sic Anastasius Papa ad Anastasium Orientis Imper. indigitat) scribere libuit & licuit. Vnum forte id restat, vt quia te ipso [y] authore, Antiochia [z] teste, quæ

[y] *Baron. To. 7 Ann. an. 528. §. 23.*

[z] *Euagr. lib. 4. ca. 6.*

quæ nouo nomine *Theopolis* dicta, Nestorianis blasphemijs inquinata, Cosrois Persæ præda effecta est, parum interest, nouum nomen sine nouis moribus induere: Tibi tanti mihi beneficij authori, non solum omnes debitissimas grates, verum etiam (quod facio) omnia illa iura Iurem, quibus me tanto ὁμωνυμίας vinculo tibi reddidisti obstrictum. Inter quæ illud facilè princeps & palmarium, vt auspicatissimum BARONIANVM cognomen, virtutibus dignitatibusque tuis tantoperè nobilitatum, omni fide, pietate, constantia, doctrina, industria, aliorumque Catholicorum ornamentorum decore, quantum possum, excolam & quod vnicè cupio, viuus mortuusq; cohonestem. Vale, *Mæcenas Ampliss.* meque semel in clientum, atque adeò etiam familiæ tuæ numerum cooptatum, quæso nunquam isto albo excidi patere: quin indies firmius insculpe, fortius tuere, atque acrius hortare, quo maiores luculentioresque honori tuo semper è studijs meis fructus enascantur. Moguntiæ. Idibus Februar.

M.DCV.

EPISTOLA II.

BEATISS° SANCTISS°q; IN Christo Patri & D^no, CLEMENTI VIII. Pontif. Max.

IVSTVS BARONIVS VETE-racastrensis.

AVsvs sum aliqd, *Beatiss^me* PATER, bona certè voluntate, nescio vtrum pari S^is T^æ approbatione. Sed ausus sum, audereque me iussit admirabilis illa tua tot tantisque experimentis mihi cognita humanitas: quam si præsenti quoque causa accommodaueris, nihil verebor, ne non consilium meum firmum ratumque habiturus sis. Natus est mihi anno abhinc plus minus altero ex vrbe reduci, subitò, quod aiunt, sub manu libellus, *Pseudo Iubilæo* Lutheranorum in *Saxonia* oppositus, quem quia nunc typis suis reuocare, meoque su genuino nomine edere statuebat typographus, ego quoque mihi, quod prius neglexeram, de Patroni clypeo cogitandum es ducebam: idque tanto magis, quanto plu ra & venenatiora mihi nunc è tenebris e uoluto hostium spicula viderentur perti mescenda. Cum verò huiusmodi *apopho reta* (muneris enim nescio quid & hono

ris etiam habere creduntur) Mœcenatibus potissimum, id est præclarè meritis studiorum nutritijs consecrari viderem: quos inter S^{as} T^{a} ita mihi multis ab annis tam principe loco est, quàm est omnium mortalium loco summo constituta, subitò apud animum meum decreui, non esse huic lucubrationi alium à te quærendum patronum. Causas exponet libellus ipse sat multas: exponam & ego plures, si quis confertiorem ætiologiam desideret. Sed non necesse est vlteriorem huic rei operam impendere. Vides ipse, hoc argumentum totum tuæ fuisse & esse personæ, cuius in Sede vt oppugnanda omnes vires hæreticus, ita ego in eadem defendenda omnes ingenij doctrinæque neruos consumo. Ille te *Antichristum* vult, ego Christi Vicarium; ille Pseudoprophetam, ego Apostolum: ille tyrannum, ego patrem. Cui pugnæ vt plures etiam spectatores colligerem, hac ipsa nominis tui illecebra efficere volui. Neminem enim tam depressæ mentis futurum puto, quem non hæc tam excelsi *Agonothetæ* mentio ad aliquam saltem alacritatem excitatura, & si quidem desperatus, ad maiorem insaniam redactura, sin verò sanabilis, gratia & voluptate maiori perfusura sit. Taceo quod omnis nostra opera, Ecclesiæ restaurandæ locata, opera

tua est, qui sub signis tuis militamus, [a] *ad iussum tuum retia eycimus*, nutu tuo [b] *falces aptamus*, nec tuo tamen sed Christi nutu, cuius in te & pastoratum colimus, & veneramur potestatem. Tibi enim hic vices suas resignauit, vt quia [c] ipse maioribus bonis cumulandis abiturus erat, te vicarium haberemus sacerdotem, [d] *cuius ex ore legẽ requireremus*, [e] cuius iudicio lites dirimeremus, cuius ductu ab omni fidei naufragio tuti immunesque persisteremus. Tuis igitur vt dixi legibus paremus, tua signa sequimur, tuoque auspicatissimo nomini omnem nostram operam, quocunque in genere nauatam rectissimè consecramus. Vt si vel priuata illa tua in me merita negligerem, causæ tamen affatim suppeteret, quamobrem hanc dedicandi rationem sequi debuerim. Sed absit vt negligam. Tu mihi [f] *Ambrosius*, qui tanto sumptu chartas, pecunias, Notarios [g] polygrapho illi *Origeni* suppeditasse scribitur: tu *Augustus* meus, quem sempiterno cum Poëta carmine canam.

> [h] *O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit!*
> *Namque erit ille mihi semper Deus, illius aram,*
> *Sæpè tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.*

Ille

a Luc. 5. 5. Iohan. 21. 6.
b Apoc. 14. v. 15. 16. 17. 18. 19.
c Iohan. 16. 7. Eph. 4. 8. Psal. 67. 19.
d Malach. 2. 7.
e Deut. 17. 8. 9. Matth. 18. 17.
f Hieron. Epist. 18 ad Marcell.
g Vincent. Lirinens. in commonit. cap. 23.
h Virgil. Eclog. 1.

Ille meas errare boues, vt cernis, & ipsum
Ludere, quæ vellem, calamo permisit agresti.

Accipe igitur per Deum *Sanct.*me *Pontifex* hoc qualecunque grati animi pignus: atque ita quæso accipe, vt te sementis tuæ manipulum ferre putes. Si vberiora desideras, sanè debere me fateor, at posse nego, vbi potero, metes & tu, [1] *Dijque* interea *non solum thure, sed & mola salsa litari cogitabis.* Vale. Mogunt. Nonis Februarij. M.DCV.

[1] *Plin. præf. Natu. hist.*

EPISTOLA III.

ILL.mo ET REV.mo D. BERNHARDINO Paulino S.i D.i N.i CLEMENTIS VIII. Pontif. Max. Datario

IVSTVS BARONIVS VETERAcastrensis S.

EN tibi tandem, *Ill.*me *& Rev.*me *Dne*, pro tua illa insigni in me beneficentia & comitate dudum debitum destinatumque *ἀντίδωρον.* Quale inquis? Litterarium tenue, rude ac minus perpolitum, quam

vel voluntas mea, vel dignitas tua longè maxima postulabat. Sed quia non eorum te numero accenseo, qui ponderibus rerum, non voluntate donantium munera metiuntur, contra omnem [a] diuinæ & [b] humanæ Philosophiæ rationem: acquiesces spero τοῖσ παρ8σιν, excusabisque ipse tempus, ocasionem, locum, quæ singula vides vel nolentem me in hasce augustias coëgisse. De argumento libelli noli laborare. Appendicula est *Præscriptionum* mearum dudum editarum: quas quia admordere conatus erat homo *Anglicanus*, iure hanc à me defensiunculam extorsit. De loco purgabit me tibi [c] *Agesilaus*, purgabit [d] *Aristippus*, purgabit denique [e] *Damonidas*, qui omnes vltimo quondam loco constituti, susq; deq; id habuerunt, animoséque *non locum viris, sed viros loco cōciliare dignitatem* responderunt. Quod si tu quoque existimabis, *Ill*^me^ *& Reu*^me^ *D*^ne^ nil spero superetit, quamobrem meum tibi munusculum sordere debeat. Vale, & si fas precari, hanc vnam mihi gratiam habe, vt gratū habeas, quod gratissimo tibi animo dicatum iui. Vale iterum. Mogunt. 4. Non. Martij. M. DCV.

a Luc. 21.3. b Arist. lib. 4. Ethic. ca. 1.

c Plutarch. in Lacon. d Laert. lib. 2. cap 8. e Plutarch. i Lacon.

LIBRI SEXTI EPISTOLARVM FINIS.

BE-

BENEVOLO LECTORI.

SI breuitatem huius libri VI. miraris Lector, cogita cum anno numerum mihi Epistolarum crescere solere. Quoniam igitur in primis adhuc huius anni mensib⁹ consistimus, plures nec scribere Epistolas, nec edere licuit. Tu igitur vale, & sequẽtes suo tempore, si consultum uidebitur, à me expecta.

ERRA-

ERRATA TYPOGRAPHICA.

Pa 3. in marg. post Heb. 11 adde 1. p. 4. l. 6. lege illa. p. 32. l. quarta a fine, laudatam. p. 40 l. 18. tædet p. 59. l. 16. Oecumenicis. p 62. l. 2. petra. l. 5. conuincit. p. 33. l. 9. robustiores p. 89. l. penult. opportunitates. p. 109 in marg. l. 1. post. Epist. adde 54. p. 142. l. 23. catechetæ. p. 173. l. 17. positum. p. 175 l. 3. nætheticam l. 10. querelam. p. 187. in marg. l. 3. elegia. p. 20 . l. vlt. insta. p. 206. in marg. l. 2. per sequentes litteras, intellige illas, quæ infra demum loco 19. eiusdem lib. sequuntur. p. 208. l. penult. sidere p. 224. l. 9. quanto. l n. antepenult. promerebere. p. 230. l. 24. proficiendi. p. 274. l. 2. Troade p. 290. l. 6. Burgundionumque. p. 299. l. 12. pro eum l. cum p. 305. in marg. post. Epist. adde 1. p. 326. l. 2. colere. p. 333. in marg. lin. vlt. lege, præfixa. Cætera quæ vel in Epistolis, vel in VINDICIIS *etiam AntiRainoldinis (quas fateor festinatione mihi relegere nō licuisse) vspiam* σφάλματα *occurrent, prudens æquusq; Lector per se ipse facilè corriget, ac longum valebit.*

LAVS DEO OPTIMO MAXIMO, Virginiq; Matri Mariæ.

FINIS.

MOGVNTIÆ.

Ex officina Typographica Ioannis Albini omnium Antiquißima, atq; artis huius prima.

Anno M.DCV.